

UNIVERZITET U BEOGRADU

FILOLOŠKI FAKULTET

Dragana M. Radojević

**KONTRASTIVNA ANALIZA FUNKCIJA
PREDLOŠKIH KONSTRUKCIJA U
ITALIJANSKOM I PADEŽA U SRPSKOM
JEZIKU**

Doktorska disertacija

Beograd, 2014.

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF PHILOLOGY

Dragana M. Radojević

**A CONTRASTIVE ANALYSIS OF
FUNCTIONS OF PREPOSITIONAL
CONSTRUCTIONS IN ITALIAN AND CASES
IN SERBIAN**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2014

Mentor:

Prof. dr Mila Samardžić, redovni profesor, Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

Članovi komisije:

Dr Vesna Krajišnik, docent, Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

Dr Danijela Đorović, docent, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Datum odbrane:

Kontrastivna analiza funkcija predloških konstrukcija u italijanskom i padeža u srpskom jeziku

Rezime

Italijanskim predloškim konstrukcijama koje se sastoje od predloga i imenskih reči izražavaju se iste sintaksičke i semantičke funkcije za čije izražavanje u srpskom služe padeži s predlozima ili bez njih. Obe navedene kategorije pojedinačno su vrlo iscrpno i detaljno istražene i objašnjene ne samo s morfološkog, već upravo sa sintaksičkog i semantičkog stanovišta, ali u naučnoj literaturi one i njihove funkcije samo se sporadično i uopšteno dovode u međusobnu vezu, dok njihove sistematske i sveobuhvatne kontrastivne analize dosad nije bilo. Jedna od posledica zanemarivanja njihovog odnosa jeste i otežano usvajanje italijanskih predloga kod govornika srpskog, kao i srpskih padeža kod govornika italijanskog jezika kao maternjeg. Ova disertacija, stoga, predstavlja prvi pokušaj stvaranja opšteg modela za kontrastivnu analizu italijanskih predloških konstrukcija i srpskih predloških i bespredloških padeža s funkcionalnog aspekta, s ciljem da se njegovom primenom utvrde ekvivalentna sredstva za izražavanje istih funkcija u ova dva jezika i na taj način govornicima srpskog koji uče italijanski i govornicima italijanskog koji uče srpski kao strani jezik olakša njihovo usvajanje kroz eventualnu primenu rezultata ovog istraživanja u literaturi koja im je namenjena.

Pored toga, budući da predmet ovog istraživanja predstavljaju funkcionalno iste, ali formalno različite pojave, koje pripadaju dvama jezicima od kojih je jedan tipično (ali ne i isključivo) analitički – italijanski, dok u drugom jeziku – srpskom – preovladava sintetičko izražavanje, dva jezička sistema porede se i u pogledu (ne)postojanja mogućnosti analitičkog i sintetičkog izražavanja određenih funkcija u svakom od njih. Dakle, drugi opštelingvistički cilj ove disertacije jeste da se utvrdi, s jedne strane, da li italijanski pored analitičkih koristi i sintetička sredstva za izražavanje određenih funkcija, koja su to sredstva, u kojim se uslovima javljaju i u kojim kontekstima, a s druge strane, koje se funkcije u srpskom mogu izraziti analitički i na koje načine. Pri tom, iako cilj ove disertacije nije da se poređenjem italijanskog i srpskog jezika dođe do opštijih zaključaka u vezi sa efikasnošću, ekonomičnošću, funkcionalnošću i izražajnim mogućnostima tipično

analitičkih ili sintetičkih jezika, rezultati ove analize možda ipak u izvesnoj meri mogu biti značajni za tipološka istraživanja te vrste.

U ovoj disertaciji primenom kontrastivne analize italijanske predloške konstrukcije s pravim predlozima i imenskim rečima poredi se sa srpskim padežima s predlozima ili bez njih. Naime, treće poglavlje disertacije funkcionalno je strukturirano prema italijanskom jeziku tako da je u njemu upotreba italijanskih predloga analizirana prema sintaksičkim i semantičkim funkcijama u kojima se oni mogu javiti kad stoje uz imenske reči (upotreba italijanskih predloga u modelu Prep+V ovde se ne analizira jer pripada sintaksi složene, a ne proste rečenice, te se ne može porediti sa srpskim padežnim sistemom). Za svaki italijanski primer prvo su u tabelama prikazani svi njegovi srpski ekvivalenti, a zatim su i jedni i drugi detaljno analizirani sa funkcionalnog stanovišta. Takođe, za svaki tip italijanskih predloških konstrukcija čija se funkcija može izraziti i sintetički navedeni su i odgovarajući načini za to, kao i kontekst i uslovi u kojima je to moguće, a i kod njihovih srpskih ekvivalenata navedeno je da li se ista funkcija može izraziti i sintetički i analitički, na koji način, u kom kontekstu i u kojim uslovima. U obzir su pri tom uzete samo one funkcije italijanskih predloških konstrukcija koje postoje u savremenom standardnom jeziku, dok su one koje pripadaju starom jeziku ili nestandardnim registrima zanemarene jer nisu predmet ovog sinhronijskog istraživanja.

Rezultat ovog istraživanja predstavlja opšti model za kontrastivnu analizu italijanskih predloških konstrukcija i srpskih predloških i bespredloških padeža s funkcionalnog aspekta. Neposrednom primenom tog modela u ovoj disertaciji utvrđena su ekvivalentna sredstva kojima se u navedena dva jezika izražavaju iste sintaksičke i semantičke funkcije. Budući da je ova disertacija strukturirana prema italijanskom jeziku i da se kao polazište uzimaju italijanske predloške konstrukcije, saznanja do kojih se ovde došlo mogu, dakle, imati praktičnu primenu prvenstveno u kreiranju udžbenika i gramatika italijanskog namenjenih govornicima srpskog kako bi se adekvatnim prezentovanjem i objašnjenjem različitih funkcija italijanskih pravih predloga u imenskim sintagmama olakšalo njihovo usvajanje. Takođe, pružajući detaljan uvid u funkcije i značenja srpskih padeža u odnosu na odgovarajuće funkcije italijanskih predloških konstrukcija, ova disertacija može poslužiti i sastavljačima udžbenika i gramatika srpskog kao stranog jezika kako bi govornicima italijanskog bar s funkcionalnog stanovišta olakšali usvajanje za njih

komplikovanog srpskog padežnog sistema. Za te potrebe, međutim, svakako bi bilo neophodno sprovesti dodatno istraživanje čije bi polazište bile funkcionalno klasifikovane srpske predložko-padežne konstrukcije i svi njihovi italijanski ekvivalenti kako oni analitički (ne samo s pravim nego i s nepravim predlozima i s predloškim izrazima) tako i oni sintetički.

Predloženi opšti model za kontrastivnu analizu italijanskog i srpskog jezika s funkcionalnog stanovišta, uz sve neophodne izmene, dopune i razradu, mogao bi se efikasno primeniti i na proučavanje odnosa između dva jezika ne samo u okviru imenske sintagme, već i kod drugih morfoloških i sintaksičkih kategorija čije se funkcije potpuno ili delimično poklapaju, kao što je slučaj kod italijanskih predloških konstrukcija i srpskog padežnog sistema, analiziranih u ovoj disertaciji. Njegova primena možda bi bar u izvesnoj meri doprinela boljem razumevanju i rešavanju brojnih kontrastivnih problema između italijanskog i srpskog jezika, a ako bi se pokazao efikasnim, mogao bi se koristiti i za poređenje jezika sličnih italijanskom (tj. onih koji nemaju padeže i kod kojih dominira analitičko izražavanje) s jedne strane i onih poput srpskog (tj. jezika s padežnim sistemom koji su prevashodno sintetički) s druge strane. U svakom slučaju, na eventualnim srodnim budućim istraživanjima je da dokažu ili pobiju efikasnost primene predloženog modela na druge morfološke i sintaksičke kategorije u italijanskom i srpskom ili u drugim njima sličnim jezicima.

Ključne reči: italijanski predlozi, srpski padeži, sintaksičke i semantičke funkcije, kontrastivna analiza, analitičko vs. sintetičko, usvajanje drugog jezika.

Naučna oblast: Nauka o jeziku

Uža naučna oblast: Italijanski jezik

UDK 811.131.1'367.633:811.163.41'366.54

A Contrastive Analysis of Functions of Prepositional Constructions in Italian and Cases in Serbian

Summary

In Italian, prepositional constructions consisting of a preposition and a nominal word are used to express the same syntactic and semantic functions encoded in Serbian through morphological cases with or without prepositions. Taken separately, these categories have been examined in great detail in the literature, and they have been thoroughly studied not only from the point of view of inflectional morphology, but also from syntactic and semantic perspectives. However, the functions these categories perform in the two languages have to date been compared only sporadically and in very general terms, without any attempts of a systematic and exhaustive contrastive analysis. One of the consequences of this comparison being neglected are numerous difficulties that speakers of Serbian encounter when acquiring Italian prepositions, as well as those that native Italian speakers have in acquiring Serbian cases. This dissertation constitutes the first attempt to create a general model for the contrastive analysis of Italian prepositional constructions and Serbian cases with or without prepositions from a functional point of view. Its main aim is to apply the proposed model to establish the means used by these two languages to express the same functions, and by doing so, to facilitate their acquisition for Serbian speakers learning Italian, as well as Italian speakers learning Serbian as an L2, providing a framework for the structuring of the teaching materials.

Additionally, since the focus of this research is on two functionally parallel, but formally distinct phenomena, one belonging to a prevalently (but not exclusively) analytic system – Italian, and the other belonging to a predominantly synthetic system – Serbian, the two languages are also compared with regard to the (im)possibility of expressing different functions analytically and synthetically. The second goal of this dissertation is thus to establish, on the one hand, if Italian uses synthetic means of expression of some functions in addition to the analytic ones, and if so, which synthetic forms it employs and under which conditions, and on the other hand, which functions in Serbian can be expressed analytically, and how. Moreover, even though the main objective of the dissertation is to

compare Italian and Serbian, rather than to arrive at some general conclusions regarding the efficiency and functionality of typically analytic vs. typically synthetic languages, the results of our analysis could to some extent be significant also for wider typological research.

In this dissertation Italian prepositional constructions with simple prepositions and nominal words are compared to Serbian cases with or without prepositions, by means of contrastive analysis methods. Namely, the third chapter of this dissertation is structured starting from Italian, so that the use of Italian prepositions is analyzed with regard to the syntactic and semantic functions they can perform when used with nominal words (the use of Italian prepositions in the model Prep+V is not analyzed here, given that it belongs to the syntax of complex sentences, and cannot be compared with the Serbian case system). The Italian examples and their Serbian equivalents are first shown in adequate tables, and then analyzed in detail from the functional point of view. For each type of Italian prepositional constructions whose function can also be expressed synthetically we list adequate ways of doing it, as well as the contexts and conditions under which this is possible. As far as the Serbian equivalents are concerned, we explain whether the same function can be expressed both synthetically and analytically, in which way, and under which conditions. We only take into account those functions of Italian prepositional constructions that are instantiated in the contemporary standard language, while those belonging to the older language or to non-standard registers are neglected, as they fall outside the scope of this synchronic study.

The main result of our research is a general model for a contrastive analysis of Italian prepositional constructions and Serbian cases with or without prepositions from a functional point of view. By applying this model, we established the equivalent means of expression of the same syntactic and semantic functions used in these two languages. Since this dissertation is focused on Italian, and Italian prepositional constructions represent its starting point, the results can find practical application especially in the creation of textbooks and grammars of Italian intended for native speakers of Serbian, possibly facilitating the acquisition of the different functions of Italian simple prepositions in noun phrases through their adequate presentation and explanation. On the other hand, by providing an in-depth insight into different functions and meanings of Serbian cases in relation to the functions of the corresponding Italian prepositional constructions, this

dissertation could also be useful to authors of textbooks and grammars of Serbian as an L2, facilitating, at least from the functional point of view, the acquisition of the Serbian case system, known to be problematic for native speakers of Italian. However, for this purpose it would certainly be necessary to complement this research with additional work whose starting point would be functionally classified Serbian prepositional-case constructions and their Italian equivalents, both analytic (including improper and complex prepositions in addition to the simple ones) and synthetic.

The proposed model for the contrastive analysis of Italian and Serbian from the functional point of view, provided some amendments and elaborations, could also be applied for comparing the two languages not only in terms of noun phrase syntax, but also regarding other morphological and syntactic categories whose functions coincide (fully or partly) in the two languages in a similar fashion to the Italian prepositional constructions and the Serbian case system, analyzed in this dissertation. Such an application could contribute, to a certain extent, to a better understanding of a number of contrastive issues regarding Italian and Serbian. In addition, should it turn out to be efficient, this model could also be used for comparing other languages similar to Italian (i.e. those without cases, and mostly analytic) with other languages like Serbian (i.e. languages with a morphological case system, and predominantly synthetic). In any case, future research is to prove whether such extensions of the proposed model give satisfactory results for other morphological and syntactical categories in Italian and Serbian, as well as other similar languages.

Keywords: Italian prepositions, Serbian cases, syntactic and semantic functions, contrastive analysis, analytic vs. synthetic, second language acquisition.

Field of study: Language Science

Specific field of study: Italian Language

UDC 811.131.1'367.633:811.163.41'366.54

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Predmet i ciljevi istraživanja	2
1.2. Metod istraživanja i korpus	6
1.3. Teorijski okvir	8
2. Italijanske predloške konstrukcije i srpski padežni sistem u literaturi	13
2.1. Udžbenici	15
2.1.1. Udžbenici italijanskog jezika za strance	15
2.1.1.1. Dvojezični udžbenici italijanskog jezika za govornike srpskog	16
2.1.1.2. Jednojezični udžbenici italijanskog jezika za strance	18
2.1.2. Udžbenici srpskog jezika za strance	19
2.2. Gramatike	21
2.2.1. Dvojezične gramatike italijanskog jezika za govornike srpskog	21
2.2.2. Gramatike srpskog jezika za strance	24
2.2.2.1. Jednojezične gramatike srpskog jezika za strance	24
2.2.2.2. Dvojezične gramatike srpskog jezika za govornike italijanskog	27
2.3. Rečnici	32
2.3.1. Dvojezični rečnici	32
2.3.2. Jednojezični rečnici	34
3. Funkcije italijanskih predloških konstrukcija i njihovi srpski ekvivalenti	35
3.1. Subjekt i direktni objekat	37
3.2. Apozicija	39
3.3. Predikativ	41
3.3.1. Subjekatska predikativna funkcija	41

3.3.2. Objekatska predikativna funkcija	42
3.4. Agentivna funkcija	44
3.4.1. Agens s obeležjem živo (+)	44
3.4.2. Agens s obeležjem živo (-)	45
3.5. Dativna funkcija	47
3.6. Specifikativna funkcija	56
3.6.1. Kvalifikativna specifikativna funkcija	56
3.6.2. Posesivna specifikativna funkcija	57
3.6.3. Subjekatska specifikativna funkcija	60
3.6.4. Objekatska specifikativna funkcija	62
3.6.5. Spacijalna specifikativna funkcija	67
3.6.6. Temporalna specifikativna funkcija	69
3.7. Denominativna funkcija	71
3.8. Partitivna funkcija	76
3.8.1. Predlog <i>di</i>	76
3.8.2. Predlog <i>tra/fra</i>	80
3.9. Spacijalna funkcija	81
3.9.1. Lokativna funkcija	82
3.9.1.1. Predloške konstrukcije za mesto u/na kom se realizuje mirovanje	83
3.9.1.1.1. Predlog <i>in</i>	83
3.9.1.1.2. Predlog <i>a</i>	87
3.9.1.1.3. Predlog <i>su</i>	90
3.9.1.1.4. Predlog <i>da</i>	92
3.9.1.1.5. Predlog <i>tra/fra</i>	93
3.9.1.1.6. Predlog <i>per</i>	96
3.9.1.1.7. Predlog <i>di</i>	96
3.9.1.2. Predloške konstrukcije za mesto u okviru kog se realizuje kretanje	97

3.9.2. Adlativna funkcija	98
3.9.2.1. Predlog <i>in</i>	99
3.9.2.2. Predlog <i>a</i>	101
3.9.2.3. Predlog <i>da</i>	105
3.9.2.4. Predlog <i>per</i>	106
3.9.2.5. Predlog <i>su</i>	108
3.9.2.6. Predlog <i>tra/fra</i>	110
3.9.2.7. Predlog <i>di</i>	111
3.9.3. Ablativna funkcija	112
3.9.3.1. Predložke konstrukcije za mesto od/iz/sa kog se realizuje kretanje	112
3.9.3.1.1. Predlog <i>da</i>	112
3.9.3.1.2. Predlog <i>di</i>	114
3.9.3.2. Predložke konstrukcije za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje	115
3.9.3.2.1. Predlog <i>da</i>	116
3.9.3.2.2. Predlog <i>di</i>	118
3.9.3.3. Predložke konstrukcije za mesto porekla ili poticanja	119
3.9.3.3.1. Predlog <i>di</i>	119
3.9.3.3.2. Predlog <i>da</i>	123
3.9.4. Perlativna funkcija	126
3.9.4.1. Predlog <i>per</i>	126
3.9.4.2. Predlog <i>da</i>	129
3.9.4.3. Predlog <i>tra/fra</i>	130
3.9.4.4. Predlog <i>di</i>	131
3.10. Temporalna funkcija	132
3.10.1. Predložke konstrukcije za određeno vreme	132
3.10.1.1. Predlog <i>in</i>	132

3.10.1.2. Predlog <i>a</i>	137
3.10.1.3. Predlog <i>di</i>	139
3.10.1.4. Predlog <i>per</i>	141
3.10.1.5. Predlog <i>su</i>	143
3.10.1.6. Predlog <i>con</i>	145
3.10.1.7. Predlog <i>tra/fra</i>	146
3.10.2. Predložke konstrukcije za vremensko trajanje	148
3.10.2.1. Predlog <i>per</i>	148
3.10.2.2. Predlog <i>in</i>	150
3.10.2.3. Predlog <i>da</i>	152
3.10.2.4. Predlog <i>su</i>	154
3.10.3. Predložke konstrukcije za uzrast	154
3.10.3.1. Predlog <i>di</i>	155
3.10.3.2. Predlozi <i>a</i> i <i>in</i>	156
3.10.3.3. Predlog <i>su</i>	158
3.11. Kauzalna funkcija	159
3.11.1. Predložke konstrukcije za uzrok	159
3.11.1.1. Predlog <i>per</i>	159
3.11.1.2. Predlog <i>di</i>	162
3.11.1.3. Predlog <i>da</i>	164
3.11.1.4. Predlog <i>a</i>	164
3.11.1.5. Predlog <i>in</i>	165
3.11.1.6. Predlog <i>con</i>	166
3.11.1.7. Predlog <i>tra/fra</i>	168
3.11.1.8. Predlog <i>su</i>	169
3.11.2. Predložke konstrukcije za krivicu ili optužbu	170
3.11.2.1. Predlog <i>di</i>	170
3.11.2.2. Predlog <i>per</i>	171

3.11.2.3. Predlog <i>da</i>	172
3.12. Intencionalna funkcija	174
3.12.1. Predložke konstrukcije za namenu, nameru, svrhu ili cilj	174
3.12.1.1. Predlog <i>per</i>	174
3.12.1.2. Predlog <i>a</i>	176
3.12.1.3. Predlog <i>in</i>	177
3.12.1.4. Predlog <i>di</i>	180
3.12.1.5. Predlog <i>da</i>	182
3.12.2. Predložke konstrukcije za korist ili štetu	184
3.12.2.1. Predlog <i>per</i>	184
3.12.2.2. Predlog <i>su</i>	186
3.12.3. Predložke konstrukcije za kaznu ili osudu	187
3.12.3.1. Predlog <i>a</i>	187
3.12.3.2. Predlog <i>con</i>	188
3.12.3.3. Predlozi <i>di</i> i <i>per</i>	189
3.13. Socijativna funkcija	190
3.13.1. Predložke konstrukcije za društvo ili jedinstvo	190
3.13.1.1. Predlog <i>con</i>	191
3.13.1.2. Predlog <i>tra/fra</i>	195
3.13.2. Predložke konstrukcije za odnos	196
3.13.3. Predložke konstrukcije za recipročnost	200
3.14. Instrumentalna funkcija	203
3.14.1. Predložke konstrukcije za sredstvo	203
3.14.1.1. Predlog <i>con</i>	204
3.14.1.2. Predlog <i>per</i>	205
3.14.1.3. Predlog <i>a</i>	206
3.14.1.4. Predlog <i>in</i>	209
3.14.1.5. Predlog <i>di</i>	210

3.14.1.6. Predlog <i>da</i>	211
3.14.2. Predložke konstrukcije za obilje ili lišenost	212
3.15. Kvalifikativna funkcija	214
3.15.1. Predložke konstrukcije za način	214
3.15.1.1. Predlog <i>con</i>	215
3.15.1.2. Predlog <i>di</i>	216
3.15.1.3. Predlog <i>per</i>	218
3.15.1.4. Predlog <i>da</i>	219
3.15.1.5. Predlog <i>in</i>	220
3.15.1.6. Predlog <i>a</i>	222
3.15.1.7. Predlog <i>tra/fra</i>	225
3.15.2. Predložke konstrukcije za kvalitet	226
3.15.2.1. Predlog <i>di</i>	226
3.15.2.2. Predlozi <i>da</i> i <i>con</i>	228
3.15.2.3. Predlog <i>a</i>	232
3.15.2.4. Predlog <i>in</i>	234
3.15.3. Predložke konstrukcije za materiju	236
3.15.3.1. Predlog <i>di</i>	236
3.15.3.2. Predlog <i>in</i>	237
3.15.4. Predložke konstrukcije za temu	238
3.15.4.1. Predlog <i>di</i>	239
3.15.4.2. Predlog <i>su</i>	242
3.16. Kvantifikativna funkcija	243
3.16.1. Predložke konstrukcije za prostiranje	243
3.16.2. Predložke konstrukcije za udaljenost	245
3.16.2.1. Predlog <i>a</i>	245
3.16.2.2. Predlog <i>da</i>	247
3.16.2.3. Predlog <i>tra/fra</i>	248

3.16.2.4. Predlog <i>su</i>	251
3.16.3. Predložke konstrukcije za meru	252
3.16.3.1. Predlog <i>di</i>	253
3.16.3.2. Predlog <i>a</i>	254
3.16.3.3. Predlog <i>da</i>	255
3.16.3.4. Predlozi <i>tra/fra</i> i <i>su</i>	257
3.16.4. Predložke konstrukcije za težinu	259
3.16.4.1. Predlozi <i>di</i> i <i>da</i>	259
3.16.4.2. Predlog <i>a</i>	261
3.16.4.3. Predlozi <i>tra/fra</i> i <i>su</i>	262
3.16.5. Predložke konstrukcije za zapreminu	264
3.16.5.1. Predlog <i>da</i>	264
3.16.5.2. Predlog <i>a</i>	266
3.16.5.3. Predlozi <i>tra/fra</i> i <i>su</i>	266
3.16.6. Predložke konstrukcije za procenu ili vrednost	269
3.16.6.1. Predlozi <i>a</i> , <i>per</i> i <i>in</i>	269
3.16.6.2. Predlozi <i>di</i> i <i>da</i>	270
3.16.6.3. Predlozi <i>tra/fra</i> i <i>su</i>	272
3.16.7. Predložke konstrukcije za cenu	274
3.16.7.1. Predlozi <i>per</i> i <i>a</i>	275
3.16.7.2. Predlozi <i>di</i> i <i>da</i>	276
3.16.7.3. Predlozi <i>tra/fra</i> i <i>su</i>	278
3.16.8. Predložke konstrukcije za distributivnost	280
3.16.8.1. Predlog <i>per</i>	280
3.16.8.2. Predlog <i>a</i>	285
3.16.8.3. Predlog <i>su</i>	288
3.17. Limitativna funkcija	289
3.17.1. Predlog <i>di</i>	289

3.17.2. Predlog <i>in</i>	291
3.17.3. Predlog <i>a</i>	294
3.17.4. Predlog <i>per</i>	296
3.17.5. Predlog <i>da</i>	297
3.17.6. Predlog <i>con</i>	297
3.18. Supstitutivna funkcija	298
3.18.1. Predlog <i>per</i>	299
3.18.2. Predlog <i>a</i>	300
3.18.3. Predlog <i>con</i>	302
3.19. Komparativna funkcija	302
3.19.1. Predlog <i>di</i>	303
3.19.2. Predlog <i>a</i>	304
3.20. Koncesivna funkcija	304
3.21. Eksceptivna funkcija	305
3.22. Aditivna funkcija	306
4. Zaključak	306
Literatura	313
Biografija autora	333

1. Uvod

U savremenoj lingvistici poznata je pojava da se predloškim konstrukcijama u onim jezicima koji ne poseduju padeže izražavaju iste sintaksičke i semantičke funkcije za čije izražavanje u jezicima s padežima služe upravo padeži, kako s predlozima tako i bez njih.¹ To važi i za italijanske predloške konstrukcije i srpske predloške ili bespredloške padeže. Međutim, iako su obe kategorije, svaka u svom jeziku, vrlo iscrpno i detaljno istražene i objašnjene kako s morfološkog tako i sa sintaksičkog i semantičkog stanovišta, u naučnoj literaturi one i njihove funkcije samo se sporadično i uopšteno dovode u međusobnu vezu, dok njihove sistematske i sveobuhvatne kontrastivne analize dosad nije bilo. Jedna od posledica zanemarivanja problema njihovog odnosa jeste i evidentno otežano usvajanje italijanskih predloga kod govornika srpskog, kao i srpskih padeža kod govornika italijanskog jezika kao maternjeg. Ova disertacija, stoga, predstavlja prvi pokušaj stvaranja opšteg modela za kontrastivnu analizu italijanskih predloških konstrukcija i srpskih predloških ili bespredloških padeža s funkcionalnog aspekta, s ciljem da se njegovom primenom utvrde ekvivalentna sredstva za izražavanje istih funkcija u ova dva jezika i na taj način govornicima srpskog koji uče italijanski i govornicima italijanskog koji uče srpski jezik olakša njihovo usvajanje kroz eventualnu primenu rezultata našeg istraživanja u literaturi koja im je namenjena.

U poglavlju 1. prvo ćemo precizirati šta predstavlja predmet našeg istraživanja i detaljno obrazložiti njegove ciljeve (1.1), zatim ćemo opisati metod istraživanja i korpus na kom je ono sprovedeno (1.2) da bismo na kraju dali i teorijski okvir kom ono pripada (1.3). Pre nego što pređemo na centralni deo disertacije, najpre ćemo u poglavlju 2. analizirati pristupe koji se primenjuju u relevantnoj literaturi prilikom obrade funkcija italijanskih predloga i predloških konstrukcija, kao i srpskih padeža i njihove upotrebe s predlozima ili bez njih, i to: u udžbenicima italijanskog (2.1.1) i srpskog jezika (2.1.2) za strance, a zatim i u gramatikama italijanskog namenjenim govornicima srpskog (2.2.1) i u gramatikama srpskog jezika za strance (2.2.2). U istom poglavlju daćemo, potom, kratak kritički osvrt na

¹ U svojoj studiji o padežima iz 1935. godine Hjelmslev (1999: 106) navodi da je na vezu između predloga i padeža po prvi put još 1805. godine ukazao Bernhardi u svom delu *Anfangsgründe der Sprachwissenschaft*.

modele prikazivanja predloga i njihovih funkcija kako u dvojezičnim italijansko-srpskim i srpsko-italijanskim rečnicima (2.3.1) tako i u jednojezičnim rečnicima italijanskog i srpskog jezika (2.3.2). U poglavlju 3, najzad, detaljno ćemo analizirati funkcije italijanskih predloških konstrukcija uvedenih pravim predlozima i njihovih srpskih ekvivalenata primenom kontrastivne analize, uzimajući u obzir sve mogućnosti kako analitičkog tako i sintetičkog izražavanja datih funkcija u oba jezika. Na kraju ćemo u poglavlju 4. izneti zaključke do kojih su nas doveli rezultati našeg istraživanja i dati sugestije za njihovu eventualnu primenu, kao i za potencijalna srodna buduća istraživanja.

1.1. Predmet i ciljevi istraživanja

Predmet ove disertacije predstavljaju s jedne strane italijanske predloške konstrukcije koje se sastoje od pravih predloga (kako prostih tako i onih spojenih sa određenim članom) i imenskih reči, a s druge strane srpski padežni sistem.

U italijanskom jeziku predlozi su nepromenljiva vrsta reči čija je funkcija da povežu i stave u odgovarajući odnos ostale reči u rečenici (imenice, zamenice, prideve, priloge, glagole; npr. *la casa di Marco* 'Markova kuća', *una lettera per te* 'pismo za tebe', *qualcosa di bello* 'nešto lepo', *niente di male* 'ništa loše', *macchina da scrivere* 'pisaća mašina') ili više rečenica (*Andiamo a correre* 'Idemo da trčimo', *Mi sembra di aver sbagliato* 'Čini mi se da sam pogrešio'). Tradicionalne jednojezične² gramatike italijanskog poput Battaglia & Pernicone (1965), Fogarasi (1969), Satta (1975), Sensini (1990), Dardano & Trifone (1997), Serianni (2000), Serianni, Della Valle & Patota (2003) i druge o predlozima govore prvo u poglavlju o morfologiji, tako što objasne podelu na prave predloge (*preposizioni proprie*), koji mogu biti prosti (*preposizioni semplici*) ili spojeni sa određenim članom (*preposizioni articolate*), neprave predloge (*preposizioni improprie*) i najzad predloške izraze (*locuzioni preposizionali* ili *prepositive* kod nekih autora). Za svaki pravi predlog pri tom navode tipove predloških konstrukcija³ u kojima se može naći i implicitne zavisne rečenice koje može uvoditi. Na kraju, u poglavlju o sintaksi primenjuje se obrnut postupak,

² Dvojezičnim gramatikama i udžbenicima nazivamo one koji sadrže uputstva i objašnjenja na jeziku drugačijem od onog čijem su učenju namenjeni, a jednojezičnim one napisane u potpunosti na ciljnom jeziku.

³ Misli se na ono što italijanske gramatike nazivaju *complemento*. Detaljnije o tome u 1.3.

tj. za svaku vrstu predloške konstrukcije navode se svi predlozi koji se u njoj mogu naći. Neki autori, na primer Satta (1975), Chiuchiù, Fazi & Bagianti (1982), Manella & Pallante (1998) i Lepschy & Lepschy (2000), uz to, pored već navedenog, daju i spisak ograničenog broja glagola, prideva, imenica i drugih predloga s predlozima koje traže iza sebe.

U srpskom jeziku predlozi su takođe nepromenljive reči koje, međutim, ne stoje uz glagole, već samo uz određene *padežne* oblike imenica, zamenica, prideva ili (nekih) brojeva i označavaju njihov odnos s drugim rečima u rečenici. Taj odnos se u srpskom može izraziti i bespredloškim padežima. Srpske padeže u ovoj disertaciji ne posmatramo ni kao ‘dubinske padeže’, onako kako ih je definisao Fillmore (1968), niti samo kao morfološku kategoriju, već prevashodno kao sintaksičko-semantičku kategoriju koja „omogućuje imeničkim rečima da uspostavljaju različite sintaksičko-semantičke odnose u sintaksičko-semantičkim jedinicama – sintagmi i rečenici“ (Antonić 2005a: 120). Jedini padež koji izlazi van navedenih okvira jeste vokativ „koji u srpskom jeziku nema sintaksičko-semantičku već komunikativnu vrednost“ (*ibid*). To je ujedno i jedini padež koji neće biti pomenut u ovoj disertaciji jer ne predstavlja ekvivalent nijedne italijanske predloške konstrukcije. Klasifikacija srpskih padeža izvršena je po modelu predstavljenom u Antoniće (2005a), a delimično se oslanja i na Stevanović (1991), kao i na druge specijalizovane radove o srpskim padežima, navedene u odgovarajućim potpoglavljima.

Budući da u italijanskom jeziku padež kao gramatička kategorija ne postoji (osim u vrlo ograničenoj meri kod ličnih i odnosnih zamenica, kod kojih još uvek postoji manja ili veća razlika između oblika u nominativu, dativu i akuzativu),⁴ upravo se predlozima označavaju oni gramatički odnosi koji se u srpskom izražavaju kako predloškim tako i bespredloškim padežima. Dakle, sintaksičke i semantičke funkcije koje u srpskom jeziku imaju padeži, bilo s predlozima bilo bez njih, u italijanskom se izražavaju različitim predloškim konstrukcijama. Međutim, u naučnoj literaturi dosad nije bilo pokušaja poređenja dva jezička sistema s tog funkcionalnog aspekta, što za posledicu ima i činjenicu da se italijanski predlozi i srpski padeži dovode u vezu najčešće samo sporadično i na prilično površan način u udžbenicima i gramatikama italijanskog za govornike srpskog, kao

⁴ Putevi prelaska latinskih padeža u italijanske predloške konstrukcije opisani su u istorijskim gramatikama Meyer Luebke (1955), Rohlfs (1969) i Tekavčić (1972).

i u istoj vrsti literature o srpskom jeziku namenjenoj govornicima italijanskog. Upravo u toj činjenici nalazimo razloge zbog kojih se kao najteže za usvajanje, s jedne strane, u nastavi italijanskog govornicima srpskog pokazuju upravo italijanske predložke konstrukcije, a s druge strane u nastavi srpskog govornicima italijanskog srpski padežni sistem, iako se, kao što je rečeno, njihove funkcije podudaraju.

Stoga je prvenstveni cilj ove disertacije stvaranje opšteg modela za kontrastivnu analizu italijanskih predložkih konstrukcija i srpskog padežnog sistema s funkcionalnog aspekta kako bi se ustanovilo koja se sredstva u datim jezicima koriste za izražavanje određenih funkcija, pod kojim uslovima i u kakvom kontekstu. U obzir su uzete samo italijanske predložke konstrukcije uvedene pravim predlozima: *di, a, da, in, con, su, per i tra/fra*, pošto su, za razliku od nepravih predloga i predložkih izraza, oni u najvećoj meri semantički netransparentni, te kao takvi imaju mnoštvo različitih funkcija i predstavljaju izvor najčešćih grešaka kod stranaca koji uče italijanski jezik kao strani. To ne znači da, u slučaju da je u određenoj funkciji moguća upotreba nepravih predloga ili predložkih izraza, oni nisu spomenuti, već samo da nisu detaljnije analizirani. Ovo ograničenje predmeta istraživanja proističe i iz toga što bi razmatranje nepravih predloga i predložkih izraza po našem mišljenju dovelo do preteranog uvećanja obima ove disertacije, zbog čega ga ostavljamo za neka buduća istraživanja. Isto važi i za upotrebu italijanskih predloga u modelu Prep+V koji ovde ne analiziramo jer pripada sintaksi složene, a ne proste rečenice, te se ne može porediti sa srpskim padežnim sistemom. Stoga su analizirane samo one italijanske predložke konstrukcije u kojima se uz pravi predlog javlja neka imenska reč.

Na kraju, treba napomenuti i da među pravim predlozima (*preposizioni proprie*) problem izbora između prostog predloga (*preposizioni semplici*) i predloga sa određenim članom (*preposizioni articolate*) predstavlja jednu od najvećih teškoća prilikom usvajanja italijanskog kao stranog kod govornika srpskog. Međutim, budući da se ovaj problem ne tiče samo sintakse predloga u okviru imenske sintagme, već je usko povezan sa upotrebom člana, koja opet može zavistiti od konteksta čitave rečenice ili teksta, u ovoj disertaciji nećemo se baviti problemom izbora između prostog predloga i predloga sa određenim članom. I van okvira kontrastivne analize ovaj problem nije dovoljno istražen u naučnoj literaturi, tako da i dalje ostaje kao jedna od najznačajnijih tema za buduća istraživanja.

Pored toga, budući da predmet ovog istraživanja predstavljaju funkcionalno iste, ali formalno različite pojave, koje pripadaju dvama jezicima od kojih je jedan tipično (ali ne i isključivo) analitički – italijanski, dok u drugom jeziku – srpskom – preovladava sintetičko izražavanje, dva jezička sistema porede se i u pogledu (ne)postojanja mogućnosti analitičkog i sintetičkog izražavanja određenih funkcija u svakom od njih. Dakle, drugi opštelingvistički cilj ove disertacije jeste da se utvrdi, s jedne strane, da li italijanski pored analitičkih koristi i sintetička izražajna sredstva, koja su to sredstva, u kojim se uslovima javljaju i u kojim kontekstima, a s druge strane, koje se funkcije u srpskom mogu izraziti analitički i na koje sve načine. Naime, Jespersen (1922: 364) smatra da su oni moderni analitički jezici koji su nastali od sintetičkih superiorni u odnosu na njih zahvaljujući svom analitičkom i apstraktnom karakteru koji olakšava izražavanje u jeziku mnoštvom različitih kombinacija i konstrukcija koje ranije nisu bile moguće. Isti autor (*ibid.* 429) takođe tvrdi da evolucija jezika pokazuje progresivnu tendenciju od nedeljivih nepravilnih konglomeracija ka malim elementima koji se mogu slobodno i pravilno kombinovati. To potvrđuje i odnos italijanskog prema latinskom jer se od šest latinskih padeža kod italijanskih imenica i prideva nije očuvao nijedan, a samo se još kod ličnih i odnosnih zamenica u vrlo ograničenoj meri razlikuju oblici za nominativ, dativ i akuzativ. Na osnovu toga, a imajući u vidu i njegovu tvrdnju (*ibid.* 324) da je na višem stepenu razvoja onaj jezik koji sa što manje sredstava, tj. pomoću što jednostavnijeg mehanizma, može da izrazi što više značenja, moglo bi se zaključiti da je italijanski na višem stepenu razvoja ili superioran u odnosu na latinski, ali i na srpski koji je takođe pretežno sintetički jezik. Međutim, pošto i sam autor (*ibid.*) priznaje da ne postoje metode kojima bi se efikasnost u izražavanju i uloženi napor kao činioci njegove formule ‘maksimalna efikasnost i minimalan napor’ mogli precizno izmeriti, kao i da maternji govornici bilo kog jezika koriste svoj jezik bez napora i vrlo efikasno bez obzira na to da li je reč o analitičkom ili sintetičkom jeziku, naš cilj nije da u ovoj disertaciji poređenjem italijanskog i srpskog jezika pokušamo da dođemo do opštijih zaključaka u vezi sa efikasnošću, ekonomičnošću, funkcionalnošću i izražajnim mogućnostima tipično analitičkih ili sintetičkih jezika, mada rezultati naše analize možda mogu biti značajni za tipološka istraživanja te vrste.

1.2. Metod istraživanja i korpus

U ovoj disertaciji italijanske predloške konstrukcije u kojima su upotrebljeni pravi predlozi (*di, a, da, in, con, su, per* i *tra/fra*) i srpski padeži s predlozima ili bez njih primenom kontrastivne analize porede se u poglavlju 3. kao autonomni i ravnopravni oblici. Poglavlje 3. funkcionalno je strukturirano prema italijanskom jeziku, tj. u njemu je opisana upotreba italijanskih predloga prema sintaksičkim i semantičkim funkcijama u kojima se oni mogu javiti onako kako je to uobičajeno u poglavljima o sintaksi jednojezičnih gramatika italijanskog, navedenih u 1.1. U zavisnosti od funkcije italijanski predlozi su grupisani na različite načine prema modelu u kom se mogu naći, tj. po vrstama reči koje stoje ispred ili iza njih, kao i po značenju tih reči ili, pak, po odgovarajućim srpskim ekvivalentima, što je precizirano na početku svakog potpoglavlja. Za svaki italijanski primer prvo su dati u tabelama, a zatim analizirani, svi njegovi srpski ekvivalenti. Italijanski primeri u najvećem su broju kontekstualizovani, tj. navedeni u okviru rečenice, mada ima i slučajeva u kojima navođenje šireg konteksta ni na koji način ne bi uticalo na interpretaciju određene italijanske predloške konstrukcije, te su stoga kao primeri date samo izolovane imenske sintagme. Budući da jedan od ciljeva ove disertacije podrazumeva i poređenje dva jezika u pogledu mogućnosti analitičkog i sintetičkog izražavanja, za svaki tip italijanskih predloških konstrukcija kod kog je moguće i sintetičko izražavanje, navedeni su i odgovarajući načini za to u italijanskom jeziku, kao i kontekst i uslovi u kojima je to moguće. Isto tako, i kod srpskih ekvivalenata utvrđuje se da li se ista funkcija može izraziti na oba načina, u kom kontekstu i pod kojim uslovima.

Budući da dvojezične i (naročito) jednojezične gramatike italijanskog jezika obiluju upravo funkcionalno klasifikovanim primerima različitih upotreba predloga, italijanski primeri u ovoj disertaciji preuzeti su velikim delom iz tradicionalnih gramatika navedenih u 1.1 i 2.2.1, ali i iz jednojezičnih rečnika italijanskog jezika, navedenih u 2.3.2, udžbenika iz potpoglavlja 2.1.1.1, kao i iz sledećih priručnika posvećenih isključivo italijanskim predlozima i njihovoj upotrebi: Chiuchiù, Fazi & Bagianti (1982), Polesini Karumanchiri & Vizmuller-Zocco (1996), Manella & Pallante (1998), De Giuli (2001), Chiuchiù & Coletti (2006) i Frescura, Marzano & Pecorelli (2008). Uz to, veliki broj primera preuzet je iz

korpusa *CORIS* Univerziteta u Bolonji, koji sadrži 130 miliona reči i ažurira se svake tri godine (poslednji put 2011. godine), pa time predstavlja jedan od najvećih i najreprezentativnijih korpusa za proučavanje savremenog pisanog italijanskog jezika. U njemu su zastupljeni književni, novinski i stručni tekstovi, tako da on obuhvata sve registre koji su od značaja za potrebe ove disertacije. Pored toga, manji broj primera preuzet je s televizije i radija, iz filmova ili iz privatne pisane i usmene komunikacije s govornicima italijanskog kao maternjeg, koji su doktori nauka iz društveno-humanističkih disciplina. Uzete su u obzir samo one funkcije italijanskih predloških konstrukcija koje postoje u savremenom standardnom jeziku, a zanemarene su one koje pripadaju starom jeziku ili nestandardnim registrima jer nisu predmet ovog sinhronijskog istraživanja.

Srpski ekvivalenti navedenih italijanskih primera naš su prevod. Stoga mnogi od njih predstavljaju samo jedno od mogućih rešenja, a nikako jedino niti najbolje rešenje. Imajući u vidu cilj ove disertacije, u najvećem broju slučajeva odlučili smo se za one srpske ekvivalente koji po strukturi i funkcionalno više odgovaraju italijanskim primerima iako bi u mnogim slučajevima, stilski posmatrano, drugačiji prevod bio adekvatniji. Ostali srpski primeri preuzeti su najvećim delom iz Antonić (2005a), ali delimično i iz Stevanović (1991) ili iz drugih specijalizovanih radova o srpskim padežima. Iako standardni jezici Srbije, Hrvatske, Crne Gore i Bosne i Hercegovine, i pored svojih različitih političkih naziva, s lingvističkog gledišta predstavljaju varijante jednog istog jezika, budući da se u ovoj disertaciji ne uzimaju u obzir osobine analiziranih konstrukcija karakteristične za varijante koje se koriste van Srbije, a koje bi možda u nekim od navedenih slučajeva dovele do rezultata drugačijih od naših, ovde koristimo termin srpski jezik. Dakle, ekvivalenti italijanskih primera u ovoj disertaciji pripadaju standardnom srpskom jeziku štokavskog narečja ekavskog izgovora. Međutim, pošto na nekim mestima citiramo autore koji isti jezik nazivaju srpskohrvatskim i hrvatskim, te termine koristimo ravnopravno s terminom srpski, onako kako ih pominju citirani autori.

1.3. Teorijski okvir

Pristup koji prilikom analize predložko-padežnih konstrukcija primenjuju autori jednojezičnih gramatika srpskog jezika još od Belića (1958) preko Stevanovića (1991) i Stanojčića, Popovića i Micića (1989) pa sve do npr. Stanojčića (2010) zasniva se prvenstveno na razlikovanju njihovih *sintaksičkih funkcija* (tj. *strukturne* upotrebe padeža) i *značenja* (*semantičke* upotrebe padeža), a zatim na daljoj podeli tih funkcija (unutar sintagme ili rečenice, npr. na priloške dopune i odredbe itd.) i značenja (npr. imeničko, pridevsko i priloško, koje se zatim deli na prostorno, vremensko, načinsko, uzročno itd.). Ne dovodeći ni na koji način ovakav pristup u sumnju, Piper (2005b: 575) ipak tvrdi sledeće: „Dva osnovna pristupa sintaksi, a šire posmatrano – gramatici i jeziku uopšte, jedan sa težištem na proučavanju oblika, a drugi s težištem na proučavanju značenja i funkcija, uzajamno se dopunjuju i tek uzeti zajedno (idući od forme ka sadržaju i od sadržaja ka formi), omogućuju relativno potpuno sagledavanje celine sintaksičkog sistema i pravila njegovog funkcionisanja. Sintaksička forma i sintaksički sadržaj su suštinski različite jezičke pojave, ali su čvrsto povezane, zbog čega se ne mogu proučavati sintaksički oblici uz potpuno zanemarivanje njihovog sadržaja, niti obrnuto“. Upravo ova Piperova tvrdnja predstavlja osnovno polazište našeg istraživanja. Stoga su sintaksičke i semantičke kategorije i kategorijalni kompleksi (npr. socijativnost, instrumentalnost, spacijalnost, temporalnost, kvalifikativnost itd.) koje smo koristili u našoj analizi prilikom klasifikacije funkcija italijanskih predložkih konstrukcija i njihovih srpskih ekvivalenata preuzete od istog autora (Piper 2005b), dok se prilikom klasifikacije i opisa funkcija srpskih padeža oslanjamo na Antić (2005a) jer autorkina, po našem mišljenju, veoma uspešna analiza srpskih padeža (koja delimično predstavlja sveobuhvatnu sintezu dosadašnjih radova o njima, navedenih u poglavlju 2), u kojoj se oni posmatraju iz funkcionalne perspektive, u potpunosti odgovara prvenstvenom cilju ove disertacije da se italijanske predložke konstrukcije i srpski padeži uporede upravo sa funkcionalnog stanovišta.

U jednojezičnim gramatikama italijanskog, međutim, primetan je suprotan trend. Naime, stroga podela između sintakse i semantike prilikom analize predložkih konstrukcija nije svojstvena tradicionalnim gramatikama, kao npr. Sensini (1990), Dardano & Trifone

(1997), Serianni (2000) i Patota (2006), koje za sve delove proste rečenice osim subjekta, predikata, atributa i apozicije koriste termin *complemento*⁵ koji, stoga, „označava veoma raznorodne jedinice, kako u pogledu njihovog mesta u strukturi rečenice, tako i u pogledu stepena karakterizacije, bilo delova rečenice ili čitave rečenice“ (Terić 1980: 102). Dakle, u istu ravan stavljaju se, na primer, kako (po pravilu bespredložki)⁶ direktni objekat kao sintaksička kategorija, tako i mnogobrojne upotrebe predloga, tj. značenja predložkih konstrukcija, pri čemu se gotovo uopšte ne uzima u obzir njihova sintaksička funkcija (na primer: da li se odnose na neku sintagmu ili na celu rečenicu; da li su upotrebljene kao dopune ili kao odredbe i tome slično), već najčešće samo njihovo značenje, tj. njihova semantička obeležja. Međutim, „ni u primeni semantičkih kriterija nema doslednosti“ (*ibid.* 105) jer neki termini, npr. *complemento di specificazione*, podrazumevaju mnoštvo značenja, dok su drugi veoma usko određeni, kao npr. *complemento di prezzo*.⁷ Ovakva praksa u italijanskoj sintaksi postoji još od 1881. godine, a njenim začetnikom smatra se Fornaciari (1974/1881), koga su potom sledili već pomenuti, ali i mnogi drugi autori pre njih, kao npr. Battaglia & Pernicone (1965), Satta (1975) itd.

S druge strane, kritičari upravo opisanog pristupa mogu se, uopšteno govoreći, svrstati u dve grupe. Jednoj grupi pripadaju Regula & Jernej (1965), Jernej (1967, 1999) i Devoto (1974), kod kojih su, pored eksplicitne kritike tradicionalnog pristupa zbog primene semantičkih kriterijuma u sintaksičkoj analizi, primetni i konkretni pokušaji uvođenja stroge razlike između sintaksičkih i semantičkih svojstava italijanskih predložkih konstrukcija u njihovu analizu. Međutim, i pored neosporno preciznijeg opisa sintakse italijanskog jezika uopšteno posmatrano, ni ovi autori prilikom sintaksičke analize predložkih konstrukcija na kraju ipak ne uspevaju da izbegnu primenu semantičkih kriterijuma. Tako Regula & Jernej (1965: 77), preuzimajući Devotov (1941) model u kom se po prvi put u italijanskoj lingvistici javlja termin *unità sintattica* ‘sintaksička jedinica’

⁵ Između pristupa navedenih autora postoje izvesne razlike (npr. Patota (2006: 433) i Sensini (1990: 409) pominju i termin *espansione*, a ovaj poslednji i termin *determinazione*, dok Dardano & Trifone (1997: 120) govore i o analizi neposrednih konstituenata, a Serianni (2000: 60) o gubljenju latinskog padežnog sistema koje je dovelo do nastanka italijanskih predložkih konstrukcija), ali budući da svi oni ipak koriste termin *complemento*, razlike između njihovih pristupa ovde ćemo zanemariti.

⁶ O mogućnostima upotrebe predloga u direktnom objektu detaljnije u potpoglavlju 3.1.

⁷ Detaljnije o pojmovima koje označavaju ovi termini u potpoglavljima 3.6. i 3.16.7.

(kojim se označava ‘sintagma’), jednu od svojih jedanaest vrsti ‘sintagmi’ (pod kojima podrazumevaju ‘sastavne delove rečenice’) dele na podvrste primenjujući upravo semantičke kriterijume. Dve godine kasnije umesto tako shvaćenog termina ‘sintagma’ Jernej (1967: 81) u italijansku sintaksu uvodi pojam *tassema* ‘taksem’ u značenju ‘sastavni deo rečenice koji je nosilac logičko-sintaksičkih funkcija’ i smanjuje njihov broj sa jedanaest na deset, ali suštinske razlike u odnosu na prethodni model gotovo da uopšte nema, kao ni potpunog odustajanja od semantičkih obeležja predloških konstrukcija koje se analiziraju, što se zadržalo i u Jernej (1999: 62-63). Jernejev model iz 1967. godine potom je u izvesnoj meri prihvatio Devoto (1974), a kritikovao ga je Muljačić (1972), ali pošto se ni kod njih ne može govoriti o značajnijim novinama u vezi s predmetom našeg istraživanja, a imajući u vidu činjenicu da se ovi sintagmatsko-taksematski modeli „u suštini ne razlikuju mnogo od tradicionalnog, budući da počivaju na osnovama logičke analize i da takođe podvlače važnost značenja za sintaksu“ (Terić 1980: 113), kao i da ih posle pomenutih autora niko nije primenjivao, navedena dela nećemo ovde dalje analizirati.⁸ Međutim, važno je na kraju naglasiti da neke od ovih gramatika, npr. Jernej (1999), i danas mogu biti efikasno primenjene u didaktičke svrhe jer ipak u značajnoj meri uzimaju u obzir upotrebu i značenje predloga i nude obilje primera, i to naročito onih koji predstavljaju izvor brojnih kontrastivnih problema između italijanskog i srpskog jezika.

Drugu grupu kritičara predstavljaju Andorno (1999, 2003), Salvi & Vanelli (2004), Prandi (2006) i Sabatini et al. (2011), koji se od prve grupe razlikuju po tome što su njihove gramatike, objavljene u poslednjih petnaestak godina, napisane po modelu gramatike valencije, nastale još 1959. godine (Tesnière 2001), u koji uključuju, međutim, i tematske uloge koje je definisao Chomsky (1981), kao i dubinske padeže koje je u lingvistiku uveo Fillmore (1968). Pomenute gramatike takođe kritikuju tradicionalni pristup koji primenjuje semantičke kriterijume u sintaksičkoj analizi, ali za razliku od onih iz prve grupe, uopšteno govoreći, uspevaju da uspostave strogu razliku između sintakse i semantike onako kako to

⁸ V. Terić (1989) za detalje o Devoto (1941, 1974), Regula & Jernej (1965), Jernej (1967) i Muljačić (1972), kao i o predstavnicima funkcionalnog-strukturalnog, generativno-transformacionog i drugih pristupa iz druge polovine XX veka jer se, iako su svi oni, uopšteno posmatrano, u manjoj ili većoj meri doprineli proučavanju italijanske sintakse, analiza italijanskih predloških konstrukcija na kraju i kod njih najčešće svodi na njihovu klasifikaciju po semantičkim obeležjima. Uz to, pošto dela nastala u tim teorijskim okvirima nisu našla primenu u nastavi italijanskog kao stranog, ona izlaze van okvira ove disertacije, pa ih ovde ne analiziramo.

njihov teorijski okvir i pretpostavlja. Međutim, što se tiče italijanskih predloških konstrukcija, i ove gramatike imaju izvesna ograničenja. Naime, kad govore o različitim ‘argumentima’ (kao elementima argumentne strukture, definisane u okviru navedenih teorija), navedeni autori za neke od njih koriste ili tradicionalni termin *complemento* ili, takođe već poznati, ali ređe upotrebljavani, termin *espansione*, mada ovaj poslednji kod nekih od navedenih autora predstavlja širi pojam jer obuhvata npr. i atribut i apoziciju. Potom ih (kao što to čine i srpske gramatike) dele na one koji se odnose na sintagmu ili rečenicu, pa zatim na one obavezne i one fakultativne (u srpskoj terminologiji oni prvi nazivaju se dopunama, a ovi drugi odredbama), ali uz nedosledno i netransparentno korišćenje navedenih termina, što neminovno dovodi i do nepreciznosti prilikom određivanja pojmova na koje se odnose. S obzirom da su, za razliku od gramatika prve grupe kritičara, primeri upotrebe predloga koje ove gramatike daju izuzetno malobrojni i da se samo formalno (tj. samo po modelu po kom su analizirani, ali ne i suštinski) razlikuju od onih u tradicionalnim gramatikama, njihova efikasna primena u nastavi italijanskog kao stranog veoma je ograničena, odnosno po našem mišljenju moguća je samo na višim nivoima, tj. onda kad su italijanski predlozi i njihova upotreba i značenje u velikoj meri već usvojeni. Uz to, budući da je reč o jednojezičnim gramatikama namenjenim prvenstveno onima kojima je italijanski jezik maternji, a i da su njihovi autori maternji govornici italijanskog, podrazumeva se da ne navode nikakve primere koji bi mogli biti zanimljivi i važni za potrebe kontrastivne analize. Stoga ih ovde nećemo detaljnije analizirati niti ćemo preuzeti model koji one primenjuju.

Na sve pomenute, ali i neke druge još oštrije, razrađene i bolje argumentovane,⁹ kritike u vezi s paralelnom primenom i sintaksičkih i semantičkih kriterijuma prilikom klasifikacije italijanskih predloških konstrukcija autori tradicionalnih gramatika najčešće odgovaraju priznavanjem ograničenja i nedostataka svog pristupa s teorijskog gledišta, ali se ipak odlučuju za tradicionalnu klasifikaciju jer je njena validnost potvrđena upotrebom (Sensini 1990: 409-410), tj. zato što se zasniva na opštepoznatim pojmovima (‘kretanje ka nekom mestu’, ‘određeno vreme’ itd.) čija je upotreba do te mere ustaljena da se njihova efikasnost za potrebe deskripcije u mnogim slučajevima ne može dovesti u sumnju

⁹ Misli se na Vanelli (2010) i Graffi (2012).

(Serianni 2000: 70-71), odnosno zbog toga što je smatraju korisnom iz didaktičke perspektive (Dardano & Trifone 1997: 123). Upravo iz tih razloga (iako svesni činjenice da je zbog nesistematskog istovremenog primenjivanja sintaksičkih i semantičkih kriterijuma tradicionalna klasifikacija italijanskih predloških konstrukcija s teorijskog gledišta u velikoj meri problematična), imajući u vidu činjenicu da je prvenstveni cilj ove disertacije pokušaj stvaranja opšteg modela za kontrastivnu analizu italijanskih predloških konstrukcija i srpskih predloških ili bespredloških padeža s funkcionalnog aspekta kako bi se njegovom primenom utvrdila ekvivalentna sredstva za izražavanje istih funkcija u ta dva jezika i na taj način govornicima srpskog koji uče italijanski i govornicima italijanskog koji uče srpski jezik olakšalo njihovo usvajanje kroz primenu rezultata našeg istraživanja u literaturi koja im je namenjena, i mi ovde primenjujemo istu klasifikaciju kao i tradicionalne gramatike jer smatramo da ona može doprineti našem cilju, dok ostali pristupi, koji su teorijski svakako mnogo bolje utemeljeni pošto vode računa o strogoj podeli između sintakse i semantike, po našem mišljenju, to ne mogu učiniti. Budući da italijanski termin *complemento*, kao što je rečeno, obuhvata kako obavezne delove rečenice (dopune), tako i one fakultativne (odredbe), a da cilj našeg istraživanja nije terminološko razgraničenje na tom nivou sintaksičke analize, u ovoj disertaciji, stavljajući akcenat na *oblik* jednog od dva predmeta ovog istraživanja, kao srpski ekvivalent tog italijanskog termina koristimo termin ‘predloške konstrukcije’ i govorimo kako o njihovim sintaksičkim funkcijama, tako i o onim semantičkim.

Namera nam, naravno, nije da izborom klasifikacije predloških konstrukcija svojstvene tradicionalnim gramatikama italijanskog na bilo koji način umanjimo teorijski značaj gramatika nastalih po modelu gramatike valencije, naročito za govornike srpskog čiji je nivo znanja italijanskog skoro kao kod maternjih govornika, već samo da ukažemo na to da je tradicionalni pristup efikasniji za usvajanje italijanskih predloga na nižim nivoima, koji se svakako prethodno moraju savladati da bi se došlo do nivoa na kom se takve gramatike uopšte mogu razumeti, pa tek onda i koristiti. Drugim rečima, naše je mišljenje da, bez obzira na to što precizno utvrđivanje granice između sintaksičkih i semantičkih obeležja italijanskih predloških konstrukcija nesumnjivo doprinosi boljem razumevanju funkcionisanja italijanskog jezika i njegovom sveobuhvatnijem opisivanju,

tek povezivanje ova dva kriterijuma doprinosi njegovom bržem, lakšem i boljem usvajanju jer prepoznavanje sintaksičke funkcije neke predloške konstrukcije samo po sebi bez razumevanja njenih semantičkih obeležja u mnogo manjoj meri utiče na njeno usvajanje nego u slučaju kad se ta dva aspekta dovedu u vezu. Dakle, tradicionalnu klasifikaciju italijanskih predloških konstrukcija ovde posmatramo kao didaktičko *sredstvo* pogodno za njihovu analizu i lakše usvajanje, a ne kao *cilj* kojem treba težiti u nastavi italijanskog jezika kao stranog.

2. Italijanske predloške konstrukcije i srpski padežni sistem u literaturi

Tokom XX i početkom XXI veka mnogi autori su se bavili italijanskim predlozima i predloškim konstrukcijama u manjoj ili većoj meri, proučavajući ih na različite načine u okviru različitih teorijskih modela. Hronološkim redom navešćemo neke od njih: Devoto (1940), Puccioni (1951), Gutia (1953), De Felice (1954, 1958, 1960), Hall (1959), Herczeg (1959, 1967), Jernej (1962, 1986), Poppe (1963), Agard & Di Pietro (1965), Medici (1966, 1969), Costabile (1967), Meriggi (1970), Castelfranchi & Parisi (1970), Parisi & Castelfranchi (1970, 1974), Saltarelli (1970), Swanson (1970), Alinei (1971), Crisari (1971), Leone (1971, 1972), Marchese (1971), Alisova (1972), Lo Cascio (1972), Muljačić (1972), Renzi (1972, 1988), Barbieri (1974), Berretta (1974, 1979, 1989, 1991), Castelfranchi, Parisi & Crisari (1974), Murru (1977), Radford (1977), Weinrich (1978a, 1978b), Castelfranchi & Attili (1979), Giurescu (1979a, 1979b), Elia, Martinelli & D'Agostino (1981), Lorenzi (1981, 1988), Mariotti (1981), Salvi (1981, 1988), Barone & Pantaleo (1982), Elia (1982), D'Agostino & Elia (1983), Bottari (1985), Nicolai (1985), Piva Bruno (1985), Bianco (1986a, 1986b), Bernini (1987), Napoli & Nevis (1987), Giorgi (1988), Giorgi & Longobardi (1991), Klajn (1991), Zamboni (1991), Dezső (1992, 1998), Siller-Runggaldier, H. (1993, 1997, 2000, 2003, 2004), Di Tommaso (1996), Renzi & Elia (1997), Kayne (1999), Rossi (2001), Alisova & Kharmalova (2002), Bagna (2003), Meini (2009), Vanelli (2012) itd.

Brojni su i naučni radovi o srpskim padežima, predlozima i predloško-padežnim konstrukcijama nastali takođe unutar različitih teorijskih okvira. Hronološkim redom

navešćemo i neke od tih radova: Ivić (1951-1952, 1953-1954, 1954a, 1954b, 1955-1956, 1956, 1957, 1957-1958, 1971, 1995a, 1995b, 2000a, 2000b, 2001, 2010a, 2010b), Belić (1953), Stevović (1955-1956), Grickat (1957, 1986, 1997, 2003), Peco (1957), Stevanović (1961, 1966a, 1966b, 1982), Gortan-Premk (1963, 1977, 1984), Vukomanović (1963), Menac (1964-1965), Popović (1966), Batistić (1967), Bugarski (1969, 1973), Kašić (1969), Vajda (1976), Piper (1977-1978, 1997, 2008), Pranjковиć (1987, 1993), Đorđević (1989), Melvinger (1989), Andrić (1991), Petrović (1992, 2000a, 2000b), Perić (1992-1993, 1994), Jocić (1994), Corin (1995), Feleško (1995), Topolinjska (1996, 2002), Iričanin (1997), Klikovac (1997, 2000, 2006), Tanasić (1997, 1999, 2008), Antonić (1999, 2003, 2004, 2005a, 2005b, 2006, 2007a, 2007b, 2008, 2011), Arsenijević (1999a, 1999b, 2000, 2003a, 2003b), Krajišnik (2000), Saavedra (2000, 2002), Stipčević (2003, 2007), Stojanović (2003), Tošović (2005), Ašić (2005, 2006), Stijović (2006) i mnogi drugi.

Svi navedeni radovi su nesumnjivo od velikog značaja za italijansku i srpsku lingvistiku posmatrane pojedinačno ili eventualno u vezi s nekim drugim jezikom ili jezicima, ali budući da u njima nije u značajnijoj meri zastupljeno poređenje italijanskih predloških konstrukcija i srpskog padežnog sistema, a da su saznanja do kojih su došli mnogi od navedenih radova sadržana, i to upravo u obimu i obliku koji zadovoljavaju potrebe naše analize, u jednojezičnim i dvojezičnim gramatikama i pojedinim udžbenicima italijanskog i srpskog kao stranih jezika, kao i u jednojezičnim i dvojezičnim rečnicima dva jezika, samo ta dela detaljnije ćemo opisati u ovom poglavlju, dok ćemo se na neka od navedenih, kao i na neka koja ovde nisu pomenuta, pozivati u našoj analizi u poglavlju 3.

Autori svih dvojezičnih udžbenika i gramatika kako italijanskog za govornike srpskog, tako i srpskog za govornike italijanskog bez izuzetka navode da se italijanskim predlozima označavaju oni gramatički odnosi koji se u srpskom izražavaju predloškim ili bespredloškim padežima, ali temeljnije kontrastivne analize italijanskih predloških konstrukcija i srpskog padežnog sistema do danas nije bilo. Pre nego što u poglavlju 3. pristupimo takvoj analizi, prvo ćemo u 2.1. i 2.2. navesti najznačajnije autore kako dvojezičnih tako i jednojezičnih udžbenika i gramatika i njihovo viđenje odnosa italijanskih predloga i srpskih padeža. Na kraju ćemo u 2.3. dati nekoliko napomena u vezi s pristupom prikazivanju italijanskih predloga u italijansko-srpskim rečnicima i srpskih predloga i

padeža u srpsko-italijanskim rečnicima, kao i pomenutih kategorija u jednojezičnim rečnicima oba jezika, budući da oni zajedno s pomenutim gramatikama i udžbenicima predstavljaju osnovnu literaturu dostupnu govornicima oba jezika koji onaj drugi jezik uče kao strani.

2.1. Udžbenici

2.1.1. Udžbenici italijanskog jezika za strance

Problem kontrastiranja italijanskih predloga i srpskih padeža prvenstveno je zastupljen u dvojezičnim udžbenicima italijanskog namenjenim govornicima srpskog, te ćemo stoga u 2.1.1.1. prvo navesti nekoliko najznačajnijih udžbenika tog tipa. Međutim, budući da je u savremenoj nastavi stranih jezika upotreba dvojezičnih udžbenika u velikoj meri prevaziđena i napuštena u korist jednojezičnih, koji ne uzimaju u obzir maternji jezik učenika, uticaj dvojezičnih udžbenika danas je gotovo zanemarljiv. Stoga je nastava italijanskih predloga govornicima srpskog uslovljena, s jedne strane, načinom predstavljanja ove gramatičke kategorije za koji su se odlučili autori jednojezičnih udžbenika italijanskog (koji su, kao što ćemo pomenuti u 2.1.1.2. najčešće, ali ne uvek, maternji govornici italijanskog), a s druge strane načinom na koji obradi predloga pristupaju nastavnici (najčešće maternji govornici srpskog kojima je italijanski prvi strani jezik, mada nije zanemarljiv ni broj Italijana koji u Srbiji predaju italijanski, a čiji nivo znanja srpskog varira od potpunog nepoznavanja do nivoa skoro kao kod maternjih govornika). Izbor načina prezentovanja i obrade predloga u nastavi italijanskog kao stranog, pored toga, osim od udžbenika u velikoj meri zavisi i od gramatika italijanskog jezika koje nastavnici koriste. Dok su jednojezične gramatike italijanskog već pomenute u 1.1, one dvojezične namenjene govornicima srpskog biće analizirane u 2.2.1.

2.1.1.1 Dvojezični udžbenici italijanskog jezika za govornike srpskog

Italijanske predloge u vezu sa srpskim padežima dovodi još Škerlj (1943: 41-43) koji pokušava da italijanske predloške konstrukcije prilagodi srpskom padežnom sistemu, pa tako navodi da srpskom genitivu odgovara italijanski predlog *di*, dativu predlog *a*, instrumentalu predlog *con*, a lokativu predlozi *da*, *in*, *su* i *presso*, ne zaboravljajući pri tom da skrene pažnju na to da na izbor predloga utiče i rekcija glagola (*ibid.* 52). Međutim, i sam autor primećuje nedostatke ovakve analize italijanskih predloga napominjući „da veza ‘*di* + imenica’ ne odgovara baš uvek našem drugom padežu, niti veza ‘*a* + imenica’ trećemu: *la città di Roma* nije ‘grad Rima’, nego ‘grad Rim’; *vado a passeggio* ne znači ‘idem šetnji’, nego ‘idem u šetnju’. Ostalim padežima srpskohrvatskog jezika odgovaraju opet u italijanskom kombinacije sa predlozima, samo se ne može kazati da svakom našem padežu odgovara uvek ista, i samo po jedna kombinacija“ (*ibid.* 41-42). Autor, dakle, posmatra italijanske predloške konstrukcije kroz prizmu srpskih padeža kao da su oni primenljivi i na analitičke jezike. Međutim, tu grešku, koju je još 1937. kritikovao Jespersen,¹⁰ Škerlj (*ibid.* 158-159, 163-167, 251-254) delimično ispravlja navođenjem nekoliko osnovnih funkcija italijanskih predloga, koje deli na jednosložne (*di*, *a*, *da*, *in*, *con*, *su*, *per*, *tra/fra*), višesložne (*sopra* ‘iznad’, *sotto* ‘ispod’, *lungo* ‘duž’, *verso* ‘prema’, *dopo* ‘posle’) i složene (*prima di* ‘pre’, *accanto a* ‘pored’, *a causa di* ‘zbog’, *lontano da* ‘daleko od’), koje su dodatno ilustrovane odgovarajućim, mada malobrojnim i nekontekstualizovanim, primerima i njihovim osnovnim srpskim ekvivalentima, ali bez navođenja ostalih mogućih ekvivalenata i najčešće bez komentara o upotrebljenom srpskom padežu i njegovoj funkciji. Škerljova analiza je, dakle, vrlo značajna kao prvi pokušaj sistematskog poređenja dva jezika, ali zbog navedenih teorijskih i metodoloških nedostataka (koji su svakako u velikoj meri uslovljeni namenom ovog dela koje nije naučni rad već udžbenik italijanskog kao stranog) nije dovoljno iscrpna niti, po našem mišljenju, dolazi do zadovoljavajućih rezultata u vezi s funkcijom italijanskih predloga i srpskih padeža. Isti pristup analizi italijanskih predloga (po shemi srpskih padeža) s još skromnijim rezultatima (budući da navodi samo po jednu funkciju i to samo pravih predloga) nudi i

¹⁰ V. Jespersen (1969: 101).

Cernecca (1957: 41-43, 46-47, 51-53), čija je prednost u odnosu na Škerlja to što primere navodi u kontekstu rečenice i što za svaki primer daje isto tako kontekstualizovan srpski ekvivalent, ali i kod njega izostaje temeljnija analiza upotrebljenog srpskog padeža, što je takođe u skladu s namenom ovog udžbenika za učenje italijanskog.

S druge strane, Stipčević i Franchi (1992: 74) napominju da „u italijanskom jeziku nema padežne deklinacije, pa se padežni odnosi u rečenici izražavaju većinom pomoću predloga“, navodeći zatim različita značenja italijanskih pravih i nepravih predloga (*ibid.* 582-590) pomoću odgovarajućih srpskih ekvivalenata, ali bez analize upotrebljenih srpskih padeža i njihovih funkcija. Jeremić i Turconi (2001: 65, 76, 90, 100, 107, 122, 156, 173, 210, 231-235), pak, ne dovode eksplicitno u vezu italijanske predloge sa srpskim padežima, već daju primere kontekstualizovane upotrebe italijanskih predloga u različitim funkcijama i njihove srpske ekvivalente. Isto tako, ali s mnogo skromnijim dometima, govoreći o izostavljanju člana kod italijanskih predloških konstrukcija za materiju i za namenu, Živković-Mandolfo (1966: 156) navodi primere sledeće primere i njihove srpske ekvivalente: *di sasso* ‘od kamena, kameni’, *di legno* ‘drven’, *l’abito da sera* ‘večernja haljina’ i slične, ne trudeći se pri tom da skrene pažnju na upotrebu različitih italijanskih predloga i na njihove funkcije niti da objasni date srpske ekvivalente. Živković-Mandolfo i Ostojić (1995: 23), pak, u svom udžbeniku namenjenom nastavi italijanskog po gramatičko-prevodnom metodu italijanske predloge dele na: 1. one koji se obično ne prevode (*di, a, da, con*; mada i same autorke navode i primere kad se ovi predlozi ipak prevode) i 2. one koji se uvek prevode (*in, per, fra, su, senza, dopo, prima*). Dakle, autorke primenjuju kriterijum (ne)prevodivosti predloga (koji nećemo komentarisati pošto ga ne smatramo relevantnim za ovu vrstu analize), izbegavajući eksplicitno imenovanje različitih funkcija italijanskih predloga i njihovih srpskih ekvivalenata u navedenim primerima i propuštajući priliku da ukažu na analitičnost italijanskog i sintetičnost srpskog jezika kod onih predloga za koje tvrde da se ne prevode i koje navode u nekontekstualizovanim primerima poput: *A chi?* ‘Kome?’ *A un’amica* ‘Prijateljici’; *Con che cosa?* ‘Čime?’ *Con la matita* ‘Olovkom’ itd. Stoga se kod ovih autora ne može govoriti o sistematskom poređenju italijanskih predloških konstrukcija i njihovih srpskih ekvivalenata, što je, kao što je već

napomenuto, sasvim u skladu sa obimom i svrhom pomenutih udžbenika za italijanski jezik kao strani namenjenih govornicima srpskog kao maternjeg.

2.1.1.2. Jednojezični udžbenici italijanskog jezika za strance

Većinu savremenih jednojezičnih udžbenika italijanskog koji se koriste u Srbiji napisali su autori čiji je maternji jezik italijanski. Najzastupljeniji su: Mezzadri i Balboni (2000, 2001, 2002), Ziglio & Rizzo (2001), Balì & Rizzo (2002), Balì & Ziglio (2003), Chiappini & De Filippo (2002, 2005), Marin (2008) i Marin & Magnelli (2008, 2009), mada postoje i mnogi drugi. Ovi udžbenici italijanske predloge predstavljaju u zavisnosti od njihove frekventnosti i komunikativnih funkcija, što je svakako u skladu s dostignućima savremene metodike nastave stranog jezika i usvajanja stranog jezika, ali budući da ne daju nikakve kontrastivne primere pošto su namenjeni govornicima različitih jezika kao maternjih, oni za ovu disertaciju nisu ni od kakvog značaja, te ih stoga nećemo analizirati.

Pored toga, italijanskim predlozima i njihovoj upotrebi posvećeni su i razni specijalizovani priručnici namenjeni strancima koji uče italijanski kao strani, na primer: Chiuchiù, Fazi & Bagianti (1982), Polesini Karumanchiri & Vizmuller-Zocco (1996), Manella & Pallante (1998), De Giuli (2001), Chiuchiù & Coletti (2006) i Frescura, Marzano & Pecorelli (2008). Mora se priznati da svaki od ovih priručnika ima određeni značaj na primer u pogledu klasifikacije italijanskih predloga i njihovih funkcija ili objašnjenja konteksta u kom se javljaju ili, pak, zahvaljujući mnoštvu raznovrsnih vežbanja koje nude za svaki predlog za različite nivoe učenja italijanskog, ali budući da je reč o jednojezičnim priručnicima, ni kod njih nema poređenja sa srpskim ili nekim drugim jezikom, tako da su oni za ovu disertaciju dragoceni samo kao izvor odgovarajućih primera upotrebe italijanskih predloga.

S druge strane, postoji i nekoliko jednojezičnih udžbenika čiji su autori govornici srpskog kao maternjeg, a koji su namenjeni učenicima osnovnih škola u Srbiji. To su: Vučo i Moderc (1994, 1995, 1998, 1999, 2003, 2004, 2005), Blatešić (2007), Blatešić i Stojković (2008), Blatešić, Stojković i Zavišin (2009) i Stojković i Zavišin (2010). Za razliku od prethodno navedenih, autori ovih udžbenika, budući da i sami imaju bogato iskustvo u

nastavi italijanskog govornicima srpskog, generalno nastoje da ponude više vežbanja za one probleme „za koje iz prakse znamo da naši učenici imaju problema zbog srpskog“ (Zavišín, u usmenoj komunikaciji sa autorkom disertacije). Tako, na primer, Stojković i Zavišín (2010: 105-108) daju listu svih pravih i nekoliko nepravih predloga i predloških izraza s primerima koji ilustruju njihove najčešće funkcije, ali u skladu s komunikativnim pristupom koji primenjuju i sa uzrastom učenika kojima je ovaj udžbenik namenjen, autorke izbegavaju eksplicitno imenovanje funkcija predloga, kao i navođenje njihovih srpskih ekvivalenata. Dakle, iako autori ovih udžbenika ipak u znatnoj meri uzimaju u obzir iskustveno poznate kontrastivne probleme, što se ogleda u izboru italijanskih primera prilikom obrađivanja određenih predloga, ipak ni kod njih ne može biti reči o sistematskom predstavljanju italijanskih predloških konstrukcija niti o njihovom poređenju sa srpskim predložko-padežnim konstrukcijama.

2.1.2. Udžbenici srpskog jezika za strance

U nastavi srpskog jezika za strance, kako u Srbiji tako i u Italiji i drugim zemljama, najčešće se koriste udžbenici Selimović Momčilović i Živanić (2002) i Ćorić (2002), ali i Vićentijević i Živanić (2001) i Jokanović-Mihajlov i Lompar (2001). Ovi udžbenici su jednojezični, ali svi sem Jokanović-Mihajlov i Lompar (2001) sadrže i mali srpsko-engleski rečnik reči upotrebljenih u udžbeniku, kao i kratak pregled gramatike (u Vićentijević i Živanić (2001: 195-203) na srpskom, a u Selimović Momčilović i Živanić (2002: 275-317) i Ćorić (2002: 337-383) na engleskom jeziku), gde osim morfoloških osobina padeža navode i njihove osnovne funkcije i značenja, kako s predlozima tako i bez njih. Najsistematičniji pristup i najkompletniji prikaz srpskog padežnog sistema nudi Ćorić (2002: 344, 346, 349, 351, 355, 360, 362, 366, 368, 382) koji jedini koristi kontrastivnu analizu i uvek daje odgovarajući engleski ekvivalent za svaki srpski primer naveden u svrhu ilustracije različitih značenja i upotreba datih padeža. S funkcionalnog stanovišta, pak, srpski padeži najtemeljnije su obrađeni u Krajišnik (2004). Ovaj priručnik za srpski jezik kao strani namenjen je govornicima stranih jezika koji su morfologiju srpskih padeža već savladali, te se fokusira samo na njihove različite funkcije i značenja, kao i na upotrebu

s predlozima ili bez njih, vrlo ih detaljno obrađuje i nudi raznovrsne primere. Međutim, budući da nijedan od navedenih udžbenika nije namenjen specifično govornicima italijanskog i da, samim tim, ne nudi kontrastivne primere koji bi mogli biti od značaja za ovu disertaciju, ovde ih nećemo detaljnije analizirati.

Jedini udžbenik srpskog za strance namenjen govornicima italijanskog jeste Banjac (2007). Malog obima i izuzetno skromnih dometa, ovaj udžbenik posvećuje nedovoljno pažnje (*ibid.* 19-21, 50-56) tako važnom problemu kakav je govornicima italijanskog srpski padežni sistem. Njegovu pozitivnu stranu predstavlja paralelno navođenje italijanskih ekvivalenata svih srpskih primera koji ilustruju različita značenja padeža. Međutim, neki od primera nisu kontekstualizovani, što značajno problematizuje njihovu interpretaciju. Na primer, iako italijanska imenička sintagma *il mese prossimo* najčešće ima temporalnu funkciju, a njen srpski ekvivalent zaista jeste temporalni genitiv ‘idućeg meseca’, kao što autor i navodi (*ibid.* 20), ona ipak može imati i funkciju subjekta (npr. *Il mese prossimo è marzo* ‘Sledeći mesec je mart’ – subjekatski nominativ) ili objekta (npr. *Aspetto con ansia il mese prossimo* ‘S nestrpljenjem iščekujem sledeći mesec’ – objekatski akuzativ), tako da njeno nekontekstualizovano navođenje može dovesti do pogrešnog usvajanja navedenog oblika srpskog temporalnog genitiva. Pored toga, na tako ograničenom prostoru neke funkcije srpskih padeža su zanemarene, dok kod onih koje su navedene nema svuda sistematizovanog grupisanja primera po nekim drugim kriterijumima (npr. po animatnosti ili značenju imenica u sintagmi) osim po predlozima uz koje stoje dati padeži. Takođe, autor izbegava navođenje više mogućih jezičkih sredstava za izražavanje istog značenja, pa npr. za spacijalni genitiv s predlogom ‘do’ daje ne baš tipičan primer ‘Idem do prijatelja’ (*ibid.* 21) i italijanski ekvivalent *Vado dall’amico*, zanemarujući mnogo frekventniji predlog ‘kod’ (‘Idem kod prijatelja’), za koji, pak, navodi primer ‘Ja sam kod kuće’ (*ibid.*), u kom je zastupljena specifična upotreba ovog predloga uz imenicu ‘kuća’.¹¹ Osim toga, u udžbeniku ima i materijalnih grešaka poput one gde autor navodi predlog ‘mimo’ (istina, bez ikakvog primera) među predlozima koji stoje uz spacijalni akuzativ (*ibid.* 52) iako u

¹¹ V. Antonic (2005a: 147).

savremenom srpskom on može stajati samo uz genitiv.¹² Dakle, i pored toga što ovaj udžbenik, zahvaljujući pre svega funkcionalnom pristupu srpskim padežima, govornicima italijanskog u izvesnoj meri može olakšati usvajanje srpskog padežnog sistema, zbog nabrojanih nedostataka on ipak ostavlja previše prostora brojnim nedoumicama, a mnogi kontrastivni problemi i dalje ostaju nerešeni. Stoga su govornici italijanskog nužno upućeni na gramatike srpskog koje su upravo njima i namenjene, a o kojima će biti reči u 2.2.2.

2.2. Gramatike

2.2.1. Dvojezične gramatike italijanskog jezika za govornike srpskog

Kao što je već rečeno u potpoglavlju 2.1.1, gramatike italijanskog jezika u značajnoj meri utiču na izbor načina prezentovanja i obrade predloga u nastavi italijanskog kao stranog budući da jednojezični udžbenici italijanskog, danas najzastupljeniji svuda u svetu pa i u Srbiji, zasnovani pre svega na (nesumnjivo važnom) principu komunikativnosti, pa samim tim i frekventnosti, gotovo potpuno zanemaruju njihov funkcionalni aspekt u sintaksičko-semantičkom smislu. Jednojezične gramatike italijanskog već su pomenute u 1.1, ovde ćemo analizirati pristupe italijanskim predlozima koje primenjuju važnije dvojezične gramatike nastale od polovine XX veka do danas, a koje, budući da su namenjene govornicima srpskog kao maternjeg, nužno navode i kontrastivne probleme ilustrovane odgovarajućim primerima.

Za razliku od nekih autora dvojezičnih udžbenika italijanskog jezika, pomenutih u 2.1.1.1, koji prilikom predstavljanja italijanskih predloga za polazište uzimaju srpske padeže, Jernej (1952: 42-45, 93-95; 1985: 36-39, 78-80) italijanske predloge u prvom delu svoje gramatike raspoređuje „iz praktičnih razloga, prema shemi latinske deklinacije“ (Jernej 1952: 42; 1985: 36) i pri tom koristi termine „imenična deklinacija“ i „padežni

¹² Detaljnije o nekadašnjoj upotrebi predloga ‘mimo’ uz akuzativ i o razlikama u značenju u zavisnosti od padeža uz koji stoji u Stevanović (1991: 326-328, 420-422). O njegovoj sadašnjoj upotrebi u Antić (2005a: 148-149).

prijedlozi¹³ (*ibid*), iako ti pojmovi u italijanskoj gramatici ne postoje, tvrdeći takođe da predlozi u italijanskom imaju istu ulogu koju u srpskom imaju padežni nastavci. Zatim objašnjava da se genitiv gradi pomoću predloga *di*, dativ pomoću predloga *a* i ablativ (u koji svrstava naš lokativ i instrumental) pomoću predloga *da, in, su, con, di*, a kao ilustraciju ovog objašnjenja autor navodi promenu imeničke sintagme *questo libro* ‘ova knjiga’ po padežima uz upotrebu predloga i uz navođenje odgovarajućeg hrvatskog ekvivalenta. Potom, za svaki hrvatski padež daje po nekoliko primera i to uvek sa onim predlozima koji u italijanskom najčešće označavaju onaj odnos koji se u hrvatskom tipično izražava datim padežom. Autor, naravno, na više mesta naglašava da navedene upotrebe i značenja određenih predloga nisu i jedine njihove upotrebe i značenja, dok, međutim, detaljnije analize naših padeža i njihovog poređenja s italijanskim predlozima nema. Jernej je tako u prvom delu svoje gramatike, posmatrajući italijanske predloške konstrukcije kroz prizmu latinskih padeža, zapao u istu grešku kao i prethodno pomenuti autori koji su ih pokušavali sistematizovati po shemi srpskog padežnog sistema, te stoga ni on nije uspeo da ponudi zadovoljavajuće rešenje ovog kontrastivnog problema. U drugom delu svoje gramatike Jernej (1954: 5-8, 52-54, 64-66, 76-78, 88-89, 99-100, 139-141; 1985: 262-264, 290-292, 297-298, 303-304, 309-310, 316-317, 346-347), pak, pristupa analizi italijanskih predloga na način karakterističan za tradicionalne italijanske jednojezične gramatike, koji je opisan u 1.1.

U svojoj potonjoj dvojezičnoj gramatici Jernej (1999) pristupa analizi italijanskih predloga i hrvatskih padeža na isti način kao u Regula i Jernej (1965).¹⁴ Naime, italijanske predloge Jernej (1999: 37-39) prvo pominje u poglavlju o rekciji glagola, imenica i prideva, navodeći po nekoliko (ne)kontekstualizovanih primera zajedno sa odgovarajućim hrvatskim ekvivalentima, birajući pri tom one kontrastivno važnije, tj. one kod kojih se rekcije u italijanskom i hrvatskom razlikuju. Za razliku od njegovih prethodno pomenutih gramatika, ova ne sadrži pokušaje prikazivanja italijanskih predloga pomoću latinskih padeža, međutim ni hrvatski padeži koji se javljaju u ekvivalentima koje daje nisu detaljnije analizirani niti sistematizovano predstavljani. Dakle, i pored važnog doprinosa

¹³ Ovaj termin autor koristi kao prevod italijanskog termina *preposizioni articolate* ‘predlozi s članom’, o kojem je bilo reči u potpoglavlju 1.1.

¹⁴ Pristup koji primenjuju Regula & Jernej (1965) i Jernej (1999) opisan je u 1.3.

kontrastiranju dva jezika u pogledu glagolske, imeničke i pridevske rekcije, ni ova gramatika ne pruža uvid u različite načine za izražavanje istih funkcija u ova dva sistema.

Iako i Mezzadri (2004: 55-70) preuzima pomenuti Jernejev (1954, 1985) termin „padežni prijedlozi“ kao odgovarajući prevod italijanskog termina *preposizioni articolate* ‘predlozi s članom’, ovaj autor primenjuje pristup svojstven italijanskim jednojezičnim gramatikama i fokusira se samo na funkcije italijanskih predloga (u najvećoj meri spacijalne i temporalne, dok ostalima posvećuje mnogo manje pažnje), dajući u većini slučajeva i odgovarajuće hrvatske prevodne ekvivalente, ali bez ikakvog pokušaja njihove sistematizacije po padežima ili navođenja više različitih načina za izražavanje iste funkcije. Pošto je reč o priručniku veoma malog obima, autor daje ograničen broj primera, od kojih je većina kontekstualizovana i predstavljena i pomoću efektnih ilustracija, što svakako doprinosi lakšem i bržem usvajanju nekih italijanskih predloga i njihovih funkcija, ali ipak ne umanjuje nedostatak velikog broja funkcija predloga i odgovarajućih različitih hrvatskih ekvivalenata, kao i njihovog sistematizovanog prezentovanja po padežima.

U poglavlju o predlozima jedine savremene gramatike italijanskog namenjene govornicima srpskog Moderc (2004: 446-456) nabraja sve italijanske prave predloge i njihove funkcije kako na nivou proste, tako i na nivou složene rečenice, navodeći i njihova različita značenja, a isti postupak primenjuje i kod nepravih predloga (*ibid.* 460-462). Zatim, u odeljku o uticaju srpskog jezika i uobičajenim greškama u upotrebi predloga (*ibid.* 456-459) daje mnoštvo zanimljivih i važnih kontrastivnih problema s predlozima, ali budući da polazi od italijanskih predloga, izbegava da sistematizuje srpske ekvivalente po padežima i predlozima, već prednost daje preovlađujućim značenjima italijanskih predloga i najčešćim greškama u njihovoj upotrebi kod govornika srpskog jezika kao maternjeg, proisteklim upravo iz negativnog transfera iz srpskog u italijanski. Primeri koje autor navodi vrlo su dragoceni kako za one koji uče italijanski tako i za buduće autore udžbenika italijanskog za govornike srpskog, a u izvesnoj meri su od koristi i za ovu disertaciju.

Pored navedenih dvojezičnih gramatika italijanskog govornicima srpskog kao maternjeg jezika na višim nivoima akademskog obrazovanja na raspolaganju su i dva udžbenika iz sintakse italijanskog jezika na srpskom: Terić (2005) i Samardžić (2006). Dok s jedne strane Samardžić (2006), budući da je njen udžbenik posvećen sintaksi italijanske

složene rečenice, predloge pominje samo kao komplementizatore koji uvode implicitne zavisne rečenice, ne analizirajući ostale njihove upotrebe i funkcije, s druge strane Terić (2005: 128-150) u svom udžbeniku iz sintakse italijanskog jezika u poglavlju o funkciji reči u rečenici i logičko-semantičkoj analizi, sledeći tradicionalnu klasifikaciju italijanskih predloških konstrukcija, izvesnu pažnju poklanja predlozima koji se koriste u njima, ali ipak se, po uzoru na jednojezične gramatike italijanskog, fokusira prvenstveno na značenje tih konstrukcija, dok njihovu strukturu stavlja u drugi plan. Kao što je već rečeno u 1.3, u ovoj disertaciji korišćićemo upravo tu tradicionalnu klasifikaciju italijanskih predloških konstrukcija, čija će nam struktura biti polazište za njihovo poređenje s adekvatnim srpskim ekvivalentima, da bismo potom uporedili i njihova značenja.

2.2.2. Gramatike srpskog jezika za strance

Budući da među udžbenicima srpskog jezika za strance dominiraju jednojezični udžbenici, a da jedini koji je namenjen govornicima italijanskog po pitanju predstavljanja srpskog padežnog sistema i njegovog poređenja sa italijanskim predloškim konstrukcijama obiluje ozbiljnim nedostacima, opisanim u 2.1.2, govornicima italijanskog koji uče srpski od neprocenjive su važnosti gramatike srpskog jezika za strance. Među jednojezičnim gramatikama svakako je najobimnija Mrazović i Vukadinović (2009), ali vrlo je značajna i Klajn (2006), tako da ćemo u 2.2.2.1. prvo opisati te dve gramatike da bismo zatim u 2.2.2.2. prešli na dvojezične gramatike namenjene specifično govornicima italijanskog: Andrović (1920), Guyon (1919), Cronia (1959), Klajn (2007) i Grubač Allocco (2010), dok one namenjene govornicima engleskog i drugih jezika, budući da ti jezici nisu predmet našeg istraživanja, nećemo analizirati u ovoj disertaciji.

2.2.2.1. Jednojezične gramatike srpskog jezika za strance

U Mrazović i Vukadinović (2009) „u sintaksičkom delu se pri opisu polazi od teorije gramatike zavisnosti, pa se stoga mnoge zakonomernosti jezika prikazuju ili na potpuno nov način ili na delimično drukčiji u odnosu na dosadašnje opise u postojećim

gramatikama“ (*ibid.* 13). To je ujedno i jedina gramatika srpskog jezika napisana na osnovu rezultata kontrastivne analize dva jezika (srpskog i nemačkog) u Engel i Mrazović (1986), kao i na bogatom nastavnom iskustvu koje je autorkama svakako poslužilo u fokusiranju „na one jezičke fenomene za koje se zna da strancima predstavljaju posebnu teškoću pri usvajanju srpskohrvatskog jezika“ (Mrazović i Vukadinović 2009: 13), u koje između ostalih ubrajaju i upotrebu oblika promenljivih reči (pa samim tim i padeža imenskih reči) i predloga. Svojim obimom i složenošću ova gramatika značajno prevazilazi potrebe stranaca koji uče srpski i, po našem mišljenju, mnogo je primerenija zahtevima lingvističkih proučavanja srpskog na akademskom nivou. Naime, osim što padeže detaljno objašnjava s morfološkog stanovišta (*ibid.* 258-278), ova gramatika daje, strancima svakako izuzetno dragocen, pregled načina upotrebe padeža (*ibid.* 278-280): A – bez predloga; B – s predlogom; C – s obaveznim odredbama (za koje u ovoj disertaciji koristimo termin ‘obavezni determinator’), a detaljno objašnjava i promenu i upotrebu brojeva uz analizu padeža imenica koje uz njih stoje (*ibid.* 280-285), što takođe često predstavlja problem onima koji srpski uče kao strani jezik. U ovoj gramatici, nastaloj unutar teorijskog okvira dependencijalne gramatike, padeži se analiziraju s obzirom na to da li su upotrebljeni kao dopuna ili kao dodatak onoj vrsti reči uz koju stoje.¹⁵ Stoga se posebno navode padeži koji predstavljaju dopune pridevu (*ibid.* 327-333), dodatke uz pridev (*ibid.* 333-334), dopune imenici (*ibid.* 338-350), dodatke u imeničkoj frazi¹⁶ (*ibid.* 350-355), glagolske dopune (*ibid.* 523-538), a analiziraju se i svi rečenični obrasci i padeži koji se u njima javljaju i u funkciji dopune (*ibid.* 539-556) i onda kad su upotrebljeni kao dodaci (*ibid.* 556-567). Posebno važnim smatramo poglavlje posvećeno predlozima (*ibid.* 392-415) koje pruža pregledan spisak većine srpskih predloga (*ibid.* 393) i „predložnih fraza“ (*ibid.* 394) s padežima koje zahtevaju. Predlozi se, zatim, dele na one koji upravljaju trima padežima (*ibid.* 398-401), dvama padežima (*ibid.* 401-407) i jednim padežom (*ibid.* 407-413),¹⁷ da bi se najzad klasifikovali ne samo po padežima kojima upravljaju, već i po specijalnom i temporalnom značenju koje imaju u odgovarajućim predložnim frazama (*ibid.* 414-415).

¹⁵ Upotrebu termina ‘dopuna’ i ‘dodatak’ autorke detaljnije opisuju u uvodnim napomenama (*ibid.* 38-39).

¹⁶ U ovoj disertaciji umesto termina ‘faza’ koristi se termin ‘sintagma’.

¹⁷ U navedenim poglavljima upotreba predloga vrlo je efektno ilustrovana odgovarajućim jednostavnim crtežima, koji bez sumnje mogu doprineti lakšem i bržem usvajanju datih predloga.

Budući da „značenje ostalih predložnih fraza (...) proizilazi tek iz konteksta“ (*ibid.* 415), ono se u ovoj gramatici ne analizira, što smatramo jednim od retkih nedostataka ove gramatike koji ćemo u ovoj disertaciji pokušati da izbegnemo. Naše preostale zamerke tiču se nedovoljno pregledne podele na poglavlja i nesistematičnog navođenja svih relevantnih informacija u vezi s padežima, naročito ako se uzme u obzir činjenica da je ona namenjena strancima kojima, kao što je ponovljeno više puta, upravo padeži predstavljaju jedan od najvećih problema prilikom usvajanja srpskog. Govornicima italijanskog koji uče srpski, stoga, ova jednojezična gramatika srpskog može biti od velike pomoći samo ako su taj jezik već gotovo potpuno savladali i njime se bave sa stanovišta nauke o jeziku, dok početnicima ili onima koji nisu lingvisti ili srbisti, po našem mišljenju, nije od prevelike koristi.

Nijedna od navedenih zamerki ne može se, pak, uputiti jednojezičnoj gramatici srpskog Klajn (2006), čiji je obim (282 strane) mnogo primereniji njenom cilju „da u sažetom, a ipak iscrpnom vidu pruži neophodne podatke o fonetici, morfologiji, tvorbi reči i sintaksi srpskog jezika“ (*ibid.* 5), čija su poglavlja vrlo pregledna i sistematično navedena, a „sintaksa je izložena po tradicionalnom školskom modelu, bez pokušaja da se primeni generativistički ili neki drugi pristup koji bi teorijski možda bio opravdaniji, ali koji nije prikladan za učenje jezika kao stranog“ (*ibid.* 6). U poglavlju posvećenom morfologiji obrađuju se padeži imenica (*ibid.* 47-68), prideva (*ibid.* 71-74), zamenica (*ibid.* 80-91), brojeva (*ibid.* 97-100), kao i predlozi (*ibid.* 165-168), koji se dele na: prave, tj. „one reči koje se upotrebljavaju isključivo u funkciji predloga“ (*ibid.* 165), i neprave, koji se dele u četiri grupe: (a) reči koje su istovremeno i predlozi i prilozima (npr. ‘pre’, ‘blizu’); (b) imenice koje mogu postati predlozi (npr. ‘duž’, ‘kraj’); (c) imenice u instrumentalu (npr. ‘tokom’, ‘pomoću’) i (d) složeni predlozi nastali od dva predloga (npr. ‘između’) ili od predloga i imenice (npr. ‘nakraj’), a zatim se klasifikuju po broju padeža uz koje stoje: jedan, dva ili tri, kao i kod Mrazović i Vukadinović (2009: 398-413). Sa sintaksičkog stanovišta padeži su prvo obrađeni u poglavlju o njihovoj upotrebi (Klajn 2006: 234-242) u kom su navedena „najčešća značenja pojedinih padeža s predlogom i bez njega“ (*ibid.* 234), a zatim i u poglavlju posvećenom prostoj rečenici (*ibid.* 243-254), tj. u analizi njenih osnovnih elemenata (subjekta i predikata), ali i atributa, apozicije, dopuna i priloških odredbi. Adekvatni jasni i jednostavni primeri prate svako navedeno pravilo o upotrebi srpskih

padeža, tako da smo uvereni da ova gramatika u velikoj meri strancima može olakšati njihovo pravilno usvajanje. Jedina naša zamerka odnosila bi se na izuzetno mali broj navedenih priloških odredbi, tj. predložko-padežnih konstrukcija i njihovih različitih značenja (*ibid.* 253-254), koji logično proizlazi iz već pomenutog cilja da se što veći broj podataka sažme na što manjem broju strana. Budući da je taj, ovde zanemareni, aspekt srpskih padeža i predloga strancima najteži, upravo ćemo njemu najviše pažnje posvetiti u našem poglavlju 3.

2.2.2.2. Dvojezične gramatike srpskog jezika za govornike italijanskog

Klajn (2000) u svoja dva rada o priručnicima za srpskohrvatski na italijanskom jeziku od ujedinjenja Italije do Prvog svetskog rata (*ibid.* 190-229) i od početka Prvog svetskog rata do pada fašizma (*ibid.* 230-258) daje iscrpnu analizu kako dvojezičnih gramatika tako i dvojezičnih udžbenika nastalih u navedenim razdobljima. Po rečima autora, padežima i predložko-padežnim konstrukcijama manje ili više pažnje, posvećuju: Budmani 1867. godine (*ibid.* 196), Parčić 1878. (*ibid.* 200), Cobenzl 1887. i 1899. (*ibid.* 207-208), Andrović 1908. (*ibid.* 225), Guyon 1919. (*ibid.* 236), Cronia 1931. (*ibid.* 242), Ferreri 1932. (*ibid.* 250) i Urbani 1945. godine (*ibid.* 255). Pošto je reč o vrlo starim knjigama skromnih dometa čiji se pristup danas smatra prevaziđenim, ilustracije radi ovde ćemo ukratko opisati samo tri gramatike od upravo navedenih: Andrović (1920), što je drugo prepravljeno i dopunjeno izdanje njegove gramatike iz 1908. godine, zatim Guyon (1919) i najzad Cronia (1959), koja predstavlja sedmo prerađeno i dopunjeno izdanje pomenute gramatike istog autora, čije je prvo izdanje objavljeno 1923. godine.

Andrović (1920) posmatra padeže gotovo isključivo kao morfološku kategoriju dajući objašnjenja o deklinaciji imenskih reči, dok o njihovoj upotrebi govori samo u naznakama poput one da subjekat stoji u nominativu a objekat u akuzativu (*ibid.* 51), gde je pri tom jedan od navedena dva primera za akuzativ pogrešan: *Dajte mi kruha*, budući da uopšte nije reč o akuzativu, već o partitivnom genitivu. U vrlo kratkom poglavlju o predlozima (*ibid.* 213-217), takođe prepunom grešaka u oba jezika, autor nabroja predloge i predložke izraze koji zahtevaju upotrebu određenih padeža i daje kontekstualizovane

primere sa odgovarajućim italijanskim ekvivalentima, ali nigde ne navodi njihove funkcije ni u jednom ni u drugom jeziku.

Isto tako, Guyon (1919) tretira padeže prvenstveno kao morfološku kategoriju, ali u izvesnoj meri ipak ih dovodi u vezu i sa različitim italijanskim predloškim konstrukcijama. Naime, navodeći srpske padeže, za svaki od njih autor (*ibid.* 45-47) daje najčešće po jednu odgovarajuću italijansku predlošku konstrukciju, a negde i nekoliko njih, ali se pri tom zadržava samo na onim osnovnim, dok mnoštvo ostalih potpuno zanemaruje, napominjući ipak da se one italijanske predloške konstrukcije koje nije uzeo u obzir na srpskom izražavaju s predlozima ili bez njih, što se, po njegovim rečima, može razumeti tek iz prakse i proučavanja teorije predloga. Na kraju, u svom poglavlju posvećenom predlozima (*ibid.* 344-357), ipak malo dužem od Androvićevog, i ovaj autor primenjuje isti pristup kao i njegov prethodnik s možda malo manjim brojem grešaka u primerima na oba jezika, ali jednako bez objašnjenja funkcija srpskih padeža i njihovih italijanskih ekvivalenata.

Za razliku od upravo pomenutih autora dvojezičnih gramatika srpskog za govornike italijanskog, Cronia (1959: 71) u uvodu poglavlja o deklinacijama eksplicitno dovodi u vezu italijanske predloge i srpske padeže time što kaže da se u srpskohrvatskom njima označavaju 'padežni odnosi' (*relazioni di caso*) koji se u italijanskom iskazuju predlozima ispred imenice i daje primere: čovjek (čovjek) – *l'uomo*, čovjeka (čoveka) – *dell'uomo*, čovjeku (čovjeku) – *all'uomo*. Međutim, i on posvećuje mnogo više pažnje i prostora morfologiji nego sintaksi padeža. Štaviše, nabrajajući srpskohrvatske padeže, autor (*ibid.* 72) odlučuje da lokativ, kojim se, po njegovim rečima, izražava mirovanje u ili na mestu i koji uvek stoji uz predloge, budući da je identičan dativu (osim u retkim slučajevima u kojima se razlikuju po akcentu), ne posmatra odvojeno od njega kako bi olakšao upotrebu padeža, koja se ionako pokazuje teškom.¹⁸ Ovako površno i pojednostavljeno posmatranje srpskog padežnog sistema možda zaista u određenoj meri može olakšati usvajanje različitih oblika srpskih padeža, ali što se njihove upotrebe tiče, tvrdnje poput navedene, po našem mišljenju, mogu dovesti samo do dodatnog komplikovanja ionako vrlo složenog problema koji srpski padeži predstavljaju govornicima italijanskog. I pored toga što i on padežima

¹⁸ *Essendo identico al dativo in tutto e per tutto (fuorché in rari casi, in cui l'accento è differente), non lo si indica espressamente in questa grammatica per facilitare l'uso dei casi, che già così risulta difficile* (Cronia *ibid.* 72).

pristupa pre svega s morfološkog gledišta, fokusirajući se uglavnom na forme imenica u određenim padežima i razne glasovne promene do kojih dolazi u deklinacijama, ovaj autor ipak za svaki padež navodi predloge uz koje može stajati, njegove osnovne funkcije, kao i odgovarajući italijanski ekvivalent. Međutim, većina imenica navedena je samostalno, tj. van konteksta, a tek se u poglavlju o predlozima i glagolima koji zahtevaju upotrebu odgovarajućih padeža (*ibid.* 137, 147, 161, 167, 177-178, 191-192) daju kontekstualizovani primeri. Time se usvajanje upotrebe padeža uglavnom svodi na puko memorisanje navedenih oblika umesto da se akcenat u većoj meri stavi na odnose između reči u odgovarajućim rečenicama. Najzad, u kratkom sintaksičkom pregledu upotrebe padeža (*ibid.* 196-197) pored navedenih funkcija padeža pomenutih u knjizi upućuje se na odgovarajuće poglavlje u kom se one obrađuju, ali takvim pristupom potpuno se gubi sistematičnost u prikazivanju srpskih padeža. Takođe, budući da je ova gramatika objavljena 1959. godine, razumljivo je da među datim imenicama postoji i određen broj arhaizama, npr. ‘dažd’ *pioggia* (*ibid.* 74) i poetskih reči, npr. ‘hladak’ *ombra, frescura* (*ibid.*), ali pored toga u njoj ima i nekoliko materijalnih grešaka, npr. prilikom navođenja oblika množine nekih imenica: ‘pop’ *prete* – ‘popi’ i ‘popovi’ (*ibid.*) ili ‘zec’ *lepre* – ‘zeci’, ‘zečevi’, ‘zecevi’ i ‘zecovi’ (*ibid.* 75), kao i kod nabranjanja predloga koji stoje uz akuzativ, među kojima se navodi i ‘mimo’ (*ibid.* 161), što je takođe slučaj i u Banjac (2007), opisanom u 2.1.2. Dakle, dok s morfološkog stanovišta, Cronia (1959) u izvesnoj meri (i pored navedenih nedostataka) može predstavljati važan izvor relevantnih informacija govornicima italijanskog koji uče srpski, sa sintaksičkog stanovišta njihovi su dometi ipak vrlo ograničeni.

Najveći doprinos italijanskoj srbistici svakako predstavlja Klajn (2007), dvojezična verzija već opisane jednojezične gramatike srpskog za strance Klajn (2006), namenjena specifično govornicima italijanskog jezika. Stoga, sve što je u 2.2.2.1. rečeno o Klajn (2006) važi i za ovu gramatiku. Zahvaljujući tome što je napisana na italijanskom, ona u mnogo većoj meri nego Klajn (2006) pomaže govornicima italijanskog da lakše i efikasnije usvoje različite aspekte srpskog jezika, među kojima svakako i padeže. Međutim, kontrastivni pristup, koji se po rečima autora u Klajn (2006) nije mogao primeniti „budući da knjiga nije namenjena korisnicima određenog maternjeg jezika“ (*ibid.* 5), ne primenjuje

se ni u Klajn (2007) iako ta knjiga jeste namenjena korisnicima samo jednog (italijanskog) jezika. Naime, italijanski ekvivalenti, koji bi značajno pojednostavili korišćenje ove gramatike čak i onima koji srpski uče na početnim nivoima, vrlo su malobrojni i uglavnom se tiču kontrastivnih srpsko-italijanskih problema na nivou leksike, kao u primerima: ‘Drago mi je’ *Sono felice, Ho piacere (ibid. 231)*; ‘Žao mi je’ *Mi dispiace*; ‘Blago njemu’ *Beato lui*; ‘Teško meni’ *Povero me (ibid. 232)*; ‘oženiti se’ *sposare (una donna) (ibid. 234)*, ali i sintakse, kao u primerima: ‘Idem po drva’ *Vado a prendere la legna*, ‘Doći ću po tebe’ *Verrò a prenderti (ibid. 232)*; ‘Sastajemo se petkom’ *Ci riuniamo il venerdì (ibid. 234)*; ‘pri kraju filma’ *verso la fine del film (ibid. 236)*. U poglavlju posvećenom logičkom subjektu (*ibid. 239*) u svrhu ilustracije te specifične upotrebe dativa i akuzativa u srpskom navedeno je nekoliko italijanskih ekvivalenata, na primer: ‘Kako vam je ovde?’ *Come vi trovate qui?*, ‘Detetu se spava’ *Il bambino ha sonno*, ‘Sve nas je strah’ *Tutti abbiamo paura*, ‘Sram neka ih bude’ *Si vergognino*, kao i u poglavlju o atribuskoj apoziciji, tj. atributivu (*ibid. 246*): ‘kamen temeljac’ *pietra di base*, ‘zvezda padalica’ *stella cadente*, ‘suze radosnice’ *lacrime di gioia*. Budući da se ova gramatika bavi prevashodno srpskim jezikom, a ne njegovim poređenjem sa italijanskim, dodatne analize italijanskih ekvivalenata i bilo kakvih drugih komentara u vezi s njima ovde naravno nema. Međutim, i pored malog broja italijanskih ekvivalenata, što je po našem mišljenju jedini nedostatak ove gramatike, smatramo je izuzetno dragocenim izvorom najvažnijih informacija o savremenom srpskom jeziku, a naročito o srpskom padežnom sistemu, koji sa sintaksičkog stanovišta ni u jednoj od dosad analiziranih gramatika srpskog jezika za strance nije izložen tako sistematično, pregledno i u skladu s potrebama govornika italijanskog koji srpski uče kao strani jezik.

Grubač Allocco (2010), najnovija dvojezična gramatika srpskog za govornike italijanskog, takođe posvećuje dužnu pažnju morfologiji padeža, tj. deklinaciji imenica (*ibid. 59-72*), prideva (*ibid. 100, 102-104, 109*), zamenica (*ibid. 114-116, 118-127*) i brojeva (*ibid. 136-137, 140*), a obrađuje ih i u poglavlju posvećenom prostoj rečenici (*ibid. 306-315*). Pored toga, u poglavlju o morfolgiji imenica detaljno objašnjava i upotrebu svakog padeža (*ibid. 73-88*), kako s predlozima i predloškim izrazima tako i bez njih, potkrepljujući je velikim brojem kontekstualizovanih primera sa odgovarajućim italijanskim ekvivalentima. Ono po čemu se ova gramatika razlikuje od ostalih jeste

činjenica da je odeljak o svakom srpskom padežu strukturiran prema funkcijama italijanskih predloških konstrukcija, čije eksplicitno navođenje (koje inače sve ostale dvojezične gramatike izbegavaju), po našem mišljenju, govorniku italijanskog u značajnoj meri pomaže da razume, a samim tim i da lakše usvoji različite funkcije srpskih padeža kako bi, najzad, umeo i da ih upotrebi u odgovarajućem kontekstu. Na kraju poglavlja o upotrebi padeža nalazi se sedamnaest zadataka za njihovo provežbavanje, ali je u samo dva zadatka potrebno imenice date u zagradi staviti u odgovarajući padež u zavisnosti od konteksta, dok je u svim ostalim zadacima eksplicitno navedeno u koji padež treba staviti date imenice. Još jedan zadatak u kom iz konteksta treba shvatiti funkciju date imenice, pa samim tim i padež u koji je treba staviti, nalazi se iza poglavlja o predlozima (*ibid.* 230). Jednom od retkih mana ove gramatike u pogledu tretiranja padeža smatramo upravo nedostatak funkcionalno orijentisanih zadataka koji bi svakako doprineli efikasnijem usvajanju ne samo srpskih padeža, već i predloga. U poglavlju o predlozima (*ibid.* 221-231) autorka ih prvo deli po poreklu na prave i neprave (među koje svrstava: 1. predloge nastale od imenica: ‘put’, ‘duž’, ‘kraj’ i ‘vrh’; 2. predloge nastale od imenica ženskog roda u instrumentalu: ‘posredstvom’, ‘pomoću’, ‘prilikom’, ‘putem’, ‘povodom’ i ‘tokom’, od kojih, međutim, poslednje tri nisu imenice ženskog, već muškog roda), a zatim po obliku na proste (npr. ‘nad’, ‘pod’) i složene (npr. ‘iznad’, ‘ispod’). Ovakvu dvostruku klasifikaciju autorka ničim ne potkrepljuje, te je smatramo suvišnom i neopravdanom. Predlozi se potom, kao i u ostalim opisanim gramatikama, dele na one koji zahtevaju upotrebu jednog, dva ili tri padeža, ali za razliku od ostalih gramatika, ovde je naveden odgovarajući broj primera, a za one predloge koji imaju više funkcija (npr. ‘od’, ‘iz’, ‘sa’, ‘po’) kontekstualizovani primeri su klasifikovani po funkcijama italijanskih predloških konstrukcija. Autorka takođe ne zanemaruje ni neke kontrastivne probleme, pa tako daje primere u kojima je u srpskom isti predlog upotrebljen s različitim padežima zbog toga što izražava različite funkcije (‘Idem na fakultet’ *Vado all’università*; ‘Ja sam na fakultetu’ *Sono all’università*) dok u italijanskom razlika između dveju navedenih funkcija proizlazi ne iz samih predloških konstrukcija, već iz opozicije: glagol kretanja – glagol mirovanja. Osim već pomenutog nedostatka zadataka fokusiranih na funkciju a ne na formu i neopravdane dvostruke klasifikacije srpskih predloga uz nekoliko materijalnih grešaka, još

jednom manom ove gramatike smatramo i poneki pogrešan primer u mnoštvu onih koje autorka daje (na primer, iako u rečenici ‘Kažem ti to radi tebe’ (*ibid.* 75) upotrebljena predložko-padežna konstrukcija očigledno ima finalno značenje, ona je navedena kao primer upotrebe srpskog genitiva za italijansku predložku konstrukciju za uzrok), ali takve greške su ipak malobrojne i zanemarljive naspram svih pozitivnih aspekata ove gramatike. Po našem mišljenju, ovakav model, možda u izvesnoj meri modifikovan i razrađen, valjalo bi koristiti i u suprotnom smeru, tj. prilikom prezentovanja italijanskih predložkih konstrukcija u dvojezičnim gramatikama italijanskog namenjenim govornicima srpskog. Nadamo se da će naša disertacija predstavljati barem minimalan doprinos u tom smislu i da će olakšati posao kreatorima budućih dvojezičnih gramatika italijanskog za govornike srpskog. Što se tiče, pak, budućih dvojezičnih gramatika srpskog za govornike italijanskog, mišljenja smo da bi model zastupljen u Grubač Allocco (2010) mogao biti razrađen na sledeći način: umesto što se poglavlje o padežima deli na potpoglavlja: nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, instrumental i lokativ, a različite funkcije navode u okviru svakog potpoglavlja, moglo bi se u objašnjavanju sintakse padeža poći upravo od njihovih funkcija (npr. spacijalna, temporalna, kauzalna, intencionalna itd.), pa u okviru svake od njih navesti svi padeži, kako s predlozima tako i bez njih, kojima se data funkcija izražava, uz detaljno navođenje svih kontrastivnih problema koji su izvori najčešćih grešaka kod govornika italijanskog koji uče srpski jezik kao strani.

2.3. Rečnici

2.3.1. Dvojezični rečnici

Odrednice o italijanskim predlozima u svom (danas jedinom lingvistički relevantnom) italijansko-srpskom rečniku Klajn (1996) strukturira prema srpskim ekvivalentima datih italijanskih predloga, pa tako, na primer, u odrednici predloga *di* pod brojem 1 navodi srpski predlog ‘od’ i daje primere s partitivnim značenjem (*uno dei collaboratori* ‘jedan od saradnika’ i *alcuni di noi* ‘neki od nas’), a među njih svrstava i one u kojima su izraženi uzrok (*muoio di sete* ‘umirem od žeđi’) i drugi činilac poređenja posle

komparativa (*sono più forte di te* ‘jači sam od tebe’), koji tu ni na koji način ne pripadaju. Pod brojem 2, zatim, navedeni su primeri upotrebe ovog predloga s vrednošću genitiva, tj. s prisvojnim značenjem, i dati odgovarajući srpski ekvivalenti: genitiv (*l’arrivo del treno* ‘dolazak voza’) i prisvojni pridev (*il fratello del ministro* ‘ministrov brat’), ali se tu potkrao i primer s kvalitativnim značenjem: *donna di bassa statura* ‘žena niskog rasta’, koji se, i pored toga što takođe ima vrednost genitiva, ipak po svojoj funkciji u velikoj meri razlikuje od ostalih. Dalje, pod brojem 4 (broj 3 nedostaje) navode se srpski predlozi ‘iz’ i ‘sa’ i daju primeri inače srodnih predloških konstrukcija za poreklo i onih sa specijalnom ablativnom funkcijom, ali svi sa predlogom ‘od’, dok nedostaju oni s predlogom ‘sa’. Slični sitni propusti i nedoslednosti mogu se naći i kod nekih drugih predloga, ali oni svakako ne umanjuju vrednost ovog rečnika u značajnijoj meri niti onemogućavaju razumevanje italijanskih predloga u datim primerima. Naprotiv, iako neke funkcije predloga *di* nisu navedene u odrednici posvećenju njemu (npr. značenje materije), one su ipak date u odrednicama onih reči uz koje se ovaj predlog najčešće javlja u određenoj funkciji (npr. u odrednici imenice *oro* ‘zlatno’ između ostalog stoji i *d’oro* ‘zlatan’). Sve u svemu, navedene mane ovog rečnika sigurno proističu i iz ograničenog prostora koje je autor imao na raspolaganju, dok njegovim najvećim značajem po pitanju odrednica posvećenih italijanskim predlozima smatramo upravo njihovu strukturu prema srpskim ekvivalentima (koji su zatim u manjoj ili većoj meri funkcionalno razvrstani), a ne prema funkcijama italijanskih predloških konstrukcija u kojima se javljaju dati predlozi, što je karakteristično za jednojezične rečnike italijanskog o kojima će biti reči u 2.3.2.

Deanović i Jernej (1989), pak, ne pristupaju svim hrvatskim predlozima na isti način. S jedne strane, odrednica predloga ‘na’ podeljena je na osam delova i za svaki je u zagradi navedena odgovarajuća funkcija, na primer: 1. (mjesto, mirovanje), 2. (smjer, kretanje), 3. (vrijeme), 4. (način), a zatim slede hrvatski primeri i njihovi italijanski ekvivalenti. Samo pod brojem 1 odmah iza zagrade data su četiri italijanska predloga koji bi mogli odgovarati predlogu ‘na’, a to su: *su*, *sopra*, *in* i *a*, da bi se potom u primerima pojavili i predlozi *per* i *da*, koji prethodno nisu navedeni, dok upotreba navedenih predloga *su* i *sopra* nije ilustrovana nijednim primerom. Padeži uz koje stoji predlog ‘na’ nigde nisu eksplicitno navedeni, ali se na osnovu datih primera može shvatiti da se npr. za izražavanje

mirovanja koristi lokativ ('na ulici'), a za kretanje akuzativ ('nije došao na posao'). S druge strane, u okviru odrednice posvećene predlogu 'od' nema broječanog označavanja njenih delova iako neke njegove funkcije jesu pobrojane u zagradi ispred odgovarajućeg italijanskog predloga sa istom funkcijom. Na kraju se ređaju primeri upotrebe ovog predloga bez ikakve sistematizacije, a i u njima se javlja italijanski predlog *per* koji prethodno nije naveden. Ni u ovoj odrednici nema informacije o padežu uz koji stoji predlog 'od', mada se i ovde na osnovu primera može zaključiti da je reč o genitivu. U svakom slučaju, nedoslednost u strukturi odrednica posvećenih predlozima, kao i dosledno izbegavanje eksplicitnog pominjanja padeža uz koje stoje određeni predlozi smatramo velikim nedostatkom ovog rečnika jer u značajnoj meri otežavaju njegovo korišćenje govornicima italijanskog. Umesto modela koji primenjuje ovaj rečnik, smatramo da bi mnogo efikasniji bio onaj koji bi pre svega imao ujednačenu strukturu odrednica o predlozima, čiji bi osnovni kriterijum svakako bili italijanski ekvivalenti datog predloga sa istim funkcijama, ali uz obavezno navođenje padeža uz koje stoji srpski predlog u datoj funkciji, kao i adekvatnih primera iz savremenog jezika sa akcentom na onima kod kojih postoje kontrastivni problemi između dva jezika. U tom smislu sastavljačima nekog budućeg srpsko-italijanskog rečnika od velike pomoći svakako mogu biti jednojezični rečnici srpskog poput onog koji ćemo analizirati u 2.3.2.

2.3.2. Jednojezični rečnici

U svim savremenim jednojezičnim rečnicima italijanskog, kako onim u štampanom obliku, npr. De Mauro (2000), Zingarelli (2012), Garzanti (Stoppelli 2005), Devoto-Oli (2014), tako i u elektronskim rečnicima, npr. http://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/ (Sabatini & Coletti 2008), <http://dizionari.repubblica.it/italiano.php> (Gabrielli 2011) ili <http://www.treccani.it/vocabolario/> Instituta *Giovanni Treccani*, odrednice posvećene predlozima počinju navođenjem njihovih morfoloških osobina, a potom su strukturirane prema funkcijama datog predloga, tj. prema vrstama predloških konstrukcija u kojima se može naći. Njihovi nazivi obično se podudaraju sa onima iz jednojezičnih gramatika, mada može biti i manjih odstupanja ili donekle drugačijeg imenovanja istih funkcija kod različitih

autora. Redosled predloških konstrukcija u kojima je upotreba datog predloga manje frekventna nije strogo utvrđen, ali svi autori kao prvu vrstu za svaki predlog navode onu u kojoj je njegova upotreba najfrekventnija, tj. onu za koju je taj predlog prototipičan. Iako svi rečnici daju uobičajene primere upotreba predloga, ima primera koje neki autori interpretiraju kao jednu vrstu predloških konstrukcija, a drugi kao neku drugu, ali svakako srodnu ili barem sličnu njoj. Na neke od tih primera osvrnućemo se i u našoj analizi u poglavlju 3.

Na sličan način strukturirane su i odrednice o predlozima u jedinom jednotomnom jednojezičnom rečniku srpskog jezika (Nikolić et al. 2007) s tim što su ovde funkcije predloških konstrukcija izražene opisno (i to vrlo detaljnim i preciznim objašnjenjima) i što je uvek eksplicitno naveden padež uz koji stoji dati predlog u određenoj funkciji. Mišljenja smo da bi ovakav model, uz izvesna pojednostavljenja i grupisanja predloških konstrukcija na način uobičajen za italijanske jednojezične rečnike, tj. uz navođenje njihovih naziva onako kako to oni čine, kao i uz stavljanje akcenta na one primere koji predstavljaju kontrastivne probleme između dva jezika, trebalo primenjivati i prilikom izrade budućih srpsko-italijanskih rečnika. Od izvesne koristi u tom smislu možda mogu biti i rezultati naše analize u poglavlju 3.

3. Funkcije italijanskih predloških konstrukcija i njihovi srpski ekvivalenti

Predloške konstrukcije u italijanskom mogu se javiti u svim imeničkim, glagolskim, pridevskim i priloškim dopunama i odredbama osim u atributu i vokativu. Ovo poglavlje strukturirano je na taj način što su prvo navedene isključivo sintaksičke funkcije italijanskih predloških konstrukcija (potpoglavlja od 3.1. do 3.5) da bi se zatim prešlo na one kod kojih preovlađuju njihova semantička obeležja (potpoglavlja od 3.6. do 3.22). Srpska terminologija koju upotrebljavamo za klasifikaciju i opis funkcija italijanskih predloških konstrukcija u ovom poglavlju preuzeta je samo delimično (konkretno reč je o sledećim nazivima funkcija: specifikativna, denominativna i limitativna) iz Terić (2005: 138-150), a u velikoj većini slučajeva iz Antonić (2005a) i Piper (2005b), gde je primenjena na

sintaksičko-semantičku klasifikaciju srpskih padeža i njihov opis.¹⁹ U okviru potpoglavlja posvećenih pojedinačnim funkcijama italijanske predloške konstrukcije grupisane su na osnovu kategorizacije koju u svojim poglavljima o sintaksi primenjuju jednojezične gramatike italijanskog navedene u 1.1, tako da su u podnaslovima pored srpskih u zagradi navedeni i njihovi italijanski nazivi, a zatim su za svaku vrstu predloških konstrukcija dati svi pravi predlozi koji se u njima mogu naći. U zavisnosti od funkcije italijanski predlozi su grupisani na različite načine prema modelu u kom se mogu naći, tj. po vrstama reči koje stoje ispred ili iza njih, kao i po značenju tih reči ili, pak, po odgovarajućim srpskim ekvivalentima, što je precizirano na početku svakog potpoglavlja. Pri tom je više prostora posvećeno onim italijanskim predloškim konstrukcijama koje se značajno razlikuju od srpskog i koje stvaraju veće probleme govornicima srpskog prilikom učenja italijanskog.

S obzirom da se predlog *di* koristi za građenje partitivnog člana *i*, uslovno rečeno, množine neodređenog člana, a budući da se partitivni i neodređeni član mogu javiti i u okviru subjekta i direktnog objekta, predloška konstrukcija s predlogom *di* javlja se čak i u funkciji subjekta i direktnog objekta, koji su po pravilu bespredložki. Pored toga, kao što je već rečeno, predlozi mogu uvoditi i implicitne zavisne rečenice, ali budući da je ova disertacija temom ograničena na analizu proste rečenice, ovde su analizirani samo modeli Prep+N/Pro/Adj/Adv, kako oni koji stoje samostalno u funkciji subjekta, direktnog objekta ili apozicije (modeli: Prep+N), tako i oni koji zavise od neke imenice, zamenice, prideva, priloga ili glagola (modeli: N/Pro/Adj/Adv/V+Prep+N/Pro/Adj/Adv).

Osim imenskih sintagmi u odgovarajućim bespredložkim i predloškim padežima, srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija, kao što pokazuje naša analiza u ovom poglavlju, mogu biti i neke druge vrste reči. I u italijanskom jeziku značenja nekih predloških konstrukcija mogu se izraziti i sintetički različitim vrstama reči. Stoga su napomene u vezi s mogućnostima sintetičkog izražavanja datih funkcija u oba jezika date na kraju svakog potpoglavlja.

¹⁹ Isti pristup primenjuju i Piper i Klajn (2013), s tim što ovi autori ne koriste internacionalizme u nazivima funkcija padeža (npr. 'spacijalni' umesto 'prostorni' i slično), ali i oni ih ipak u izvesnoj meri zadržavaju u njihovom opisu. Budući da je analiza srpskih padeža u Antonić (2005a) i Piper (2005b) znatno detaljnija i temeljnija, pa samim tim i relevantnija za potrebe ove disertacije, kao i da je upotreba datih internacionalizama uobičajena u savremenoj naučnoj literaturi, i mi ih koristimo u našoj analizi.

3.1. Subjekat i direktni objekat (*soggetto e complemento oggetto*)

U italijanskom jeziku uz imenicu u funkciji subjekta ili direktnog objekta može stajati partitivni član kojim se označava deo neke celine ili neodređena količina. Partitivni član gradi se od predloga *di* i odgovarajućeg oblika određenog člana u zavisnosti od roda i broja imenice ili prideva uz koje stoji, kao i glasa ili glasovne grupe kojom ta imenica ili pridev počinju. Javlja se uz jedninu nebrojivih konkretnih (gradivnih) ili apstraktnih imenica, kao u primerima (1), (2), (5) i (6). Pošto neodređeni član u italijanskom nema oblike za množinu, množina partitivnog člana koristi se umesto njih, kao u primerima (3), (4), (7) i (8), gde bi umesto datih oblika mogli biti upotrebljeni i neodređeni pridevi *alcuni* ‘neki’ i *alcune* ‘neke’.

Articolo partitivo + soggetto (singolare)	Subjekatski / partitivni genitiv
(1) <i>C'è <u>del latte</u> nel frigo?</i>	Ima li <u>mleka</u> u frižideru?
(2) <i>C'è <u>dell'ironia</u> nelle tue parole.</i>	Ima <u>ironije</u> u tvojim rečima.

Articolo partitivo + soggetto (plurale)	Subjekatski nominativ
(3) <i>Da noi succedono <u>delle cose strane</u>.</i>	Kod nas se dešavaju <u>(neke)</u> čudne stvari.
(4) <i><u>Delle persone</u> ti cercano.</i>	<u>(Neki)</u> ljudi te traže.

Articolo partitivo + compl. oggetto (singolare)	Objekatski / partitivni genitiv
(5) <i>Prendi <u>del pane</u>.</i>	Uzmi <u>hleba</u> .
(6) <i>Il nostro popolo ha <u>del coraggio</u>.</i>	Naš narod ima <u>hrabrosti</u> .

Articolo partitivo + compl. oggetto (plurale)	Objekatski akuzativ
(7) <i>Compra <u>dei giocattoli</u>.</i>	Kupi <u>(neke)</u> igračke.
(8) <i>Ho <u>degli amici</u> a Roma.</i>	Imam <u>(neke)</u> prijatelje u Rimu.

Srpski ekvivalenti ovih predložkih konstrukcija u kojima je predlog upotrebljen u funkciji partitivnog člana razlikuju se u zavisnosti od funkcije i vrste imenice uz koju ovaj

član stoji. U primerima (1) i (2), gde partitivni član stoji uz jedninu nebrojive konkretne gradivne (1) i apstraktne (2) imenice u funkciji subjekta, srpski ekvivalent je subjekatski ili partitivni slobodni genitiv sa značenjem agensa / pseudoagensa, odnosno s funkcijom semantičkog subjekta, dok je u primerima (3) i (4), gde partitivni član stoji umesto množine neodređenog člana uz imenice u funkciji subjekta, srpski ekvivalent subjekatski nominativ uz eventualnu upotrebu atributa ‘neki / neke’ radi izražavanja neodređenosti subjekta. S druge strane, u primerima (5) i (6), gde partitivni član stoji uz jedninu nebrojive konkretne gradivne (5) i apstraktne (6) imenice u funkciji direktnog objekta, srpski ekvivalent je objekatski ili partitivni slobodni genitiv u funkciji direktnog objekta, dok je u primerima (7) i (8), gde partitivni član stoji umesto množine neodređenog člana uz imenice u funkciji direktnog objekta, srpski ekvivalent objekatski slobodni akuzativ uz eventualnu upotrebu atributa ‘neki / neke’ radi izražavanja neodređenosti objekta.

Dakle, u srpskom se partitivnost subjekta i direktnog objekta izražava sintetički, a u italijanskom analitički.²⁰ Međutim, sledeći primeri dokazuju da je u italijanskom u odgovarajućem kontekstu moguće i sintetičko izražavanje partitivnosti pomoću zamenice *ne*²¹ u svim navedenim primerima osim u primeru (4): (1a) *Ce n'è nel frigo?* ‘Ima li ga u frižideru?’, (2a) *Ce n'è nelle tue parole* ‘Ima je u tvojim rečima’, (3a) *Da noi ne succedono* ‘Kod nas se dešavaju (bukvalno: *ih se dešavaju)’, (5a) *Prendine* ‘Uzmi ga’, (6a) *Il nostro popolo ne ha* ‘Naš narod je ima’, (7a) *Comprane* ‘Kupi ih’, (8a) *Ne ho a Roma* ‘Imam ih u Rimu’. Što se neodređenosti tiče, pošto srpski nema kategoriju člana, može je izraziti samo sintetički, i to dodavanjem odgovarajućeg neodređenog prideva (‘neki / neke’) u istom padežu kao imenica uz koju stoji.

Na kraju, ne treba zanemariti postojanje tzv. predloškog akuzativa (*accusativo preposizionale*) u savremenom italijanskom jeziku. Italijanske gramatike uglavnom ga pominju kao karakteristiku govornog kolokvijalnog jezika južne i centralne Italije, ali Berretta (1989, 1991) daje uverljive dokaze za postojanje ove konstrukcije i u pisanom jeziku. Naime, iako je direktni objekat u italijanskom po pravilu slobodan, ova autorka

²⁰ Ostale mogućnosti izražavanja partitivnosti u oba jezika analizirane su u 3.8.

²¹ Detaljnije o ovome u Klajn (2004).

navodi brojne primere upotrebe predloga *a*²² u okviru direktnog objekta i nakon detaljne analize zaključuje da se on najčešće javlja kad direktni objekat ima osobine koje se obično vezuju za subjekat, tj. kad je u funkciji direktnog objekta upotrebljena lična zamenica (ili ređe imenica) koja poseduje obeležje živo (+) i tematsku funkciju, zbog koje zauzima mesto subjekta, tj. stoji na početku rečenice, odnosno ispred glagola, kao na primer: *A me questa storia innervosisce* ‘Mene ova priča nervira’, *A me diverte fare lezioni* ‘Mene zabavlja da držim predavanja’. Dakle, predlog *a* u predložkom akuzativu javlja se kako bi skrenuo pažnju slušaocu ili čitaocu da zamenica ili imenica koja sledi ima funkciju direktnog objekta, a ne subjekta. Berretta (1991: 224) čak tvrdi da je ova konstrukcija obavezna uz neke tzv. psihološke glagole u odgovarajućem kontekstu, kao na primer: *A me attrae* ‘Mene privlači’. Srpski ekvivalent navedenog italijanskog predložkog akuzativa jeste objekatski akuzativ.

3.2. Apozicija (*apposizione*)

U italijanskom jeziku u okviru apozicije subjekta može se koristiti predlog *da*.²³

(1) *Anna, da zia, è sempre stata molto affettuosa con noi.*

Ana je, kao tetka, uvek bila vrlo nežna prema nama.

(2) *Mio padre, da ufficiale, era molto severo.*

Moj otac je, kao oficir, bio veoma strog.

Srpski ekvivalent italijanske apozicije uvedene predlogom *da* jeste poredbena konstrukcija uvedena poredbenim veznikom ‘kao’ sa značenjem ‘u svojstvu, funkciji, ulozi’ u funkciji predikativnog atributa²⁴ (up. Ružić 2005: 515-516). Budući da se predlog *da*

²² Predlog *a* karakterističan je za italijanski indirektni objekat, koji je analiziran u 3.5.

²³ Pored pravog predloga *da* u apoziciji subjekta, ali i drugih delova rečenice, mogu se koristiti i prilozi *come* i *quale* ‘kao’ i predložki izrazi *in qualità di*, *in funzione di*, *in veste di* ‘u svojstvu, funkciji, ulozi’ i slični.

²⁴ U odgovarajućoj naučnoj literaturi umesto navedenog koriste se i termini: atributsko-priloška odredba, aktuelni kvalifikativ i privremeni atribut. Detaljnije o tome u Subotić i Petrović (2002).

javlja u apoziciji koja se odnosi na subjekat rečenice, imenica u navedenoj srpskoj poredbenoj konstrukciji stoji u subjekatskom nominativu osim u slučaju da srpski prevodni ekvivalent ne zahteva takvu transformaciju rečenice koja bi dovela do promene funkcije italijanskog subjekta u srpskom prevodu (kao što može biti slučaj kod prevođenja italijanskih pasivnih rečenica, npr. *Il nostro collega Luca, da organizzatore della conferenza, è stato ringraziato per l'ospitalità da tutti i partecipanti* 'Našem kolegi Luki, kao organizatoru konferencije, svi učesnici su zahvalili na gostoprimstvu'). Tako su imenice 'tetka' (1) i 'oficir' (2) u nominativu zato što su 'Ana' i 'otac', imenice na koje se odnose, u subjekatskom nominativu kao subjekti datih rečenica.²⁵ Uz to, ovakve i slične konstrukcije s predlogom *da* mogu se javiti i u funkciji predikativa, na primer: *Mio padre lavorava da ufficiale* 'Moj otac je radio kao oficir'. Tipovi glagola uz koje stoji u toj funkciji navedeni su u 3.3.

Za razliku od srpskog, gde u sintagmi 'doktor Rosi' imenica 'doktor' predstavlja atributiv, u italijanskom ekvivalentu *il dottor Rossi* imenica *il dottor* jeste apozicija. Stoga, neke italijanske gramatike (up. Sensini 1990: 404) apozicijom smatraju i sintagme poput *quel cretino* u konstrukcijama tipa *quel cretino di mio padre*²⁶ 'onaj kreten od mog oca', u čijem se srpskom ekvivalentu javlja kvalifikativni genitiv s predlogom 'od', gde imenica u genitivu ima status kvalifikativno determinisanog člana sintagme, a imenica uz koju ona stoji ima status kvalifikativnog determinatora. Međutim, po našem mišljenju, funkcija predložke konstrukcije *di Marco* u sintagmi *quel matto di Marco* 'onaj ludak Marko' mogla bi se tumačiti i kao denominativna, o čemu će više reči biti u 3.7. Po analogiji s primerom 'doktor Rosi', gde je imenica 'doktor' atributiv, zaključuje se da je u sintagmi 'onaj ludak Marko' imenica 'ludak' takođe atributiv.

Dakle, u srpskom nije moguće sintetičko izražavanje navedenih analitičkih tipova italijanske apozicije, već samo analitičko.

²⁵ Srpski ekvivalenti italijanske apozicije uvedene priložima *come* i *quale* isti su kao i kod predloga *da* s tim što padež imenice u poredbenoj konstrukciji zavisi od padeža imenice na koju se odnosi, tj. od njene funkcije (npr. *Lo devi dire a me, quale direttore dell'Istituto* 'To moraš reći meni kao direktoru Instituta'), dok uz date srpske predložke izraze u kvalifikativnom lokativu stoji komparativni genitiv (npr. 'u svojstvu direktora').

²⁶ O konstrukcijama ovog tipa detaljnije u Alinei (1971: 1-12).

3.3. Predikativ (*complemento predicativo*)

U italijanskom jeziku u funkciji predikativa najčešće se javlja samostalna imenica ili pridev, a ređe se mogu javiti i predloške konstrukcije s pravim predlozima *di, a, da, in* i *per*, kao i s nepravim predlogom *come*. Ova predloške konstrukcije dopunjuju ili bliže određuju značenje predikata uz koji stoje. Javljuju se uz kopulativne²⁷ glagole i uz razne punoznačne glagole radi bližeg određenja njihovog značenja.²⁸ To su na primer: kopulativni glagoli (*verbi copulativi*): *essere* ‘biti’, *sembrare, parere* ‘činiti se, izgledati’, *diventare, divenire* ‘postati’, *apparire* ‘pojaviti se’; glagoli imenovanja (*verbi appellativi*): *chiamare, dire* ‘(na)zvati’, *soprannominare* ‘prozvati’, *definire* ‘odrediti’; glagoli procene (*verbi estimativi*): *stimare* ‘proceniti’, *giudicare, ritenere, considerare* ‘smatrati’; glagoli izbora (*verbi elettivi*): *eleggere, scegliere* ‘izabrati’, *nominare* ‘imenovati’, *proclamare, dichiarare* ‘proglasiti’; glagoli dejstva (*verbi effettivi*): *fare, rendere* ‘činiti’, *trattare* ‘postupati, ophoditi se, tretirati’; kao i punoznačni glagoli poput *nascere* ‘roditi se’, *vivere* ‘živeti’, *crescere* ‘(po)rasti’, *farsi* ‘postati’, *morire* ‘umreti’, *rimanere, restare* ‘ostati’ i mnogi drugi. U zavisnosti od toga da li se odnose na subjekat rečenice ili na njen direktni objekat predloške konstrukcije mogu imati subjekatsku ili objekatsku predikativnu funkciju.

3.3.1. Subjekatska predikativna funkcija (*complemento predicativo del soggetto*)

Subjekatsku predikativnu funkciju predloške konstrukcije imaju kad se odnose na subjekat rečenice. Uz glagole imenovanja, procene, izbora i dejstva (2-4) o ovoj funkciji se može govoriti samo onda kada su ti glagoli upotrebljeni pasivno. U tom slučaju predloške konstrukcije slažu se u rodu i broju sa subjektom rečenice.

(1) *Il dottor Rossi è di turno stasera.*

Doktor Rosi je dežuran večeras.

²⁷ U srpskoj terminologiji ovakvi glagoli nazivaju se semikopulativnim.

²⁸ Uz kopulativne glagole ima funkciju dopune, a uz punoznačne glagole funkciju odredbe.

- (2) *Neri è stato eletto (ad) arbitro²⁹ della partita.*
Neri je izabran za sudiju utakmice.
- (3) *I fumatori vengono trattati da appestati.*
Pušači se tretiraju kao gubavci.
- (4) *Quell'orologio gli è stato dato in regalo dal nonno.*
Taj sat mu je dat na poklon od dede.
- (5) *Anna si è svegliata per prima.*
Ana se prva probudila.
- (6) *Il sindaco interverrà alla cerimonia come ospite d'onore.*
Gradonačelnik će učestvovati na ceremoniji kao počasni gost.

3.3.2. Objekatska predikativna funkcija (*complemento predicativo dell'oggetto*)

Objekatsku predikativnu funkciju predloške konstrukcije imaju kad se odnose na direktni objekat rečenice, što podrazumeva da su i glagoli imenovanja, procene, izbora i dejstva (8-10) upotrebljeni aktivno.

- (7) *Il direttore ha messo il dottor Rossi di turno.*
Direktor je stavio doktora Rosija kao dežurnog / na dežurstvo.
- (8) *Hanno eletto Neri (ad) arbitro della partita.*
Izabrali su Nerija za sudiju utakmice.
- (9) *La legge tratta i fumatori da appestati.*
Zakon tretira pušače kao gubavce.
- (10) *Il nonno gli ha dato quell'orologio in regalo.*
Deda mu je dao taj sat na poklon.
- (11) *Il dottore ha ricevuto Anna per prima.*
Lekar je prvo primio Anu.
- (12) *Alessandro Magno ebbe come/per maestro Aristotele.*
Aleksandar Veliki je kao/za učitelja imao Aristotela.

²⁹ U primerima poput ovog uobičajenije je izostavljanje predloga *a*.

Srpski ekvivalenti navedenih italijanskih predloških konstrukcija imaju različite funkcije u rečenici, kao što pokazuju primeri od (1) do (12), te se stoga ne mogu svrstati u jednu sintaksičku kategoriju niti se mogu utvrditi svi padeži i predložko-padežne konstrukcije koje se u njima mogu javiti budući da upotreba padeža i predložko-padežnih konstrukcija u ovim odredbama i dopunama zavisi od semantike srpskih glagola koji ih uvode i od njihove rekcije, kao i od toga koji se padeži koriste u odgovarajućim samostalnim izrazima koji ne zavise od datih glagola nego se uvek javljaju u istom obliku. Naime, u primeru (3) uz glagol 'tretirati' upotrebljena je poredbena konstrukcija 'kao gubavci' u nominativu jer se odnosi na subjekat pasivne rečenice 'pušači', dok je uz isti glagol u primeru (9) ista poredbena konstrukcija upotrebljena u akuzativu jer se odnosi na objekat aktivne rečenice 'pušače'. Pored toga, srpski ekvivalent glagola *trattare* mogu biti i glagoli 'ophoditi se' ili 'postupati', na primer *Marco tratta Anna da principessa* 'Marko se ophodi prema Ani kao prema princezi'. U tom slučaju morala bi biti upotrebljena poredbena konstrukcija u eksplikativnom dativu s predlogom 'prema', tj. 'kao prema princezi', jer bi se odnosila na predložko-padežnu konstrukciju 'prema Ani' koja bi, pak, morala biti upotrebljena zato što navedeni glagoli zahtevaju upotrebu eksplikativnog dativa s predlogom 'prema'. S druge strane, predložko-padežne konstrukcije 'na poklon' i 'za sudiju' upotrebljene su i u aktivnim i u pasivnim rečenicama jer se one uvek pojavljuju u istom obliku bez obzira na stanje glagola uz koji stoje.

Imajući u vidu, s jedne strane, sve opisane karakteristike italijanskih predloških konstrukcija u funkciji predikativa i, s druge strane, heterogenost njihovih srpskih ekvivalenata, smatramo da bi njihova kontrastivna analiza mogla eventualno dovesti do novih zaključaka prevashodno na nivou leksike (mada je ovaj leksički materijal već vrlo opširno i precizno obrađen u Klajn 1996), ali da ne bi dovela ni do kakvih relevantnih zaključaka u vezi sa sintaksičkom strukturom datih konstrukcija koji bi bili od važnosti za ovu disertaciju, te stoga ovde ne pristupamo njihovoj dubljoj analizi.

3.4. Agentivna funkcija (*complemento d'agente o di causa efficiente*)

Italijanskom predloškom konstrukcijom s pravim predlogom *da*, kao i onom s predloškim izrazom *da parte di* 'od strane' (najčešće u birokratskom ili administrativnom jeziku) označava se agens u pasivnim rečenicama (model V+Prep+N). Ako je u pitanju agens s obeležjem živo (+), italijanske tradicionalne gramatike takve predloške konstrukcije nazivaju *complemento d'agente*, a ako je reč o agensu s obeležjem živo (-), koriste termin *complemento di causa efficiente*. Imenica ili zamenica na koju se te predloške konstrukcije odnose mogu posedovati kako obeležje živo (+), kao u primerima (1), (2), (5), (7) i (8) tako i obeležje živo (-), kao u primerima (3), (4), (6), (9) i (10).

3.4.1. Agens s obeležjem živo (+) (*complemento d'agente*)

<i>Complemento d'agente</i>	Subjekatski genitiv s predlogom 'od' ili s predloškim izrazom 'od strane'
(1) <i>I bambini sono stati puniti <u>dalla madre</u>.</i>	Deca su kažnjena <u>od (strane) majke</u> .
(2) <i>Gli studenti sono stati lodati <u>dal professore</u>.</i>	Studenti su pohvaljeni <u>od strane profesora</u> .
(3) <i>Il libro è stato scritto <u>da Marco</u>.</i>	Knjiga je napisana <u>od (strane) Marka</u> .
(4) <i>Il contratto sarà firmato <u>dal direttore</u>.</i>	Ugovor će biti potpisan <u>od strane direktora</u> .

<i>Complemento d'agente</i>	Subjekatski instrumental
(5) <i>Marco era affascinato <u>da quella ragazza</u>.</i>	Marko je bio oduševljen <u>tom devojkom</u> .
(6) <i>Quell'isola era abitata <u>da indigeni</u>.</i>	To ostrvo je bilo naseljeno <u>domorocima</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s agentivnom funkcijom u kojima je upotrebljena imenica s obeležjem živo (+) može biti subjekatski genitiv³⁰ s

³⁰ Ovakav genitiv Stevanović (1991: 221) smatra ablativnim, ali mi koristimo termin 'subjekatski' koji je ponudila Antić (2005a: 128, 2005b: 134), mada je još prikladniji termin 'genitiv agensa', koji koristi Radovanović (1977: 136), a prihvata i Antić (2005b: 141) ili 'agentivni genitiv' kog nema u literaturi.

predlogom ‘od’ ili s predloškim izrazom ‘od strane’, kao u primerima od (1) do (4), ali i slobodni subjekatski instrumental, tj. instrumental agensa, ako dati trpni glagolski pridevi imaju tu rekciju, kao u primerima (5) i (6).³¹ Za razliku od italijanskog, u kom je upotreba pasivne dijateze vrlo česta, „srpski jezik pripada jezicima aktivnog ustrojstva, tj. rečenice se obično uobličavaju tako da polazni argument ima aktivno značenje i da predikatski izraz ima aktivni, a ne pasivni oblik“ (Piper 2005b: 623). Iz tog razloga neuobičajena je upotreba subjekatskog genitiva s konstrukcijom ‘od strane’ u rečenicama poput onih u primerima (1) i (3), dok je, iako rogovatna, ipak nešto prihvatljivija u posebnim funkcionalnim stilovima, na primer u administrativnom ili pravnom, kao u primerima (2) i (4). Uobičajeni srpski prevodni ekvivalenti italijanskih pasivnih rečenica od (1) do (4) bile bi aktivne rečenice od (1a) do (4a): (1a) ‘Majka je kaznila decu’; (2a) ‘Profesor je pohvalio studente’; (3a) ‘Marko je pročitao knjigu’; (4a) ‘Direktor će potpisati ugovor’. Ako bi se ipak upotrebio pasiv u datim rečenicama, svrha njegove upotrebe bila bi upravo izbegavanje iskazivanja agensa, pa je zato upotreba ovakvog subjekatskog genitiva relativno retka. S druge strane, za razliku od pasivnih rečenica u primerima od (1) do (4), rečenice poput onih u primerima (5) i (6) u srpskom nisu ni ređe ni neuobičajenije od svojih aktivnih oblika, kao u primerima (5a) i (6a): (5a) ‘Ta devojka je oduševila Marka’ i (6a) ‘Domoroci su naseljavali to ostrvo’, kao ni upotreba subjekatskog instrumentala u odnosu na subjekatski nominativ u navedenim aktivnim rečenicama.

3.4.2. Agens s obeležjem živo (–) (*complemento di causa efficiente*)

<i>Complemento di causa efficiente</i>	Subjekatski instrumental
(7) <i>Anna era sorpresa <u>dalla sua reazione.</u></i>	Ana je bila iznenađena <u>njegovom reakcijom.</u>
(8) <i>Marco era preso <u>dalla paura.</u></i>	Marko je bio obuzet <u>strahom.</u>
(9) <i>La città era coperta <u>dalla neve.</u></i>	Grad je bio pokriven <u>snegom.</u>
(10) <i>I rapporti di famiglia sono regolati <u>dalla legge.</u></i>	Porodični odnosi su regulisani <u>zakonom.</u>

³¹ I u primerima poput (1-4) može se javiti instrumental, ali ne subjekatski, već samo instrumental sredstva, koji bi označava sredstvo kojim su deca kažnjena, studenti pohvaljeni, knjiga napisana ili ugovor potpisan.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s agentivnom funkcijom u kojima je upotrebljena imenica s obeležjem živo (–) može biti samo slobodni subjekatski instrumental, kao u primerima od (7) do (10). Navedene rečenice, kao i one u primerima (5) i (6), iako pasivne, nisu neuobičajene u srpskom, kao ni upotreba subjekatskog instrumentala u njima. Treba takođe napomenuti da bi u primeru (9) umesto predloga *da* u konstrukciji *dalla neve* mogao biti upotrebljen predlog *di*: *La città era coperta di neve* ‘Grad je bio prekriven snegom’. Takva predloška konstrukcija kojom se izražava obilje, međutim, ne bi imala agentivnu, već instrumentalnu funkciju, o kojoj će biti reč u 3.14.2. Srpski ekvivalent i u tom slučaju bio bi subjekatski instrumental ‘snegom’, a jedina razlika u odnosu na prevodni ekvivalent primera (9) mogla bi biti upotreba trpnog glagolskog prideva ‘prekriven’ umesto ‘pokriven’ kako bi se donekle leksičkim sredstvom izrazila funkcija upotrebljene italijanske predloške konstrukcije za obilje pošto u srpskom sintaksička sredstva za to ne postoje.

Sintetičko izražavanje ove funkcije u italijanskom jeziku u velikoj je meri uslovljeno kontekstom, ali je u nekim slučajevima ipak moguće pomoću zamenice *ne*, kao na primer: (5a) *Marco ne era affascinato* ‘Marko je bio oduševljen njome’; (6a) *Quell’isola ne era abitata* ‘To ostrvo je bilo naseljeno njima’; (7a) *Anna ne era sorpresa* ‘Ana je bila iznenađena njome’; (8a) *Marco ne era preso* ‘Marko je bio obuzet njime’; (9a) *La città ne era coperta* ‘Grad je bio pokriven njime’; kao i (10a) *I rapporti di famiglia ne sono regolati* ‘Porodični odnosi su regulisani njime’. Međutim, pošto zamenica *ne* ima i mnoga druga značenja osim agentivnog, u navedenim primerima, naročito u primerima od (1) do (4), moguće je njenu funkciju tumačiti drugačije od agentivne, pa stoga nije u značajnoj meri zastupljena u ovom značenju. Dakle, u italijanskom preovladava analitičko izražavanje agentivne funkcije, što važi i za srpski u primerima od (1) do (4), dok je u primerima od (5) do (10) u srpskom moguće samo njeno sintetičko izražavanje.

3.5. Dativna funkcija (*complemento di termine*)

Italijanske predloške konstrukcije s pravim predlogom *a*³² mogu imati dativnu funkciju, tj. izražavati indirektni objekat koji označava kome ili čemu je upućena radnja iskazana predikatom ili namenjena imenska reč u funkciji direktnog objekta. Javljaju se uz prelazne, neprelazne i pronominalne refleksivne glagole,³³ kao i uz prideve i imenice.

<i>Complemento di termine</i>	Objekatski dativ
(1) <i>Ho scritto una lettera a Luca.</i>	Napisao sam pismo <u>Luki</u> .
(2) <i>Ho scritto a Luca.</i>	Pisao sam <u>Luki</u> .

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *a* najčešće je dativ u različitim funkcijama. U primeru (1) reč je o slobodnom objekatskom direktivnom dativu indirektnog objekta uz prelazne glagole, gde pojam u dativu nije samo objekat namene ili upućivanja, već i neposredni primalac objekta iskazanog slobodnim akuzativom (u ovom slučaju to je ‘pismo’), s tim što objekat ne mora biti eksplicitno iskazan, kao što se vidi u primeru (2). U oba primera u srpskom je moguće samo sintetičko izražavanje, a ono se može javiti i u italijanskom ako se umesto imena ‘Luka’ upotrebi odgovarajući oblik lične zamenice *lui* ‘on’ u funkciji indirektnog objekta, kao na primer: (1a) *Gli ho scritto una lettera* ‘Napisao sam mu pismo’, (2a) *Gli ho scritto* ‘Pisao sam mu’.

<i>Complemento di termine</i>	Subjekatski dativ
(3) <i>A Maria piace la fisica.</i>	<u>Mariji</u> se sviđa fizika.
(4) <i>A Maria piace viaggiare.</i>	<u>Mariji</u> se sviđa da putuje.
(5) <i>A Luca dispiace per il cane ferito.</i>	<u>Luki</u> je žao (zbog) ranjenog psa.
(6) <i>A Luca dispiace che il cane sia stato ferito.</i>	<u>Luki</u> je žao što je pas ranjen.

³² Bespredložki indirektni objekat javlja se samo kod nenaglašenih ličnih zamenica i relativne zamenice *cui*.

³³ Uz afektivne i prividno refleksivne glagole koristi se bespredložki indirektni objekat u vidu nenaglašene lične zamenice, tj. samo u sintetičkom obliku, te stoga ti primeri ovde neće biti analizirani. Drugo tumačenje tih zamenica uz afektivne refleksivne glagole jeste da izražavaju korist (detaljnije o toj funkciji u 3.12.2).

<i>Complemento di termine</i>	Subjekatski dativ
(7) <i>Quell'attore è molto caro al pubblico italiano.</i>	Taj glumac je vrlo drag italijanskoj publici.
(8) <i>Questo concetto è chiaro a tutti.</i>	Ovaj pojam je jasan svima.
(9) <i>L'amore è indispensabile a tutti noi.</i>	Ljubav je neophodna svima nama.
(10) <i>Il professor Eco è noto a tutti gli studenti.</i>	Profesor Eko je poznat svim studentima.
(11) <i>A mia nonna serve il tuo aiuto.</i>	Mojoj baki treba tvoja pomoć.
(12) <i>A Roberto non resta nient'altro.</i>	Robertu ne preostaje ništa drugo.
(13) <i>A noi pare che lui abbia sbagliato.</i>	Nama se čini da je on pogrešio.
(14) <i>A me sembra strano.</i>	Meni deluje čudno.
(15) <i>La taglia italiana 42 corrisponde alla 10 inglese.</i>	Italijanska veličina 42 odgovara engleskoj 10.
(16) <i>La somma di 2 e 2 è uguale al loro prodotto.</i>	Zbir 2 i 2 jednak je njihovom proizvodu.

U primerima od (3) do (8) srpski ekvivalent je slobodni subjekatski dativ nosioca psihološkog procesa, osećanja ili raspoloženja u personalnim (3) ili impersonalnim rečenicama, kao u primerima od (4) do (6), gde je kauzator iskazan u formi subjekatskog nominativa (3), kauzalnog genitiva (5) i zavisne subjekatske rečenice u primerima (4) i (6), kao i uz prideve *caro* 'drag' (7), *chiaro* 'jasan' (8), *piacevole* 'prijatan', *utile* 'koristan'³⁴ i slične. S druge strane, u primerima od (9) do (12) srpski ekvivalent je takođe slobodni subjekatski dativ, ali nosioca potrebe, nužde, mogućnosti, saznanja i slično, i to u primerima (9) i (10) uz prideve, a u primerima (11) i (12) uz glagole. Slobodni subjekatski dativ upotrebljen u srpskim ekvivalentima primera (13) i (14) označava nosioca subjektivnog utiska ili procene, i to tako da su subjektivan utisak i procena izraženi zavisnom rečenicom (13) ili predikativom (14), dok onaj u primerima (15) i (16) označava nosioca jednakosti, i to uz glagol (15) i uz pridev (16). Pored toga, slobodni subjekatski dativ nosioca volje ili želje javlja se u srpskom ekvivalentu specifične italijanske bezlične

³⁴ Iz semantičkih razloga drugo tumačenje predložkih konstrukcija uz prideve tipa *utile* 'koristan' može biti da se njima izražava korist (detaljnije o toj funkciji u 3.12.2).

konstrukcije s glagolom *andare* koji nije upotrebljen u svom osnovnom značenju ‘ići’, a koja uvodi subjekatsku rečenicu, kao u primerima (17) i (18).

- (17) *A voi va di uscire?* (18) *A me va di camminare.*
 Vama ide da izaći? Meni ide da hodati.
 ‘Vama se izlazi?’ ‘Meni se hoda.’

Sintetičko izražavanje u primerima od (3) do (18), jedino je moguće u srpskom, dok bi u italijanskom bilo moguće kad bi u svim navedenim rečenicama bile upotrebljene lične zamenice (kao u primerima (13), (14), (17) i (18), gde se javljaju naglašeni oblici ličnih zamenica), budući da njihovi nenaglašeni oblici u funkciji indirektnog objekta imaju sintetički oblik (npr. (13a) *Ci pare che lui abbia sbagliato* ‘Čini nam se da je pogrešio’, (14a) *Mi sembra strano* ‘Deluje mi čudno’, (17a) *Vi va di uscire?* ‘Izlazi vam se?’, (18a) *Mi va di camminare* ‘Hoda mi se’).

<i>Complemento di termine</i>	Predikatski dativ
(19) <i>La balena appartiene ai mammiferi.</i>	Kit pripada <u>sisarima</u> .
(20) <i>La borsa appartiene alla mamma.</i>	Tašna pripada <u>mami</u> .
(21) <i>Il marito ha assistito al parto.</i>	Muž je prisustvovao <u>porođaju</u> .

U srpskim ekvivalentima primera od (19) do (21) upotrebljen je predikatski dativ u semikopulativnom predikatu, s tim što, za razliku od primera (19), primer (20) označava posesivni odnos između pojma u nominativu i onog u dativu, tako da bi data rečenica mogla biti transformisana na sledeći način: (20a) *La mamma ha/possiede la borsa* ‘Mama ima/posедуje tašnu’, dok se rečenica u primeru (19), budući da u njoj nije izražen posesivni odnos, već pripadanje pojma u nominativu vrsti iskazanoj dativom, ni u italijanskom ni u srpskom ne može transformisati u rečenicu: (19a) **I mammiferi hanno / possiedono la balena* *‘Sisari imaju / poseduju kita’. I u ovim primerima u srpskom je moguće samo sintetičko izražavanje, dok bi u italijanskom ono bilo moguće u slučaju upotrebe nenaglašanih ličnih zamenica u funkciji indirektnog objekta. Važno je napomenuti da, iako

u primeru (21) nije moguća upotreba lične zamenice muškog roda u 3. licu jednine *gli* ‘mu’ umesto imenice *parto* ‘porođaj’, zamenica *ci* može biti upotrebljena umesto nje ako se iz šireg konteksta shvata na šta se ta zamenica odnosi (npr. (21a) *Il parto di mia sorella è stato facile. Pure suo marito ci ha assistito con piacere* ‘Porođaj moje sestre bio je lak. Čak mu je i njen muž sa zadovoljstvom prisustvovao’), tako da je i ovde moguće sintetičko izražavanje u italijanskom.

S druge strane, osim uz glagol *appartenere* ‘pripadati’, posesivni odnos javlja se i u primerima od (22) do (24), gde je u srpskim ekvivalentima uz glagole koji označavaju fiziološka stanja ili procese upotrebljen slobodni subjekatski dativ nosioca datog fiziološkog stanja ili procesa u primerima (22) i (23), a u primeru (24) slobodni subjekatski akuzativ nosioca fiziološkog stanja u personalnoj rečeničnoj strukturi sa gramatičkim subjektom-kauzatorom kojim je imenovan deo tela na kom se manifestuje dato stanje.

<i>Complemento di termine</i>	Subjekatski dativ
(22) <i>A Maria gira la testa.</i>	<u>Mariji</u> se vrti u glavi.
(23) <i>Al mio amico fischiano le orecchie.</i>	<u>Mom drugu</u> zuji u ušima / zuje uši.

<i>Complemento di termine</i>	Subjekatski akuzativ
(24) <i>A Marco fa male il dente.</i>	<u>Marka</u> boli zub.

U vezi s primerima od (22) do (24) važno je skrenuti pažnju na izvesne razlike u strukturi ovih rečenica između italijanskog i srpskog. Naime, u primeru (22) u italijanskoj rečenici imenica *la testa* ‘glava’ predstavlja subjekat rečenice, dok je srpska rečenica bezlična, a imenica ‘glava’ upotrebljena je u spacijalnom lokativu s predlogom ‘u’. Ista konstrukcija javlja se kao jedna od dve mogućnosti, i to ona uobičajenija, u srpskom ekvivalentu primera (23), dok njena alternativa (u kojoj su ‘uši’ subjekat rečenice) ima istu strukturu kao i italijanska rečenica. Međutim, osim navedenog značenja, rečenica u primeru (23) još češće ima značenje ‘Neko pominje mog druga’, pa bi zato odgovarajući srpski prevodni ekvivalent mogao biti i ‘Moj drug štuca’ budući da se na srpskom kaže da neko štuca kad se o njemu priča u njegovom odsustvu, za razliku od italijanskog na kom se u tom

slučaju kaže da mu zuji u ušima. U primeru (24) umesto italijanskog glagola *dolere* ‘boleti’ upotrebljen je glagolski izraz *far male* (bukvalno značenje: ‘činiti zlo’) u istom značenju, budući da je on u datom kontekstu mnogo češći u savremenom italijanskom jeziku, dok se u ostalim delovima rečenice italijanska i srpska struktura poklapaju. U svakom slučaju, i kod ovih primera u srpskom je moguće samo sintetičko izražavanje, a u italijanskom ono može biti alternativa analitičkom u slučaju upotrebe nenaglašenih ličnih zamenica u funkciji indirektnog objekta (npr. (22a) *Le gira la testa* ‘Vrti joj se u glavi’, (23a) *Gli fischiano le orecchie* ‘Zuji mu u ušima’, (24a) *Gli fa male il dente* ‘Boli ga zub’).

Osim uz prelazne glagole, kao u primerima (1) i (2), objekatski direktivni dativ javlja se kao eksplikativni dativ, tj. u funkciji semantičke dopune, i uz neprelazne (25) i pronominalne refleksivne (26) glagole, prideve (27) i imenice (28).

<i>Complemento di termine</i>	Objekatski eksplikativni dativ
(25) <i>La vitamina C contribuisce <u>alla salute</u>.</i>	Vitamin C doprinosi <u>zdravlju</u> .
(26) <i>Si è adeguato <u>alle circostanze</u>.</i>	Prilagodio se <u>okolnostima</u> .
(27) <i>Il cane è fedele <u>all'uomo</u>.</i>	Pas je veran <u>čoveku</u> .
(28) <i>Esprime la gratitudine <u>ai genitori</u>.</i>	Izražava zahvalnost <u>roditeljima</u> .

Imenica *fedeltà* ‘vernost’ izvedena od prideva *fedele* ‘veran’ iz primera (27) ima istu rekciju kao i navedeni pridev, što važi i za pridev *grato* ‘zahvalan’ od kog je izvedena imenica *gratitudine* ‘zahvalnost’ u primeru (28). Međutim, glagol *ringraziare* ‘zahvaliti (se)’, izveden od istog prideva, razlikuje se od njih utoliko što traži direktni objekat, na primer *Ringrazia i genitori* ‘Zahvaljuje roditeljima’, a ne **Ringrazia ai genitori*. Budući da srpski glagol ‘zahvaliti (se)’ traži dativ, kod govornika srpskog kao maternjeg koji uče italijanski kao strani, veoma je česta pogrešna upotreba italijanskog indirektnog dativa uz ovaj, ali i druge italijanske prelazne glagole čiji srpski ekvivalenti traže dativ, na primer *aiutare* ‘pomoći’ (mada se uz ovaj srpski glagol osim dativa može koristiti i akuzativ, npr. ‘pomoći nekoga’, ali dativ je ipak uobičajeniji u savremenom srpskom jeziku), *invidiare* ‘zavideti’ ili *succedere* u značenju ‘naslediti’ (npr. *Il principe Carlo succederà alla madre sul trono britannico* ‘Princ Čarls će naslediti majku na britanskom prestolu’). S druge

strane, postoje neprelazni italijanski glagoli koji traže indirektni objekat, a čiji su srpski ekvivalenti prelazni glagoli koji traže direktni objekat u akuzativu, na primer *chiedere* i *domandare* u značenju ‘pitati’, uz koje govornici srpskog često pogrešno koriste direktni objekat po analogiji sa srpskim (npr. **Ho chiesto/domandato Maria se vuole uscire con me* umesto *Ho chiesto/domandato a Maria se vuole uscire con me* ‘Pitao sam Mariju da li hoće da izađe sa mnom’). Imajući u vidu da se mnogi italijanski glagoli po rekciji podudaraju sa svojim srpskim ekvivalentima, a da su primeri različite rekcije poput upravo navedenih relativno retki, mišljenja smo da bi efikasnijem usvajanju italijanskog kao stranog kod govornika srpskog kao maternjeg značajno doprinelo eksplicitno ukazivanje na ovu razliku između dva jezika u procesu nastave. Posebnu pažnju zahtevaju različita značenja neprelaznih glagola *tenere, toccare, spettare, competere* koji traže indirektni objekat, a čiji srpski ekvivalenti traže različite padeže ili predložsko-padežne konstrukcije upravo u zavisnosti od značenja navedenih glagola, na primer: *Io tengo alla tua amicizia* ‘Stalo mi je do tvog prijateljstva’, *Il processo compete alla Corte d'appello* ‘Proces spada u nadležnost Apelacionog suda’, *Una fortuna insperata è toccata proprio a lei* ‘Neočekivana sreća je zadesila baš nju’, *Tocca a te* ‘Red je na tebe’, *La decisione spetta al direttore* ‘Odluka je u nadležnosti direktora’, *Spetta a te decidere* ‘Na tebi je da odlučiš’ itd.

I u srpskim ekvivalentima primera od (25) do (28) moguće je samo sintetičko izražavanje indirektnog objekta, a u italijanskom je ono moguće samo u slučaju upotrebe nenaglašanih ličnih zamenica u funkciji indirektnog objekta ili zamenice *ci*, kao i kod prethodno navedenih primera.

Osim u primeru (24) srpski akuzativ može se javiti kao ekvivalent italijanskog indirektnog objekta i u slučajevima poput onih u primerima od (29) do (37), i to objekatski akuzativ s predlogom ‘na’ u primerima od (29) do (34), objekatski akuzativ s predlogom ‘za’ u primerima (35) i (36) i komparativni akuzativ s predlogom ‘na’ (37-38).

<i>Complemento di termine</i>	Objekatski akuzativ s predlogom ‘na’
(29) <i>Anna pensa <u>al futuro</u>.</i>	Ana misli <u>na budućnost</u> .
(30) <i>Non hai risposto <u>alla mia domanda</u>.</i>	Nisi odgovorio <u>na moje pitanje</u> .

<i>Complemento di termine</i>	Objekatski akuzativ s predlogom ‘na’
(31) <i>Ha acconsentito <u>al compromesso</u>.</i>	Pristao je <u>na kompromis</u> .
(32) <i>Si è abituata <u>al freddo</u>.</i>	Navikla se <u>na hladnoću</u> .
(33) <i>Molti genitori gridano <u>ai bambini</u>.</i>	Mnogi roditelji viču <u>na decu</u> .
(34) <i>La nonna bada <u>ai nipoti</u>.</i>	Baka pazi <u>na unuke</u> . ³⁵

<i>Complemento di termine</i>	Objekatski akuzativ s predlogom ‘za’
(35) <i>Il Comune ha provveduto <u>al restauro del quadro</u>.</i>	Opština se pobrinula <u>za restauraciju</u> slike.
(36) <i>Il ministro si è interessato <u>al problema</u>.</i>	Ministar se zainteresovao <u>za problem</u> .

<i>Complemento di termine</i>	Komparativni akuzativ s predl. ‘na’
(37) <i>Quel portatile assomiglia <u>a un giocattolo</u>.</i>	Onaj laptop liči <u>na igračku</u> .
(38) <i>Laura assomiglia <u>alla mamma</u>.</i>	Laura liči <u>na mamu</u> .

Što se tiče sintetičkog izražavanja ove funkcije u primerima od (29) do (38), ono u srpskom nije moguće uz navedene glagole, dok se u italijanskom može javiti u vidu nenaglašene lične zamenice u funkciji indirektnog objekta u primeru (38) i zamenice *ci* u svim primerima od (29) do (37). Tako bi se u primeru (29) zamenica *ci* upotrebila bez obzira da li imenica u predložkoj konstrukciji ima obeležje živo (+) ili živo (–), odnosno kako umesto navedenog značenja, (29a) *Anna ci pensa* ‘Ana misli na nju’, gde ‘na nju’ znači ‘na budućnost’, tako i umesto imenice koja ima obeležje živo (+), na primer *Anna pensa a Luca* ‘Ana misli na Luku’, odnosno *Anna ci pensa* ‘Ana misli na njega’. Lepschy i Lepschy (2000: 108) ne slažu se sa ovom tvrdnjom, već smatraju da se umesto imenice koja ima obeležje živo (+) u funkciji indirektnog objekta ne može javiti zamenica *ci*, jer ona zamenjuje živo (–), nego samo nenaglašena lična zamenica *lo* (pošto je u datom primeru reč o imenici muškog roda u jednini). Međutim, budući da zamenica *lo* ima funkciju direktnog objekta, ona se javlja uz prelazan glagol *pensare*, koji ima donekle drugačije značenje od

³⁵ U ovom primeru može se javiti i slobodni objekatski akuzativ uz glagol ‘čuvati’: ‘Baka čuva unuke’.

neprelaznog *pensare* iz primera (29), odnosno znači ‘zamišljati’, te stoga primerenijom smatramo interpretaciju koju nudi Calabrese (1988: 568), a u skladu s kojom bi nenaglašena zamenica iz rečenice *Anna lo pensa* odgovarala naglašenoj zamenici u rečenici *Anna pensa lui*, dakle ‘Ana ga zamišlja’, a ne ‘Ana misli na njega’. Različita tumačenja možda se mogu pripisati ne tako velikoj razlici u značenju između prelaznog i neprelaznog glagola *pensare*, kao i činjenici da su oblici nenaglašanih ličnih zamenica za prva dva lica jednine i množine identični za direktni i indirektni objekat (*mi, ti, ci, vi*), pa stoga *Ti penso* može da se tumači i kao *Penso a te* ‘Mislim na tebe’, ali i kao *Penso te* ‘Zamišljam te’. Međutim, upotrebu nenaglašanih ličnih zamenica za treća lica jednine i množine u funkciji indirektnog objekta uz neprelazni glagol *pensare*, kao npr. u rečenicama: *Gli penso* ‘Mislim na njega’, *Le penso* ‘Mislim na nju’ i *Gli penso* ‘Mislim na njih’,³⁶ kojih nema u standardnom, ali nisu potpuno strane kolokvijalnom italijanskom jeziku, naučna literatura smatra pogrešnim zato što tu *pensare* ne označava interakciju između dva učesnika, već mentalnu aktivnost čiji je adresat prisutan samo u mašti ili mislima subjekta, tako da to nije pravi dativ, već objektoid³⁷ ili nepravi objekat.

U primerima (31), (35) i (36) uz navedena značenja glagola *acconsentire*, *provvedere* i *interessarsi* nemoguća je upotreba imenica sa obeležjem živo (+), dok bi u primeru (32) i umesto imenice sa obeležjem živo (+) mogla biti upotrebljena samo zamenica *ci*, a nikako nenaglašene lične zamenice u funkciji indirektnog objekta. Isto tako, u primerima (33) i (34), iako su u njima već upotrebljene imenice sa obeležjem živo (+), umesto njih može se javiti samo zamenica *ci* uz navedeno značenje datih glagola. S druge strane, ako bi u primeru (30) bila upotrebljena imenica sa obeležjem živo (+), umesto nje bi morala stajati odgovarajuća nenaglašena lična zamenica u funkciji indirektnog objekta, a nikako zamenica *ci*.³⁸ U tom slučaju srpski ekvivalent bio bi objekatski dativ: *Non mi hai risposto* ‘Nisi mi odgovorio’, kao i u primeru (2). Uz glagol *assomigliare* ‘ličiti’ u primeru (38) mogla bi se upotrebiti odgovarajuća nenaglašena lična zamenica, na primer: (38a)

³⁶ Ne postoji nijedan primer ovakve upotrebe navedenih zamenica u korpusu *CORIS*.

³⁷ Ovaj termin uveli su Regula i Jernej (1965). Detaljnije o predlogu *a* uz glagol *pensare* u Siller-Runggaldier (1997).

³⁸ Italijanske gramatike registruju sve češću upotrebu zamenice *ci* umesto 3. lica jednine i množine nenaglašanih ličnih zamenica u funkciji indirektnog objekta, ali smatraju je neprihvatljivom, a pošto se ona javlja samo u nižim kolokvijalnim registrima i ne pripada standardnom jeziku, neće biti predmet naše analize.

Laura le assomiglia ‘Laura liči na nju’, a u slučaju imenice sa obeležjem živo (–) samo zamenica *ci*, kao u primeru (37): (37a) *Ci assomiglia* ‘Liči na nju’, ali gde ‘na nju’ znači ‘na igračku’.

Dakle, iako je u italijanskim primerima od (29) do (38) upotreba navedenih sintetičkih oblika markirana utoliko što je uslovljena i ograničena kontekstom, samu činjenicu da ona predstavlja jednu od dve mogućnosti u analitičkom jeziku, kakav je italijanski, smatramo važnim pokazateljem ne tako uobičajene pojave da je sintetičko izražavanje moguće u analitičkom jeziku, a nemoguće u sintetičkom jeziku kakav je srpski, u kome je, pak, u ovim slučajevima jedino moguće analitičko izražavanje.

Na kraju treba pomenuti još jednu sintetičku konstrukciju u kojoj se italijanski i srpski poklapaju. Reč je o posebnoj upotrebi nenaglašenih ličnih zamenica u funkciji indirektnog objekta uz imperativ kojom se iskazuje bliski odnos govornika prema subjektu rečenice uz neprelazne glagole (39), ali i prema objektu rečenice uz prelazne glagole, kao u primerima od (40) do (42). Neke italijanske gramatike (up. Sensini 1990: 443) iz semantičkih razloga smatraju da se ovakvom upotrebom datih zamenica izražava korist, druge joj pripisuju etičko ili afektivno značenje (Garigliano 2011: 1459), a mi je po strukturi smatramo indirektnim objektom.

<i>Complemento di termine</i>	Etički dativ
(39) <i>Stammi bene!</i>	Budi <u>mi</u> dobro!
(40) <i>Salutammi i tuoi!</i>	Pozdravi <u>mi</u> svoje!
(41) <i>Baciammi le bimbe!</i>	Ljubi <u>mi</u> devojčice!
(42) <i>Abbracciammi la piccola!</i>	Zagrli <u>mi</u> malenu!

Srpski ekvivalent primera od (39) do (42) jeste etički dativ lične zamenice koji „iskazuje lični odnos / blizak, familijarni stav govornika prema sagovorniku“ (Antonić 2005a: 194).³⁹

³⁹ U primerima (41) i (42) objekat ne pripada govorniku, već subjektu rečenice, tako da nije posesivni dativ.

3.6. Specifikativna funkcija (*complemento di specificazione*)

Italijanske predloške konstrukcije s pravim predlogom *di* mogu imati specifikativnu funkciju, tj. mogu preciznije odrediti značenje imenice na koju se odnose, a koja poseduje obeležje živo (+) ili živo (-).⁴⁰ Autori italijanskih gramatika (npr. Sensini 1990: 418) i udžbenika iz sintakse italijanskog jezika (npr. Terić 2005: 138-139) navode četiri tipa ove funkcije: 1. kvalifikativnu (*complemento di specificazione qualificativa*), 2. posesivnu (*complemento di specificazione possessiva*), 3. subjekatsku (*complemento di specificazione soggettiva*) i 4. objekatsku (*complemento di specificazione oggettiva*). Navedenim funkcijama dodaćemo i sledeća dva tipa: 5. spacijalnu (*complemento di specificazione spaziale*) i 6. temporalnu (*complemento di specificazione temporale*).⁴¹

3.6.1. Kvalifikativna specifikativna funkcija (*complemento di specificazione qualificativa*)

Ovu funkciju imaju one predloške konstrukcije s predlogom *di* umesto kojih se mogu upotrebiti odgovarajući pridevi, a da se značenje ne promeni (model N+Prep+N).

<i>Complemento di specificazione qualificativa</i>	<i>Aggettivo</i>	Pridev
(1) <i>le feste di Natale</i>	<i>le feste natalizie</i>	<u>božićni</u> praznici
(2) <i>i programmi della televisione</i>	<i>i programmi televisivi</i>	<u>televizijski</u> programi

Srpski ekvivalent ove predloške konstrukcije jeste odgovarajući pridev u onom padežu u kom se nalazi imenica uz koju pridev stoji. Primeri (1) i (2) pokazuju da, u datim

⁴⁰ Specifikativnu funkciju mogu imati i one predloške konstrukcije koje uvode određeni glagoli i pridevi (v. Garigliano 2011: 1122-1132), ali takve primere ovde ne analiziramo zato što, po našem mišljenju, takve upotrebe predloga *di* treba tumačiti pre svega kao semantički nemotivisane rekcijske dopune tih glagola i prideva, tako da bi rezultat kontrastivne analize njih i njihovih srpskih ekvivalenata bila lista navedenih rekcijskih dopuna u oba jezika, koja bi svakako bila korisna i važna za neka istraživanja, ali pošto ne doprinosi funkcionalnoj sistematizaciji italijanskih predloga i srpskih padeža, nije cilj ove disertacije.

⁴¹ Garigliano (*ibid.* 1142-1146) jedini tretira zasebno ova dva tipa, mada koristi drugačije nazive od naših.

slučajevima, italijanski pruža mogućnost izbora između analitičke i sintetičke forme, dok su odgovarajući srpski ekvivalenti sintetički. To ne znači da u srpskom u nekim slučajevima nije moguće analitičko izražavanje (primeru (2) odgovarali bi i ‘programi na televiziji’, tj. specijalni lokativ s predlogom ‘na’), ali ono je zastupljeno u znatno manjoj meri u odnosu na sintetičko, za razliku od italijanskog, gde preovladava analitičko izražavanje.

3.6.2. Posesivna specifikativna funkcija (*complemento di specificazione possessiva*)

Ovu funkciju imaju one predloške konstrukcije s predlogom *di* kojima se označavaju: a) posedovanje, pripadnost, srodstvo ili autorstvo i b) odnos deo – celina.

a) Posedovanje, pripadnost, srodstvo i autorstvo (model N+Prep+N):

<i>Complemento di specificazione possessiva</i>	Prisvojni pridev	Posesivni genitiv
(3) <i>le chiavi dell'autista</i>	<u>vozačevi</u> ključevi	ključevi <u>vozača</u>
(4) <i>la mamma di Anna</i>	<u>Anina</u> mama	mama <u>Ane</u>
(5) <i>la politica di Moro</i>	<u>Morova</u> politika	politika <u>Mora</u>
(6) <i>il libro di Eco</i>	<u>Ekova</u> knjiga	knjiga <u>Eka</u>

Srpski ekvivalent ove predloške konstrukcije jeste prisvojni pridev,⁴² ali moguća je i upotreba posesivnog genitiva kojim se pokazuje odnos pripadništva – posedništva (vlasništva), kao u primeru (3), srodstva, prijateljstva, saradništva, kao u primeru (4), kao i autorstva, u primerima (5) i (6). Upotreba posesivnog genitiva znatno je ređa i neuobičajena (up. Stevanović 1991: 181-182, Antić 2005a: 144), međutim u sledeća četiri slučaja ona je obavezna (up. Stevanović *ibid.* 181, 183, 188):

⁴² U italijanskom jeziku prisvojni pridevi se mogu izvoditi samo od ličnih zamenica, ali ne i od vlastitih i zajedničkih imenica, tako da je u svim datim slučajevima moguće samo analitičko izražavanje posesivnosti.

<i>Complemento di specificazione possessiva</i>	Posesivni genitiv
(7) <i>le chiavi <u>degli</u> autisti</i>	ključevi <u>vozača</u>
(8) <i>le chiavi <u>del mio</u> autista</i>	ključevi <u>mog</u> vozača
(9) <i>il figlio <u>della maestra di mio</u> fratello</i>	sin <u>učiteljice mog</u> brata
(10) <i>il libro <u>di Umberto Eco</u></i>	knjiga <u>Umberta Eka</u>

1. ako je imenica u predloškoj konstrukciji u množini, kao u primeru (7);
2. ako je uz imenicu u predloškoj konstrukciji upotrebljen pridev, kao u primeru (8),⁴³
3. ako je uz imenicu u predloškoj konstrukciji upotrebljena neka druga predloška konstrukcija, kao u primeru (9);
4. ako je uz imenicu u predloškoj konstrukciji upotrebljeno i prezime, kao u primeru (10).⁴⁴

Stevanović (*ibid.* 184) napominje da prisvojni pridev „više upućuje na određenost lica s imenom u njegovoj osnovi, a posesivni genitiv na neodređenost pojma s imenom u njemu“. Shodno tome, a budući da se u italijanskom neodređenost eksplicitno izražava upotrebom neodređenog člana ispred imenice, ako bi u primeru (3) umesto određenog bio upotrebljen neodređeni član: (3a) *le chiavi di un autista*, srpski ekvivalent mogao bi biti samo (3b) ‘ključevi (nekog) vozača’, a nikako ‘vozačevi ključevi’. Na osnovu toga može se zaključiti da (ograničena) mogućnost izbora između prisvojnog prideva i posesivnog genitiva u srpskom postoji samo ako je u italijanskoj predloškoj konstrukciji predlog *di* upotrebljen s određenim članom (*preposizione articolata*), a da je, s druge strane, upotreba srpskog posesivnog genitiva obavezna ako je predlog *di* upotrebljen s neodređenim članom.

U vezi s primerom (7) važno je napomenuti sledeće: ako bi u predloškoj konstrukciji umesto imenice u množini *degli autisti* bilo više imenica u jednini, npr. *le chiavi di mamma, papà e Marco*, onda bi uobičajen srpski ekvivalent bio ‘mamini, tatini i

⁴³ U primerima od (8) do (10) prisvojni pridev ‘mog’ i sintagme ‘mog brata’ i ‘Umberta Eka’ predstavljaju obavezne determinatore (detaljnije u Antonić 2005a: 121).

⁴⁴ Kod srpskih ekvivalenata primera (8), (9) i (10) reč je o posesivnom genitivu s obaveznim determinatorom (up. Antonić 2005a: 145), ali ova četiri pravila odnose se ne samo na posesivni, već i na subjekatski i objekatski genitiv.

Markovi ključevi’, a ne ‘ključevi mame, tate i Marka’, dakle, prisvojni pridev, a ne posesivni genitiv, koji ne bi bio agramatičan, već neuobičajen u ovakvoj upotrebi.

U primerima poput onih od (3) do (10) postoji i mogućnost upotrebe posesivnog genitiva s predlogom ‘od’, ali je ta pojava danas veoma retka budući da ga je „u savremenom jeziku već istisnuo iz upotrebe običan posesivni genitiv bez predloga“ (Stevanović *ibid.* 227). Jedini slučaj posesivnog genitiva u kojem ovaj model još uvek opstaje jeste kada stoji uz imenicu koja predstavlja naslov nekog dela (up. Antonić 2005a: 145), na primer: *il nome della rosa di (Umberto) Eco* ‘„Ime ruže“ **od** (Umberta) Eka’.

b) Odnos deo – celina (model N+Prep+N):

<i>Complemento di specificazione possessiva</i>	Posesivni genitiv	Posesivni genitiv s predlogom ‘od’
(11) <i>le dita della mano</i>	prsti <u>ruke</u>	
(12) <i>la gamba del tavolo</i>		noga od <u>stola</u>

Srpski ekvivalent ovih predložkih konstrukcija jeste posesivni genitiv kojim se pokazuje odnos dela prema celini. To može biti slobodni posesivni genitiv, kao u primeru (11), ali i posesivni genitiv s predlogom ‘od’, kao u primeru (12), gde se ovaj predlog javlja zato što se, za razliku od prstiju ruke, noga može odvojiti od stola, a „pripadnost delova, naročito odvojivih delova, celinama vrlo se često označava upravo genitivom s predlogom ‘od’. Svakako zato što je potrebno označiti i ablativnu nijansu (odvojivosti) njihova značenja“ (Stevanović *ibid.* 227). Antonić (*ibid.*) napominje da se „ovaj model pojavljuje u alternaciji sa slobodnim genitivom, po pravilu u slučajevima kada se radi o integralnim delovima predmetnih objekata, a ne dolazi u obzir kada se radi o integralnim delovima ljudskog tela“. Za razliku od srpskog, u italijanskom se ni na koji način ne ispoljava odvojivost dela od celine, tako da se italijanske predložke konstrukcije koje označavaju odnos deo – celina formalno međusobno ne razlikuju u zavisnosti od toga da li označavaju imenicu koja poseduje obeležje živo (+) ili živo (–).

Antonić (*ibid.* 146) navodi i model posesivnog genitiva s predlogom ‘u’, kao u primerima ‘ruka u junaka’ i ‘glas u deteta’, ali napominje da je „danas ta forma arhaična, mada je u jeziku medicine još uvek sasvim uobičajeno reći ‘Koža u deteta je glatka i elastična’“. U italijanskom jeziku jedini predlog koji ima specifikativnu funkciju jeste predlog *di*, tako da bi on bio upotrebljen i u italijanskim ekvivalentima upravo navedenih primera: *la mano dell’eroe, la voce del bambino, la pelle del bambino.*

3.6.3. Subjekatska specifikativna funkcija (*complemento di specificazione soggettiva*)

Ovu funkciju imaju one predložke konstrukcije s predlogom *di* kojima se označava subjekat rečenice koja bi se dobila transformacijom u rečenicu čitave imeničke sintagme čiji je sastavni deo ta predložka konstrukcija, kao što je pokazano u primerima od (13a) do (18a), a može se javiti uz imenice izvedene od: a) neprelaznih glagola (model N+Prep+N), b) prelaznih glagola (model N+Prep+N) i c) prideva (model N+Prep+N).

a) imenice izvedene od neprelaznih glagola:

<i>Complemento di specificazione soggettiva</i>	Subjekatski genitiv	Prisvojni pridev
(13) <i>l’arrivo della figlia</i>	dolazak <u>ćerke</u>	<u>ćerkin</u> dolazak
(14) <i>il passaggio del treno</i>	prolazak <u>voza</u>	

(13a) *La figlia arriva.* Ćerka dolazi.

(14a) *Il treno passa.* Voz prolazi.

b) imenice izvedene od prelaznih glagola:

<i>Complemento di specificazione soggettiva</i>	Subjekatski genitiv	Prisvojni pridev
(15) <i>l’amore della nonna</i>	ljubav <u>bake</u>	<u>bakina</u> ljubav
(16) <i>l’invasione del colera</i>	invazija <u>kolere</u>	

(15a) *La nonna ama i nipoti.* Baka **voli** unuke.

(16a) *Il colera invade la città.* Kolera **napada** grad.

c) imenice izvedene od prideva:

<i>Complemento di specificazione soggettiva</i>	Subjekatski genitiv	Prisvojni pridev
(17) <i>la sincerità del nonno</i>	iskrenost <u>deke</u>	<u>dekina</u> iskrenost
(18) <i>la verità dell'affermazione</i>	istinitost <u>tvrdnje</u>	

(17a) *Il nonno è sincero.* Deka je **iskren**.

(18a) *L'affermazione è vera.* Tvrdnja je **istinita**.

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija jeste slobodni subjekatski genitiv agensa u primerima (13) i (15), gde imenica poseduje obeležje živo (+), i pseudoagensa u primerima (14) i (16), gde imenica poseduje obeležje samoaktivnost (+), kao i slobodni subjekatski genitiv pseudoagensa, tj. nosioca osobine, u primerima (17) i (18) uz imenice izvedene od prideva, a u primerima (13), (15) i (17) i prisvojni pridev. Koji će od ova dva ekvivalenta biti upotrebljen, da li subjekatski genitiv ili prisvojni pridev, ne zavisi od toga da li se ova predloška konstrukcija javlja uz imenice izvedene od prelaznih ili neprelaznih glagola ili prideva, već isključivo od toga da li imenica u njoj poseduje obeležje živo (+) ili živo (–). Tako je, u slučaju da je u italijanskoj predloškoj konstrukciji upotrebljena imenica koja poseduje obeležje živo (+), kao u primerima (13), (15) i (17), u srpskom uobičajena upotreba prisvojnog prideva, ali je moguća, mada znatno ređa i neuobičajena, upotreba subjekatskog genitiva agensa, koja je međutim obavezna i kod predloških konstrukcija sa subjekatskom specifikativnom funkcijom u slučajevima poput onih u primerima od (7) do (10). S druge strane, srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija sa subjekatskom specifikativnom funkcijom u kojima je upotrebljena imenica s obeležjem živo (–) može biti samo subjekatski genitiv pseudoagensa, kao u primerima (14), (16) i (18). Ipak, od nekih imenica koje imaju obeležje živo (–) moguće je izvesti odgovarajuće prisvojne prideve (npr. ‘sunčev’), ali oni se javljaju vrlo retko i samo u ograničenom broju slučajeva, i to

najčešće umesto posesivnog genitiva (npr. ‘sunčevi zraci’ umesto ‘zraci sunca’ ili ‘mesečeva svetlost’ umesto ‘svetlost meseca’, koje navodi Stevanović 1991: 185).

3.6.4. Objekatska specifikativna funkcija (*complemento di specificazione oggettiva*)

Ovu funkciju imaju one predložke konstrukcije s predlogom *di* kojima se označava objekat rečenice koja bi se dobila transformacijom u rečenicu čitave imeničke sintagme čiji je sastavni deo ta predložka konstrukcija, kao što je pokazano u primerima od (19a) do (24a), a javlja se uz imenice izvedene od prelaznih glagola (model N+Prep+N).

<i>Complemento di specificazione oggettiva</i>	Objekatski genitiv	Prisvojni pridev
(19) <i>la difesa <u>della città</u></i>	odbrana <u>grada</u>	
(20) <i>l'acquisto <u>della casa</u></i>	kupovina <u>kuće</u>	
(21) <i>il produttore <u>di carta</u></i>	proizvođač <u>hartije</u>	
(22) <i>l'allenatore <u>della squadra</u></i>	trener <u>tima</u>	
(23) <i>la liberazione <u>del prigioniero</u></i>	oslobađanje <u>zatvorenika</u>	<u>zatvorenikovo</u> oslobađanje
(24) <i>l'arresto <u>dello zio</u></i>	hapšenje <u>strica</u>	<u>stričevo</u> hapšenje

(19a) *I militari **difendono** la città.*

Vojnici **brane** grad.

(20a) *I Rossi **hanno acquistato** la casa.*

Rosijevi **su kupili** kuću.

(21a) *La sua ditta **produce** carta.*

Njegova firma **proizvodi** hartiju.

(22a) *Marco **allena** quella squadra.*

Marko **trenira** taj tim.

(23a) *Il giudice **ha liberato** il prigioniero.*

Sudija **je oslobodio** zatvorenika.

(24a) *I poliziotti **hanno arrestato** lo zio.*

Policajci **su uhapsili** strica.

Srpski ekvivalent ovih predložkih konstrukcija jeste slobodni objekatski genitiv ako je u predložkoj konstrukciji upotrebljena imenica koja ima obeležje živo (–), kao što se vidi u primerima od (19) do (22). Međutim, ako je u predložkoj konstrukciji upotrebljena imenica koja ima obeležje živo (+), njen srpski ekvivalent pored objekatskog genitiva može

biti i prisvojni pridev, kao u primerima (23) i (24), s tim što je upotreba prisvojnog prideva češća, osim kod predložkih konstrukcija s objekatskom specifikativnom funkcijom poput onih navedenih u primerima od (7) do (10), gde je neophodna upotreba objekatskog genitiva. U vezi s primerima (21) i (22) važno je napomenuti da italijanske gramatike i rečnici primere poput njih obično tumače kao kvalifikativnu specifikaciju. Međutim, imajući u vidu da glavnu reč u ovim imeničkim sintagmama predstavljaju *nomina agentis*: *il produttore* ‘proizvođač’ i *l’allenatore* ‘trener’, izvedene od prelaznih glagola *produrre* ‘proizvoditi’ i *allenare* ‘trenirati’, kao što se vidi u primerima (21a) i (22a), smatramo da je objekatska interpretacija u ovim slučajevima adekvatnija. Isto tako, po analogiji sa imeničkom sintagmom *l’insegnante di italiano* ‘predavač italijanskog’, gde je, po našem mišljenju, takođe reč o objekatskoj specifikaciji budući da je imenica *l’insegnante* izvedena od prelaznog glagola *insegnare* ‘predavati’, i predložku konstrukciju u njoj srodnoj imeničkoj sintagmi *il professore di italiano* ‘profesor italijanskog’ takođe tumačimo kao objekatsku specifikaciju zato što je imenica *il professore* izvedena od prelaznog glagola *professare* iako se taj glagol u savremenom jeziku više ne koristi u značenju ‘predavati’.

S druge strane, mnoge srpske imenice izvedene od prelaznih glagola zahtevaju iza sebe upotrebu određenih predloga s imenicom u odgovarajućem padežu, tako da srpski ekvivalenti ovih predložkih konstrukcija često mogu biti i različite predložko-padežne konstrukcije, kao u primerima od (25) do (28). Koji će se predlog i padež koristiti u srpskim ekvivalentima ovakvih primera zavisi od rekcije imenice koja je glavna reč imeničke sintagme.

<i>Complemento di specificazione oggettiva</i>	Predložko-padežne konstrukcije
(25) <i>l’amore della madre</i>	ljubav <u>prema majci</u>
(26) <i>l’odio del nemico</i>	mržnja <u>prema neprijatelju</u>
(27) <i>la speranza di pace</i>	nada <u>u mir</u>
(28) <i>il timore degli esami</i>	strah <u>od ispitâ</u>

(25a) *I figli **amano** la madre.*

Deca **vole** majku.

(26a) *Gli avversari **odiano** il nemico.*

Protivnici **mrze** neprijatelja.

(27a) *Il popolo spera la pace.*

Narod se **nada** miru.

(28a) *Gli studenti temono gli esami.*

Studenti se **plaše** ispitâ.

Mnogi srpski ekvivalenti italijanskih prelaznih glagola nisu prelazni, kao što se vidi u prevodu primera (27a) i (28a), međutim pošto su ti glagoli u italijanskom prelazni, ovo su adekvatni primeri objekatske specifikacije u italijanskom. Za razliku od prethodnih primera, kod upravo navedenih primetan je paralelizam dva jezika u analitičkom izražavanju pošto su date predložko-padežne konstrukcije jedini mogući srpski ekvivalenti ovih primera, a mogućnost sintetičkog izražavanja ovde ne postoji ni u italijanskom.

U srpskim ekvivalentima primera (25) i (26) upotrebljen je objekatski direktivni dativ, tj. dativ indirektnog objekta s predlogom ‘prema’, odnosno eksplikativni dativ kao semantička dopuna imenici (up. Antonić 2005a: 184, 188). Ovaj dativ označava „adresata kome su upućena osećanja“ (*ibid.* 184). S druge strane, u srpskom ekvivalentu primera (27) upotrebljen je eksplikativni akuzativ s predlogom ‘u’ kao semantička dopuna imenici. Iako ni Stevanović (1991) ni Antonić (2005a) ne navode niti objašnjavaju ovakav akuzativ, naše je mišljenje da se, po analogiji sa sintagmom ‘vera / verovanje **u** postojanje natčulnih pojava’, izvedenom od primera eksplikativnog akuzativa kao semantičke dopune glagolu ‘Veruje **u** postojanje natčulnih pojava’ koji navodi Antonić (*ibid.* 210), on može svrstati među primere eksplikativnog genitiva kao semantičke dopune imenici, mada je kod njega u izvesnoj meri prisutno i značenje cilja. Na kraju, u primeru (28) odgovarajući srpski ekvivalent je ablativni ili kauzalni genitiv s predlogom ‘od’, a još jedno tumačenje ove italijanske predložke konstrukcije moglo bi biti da se njome izražava uzrok (o toj funkciji detaljnije u 3.11.1.2), kao na primer: *Gli studenti hanno paura degli esami* ‘Studenti se plaše ispitâ / strahuju od ispitâ’ (bukvalno: ‘Studenti imaju strah od ispitâ’).

Kod nekih predložkih konstrukcija sa specifikativnom funkcijom koje uvodi imenica izvedena od prelaznog glagola postoji mogućnost njene dvostruke interpretacije: i kao subjekatske i kao objekatske specifikacije. Naime, Cinque (1980, 1991) predlaže podelu glagola od kojih su izvedene imenice koje uvode ovakve predložke konstrukcije na četiri grupe, i to na osnovu njihovih semantičkih i sintaksičkih obeležja. Koristeći njegovu

podelu, u Radojević (2013) analizirali smo navedene italijanske predloške konstrukcije i odgovarajuće srpske ekvivalente i došli do sledećih zaključaka:

(a) primeri poput *il desiderio di Anna* u italijanskom imaju dvostruku interpretaciju, i subjekatsku i objekatsku, dok su odgovarajući srpski ekvivalenti s jedne strane prisvojni pridev ‘Anina želja’ i subjekatski genitiv ‘želja Ane’⁴⁵ i s druge strane eksplikativni instrumental s predlogom ‘za’ „u funkciji semantičke dopune uz deverbativnu imenicu tipa ‘želja’, ‘potreba’, nastalu nominalizovanjem prelaznog glagola (...), a koja je deo dekomponovanog predikata s glagolom tipa ‘imati’, ‘pokazati’, ‘izraziti’ (...)“ (Antonić 2005a: 246) – ‘želja za Anom’;

(b) primeri poput *la cattura di Marco* ‘Markovo hapšenje’ u italijanskom imaju samo objekatsku interpretaciju, dok srpski ekvivalent može da se tumači i objekatski ‘Policajac je uhapsio Marka’, ali i subjekatski ‘Marko je uhapsio lopova’, mada je češća objekatska interpretacija ovog primera;

(c) primeri poput *la descrizione di Marco* ‘Markov opis’ u oba jezika mogu se tumačiti i kao subjekatska (‘Marko opisuje nešto’), ali i kao objekatska specifikacija (‘Neko opisuje Marka’), mada je u italijanskom uobičajena objekatska, a u srpskom subjekatska interpretacija.⁴⁶

Važno je napomenuti da se u srpskom u nekim slučajevima, kad postoji mogućnost dvostruke interpretacije, samo „na osnovu konteksta može znati da li je reč o subjekatskom ili o objekatskom genitivu“ (Piper i Klajn 2013: 345), a isto važi i za italijanske predloške konstrukcije sa subjekatskom i objekatskom specifikativnom funkcijom.

Sintetičko izražavanje specifikativne funkcije u italijanskom moguće je kod tri od četiri dosad navedena tipa, i to na dva načina: prisvojnim pridevima izvedenim od ličnih zamenica i zamenicom *ne*. Kvalifikativna specifikacija ne može se izraziti prisvojnim pridevom, dok sva tri ostala tipa mogu. Tako bi u primeru (3) *le chiavi dell’autista* ‘vozačevi ključevi / ključevi vozača’ umesto navedene predloške konstrukcije s posesivnom specifikativnom funkcijom mogao biti upotrebljen odgovarajući prisvojni pridev: *le sue chiavi* ‘njegovi ključevi’, što ne važi za istu predlošku konstrukciju kada

⁴⁵ Upotreba subjekatskog genitiva markirana je i ređa od upotrebe prisvojnog prideva, ali nije nemoguća.

⁴⁶ Vrlo je zanimljiva upotreba ličnih zamenica u ovim sintagmama, ali one nisu predmet naše analize. O tome detaljnije u Cinque (1980, 1991), Radojević (2013), a o specifičnostima zamenica 3. lica u Belletti (1978).

označava odnos deo – celina pošto nije moguće primer (11) *le dita della mano* ‘prsti ruke’ transformisati u **le sue dita* *‘njene ruke’. Prisvojni pridev može se upotrebiti i u subjekatskoj specifikativnoj funkciji u primerima poput (13) *l’arrivo della figlia* ‘čerkin dolazak / dolazak čerke’, koji bi onda glasio: *il suo arrivo* ‘njen dolazak’, kao i u objekatskoj specifikativnoj funkciji u primerima poput (23) *la liberazione del prigioniero* ‘zatvorenikovo oslobađanje / oslobađanje zatvorenika’, koji se može transformisati u *la sua liberazione* ‘njegovo oslobađanje’. Međutim, kod primera objekatske specifikacije poput (25) *l’amore della madre* ‘ljubav prema majci’ nije moguća upotreba prisvojnog prideva jer bi u tom slučaju on imao samo subjekatsku interpretaciju: *il suo amore* ‘njena ljubav’.

Što se tiče mogućnosti sintetičkog izražavanja ove funkcije pomoću zamenice *ne*, Klajn (2004: 174) tvrdi da je jedini tip koji nema tu mogućnost i u ovom slučaju kvalifikativna specifikacija. Stoga nije gramatički prihvatljivo rečenicu *Non vedo l’ora che arrivino le feste di Natale* ‘Jedva čekam da dođu božićni praznici’ transformisati u **Non vedo l’ora che ne arrivino le feste* *‘Jedva čekam da dođu njegovi praznici / praznici njega’. S druge strane, Maiden i Robustelli (2007: 107) daju primere koji pokazuju da je takva transformacija moguća kod posesivne specifikacije: *Conosco il segreto di Roberto. Ne conosco il segreto* ‘Znam Robertovu tajnu. Znam njegovu tajnu’, kao i kod subjekatske specifikacije: *Ammiro l’intelligenza di Marco. Ne ammiro l’intelligenza* ‘Divim se Markovoj inteligenciji. Divim se njegovoj inteligenciji’. Odgovarajući primer za upotrebu zamenice *ne* u objekatskoj specifikaciji mogao bi, pak, biti: *È stata richiesta la liberazione di Giuliana Sgrena. Ne è stata richiesta la liberazione* ‘Zatraženo je oslobađanje Đulijane Zgrene. Zatraženo je njeno oslobađanje’.

U produkciji italijanskog jezika kod govornika srpskog kao maternjeg primetno je otežano i sporije usvajanje italijanskih predloških konstrukcija s objekatskom specifikativnom funkcijom čiji su srpski ekvivalenti različite predloško-padežne konstrukcije. S druge strane, govornici italijanskog kao maternjeg sporije i teže usvajaju mnogobrojne srpske predloško-padežne konstrukcije koje pomenutoj italijanskoj predloškoj konstrukciji. Razloge za to možda treba tražiti u polifunkcionalnosti italijanskog predloga *di*, različitoj rekciji glagola u dva jezika, kao i u činjenici da se u odgovarajućim srpskim ekvivalentima koriste mnogobrojne različite predloško-padežne konstrukcije koje u naučnoj

literaturi dosad nisu na sistematizovan način upoređene sa odgovarajućim italijanskim predloškim konstrukcijama s objekatskom specifikativnom funkcijom. Stoga tu temu smatramo zanimljivom za neka buduća istraživanja.

U srpskom je analitičko izražavanje obavezno jedino kod ekvivalenata italijanskih predloških konstrukcija s objekatskom specifikativnom funkcijom poput onih u primerima od (25) do (28), a u svim ostalim pomenutim slučajevima koriste se različiti navedeni načini sintetičkog izražavanja.

3.6.5. Spacijalna specifikativna funkcija (*complemento di specificazione spaziale*)

Ovu funkciju imaju one predloške konstrukcije s predlogom *di* kojima se označava mesto na kom se nalazi imenica na koju se odnose, a koja može imati obeležje živo (–) ili živo (+). Drugi član ovakvih predloških konstrukcija mogu biti prilozi za mesto poput *qui*, *qua* ‘ovde’ i *lì, là* ‘tamo’, kao u primerima (29) i (30), ili imenice koje označavaju različite geografske pojmove, kao u primerima od (31) do (34).

<i>Complemento di specificazione spaziale</i>	Pridev
(29) <i>Le case <u>di qui</u> ricordano la mia casa.</i>	<u>Ovdašnje</u> kuće liče na moju kuću.
(30) <i>I bambini <u>di lì</u> sono vizati.</i>	<u>Tamošnja</u> deca su razmažena.

<i>Complemento di specificazione spaziale</i>	Spacijalni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’	Pridev
(31) <i>l’Università <u>di Torino</u></i>	Univerzitet <u>u Torinu</u>	<u>Torinski</u> univerzitet
(32) <i>il bar <u>della stazione</u></i>	bar <u>na stanici</u>	<u>stanični</u> bar

<i>Complemento di specificazione spaziale</i>	Ablativni genitiv s predlozima ‘s(a)’ i ‘iz’	Spacijalni lokativ s predl. ‘u’ i ‘na’
(33) <i>quella signora <u>della posta</u></i>	ona gospođa <u>iz pošte</u>	ona gospođa <u>u pošti</u>
(34) <i>quel ragazzo <u>della piazza</u></i>	onaj dečko <u>s(a) trga</u>	onaj dečko <u>na trgu</u>

Srpski ekvivalenti ovih predloških konstrukcija jesu odgovarajući pridevi prostornog odnosa u primerima od (29) do (32), a u primerima od (31) i (34) moguća je i upotreba spacijalnog lokativa s predlozima ‘u’ i ‘na’ kojima se izražava neposredna prostorna lokalizacija u unutrašnjosti lokalizatora.⁴⁷ U primerima (33) i (34) osim navedenog lokativa mogući srpski ekvivalent je i ablativni genitiv porekla s predlozima ‘s(a)’ i ‘iz’ dok upotreba srpskih prideva prostornog odnosa, iako oni postoje, ovde nije moguća iz razloga što bi dovela do stvaranja besmislenih sintagmi (33a) *‘ona poštanska gospođa’ i (34a) *‘onaj tržni dečko’. Dodatno tumačenje italijanskih predloških konstrukcija u primerima (31) i (32) moglo bi biti da imaju posesivnu specifikativnu funkciju budući da su, osim interpretacija (31a) ‘Univerzitet se nalazi u Torinu’ i (32a) ‘Bar se nalazi na stanici’, moguće i (31b) ‘Univerzitet pripada Torinu’ i (32b) ‘Bar pripada stanici’. Na isti način mogle bi biti interpretirane i predloške konstrukcije u primerima (33) i (34) budući da i ‘gospođa’ i ‘dečko’ na neki način pripadaju ‘pošti’ ili ‘trgu’ bilo da tamo rade ili često borave, ali s druge strane, mogu biti tumačene i kao da izražavaju poreklo (o toj funkciji detaljnije u 3.9.3.3.1). Ipak, primerenijom smatramo interpretaciju po kojoj one imaju spacijalnu specifikativnu funkciju budući da u primerima poput navedenih nije reč ni o pripadanju ni o poreklu u pravom smislu tih reči, već pre o spacijalnoj specifikaciji pojmova na koje se date predloške konstrukcije odnose. U vezi s primerom (31) važno je napomenuti da bi se na mestu upotrebljene predloške konstrukcije mogao javiti i odgovarajući etnički pridev *torinese* ‘torinski’, ali to bi dovelo do promene registra budući da se u zvaničnim nazivima univerziteta i drugih ustanova u italijanskom obično ne koriste navedeni pridevi, već uglavnom predloške konstrukcije kao u primeru (31). U primerima (32) i (34) tako nešto ne bi bilo moguće jer italijanski ne poseduje prideve izvedene od imenica *stazione* ‘stanica’ i *piazza* ‘trg’, dok bi se u primeru (33), iako postoji pridev *postale* ‘poštanski’ izveden od imenice *posta* ‘pošta’, dobila sintagma **quella signora postale*, podjednako besmislena kao i srpska (33a) *‘ona poštanska gospođa’. Dakle, i pored (registrom u velikoj meri ograničene) mogućnosti sintetičkog izražavanja ove funkcije u italijanskom u slučajevima poput onog u primeru (31), ipak je znatno češće

⁴⁷ Detaljnije o klasifikaciji lokalizatora u vezi s predlozima koji ih uvode u 3.9.1.1, 3.9.3.3.1. i u Antonić (2005a: 283).

analitičko, dok su u srpskom najčešće obe mogućnosti podjednako zastupljene osim ako je reč o geografskim pojmovima za koje ne postoji odgovarajući etnički pridev u srpskom⁴⁸ ili o drugim imenicama od kojih ili nije moguće izvesti adekvatan pridev ili se upotrebom prideva dobijaju besmislene sintagme.

3.6.6. Temporalna specifikativna funkcija (*complemento di specificazione temporale*)

Ovu funkciju imaju one predloške konstrukcije s predlogom *di* kojima se vremenski određuje imenica na koju se odnose, a koja najčešće ima obeležje živo (–), kao u primerima (35), od (37) do (40) i (42), ali u nekim slučajevima može imati i obeležje živo (+), kao u primerima (36) i (41). Drugi član ovakvih predloških konstrukcija mogu biti prilozi za vreme poput *adesso* ‘sad(a)’, *allora* ‘tad(a), onda’, *ieri* ‘juče’, *oggi* ‘danas’ i *domani* ‘sutra’, kao u primerima (35) i (36), ili imenice i imenski izrazi s vremenskim značenjem (37-42).

<i>Complemento di specificazione temporale</i>	<i>Aggettivo</i>	Pridev
(35) <i>La gita <u>di domani</u> sarà divertente.</i>		<u>Sutrašnji</u> izlet će biti zanimljiv.
(36) <i>I nemici <u>di allora</u> sono diventati gli amici <u>di ora</u>.</i>		<u>Nekadašnji</u> neprijatelji postali su <u>sadašnji</u> prijatelji.
(37) <i>la riunione <u>del mattino</u></i>	<i>la riunione <u>mattutina</u></i>	<u>jutarnji</u> sastanak
(38) <i>le campane <u>di sera</u></i>	<i>le campane <u>serali</u></i>	<u>večernja</u> zvona

<i>Complemento di specificazione temporale</i>	Temporalni akuzativ s predlogom ‘u’
(39) <i>Il treno <u>delle due</u> per Roma è un espresso?</i>	Da li je voz <u>u dva</u> za Rim ekspresni voz?

⁴⁸ Detaljnije o ovome u 3.9.3.3.1.

<i>Complemento di specificazione temporale</i>	Temporalni akuz. s predlogom ‘u’	Temporalni genitiv s predl. ‘od’ (i ‘iz’)	Temporalni instrumental
(40) <i>Erano in due allo spettacolo delle otto.</i>	Bilo ih je dvoje na predstavi <u>u osam.</u>	Bilo ih je dvoje na predstavi <u>od osam.</u>	
(41) <i>i papi del Seicento</i>	pape <u>u XVII veku</u>	pape <u>(iz) XVII veka</u>	
(42) <i>la cena di venerdì</i>	večera <u>u petak</u>	večera <u>od petka</u>	večera <u>petkom</u>

Srpski ekvivalenti onih predloških konstrukcija u kojima se nalaze prilozima za vreme (35-36) ili određene imenice i imenski izrazi s vremenskim značenjem (37-38) jesu odgovarajući pridevi vremenskog odnosa, dok se u onim slučajevima kad se u njima nalaze one imenice i imenski izrazi s vremenskim značenjem za koje u srpskom ne postoje odgovarajući pridevi vremenskog odnosa mogu koristiti temporalni akuzativ s predlogom ‘u’, kao u primerima od (39) do (42), ili temporalni genitiv s predlogom ‘od’, kao u primerima (40) i (42). Važno je istaći da između genitiva s predlogom ‘od’ u ova dva primera postoji bitna razlika utoliko što je u primeru (40) reč o ingresivnosti (rečenica bi mogla glasiti i ovako: (40a) ‘Bilo ih je dvoje na predstavi koja počinje od osam’), dok se, pak, u primeru (42) ne može govoriti o ingresivnosti budući da bi se navedena sintagma mogla, na primer, naći u rečenici: (41a) ‘Od svih obroka na odmoru najviše mi se svidela večera od petka’, gde je temporalna interpretacija uslovljena samo činjenicom da se u predloško-padežnoj konstrukciji nalazi imenica s vremenskim značenjem, dok je ablativno tumačenje možda primerenije datom kontekstu. Srpski ekvivalenti primera (39) i (40) često predstavljaju izvor grešaka kod maternjih govornika srpskog koji uče italijanski upravo zbog toga što se ovakve predloško-padežne konstrukcije u srpskom podudaraju sa srpskim ekvivalentima italijanskih predloških konstrukcija s temporalnom funkcijom (koja je analizirana u 3.10.1.2. i 3.10.2.3), te stoga govornici srpskog teže uviđaju da ovde nije reč o takvim temporalnim funkcijama, već o *specifikativnoj* temporalnoj funkciji koja zahteva isključivo upotrebu predloga *di*, a ne dozvoljava upotrebu predloga *a* i *da*, kao što je to

slučaj kod čisto temporalne funkcije.⁴⁹ U primeru (41) moguće je upotrebiti i slobodni temporalni genitiv s predlogom 'iz' kojim se izražava ingresivnost (vremenska ablativnost), tj. preciznije, poticanje iz određenog vremenskog razdoblja, ali i slobodni genitiv koji se, po našem mišljenju, može tumačiti kako temporalno tako i posesivno (u figurativnom smislu), odnosno ablativno. Treba napomenuti da je kod primera poput (42), gde se osim akuzativa i genitiva može javiti i slobodni temporalni instrumental imenice koja označava dan u nedelji, a kojim se izražava regularno ponavljanje (u smislu 'večera svakog petka'),⁵⁰ u slučaju da se u predložkoj konstrukciji nađu imenice *sabato* 'subota' i *domenica* 'nedelja', moguća i upotreba odgovarajućih srpskih prideva vremenskog odnosa 'subotnji' i 'nedeljni', dok kod ostalih dana u nedelji to nije moguće pošto takvi pridevi ne postoje. Dakle, srpski pridevi vremenskog odnosa (35-38) i slobodni temporalni instrumental (42) predstavljaju primere sintetičkog izražavanja ovih italijanskih predložkih konstrukcija, dok je u svim ostalim primerima zastupljeno analitičko. S druge strane, u italijanskom u velikoj meri preovladava analitičko, dok se ova funkcija sintetički može izraziti samo pomoću vrlo ograničenog broja prideva vremenskog odnosa poput onih u primerima (37) i (38).

3.7. Denominativna funkcija (*complemento di denominazione*)

Italijanska predložka konstrukcija s pravim predlogom *di* može imati denominativnu funkciju, tj. njome se mogu izražavati vlastito ime osobe, geografskog pojma (grada, opštine, okruga, pokrajine, države, republike, kraljevine, vojvodstva, kneževine, ostrva, poluostrva, jezera i slično), dana i meseci, kao i nazivi titula, kojima se imenuju zajedničke imenice koje označavaju navedene pojmove, a uz koje stoji takva predložka konstrukcija (model N+Prep+N). Njene srpske ekvivalente predstavljaju odgovarajuće vlastite imenice ili nazivi dana, meseci i titula, dok zajedničke imenice koje je uvode u srpskom imaju funkciju atributiva. U vezi s kongruencijom imenica u odgovarajućim srpskim ekvivalentima Piper (2005a: 70) preporučuje da u slučaju nekog manje poznatog vlastitog

⁴⁹ Na primer, srpski ekvivalent italijanske predložke konstrukcije za određeno vreme) u rečenici *Il treno che parte alle due per Roma è un espresso?* bio bi isti kao u primeru (39): 'Da li je voz koji polazi u dva za Rim ekspresni voz?'. O tipičnim greškama ovog tipa kod govornika srpskog detaljnije u Moderc (2004: 456-457).

⁵⁰ Izbor odgovarajućeg srpskog ekvivalenta kontekstualno je uslovljen.

imena do kongruencije ne dođe, tj. da takva imenica ostane u nominativu. Primeri ovih predloških konstrukcija grupisani su ipak u četiri celine u zavisnosti od toga da li srpska zajednička imenica zahteva kongruenciju vlastite imenice ili ne:⁵¹

1. vlastita imenica je uvek u nominativu bez obzira na padež zajedničke imenice:

<i>Complemento di denominazione</i>	Nominativ bez obzira na glavnu reč
(1) <i>del nome di Marco</i> ⁵²	o imenu <u>Marko</u>
(2) <i>del soprannome di Pino</i>	o nadimku <u>Pino</u>
(3) <i>dello pseudonimo di Alberto Moravia</i>	o pseudonimu <u>Alberto Moravia</u>
(4) <i>del comune di Taormina</i>	o opštini <u>Taormina</u>
(5) <i>del lago di Garda</i>	o jezeru <u>Garda</u>

2. vlastita imenica i naziv dana ili meseca u istom su padežu kao i zajednička imenica:

<i>Complemento di denominazione</i>	Isti padež kao glavna reč
(6) <i>della città di Roma</i>	o gradu <u>Rimu</u>
(7) <i>della città di Firenze</i>	o gradu <u>Firenci</u>
(8) <i>del giorno di venerdì</i>	o danu <u>petku</u>
(9) <i>del mese di maggio</i>	o mesecu <u>maju</u>

3. ako je vlastita imenica ženskog roda (a), onda je u istom padežu kao i zajednička (kod imenice ‘pokrajina’ moguće su obe varijante s tim što je kongruencija ipak češća, dok je kod imenice ‘selo’ obrnut slučaj pošto je reč o manje poznatim vlastitim imenima), a ako je muškog roda (b), onda može biti u istom padežu kao i zajednička imenica, što je ređe, ali i u nominativu, što je i uobičajenije (osim uz imenicu ‘selo’ iz razloga pomenutog pod (a)):

⁵¹ Svi primeri navedeni su u objekatskom lokativu da bi se pokazalo prisustvo ili odsustvo kongruencije.

⁵² Predloške konstrukcije u primerima od (1) do (3) identične su onima s posesivnom specifikativnom funkcijom, čiji bi srpski ekvivalenti bili ‘Markovo ime’ ili ‘ime Marka’, ‘Pinov nadimak’ ili ‘nadimak Pina’ i ‘pseudonim Alberta Moravije’, a samo na osnovu šireg konteksta može se zaključiti o kojoj je funkciji reč.

<i>Complemento di denominazione</i>	Isti padež kao glavna reč	Nominativ bez obzira na glavnu reč
(10a) <i>dello Stato di Danimarca</i>	o državi <u>Danskoj</u>	
(10b) <i>dello Stato di Israele</i>	o državi <u>Izraelu</u>	o državi <u>Izrael</u>
(11a) <i>della Repubblica d'Italia</i>	o republici <u>Italiji</u>	
(11b) <i>della Repubblica d'Egitto</i>	o republici <u>Egiptu</u>	o republici <u>Egipat</u>
(12a) <i>del Regno di Svezia</i>	o kraljevini <u>Švedskoj</u>	
(12b) <i>del Regno di Giordania</i>	o kraljevini <u>Jordanu</u>	o kraljevini <u>Jordan</u>
(13a) <i>del Principato di Serbia</i>	o kneževini <u>Srbiji</u>	
(13b) <i>del Principato di Monaco</i>	o kneževini <u>Monaku</u>	o kneževini <u>Monako</u>
(14a) <i>della Regione di Lombardia</i>	o pokrajini <u>Lombardiji</u>	o pokrajini <u>Lombardija</u>
(14b) <i>della Regione del Veneto</i>	o pokrajini <u>Venetu</u>	o pokrajini <u>Veneto</u>
(15a) <i>del paese di Bagnara</i>	o selu <u>Banjari</u>	o selu <u>Banjara</u>
(15b) <i>del paese di Fiumicino</i>	o selu <u>Fjumičinu</u>	o selu <u>Fjumičino</u>

4. bez obzira na to da li je vlastita imenica ženskog (a) ili muškog (b) roda, ona može biti u nominativu, što je ređe, ali i u istom padežu kao i zajednička imenica, što je i uobičajenije:

<i>Complemento di denominazione</i>	Isti padež kao glavna reč	Nominativ bez obzira na glavnu reč
(16a) <i>dell'isola di Cherso</i>	o ostrvu <u>Cresu</u>	o ostrvu <u>Cres</u>
(16b) <i>dell'isola di Sicilia</i>	o ostrvu <u>Siciliji</u>	o ostrvu <u>Sicilija</u>
(17a) <i>della penisola di Sabbioncello</i>	o poluostrvu <u>Pelješcu</u>	o poluostrvu <u>Pelješac</u>
(17b) <i>della penisola di Istria</i>	o poluostrvu <u>Istri</u>	o poluostrvu <u>Istra</u>

Poseban slučaj predstavljaju srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija s denominativnom funkcijom uz imenice *il ducato* 'vojvodstvo' i *il titolo* 'titula'. Naime, uz imenicu 'vojvodstvo' ne mora doći do kongruencije vlastite imenice, pa bi srpski ekvivalent italijanske predloške konstrukcije *del ducato di Benevento* mogao biti 'o

vojvodstvu Benevento’, ali s druge strane, česta je i upotreba posesivnog genitiva posle ove imenice, te je moguć i ekvivalent ‘o vojvodstvu Beneventa’. Što se tiče imenice ‘titula’, ni uz nju ne mora doći do kongruencije naziva titule, tako da srpski ekvivalent italijanske sintagme *del titolo di cavaliere* može biti ‘o tituli vitez’, ali mnogo je češća upotreba eksplikativnog genitiva kao semantičke dopune ovoj imenici, pa bi uobičajeni srpski ekvivalent ipak bio ‘o tituli viteza’.

U vezi sa imenicom *il lago* ‘jezero’ važno je napomenuti da se uz nju predloške konstrukcije s denominativnom funkcijom javljaju onda kad jezero o kome je reč nosi ime nekog obližnjeg mesta, kao što je slučaj u navedenom primeru, a i kod većine italijanskih jezera, dok je manji broj njih određen nekim pridevom ili ima sopstveno ime, pa stoga iza sebe nema ovakve predloške konstrukcije, kao u primerima: *il lago Maggiore* ‘jezero Mađore’ (bukvalno: ‘najveće jezero’) i *il lago Trasimeno* ‘jezero Trazimeno’ ili ‘Trazimensko jezero’. I kod većine srpskih jezera uobičajena je upotreba prideva u njihovim imenima, pa bi ‘Đerdapsko jezero’ imalo italijanski ekvivalent *il lago di Đerdap*, ‘Paličko jezero’ *il lago di Palić*, a ‘Srebrno jezero’ *il Lago d’argento*, gde je upotrebljena italijanska predloška konstrukcija za materiju *d’argento* ‘od srebra’, a ne pridev *argenteo* ‘srebrni’, iz razloga objašnjenjih u 3.15.3.

Neke italijanske zajedničke imenice koje označavaju geografske pojmove ili jedinice administrativnog državnog uređenja mogu uvesti predloške konstrukcije s denominativnom funkcijom u kojima se nalazi ime obližnjeg najvećeg grada po kom su nazvane. Njihove srpske ekvivalente predstavljaju pridevi izvedeni od imena datih gradova, kao što je pokazano u primerima od (18) do (22).

<i>Complemento di denominazione</i>	Denominativni pridev
(18) <i>la provincia di Milano</i>	<u>Milanski</u> okrug
(19) <i>la laguna di Venezia</i>	<u>Venecijanska</u> laguna
(20) <i>il golfo di Napoli</i>	<u>Napuljski</u> zaliv
(21) <i>lo stretto di Messina</i>	<u>Mesinski</u> moreuz
(22) <i>il canale di Suez</i>	<u>Suecki</u> kanal

Pored toga što može uvesti predložku konstrukciju s denominativnom funkcijom, imenica *la regione* ‘pokrajina’ u italijanskom može imati i funkciju apozicije,⁵³ kao na primer u sintagmi *la Regione Veneto* čiji bi srpski ekvivalent takođe bio ‘Pokrajina Veneto’, kao u primeru (14b), ali u ovom slučaju akcenat je više na pojmu pokrajine kao državne institucije nego na geografskom pojmu, mada se obe konstrukcije često koriste i u jednom i u drugom značenju. S druge strane, imenica *il fiume* najčešće se javlja u funkciji apozicije (*il fiume Po*), ali može i uvesti i predložku konstrukciju s denominativnom funkcijom (*il fiume del Po*), i to bez razlike u značenju, tako da bi u oba slučaja srpski ekvivalent bio ‘reka Po’, dok na primer imenica *il mare* ‘more’ nikad ne uvodi predložku konstrukciju s denominativnom funkcijom: *il Mar Tirreno* ‘Tirensko more’ (u sintagmi *il mare di Bering* ‘Beringovo more’ reč je o predložkoj konstrukciji sa specifikativnom, a ne s denominativnom funkcijom, dok je njen srpski ekvivalent odgovarajući prisvojni pridev).

Na kraju, kao što je navedeno u 3.2, neke italijanske gramatike (up. Sensini 1990: 404), po analogiji sa sintagmama tipa *il dottor Rossi* ‘doktor Rosi’, u kojoj, za razliku od njenog srpskog ekvivalenta (u kom imenica ‘doktor’ predstavlja atributiv), imenica *il dottor* jeste apozicija, apozicijom smatraju i sintagme poput *quel matto* u konstrukcijama kao što je *quel matto di Marco* ‘onaj ludak Marko’. Međutim, druga interpretacija predložkih konstrukcija poput *di Marco* u upravo navedenom primeru mogla bi, po našem mišljenju, biti ta da one imaju denominativnu funkciju budući da se njima imenuje zajednička imenica *matto* ‘ludak’. Srpski ekvivalent te predložke konstrukcije jeste vlastita imenica ‘Marko’ koja se, za razliku od primera (1), u kom se uvek upotrebljava u nominativu bez obzira na padež atributiva koji uz nju stoji, u ovakvim primerima obavezno slaže u padežu sa datim atributivom, npr. *di quel matto di Marco* ‘o onom ludaku Marku’, *con quel matto di Marco* ‘sa onim ludakom Markom’ i slično.

Budući da ni u jednom od navedenih srpskih ekvivalenata italijanskih predložkih konstrukcija s denominativnom funkcijom nisu upotrebljene predložko-padežne konstrukcije, već samo odgovarajući slobodni padeži, zaključak je da u srpskom nije moguće analitičko izražavanje ove funkcije, već samo sintetičko.

⁵³ Za razliku od srpskog, u kom se ova funkcija naziva atributivom, u italijanskom je to apozicija.

3.8. Partitivna funkcija (*complemento partitivo*)

Italijanske predloške konstrukcije s pravim predlozima *di* i *tra/fra* mogu imati partitivnu funkciju, tj. mogu izražavati celinu čiji deo predstavlja glavna reč imeničke sintagme kojoj predloška konstrukcija pripada, a ta glavna reč može biti: imenica koja označava deo celine, kao u primerima (1) i (2),⁵⁴ brojna imenica (3), brojni pridev⁵⁵ (4), neodređene zamenice (5-7), upitne zamenice (8), superlativ prideva (9) ili pridev koji je po svom značenju superlativ (10). U vezi sa ovom funkcijom analizirani su sledeći modeli: N+Prep+N u primerima od (1) do (3), Pro+Prep+N u primerima od (5) do (8) i Adj+Prep+N u primerima (4), (9) i (10).

3.8.1. Predlog *di*

<i>Complemento partitivo</i>	Partitivni genitiv	Partitivni genitiv s predl. 'od'
(1) <i>la maggioranza dei votanti</i>	većina <u>glasača</u>	većina <u>od glasača</u>
(2) <i>un po' di libri</i>	malo <u>knjiga</u>	
(3) <i>una decina di studenti</i>	(a) desetak <u>studentata</u> (b) desetina <u>studentata</u>	
(4) <i>tre degli studenti</i>		troje / trojica <u>od studentata</u>
(5) <i>alcune delle ragazze</i>		neke <u>od devojaka</u>
(6) <i>ciascuna delle ragazze</i>		svaka <u>od devojaka</u>
(7) <i>nessuna delle ragazze</i>		nijedna <u>od devojaka</u>

<i>Complemento partitivo</i>	Ablativni genitiv s predlogom 'od'
(8) <i>chi/quale dei ragazzi</i>	ko/koji <u>od mladića</u>
(9) <i>la migliore delle bambine</i>	najbolja <u>od devojčica</u>
(10) <i>l'unica delle ragazze</i>	jedina <u>od devojaka</u>

⁵⁴ Srpski ekvivalent italijanske imenice (tj. poimeničenog prideva) *un po'* jeste prilog 'malo'.

⁵⁵ U italijanskom jeziku brojevi pripadaju gramatičkoj kategoriji prideva.

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *di* jeste slobodni partitivni genitiv množine uz pronumeričke kvantifikatore, kao što su imenica koja označava deo celine u primeru (1) i prilog ‘malo’ u primeru (2). U primeru (1) srpski ekvivalent može biti i partitivni genitiv s predlogom ‘od’, ali je on ipak ređi od slobodnog partitivnog genitiva. Među navedenim primerima jedini u kom je moguća upotreba i partitivnog genitiva jednine jeste primer (2). Naime, samo se imenica *un po’* može javiti i uz jedninu nebrojivih konkretnih gradivnih (a) ili apstraktnih imenica (b), kao na primer: (a) *un po’ di latte* ‘malo mleka’ i (b) *un po’ di pazienza* ‘malo strpljenja’. Pored toga, srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija s predlogom *di* jeste slobodni partitivni genitiv množine i uz aproksimativne brojeve (3a) i brojne imenice (3b). Kad bi u ovom primeru umesto jednine bila upotrebljena množina imenice *decina* ‘desetina’, npr. *decine di studenti*, srpski ekvivalent mogao bi biti i ‘na desetine studenata’ zato što se „u funkciji kvantifikatora uz imenice u genitivu može pojaviti i brojna imenica (‘desetina’, ‘stotina’, ‘hiljada’) s predlogom ‘na’ i značenjem aproksimativnog i implikacijom velikog broja pojedinačnih primeraka“ (Antonić 2005a: 141). S druge strane, srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *di* može biti i partitivni genitiv množine s predlogom ‘od’ uz egzistencijalne numeričke kvantifikatore poput zbirnog broja ‘troje’ i brojne imenice ‘trojica’ u primeru (4) ili uz egzistencijalne pronumeričke kvantifikatore poput neodređene zamenice ‘neki’ (5), univerzalne zamenice ‘svaki’ (6) i odrične zamenice ‘nijedan’ (7), kao i ablativni genitiv s predlogom ‘od’ uz upitne zamenice ‘ko’ ili ‘koji’ (8), uz superlativ prideva (9) i prideve koji su po svom značenju superlativni (10).

Pored italijanskih imenica navedenih u primerima od (1) do (3) postoje i mnoge druge imenice uz koje se koristi predložka konstrukcija s partitivnom funkcijom s predlogom *di* čiji je srpski ekvivalent partitivni genitiv množine. Na primer, to mogu biti sledeće italijanske imenice:⁵⁶ (a) konvencionalne merne jedinice: *un chilo di mele* ‘kilo jabuka’; (b) paranumerički kvantifikatori za koje se zna koliki broj pojedinačnih primeraka označavaju: *un paio di scarpe* ‘par cipela’; (c) paranumerički kvantifikatori za koje se ne zna koliki broj pojedinačnih primeraka označavaju: *un gruppo di ragazzi* ‘grupa mladića’;

⁵⁶ Kategorizacija koja sledi preuzeta je iz AntoniĆ (2005a: 142-143).

(d) paranumerički kvantifikatori – partikularizatori – za koje se iskustveno zna približna količina koju označavaju: *un piatto di spaghetti* ‘tanjir špageta’; (e) paranumerički kvantifikatori za koje se ne zna količina koju označavaju: *un mare di problemi* ‘more problema’. Partitivni genitiv u obliku jednine koristi se uz paranumeričke kvantifikatore kojima se imenuje deo celine neodređene veličine: *un sorso di vino* ‘gutljaj vina’. Funkciju ovakvih predloških konstrukcija italijanski rečnici i gramatike najčešće tretiraju kao specifikativnu, ali činjenicu da sve imenice na koje se odnose date predloške konstrukcije označavaju deo neke celine, smatramo dovoljnom za njihovo partitivno tumačenje.

Pojedine italijanske gramatike i rečnici kao primere partitivne funkcije predloških konstrukcija s predlogom *di* navode i predloške sintagme s pridevima i priložima uvedene neodređenim zamenicama *qualcosa* ‘nešto’, *niente* i *nulla* ‘ništa’: (a) model Pro+Prep+Adj: *qualcosa di bello* ‘nešto lepo’, *niente di brutto* ‘ništa ružno’; (b) model Pro+Prep+Adv: *qualcosa di peggio* ‘nešto gore’, *nulla di meglio* ‘ništa bolje’. U ovim primerima navedene zamenice označavaju deo svega što je lepo, ružno, gore ili bolje i zato predstavljaju adekvatne primere predloških konstrukcija s partitivnom funkcijom. S druge strane, njihovi srpski ekvivalenti jesu pridevi (‘lepo’, ‘ružno’) ili prilozi (‘gore’, ‘bolje’) uvek u istom padežu kao i zamenice koje ih uvode, a ne ‘nešto od lepog’, ‘ništa od ružnog’, ‘nešto od goreg’ ili ‘ništa od boljeg’, kako bi glasilo bukvalan prevod navedenih italijanskih primera. S obzirom na značajnu razliku u strukturi u odnosu na srpski, ove predloške konstrukcije predstavljaju problem govornicima srpskog koji uče italijanski kao strani budući da u pomenutim srpskim primerima nema ničeg partitivnog. Zato se u njihovoj produkciji italijanskog, kao proizvod bukvalnog prevođenja sa srpskog, često pojavljuju agramatične sintagme **qualcosa bello/bella*, **niente brutto*, **nulla meglio* i slične. Umesto zanemarivanja ovakve upotrebe predloga *di* ili njenog tumačenja kao semantički nemotivisane, smatramo da u nastavi italijanskog jezika kao stranog posebnu pažnju treba posvetiti ovakvim predloškim konstrukcijama u kojima se pojam partitivnosti značajno razlikuje od istog pojma u srpskom.

Partitivnu funkciju moguće je u nekim slučajevima u odgovarajućem kontekstu izraziti i sintetički pomoću zamenice *ne*. Maiden i Robustelli (2007: 107-108) za upotrebu partitivne zamenice *ne* navode primere *Conosco un sacco di ragazze*. *Ne conosco un sacco*

‘Poznajem mnogo devojaka. Poznajem ih puno (bukvalno: od njih)’, *Hanno scritto migliaia di parole. Ne hanno scritte migliaia* ‘Napisali su (na) hiljade reči. Napisali su ih (na) hiljade (bukvalno: od njih)’, *Si iscriveranno migliaia di studenti. Se ne iscriveranno migliaia* ‘Upisaće se (na) hiljade studenata. Upisaće ih se (na) hiljade (bukvalno: od njih)’, dok Klajn (2004: 172) između ostalih daje i primer *Ho comprato un chilo di mele e ne ho mangiato la metà* ‘Kupio sam kilo jabuka i pojeo polovinu (od toga)’, gde *ne* zamenjuje predložku konstrukciju s partitivnom funkcijom u sintagmi *la metà di un chilo*.

Što se tiče mogućnosti sintetičkog izražavanja u srpskom, ona je zastupljena u većini srpskih ekvivalenata italijanskih predložkih konstrukcija s partitivnom funkcijom s predlogom *di*, ali ipak u nekim slučajevima, npr. u primerima (1) i od (4) do (10), i srpski pribegava analitičkom izražavanju partitivnosti. Međutim, veoma je važno napomenuti da bi srpski partitivni genitiv jednine ili množine bez predloga ‘od’ mogao biti upotrebljen u primeru (4) uz manju promenu značenja, ali u tom slučaju u odgovarajućem italijanskom ekvivalentu ne bi bila upotrebljena nikakva predložka konstrukcija, već bi se tako dobijena imenička sintagma sastojala samo od prideva *tre* i odgovarajuće imenice u množini muškog roda: *tre studenti* ‘tri studenta / troje / trojica studenata’.⁵⁷ Slično tome, i primeri od (5) do (7) mogu se u italijanskom transformisati u imeničke sintagme sastavljene samo od prideva i imenice, čiji bi srpski ekvivalenti bile iste takve sintagme: *alcune ragazze* ‘neke devojke’, *ciascuna ragazza* ‘svaka devojka’, *nessuna ragazza* ‘nijedna devojka’, tj. imenice bi bile u istom padežu kao pridevi, a ne u partitivnom genitivu, budući da nisu upotrebljeni brojevi, koji bi zahtevali njegovu upotrebu. Dakle, u ovako transformisanim primerima od (4) do (7) i u srpskom i u italijanskom bilo bi zastupljeno sintetičko izražavanje.

⁵⁷ Ovo važi samo za srpske imenice muškog i srednjeg roda uz osnovne brojeve ‘dva’, ‘tri’ i ‘četiri’ i višestruke brojeve koji se završavaju na ‘dva’, ‘tri’ i ‘četiri’, kao i uz zbirni broj ‘oba’, dok imenice ženskog roda i uz ove brojeve stoje u nominativu jednine (up. Antić 2005a: 140).

3.8.2. Predlog *tra/fra*⁵⁸

<i>Complemento partitivo</i>	Ablativni instrumental s predlogom ‘među’	Partitivni genitiv s predlogom ‘od’
(11) <i>la maggioranza fra i votanti</i>	većina među glasačima	većina od glasača
(12) <i>tre fra gli studenti</i>	troje / trojica među studentima	troje / trojica od studenata
(13) <i>alcune tra le ragazze</i>	neke među devojkama	neke od devojaka
(14) <i>ciascuna tra le ragazze</i>	svaka među devojkama	svaka od devojaka
(15) <i>nessuna fra le ragazze</i>	nijedna među devojkama	nijedna od devojaka

<i>Complemento partitivo</i>	Ablativni instrumental s predlogom ‘među’	Ablativni genitiv s predlogom ‘od’
(16) <i>chi/quale fra i ragazzi</i>	ko/koji među mladićima	ko/koji od mladića
(17) <i>la migliore tra le bambine</i>	najbolja među devojčicama	najbolja od devojčica
(18) <i>l'unica tra le ragazze</i>	jedina među devojkama	jedina od devojaka

Primeri od (11) do (18) pokazuju da se predložka konstrukcija s partitivnom funkcijom s predlogom *tra/fra* može javiti u istim slučajevima kao i ona s predlogom *di* osim uz imenicu *un po* ‘budući da je sintagma **un po*’ *tra i libri* *‘malo među knjigama’ agramatična u italijanskom, kao i u srpskom.⁵⁹ S druge strane, uz brojnu imenicu *una decina* ‘desetina, desetak’ može se javiti predložka konstrukcija s predlogom *tra/fra*, ali se u njoj uvek koristi složena imenička sintagma sačinjena od najmanje dva činioca u odnosu koordinacije, na primer: *I carabinieri hanno visitato una decina tra bar e ristoranti*⁶⁰ ‘Karabinijeri su posetili desetak/desetinu barova i restorana’. Dakle, srpski ekvivalent italijanske predložke konstrukcije s partitivnom funkcijom s predlogom *tra/fra* uz brojnu imenicu *una decina* ‘desetina, desetak’ isti je kao i s predlogom *di*, navedenim u primeru

⁵⁸ Reč je o istom predlogu, a izbor jednog ili drugog zavisi od glasova kojim počinje reč koja sledi, da bi se izbegla kakofonija zbog ponavljanja istih glasova tipa *fra fratelli* ‘među braćom’, *tra treni* ‘među vozovima’.

⁵⁹ Ovaj red reči nije nemoguć ni u italijanskom ni u srpskom (npr. *Si è nascosto un po’ tra i libri* ‘Sakrio se malo među knjigama’), ali u ovom slučaju *un po* (koji ovde nije imenica već prilog) i ‘malo’ ne uvode predložke konstrukcije za mesto *tra i libri* i ‘među knjigama’, već određuju glagole uz koje stoje.

⁶⁰ Navedeni primer je iz korpusa *CORIS*.

(3), tj. slobodni partitivni genitiv množine uz aproksimativni broj ‘desetak’ ili brojnu imenicu ‘desetina’. U svim ostalim slučajevima srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija jeste ablativni instrumental s predlogom ‘među’, kao semantički ekvivalent partitivnog genitiva s predlogom ‘od’, upotrebljenog u primerima (1) i od (4) do (7), kao i ablativnog genitiva s predlogom ‘od’, upotrebljenog u primerima od (8) do (10). Stoga se zaključuje da se partitivnost kod italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *tra/fra* i njihovih srpskih ekvivalenata može izraziti samo analitički.

Na kraju, važno je napomenuti da, pored ablativnog instrumentala s predlogom ‘među’, srpski ekvivalent primera od (11) do (15) može biti i partitivni genitiv s predlogom ‘od’, kao i u primerima (1) i od (4) do (7), odnosno ablativni genitiv s predlogom ‘od’ u primerima od (16) do (18), kao i u primerima od (8) do (10), uz upitne zamenice ‘ko’ ili ‘koji’ (16), uz superlativ prideva (17) i prideve koji su po svom značenju superlativni (18). Dok se upotrebom predloga *di* uz italijanski relativni superlativ *la migliore* ‘najbolja’ u primeru (9) više ukazuje upravo na poređenje činioaca određenog tim superlativom sa činiocima u predloškoj konstrukciji, predlog *tra/fra* upućuje na njegovo izdvajanje iz grupe navedenih srodnih činilaca po nekoj osobini. S druge strane, obe navedene srpske konstrukcije označavaju izdvajanje „jedne realije na osnovu jedne osobine iz mnoštva, po nekim opštim karakteristikama, istovrsnih realija“ (Antonić 2005a: 247), ali genitiv ipak predstavlja češći način izražavanja partitivnosti u srpskom, kao što je i u italijanskom uobičajenija upotreba predloga *di* nego predloga *tra/fra* u navedenim predloškim konstrukcijama s partitivnom funkcijom. Pored toga, uz imenice u funkciji paranumeričkih kvantifikatora kao što su *un chilo* ‘kilo’, *un paio* ‘par’, *un gruppo* ‘grupa’, *un piatto* ‘tanjir’, *un mare* ‘more’, *un sorso* ‘gutljaj’ i slične, kao i uz neodređene zamenice *qualcosa* ‘nešto’ i *niente* i *nulla* ‘ništa’ ne može stajati predloška konstrukcija s predlogom *tra/fra*, već samo ona s predlogom *di*.

3.9. Spacijalna funkcija

Italijanske predloške konstrukcije koje ovde navodimo kao one sa spacijalnom funkcijom po tradicionalnoj klasifikaciji pripadaju trima različitim vrstama: 1. za mesto

(*complemento di luogo*), 2. za udaljavanje ili odvajanje (*complemento di allontanamento o separazione*) i 3. za poreklo ili poticanje (*complemento di origine o provenienza*). Predložke konstrukcije za mesto dalje se dele na ova četiri tipa: 1. za mirovanje u/na mestu (*stato in luogo*); 2. za kretanje ka mestu (*moto a luogo*); 3. za kretanje od mesta (*moto da luogo*) i 4. za kretanje po mestu (*moto per luogo*), a eventualno se pominje i peti tip (up. Sensini 1990: 429): 5. za kretanje u ograničenom prostoru (*moto in luogo circoscritto*).

Međutim, uzimajući u obzir ne samo distinkciju statično – dinamično i smer kretanja, već i kriterijum direktivnosti, kao i prisustvo pravih ili figurativnih lokalizatora, u našoj analizi primenjujemo sledeću klasifikaciju predložkih konstrukcija sa spacijalnom funkcijom: 1. lokativna funkcija (dva tipa predložkih konstrukcija za mesto: a) *u/na* kom se realizuje *mirovanje*, b) *u okviru* kog se realizuje *kretanje*); 2. adlativna funkcija (predložke konstrukcije za mesto *ka* kom se realizuje *kretanje*); 3. ablativna funkcija (tri tipa predložkih konstrukcija: a) za mesto *od/iz/sa* kog se realizuje *kretanje*, b) za mesto *od* kog se realizuje *udaljavanje* ili *odvajanje*, c) za mesto *porekla* ili *poticanja*) i 4. perlativna funkcija (predložke konstrukcije za mesto *po* kom se realizuje *kretanje*).⁶¹

3.9.1. Lokativna funkcija

I pored toga što kod italijanskih predložkih konstrukcija za mesto u/na kom se realizuje mirovanje i kod onih za mesto u okviru kog se realizuje kretanje distinkcija statično – dinamično, odnosno upotreba glagola mirovanja ili kretanja, u velikoj meri utiče na njihovo značenje (na šta upućuju i njihovi italijanski nazivi), ona ipak ni na koji način ne utiče na njihov oblik, tj. na upotrebu odgovarajućeg predloga (up. *Ha dormito allo stadio* ‘Spavao je na stadionu’ prema *Ha corso allo stadio* ‘Trčao je na stadionu’). S druge strane, pošto u srpskom ta distinkcija nema nikakav uticaj na izbor odgovarajućeg padeža i predloga, kao što je pokazano u navedenim primerima, za potrebe ove kontrastivne analize funkciju koju imaju ta dva tipa italijanskih predložkih konstrukcija nazivamo lokativnom.

Treba napomenuti i činjenicu da je kod nekih italijanskih predložkih konstrukcija uz neke glagole s obeležjem dinamično (+) veoma važna distinkcija direktivno – nedirektivno

⁶¹ Srpska terminologija preuzeta je iz Piper (2005b: 717-742).

(up. *È corso allo stadio ‘Otrčao je na stadionø’* prema *Ha corso allo stadio ‘Trčao je na stadionu’*), koja je presudna za izbor pomoćnog glagola pri građenju složenih vremena kod malobrojnih, ali veoma frekventnih glagola poput *correre* ‘trčati’, *volare* ‘leteti’ i sličnih, kod kojih se direktivno značenje, odnosno kretanje ka nekom mestu, tj. promena mesta, izražava samo pomoćnim glagolom *essere* ‘biti’, dok se njihovo nedirektivno značenje, tj. kretanje unutar nekog prostora, izražava samo pomoćnim glagolom *avere* ‘imati’.⁶²

3.9.1.1. Predložke konstrukcije za mesto u/na kom se realizuje mirovanje *(complemento di stato in luogo)*

Italijanske predložke konstrukcije kojima se označava mesto realizacije predikata izraženog glagolom mirovanja ili imenicom izvedenom od takvog glagola jesu one s pravim predlozima *in, a, su, da, tra/fra, per* i *di*, s nepravim predlozima kao što su na primer: *sopra* ‘iznad’, *sotto* ‘ispod’, *dentro* ‘unutar’, *fuori* ‘van’, kao i s mnogim predložkim izrazima, na primer: *all’interno di* ‘unutar’, *accanto a* ‘pored’, *vicino a* ‘blizu’, *nei pressi di, nelle vicinanze di, nei dintorni di* ‘u okolini’ itd.

3.9.1.1.1. Predlog *in*

Imenice i zamenice u italijanskim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje s predlogom *in* uglavnom imaju obeležje živo (–), ali lokalizator može biti i imenica s obeležjem živo (+), kao u primerima (12), (26), (29) i (30). Predlog *in* po pravilu se koristi uz imena kontinenata (1), država (2), pokrajina (3) i velikih ostrva (17),⁶³ a takođe i uz sve imenice sa prostornim značenjem koje se završavaju sufiksom *–eria* (4). On se takođe može koristiti uz imenice koje označavaju druge geografske pojmove, kao u primerima (21) i (22), delove kuće (5), neke ustanove, kao u primerima (6) i (20), prevozna sredstva (7), predmete (8), uz neke imenice koje određuju situacioni kontekst, kao u

⁶² Detaljnije o ovome u Radojević (2011a, 2011b).

⁶³ Postoji određeni broj izuzetaka od ovog pravila, ali budući da ih navode gotovo sve gramatike italijanskog, ovde ih nećemo nabrajati.

primerima (18), (27) i (28), ali i figurativno, kao u primerima (9-12), (25), (26), (29) i (30). Upotreba predloga *in* česta je i u kulinarstvu (13-14).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘u’
(1) <i>L'Italia si trova <u>in Europa</u>.</i>	Italija se nalazi <u>u Evropi</u> .
(2) <i>Anna vive <u>in Italia</u>.</i>	Ana živi <u>u Italiji</u> .
(3) <i>Hanno una casa <u>in Toscana</u>.</i>	Imaju kuću <u>u Toskani</u> .
(4) <i>L'aveva conosciuta <u>in pizzeria</u>.</i>	Upoznao ju je <u>u piceriji</u> .
(5) <i><u>In bagno</u> si è fulminata la lampadina.</i>	<u>U kupatilu</u> je pregorela sijalica.
(6) <i>È <u>in carcere</u> dal marzo del 1985.</i>	<u>U zatvoru</u> je od marta 1985.
(7) <i>Ventiquattro ore <u>in aereo</u> non sono facili da sopportare.</i>	Nije lako podneti dvadeset četiri sata <u>u avionu</u> .
(8) <i>Che cos'ha <u>nella borsa</u>?</i>	Šta imate <u>u tašni</u> ?
(9) <i><u>Nel mio libro</u> parlerò anche di lui.</i>	<u>U svojoj knjizi</u> govoriću i o njemu.
(10) <i><u>Nel mio film</u> Roma sarà ancora più bella.</i>	<u>U mom filmu</u> Rim će biti još lepši.
(11) <i>Non esisterai più <u>nei miei pensieri</u>.</i>	Više nećeš postojati <u>u mojim mislima</u> .
(12) <i>Hanno per sempre cancellato <u>in me</u> quel desiderio.</i>	Zauvek su <u>u meni</u> izbrisali tu želju.
(13) <i>Ha assaggiato il vitello <u>in salsa</u> di castagne.</i>	Probao je teletinu <u>u sosu</u> od kestena.
(14) <i>Il mio piatto preferito sono i tortellini <u>in brodo</u>.</i>	Moje omiljeno jelo su tortelini <u>u čorbi</u> .

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija s predlogom *in* jeste spacijalni lokativ s predlogom ‘u’ kojim je izražena neposredna prostorna lokalizacija u unutrašnjosti lokalizatora uz glagole koji imaju obeležja dinamičnost (+/-) i direktivnost (-), kao u primerima od (1) do (14). Kod primera upotrebe ove predloške konstrukcije uz imenice u

kulinarstvu (13-14)⁶⁴ i u italijanskom i u srpskom moguće je tumačenje da se njima izražava kvalitativna funkcija, koja je analizirana u 3.15.2.4. Međutim, osim spacijalnog, kao odgovarajući srpski ekvivalenti ove predloške konstrukcije mogu se javiti i druge vrste lokativa s predlogom ‘u’, kao u primerima od (15) do (18).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Subjekatski lokativ s predlogom ‘u’
(15) <i>Il sale si scioglie nell’acqua.</i>	So se rastvara <u>u vodi</u> .
(16) <i>In italiano esistono sette vocali.</i>	<u>U italijanskom</u> postoji sedam vokala.
(17) <i>Il giovane artista è pallido in volto.</i>	Mladi umetnik je bled <u>u licu</u> .

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Situacioni lokativ s predlogom ‘u’
(18) <i>È morto in un incidente stradale.</i>	Poginuo je <u>u saobraćajnoj nesreći</u> .

U primerima od (15) do (18) navedeni lokativ s predlogom ‘u’ tumači se kao subjekatski na osnovu sledećih primera transformacije datih rečenica: (15a) *L’acqua scioglie il sale* ‘Voda rastvara so’; (16a) *L’italiano ha sette vocali* ‘Italijanski ima sedam vokala’; (17a) *Il volto del giovane artista è pallido* ‘Lice mladog umetnika je blede’, koji pokazuju da imenice u navedenim predloškim konstrukcijama predstavljaju subjekat rečenica dobijenih transformacijom. Dodatno moguće tumačenje predloške konstrukcije u primeru (17) jeste da ona ima limitativnu funkciju, o čemu će biti više reči u 3.17.2. S druge strane, odgovarajući srpski ekvivalent italijanske predloške konstrukcije u primeru (18) jeste situacioni lokativ s predlogom ‘u’ kojim je izražena situacija ili okolnost u kojoj se vrši radnja. Takođe, kao odgovarajući srpski ekvivalent predloške konstrukcije s predlogom *in* javlja se i spacijalni lokativ s predlogom ‘na’ (19-25).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘na’
(19) <i>Ho passato l’estate in Sicilia.</i>	Provela sam leto <u>na Siciliji</u> .
(20) <i>Sono in Facoltà.</i>	<u>Na Fakultetu</u> sam.

⁶⁴ Ova funkcija se u oba jezika može izraziti samo analitički, a nikako sintetički.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘na’
(21) <i>Sempre meno persone vivono <u>in campagna</u>.</i>	Sve manje ljudi živi <u>na selu</u> .
(22) <i>Che tempo farà <u>in montagna</u>?</i>	Kakvo će biti vreme <u>na planini</u> ?
(23) <i>Suona spesso con il cappello <u>in testa</u>.</i>	Često svira sa šešišom <u>na glavi</u> .
(24) <i>La lista dei libri si trova <u>in bacheca</u>.</i>	Spisak knjiga nalazi se <u>na oglasnoj tabli</u> .
(25) <i>I biglietti si possono comprare <u>in Internet</u>.</i>	Karte se mogu kupiti <u>na Internetu</u> .

Predlog ‘na’ uz spacijalni lokativ u primerima od (19) do (25) ne mora nužno upućivati na gornju površinu lokalizatora kao što je to slučaj u primerima (22) i (23), već se po pravilu javlja i uz imena ostrva (19), društveno visoko rangiranih institucija (20) i specifično uz imenicu ‘selo’ (21) kad je potrebno izraziti njeno uopšteno značenje (dok na njeno konkretno značenje upućuje predlog ‘u’), a može upućivati i na vertikalnu bočnu površinu lokalizatora (24) i biti upotrebljen figurativno (25). Međutim, kao odgovarajući srpski ekvivalenti ove predložke konstrukcije, pored spacijalnog, mogu se javiti i druge vrste lokativa s predlogom ‘na’, kao u primerima od (26) do (28).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Subjektski lokativ s predlogom ‘na’
(26) <i>Sta <u>in te</u> decidere.</i>	<u>Na tebi</u> je da odlučiš.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Predikatski lokativ s predlogom ‘na’
(27) <i>Papà è <u>in viaggio d'affari</u>.</i>	Tata je <u>na službenom putu</u> .

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Situacioni lokativ s predlogom ‘na’
(28) <i>Sono quelle canzoncine che si cantano <u>in gita</u>.</i>	To su one pesmice koje se pevaju <u>na ekskurziji</u> .

U primeru (26) navedeni lokativ s predlogom ‘na’ tumači se kao subjektski na osnovu transformacije tog primera u rečenicu (26a) *Tu devi decidere* ‘Ti treba da odlučiš’, u kojoj imenica u navedenoj predložkoj konstrukciji predstavlja subjekat rečenice dobijene transformacijom. S druge strane, u primeru (27) reč je o predikatskom lokativu s predlogom

‘na’ u dekomponovanom predikatu koji je nastao transformacijom rečenice (27a) *Papà viaggia per affari* ‘Tata putuje radi/zbog posla’, dok se u primeru (28) javlja situacioni lokativ sa istim predlogom kojim se izražava situacija u kojoj se realizuje predikacija.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Subjekatski genitiv s predlogom ‘kod’
(29) <i>Nei bambini sono frequenti le ferite lacero-contuse.</i>	<u>Kod</u> <u>dece</u> su česte lacerokontuzne rane.
(30) <i>L’ansia e la depressione si manifestano spesso nei pazienti con artrite reumatoide.</i>	Anksioznost i depresija se često javljaju <u>kod</u> <u>pacijenata</u> s reumatoidnim artritismom.

U primerima (29) i (30) reč je o figurativnoj upotrebi predložkih konstrukcija za mesto u/na kom se realizuje mirovanje u kojima su upotrebljeni lokalizatori s obeležjem živo (+). Njihov srpski ekvivalent je genitiv s predlogom ‘kod’ koji se tumači kao subjekatski na osnovu analogije sa sledećim rečenicama: (29a) *I bambini spesso hanno ferite lacero-contuse* ‘Deca često imaju lacerokontuzne rane’ i (30a) *I pazienti con artrite reumatoide spesso manifestano l’ansia e la depressione* ‘Pacijenti s reumatoidnim artritismom često pate od anksioznosti i depresije’, u kojima navedene imenice imaju funkciju subjekta. Antonić (2005a: 130) navodi da se osim predloga ‘kod’ uz ovakav genitiv u jeziku medicine često javlja i predlog ‘u’ i daje sledeći primer ‘Takvi simptomi sreću se u bolesnika s poremećenim metabolizmom’, mada napominje da je upotreba predloga ‘u’ umesto ‘kod’ u govornim i pisanom jeziku danas ipak retka.

3.9.1.1.2. Predlog *a*

Imenice u italijanskim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje s predlogom *a* poseduju samo obeležje živo (–). Ovaj predlog po pravilu se koristi uz imena gradova (31) i manjih ostrva (37), a javlja se i uz imenice koje označavaju druge geografske pojmove (38-39), različite ustanove, kao u primerima (32-35), (40) i (41), uz razne imenice u vezi sa kućom, kao u primerima (36), (42) i (45-48), kao i uz neke imenice koje određuju situacioni kontekst (43-44).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘u’
(31) <i>Anna vive <u>a Roma</u>.</i>	Ana živi <u>u Rimu</u> .
(32) <i>I bambini sono <u>a scuola</u>.</i>	Deca su <u>u školi</u> .
(33) <i>Quanto ci costerà questa serata <u>al cinema</u>?</i>	Koliko će nas koštati ovo veče <u>u bioskopu</u> ?
(34) <i>È possibile effettuare il versamento <u>alla posta</u>.</i>	Moguće je izvršiti uplatu <u>u pošti</u> .
(35) <i>Avevano cenato <u>al ristorante</u>.</i>	Večerali su <u>u restoranu</u> .
(36) <i>Farò colazione <u>a letto</u> perché non mi sento bene.</i>	Doručkovaću <u>u krevetu</u> jer mi nije dobro.

U primerima od (31) do (36) srpski ekvivalent navedenih predloških konstrukcija s predlogom *a* jeste spacijalni lokativ s predlogom ‘u’ kojim je izražena neposredna prostorna lokalizacija u unutrašnjosti lokalizatora uz glagole koji imaju obeležja dinamičnost (+/-) i direktivnost (-), kao i u primerima od (1) do (14). Međutim, osim s predlogom ‘u’, kao odgovarajući srpski ekvivalent italijanske predloške konstrukcije s predlogom *in*, može se javiti i spacijalni lokativ s predlogom ‘na’, kao u primerima (37-42).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘na’
(37) <i>Si rividero nel 1951 <u>a Capri</u>.</i>	Ponovo su se videli 1951. <u>na Kapriju</u> .
(38) <i>È una fortuna avere una casa <u>al mare</u>.</i>	Sreća je imati kuću <u>na moru</u> .
(39) <i>Le ragazze erano <u>al lago</u>.</i>	Devojke su bile <u>na jezeru</u> .
(40) <i>Eco insegna <u>all’Università di Bologna</u>.</i>	Eko predaje <u>na Univerzitetu</u> u Bolonji.
(41) <i>Vendeva le pere <u>al mercato</u>.</i>	Prodavao je kruške <u>na pijaci</u> .
(42) <i>Un orologio <u>alla parete</u> ticchettava.</i>	Sat <u>na zidu</u> je kucao.

Predlog ‘na’ uz spacijalni lokativ u primerima od (37) do (42) koristi se uz imena ostrva (37), drugih geografskih pojmova (38-39), visoko društveno rangiranih institucija (40) i drugih imenica koje označavaju delove grada (41) ili kuće, kao u primeru (42), u kom ovaj predlog ne upućuje na gornju, već na vertikalnu bočnu površinu lokalizatora. Pored

spacijalnog, kao srpski ekvivalent ove italijanske predloške konstrukcije, javlja se i situacioni lokativ s predlogom ‘na’, kao u primerima (43-44).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Situacioni lokativ s predlogom ‘na’
(43) <i>Sono <u>a cena</u> con Nicola.</i>	<u>Na večeri</u> sam s Nikolom.
(44) <i>Il film è stato presentato <u>al Festival</u> del cinema italiano.</i>	Film je prikazan <u>na Festivalu</u> italijanskog filma.

Situacionim lokativom s predlogom ‘na’, kao srpskim ekvivalentom ove italijanske konstrukcije s predlogom *a* u primerima (43-44) izražen je situacioni kontekst predikacije.

Na kraju, osim lokativa, kao odgovarajući srpski ekvivalenti ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *a* uz neke imenice mogu se javiti i genitiv i instrumental, kao u primerima (45) i (48).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni instrumental s predlogom ‘za’	Spacijalni genitiv s predlogom ‘kod’
(45) <i>Ero seduto <u>a tavola</u>.</i>	Sedeo sam <u>za stolom / trpezom</u> .	
(46) <i>Ero seduta <u>al pianoforte</u>.</i>	Sedela sam <u>za klavirom</u> .	
(47) <i>Siede <u>al volante</u>.</i>	Sedi <u>za volanom</u> .	
(48) <i>Anna è rimasta <u>a casa</u>.</i>		Ana je ostala <u>kod kuće</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *a* uz imenice *tavola* ‘sto, trpeza’ (45), *pianoforte* ‘klavir’ (46) i *volante* ‘volan’ (47) jeste spacijalni instrumental s predlogom ‘za’, kojim se izražava neodređena posredna prostorna lokalizacija, čije je implicirano značenje ‘pored’, ali bez preciziranja strane lokalizatora mada se uz imenice ‘klavir’ i ‘volan’ podrazumeva da je reč o njihovoj prednjoj strani (up. Antić 2005a: 249). S druge strane, kad je u italijanskoj predloškoj konstrukciji upotrebljena imenica *casa* ‘kuća’ (48), njen srpski ekvivalent mora biti spacijalni genitiv s predlogom ‘kod’, kojim se, specifično uz navedenu imenicu, izražava neposredna prostorna lokalizacija sa značenjem ‘u kući / u domu’ (up. *ibid.* 147), a koja se i u italijanskom, osim

predlogom *a*, može izraziti i predlogom *in*, tj. *in casa* ‘u kući’, sa istim nijansama razlike u značenju kao i u srpskom.

3.9.1.1.3. Predlog *su*

Predlog *su* javlja se u predloškim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje uz imenice koje poseduju obeležje živo (-) koje mogu označavati različite predmete (49-50), delove kuće (51), neke geografske pojmove (52-54),⁶⁵ televizijske (55) i radio kanale (56), prevozna sredstva (57-58) i štampane medije (59-60), ali i uz imenice s obeležjem živo (+) kao sinonim nepravog predloga *sopra* ‘iznad’ (61-62).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘na’
(49) <i>Il libro è <u>sul tavolo</u>.</i>	Knjiga je <u>na stolu</u> .
(50) <i>È sdraiato <u>sul letto</u> perché non si sente bene.</i>	Leži <u>na krevetu</u> jer se ne oseća dobro.
(51) <i><u>Sulle pareti</u> della mia camera ci sono molti quadri.</i>	<u>Na zidovima</u> moje sobe ima puno slika.
(52) <i>Londra è <u>sul Tamigi</u>.</i>	London je <u>na Temzi</u> .
(53) <i>Sono nata <u>sul mare</u>.</i>	Rođena sam <u>na moru</u> .
(54) <i>Non poteva essere in quel paese <u>sul lago</u> di Como.</i>	Nije mogao biti u tom selu <u>na jezeru</u> Komo.
(55) <i>Stasera c'è un bel film <u>su Canale 5</u>.</i>	Večeras ima dobar film <u>na Kanalu 5</u> .
(56) <i>Ho sentito una bellissima canzone <u>su Radio Monte Carlo</u>.</i>	Čula sam divnu pesmu <u>na Radio Monte Karlu</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za mesto u/na kom se realizuje mirovanje s predlogom *su* jeste spacijalni lokativ s predlogom ‘na’ kojim se izražava neposredna prostorna lokalizacija na gornjoj (49-50) ili na vertikalnoj bočnoj

⁶⁵ Detaljnije o razlici u značenju između predloga *a* i *su* uz ove i slične geografske pojmove u predloškim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje u Crisari (1971: 107-108) i Meini (2009: 51).

površini lokalizatora (51). Pored toga, ovaj predlog se koristi i uz razne geografske pojmove (52-54) i televizijske (55) i radio kanale (56).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘u’
(57) <i>Sono <u>sull’autobus</u>.</i>	<u>U autobusu</u> sam.
(58) <i>Mi ero addormentato <u>sul treno</u>.</i>	Zaspao sam <u>u vozu</u> .
(59) <i>L’ho letto <u>sul giornale</u>.</i>	Pročitao sam to <u>u novinama</u> .
(60) <i>Il Suo articolo sarà pubblicato <u>sulla nostra rivista</u>.</i>	Vaš članak će biti objavljen <u>u našem časopisu</u> .

S druge strane, uz imenice koja označavaju prevozna sredstva (57-58) i pisane medije (59-60) odgovarajući srpski ekvivalent ove italijanske predloške konstrukcije s predlogom *su* jeste spacijalni lokativ s predlogom ‘u’ kojim je izražena neposredna prostorna lokalizacija u unutrašnjosti lokalizatora.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlogom ‘iznad’	Spacijalni instrumental s predlogom ‘nad’
(61) <i>Non ci sono nuvole <u>su (di) noi</u>.</i>	Nema oblaka <u>iznad nas</u> .	Nema oblaka <u>nad nama</u> .
(62) <i>I missili terra-aria illuminavano il cielo <u>sulle loro teste</u>.</i>	Rakete zemlja-vazduh obasjavale su nebo <u>iznad njihovih glava</u> .	Rakete zemlja-vazduh obasjavale su nebo <u>nad njihovim glavama</u> .

Srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *su* upotrebljenim kao sinonim nepravog predloga *sopra* ‘iznad’ (61-62), mogu biti spacijalni genitiv s predlogom ‘iznad’ i spacijalni instrumental s predlogom ‘nad’, koji pokazuju da je mesto lokalizacije spoljašnjost lokalizatora, dok je pozicija objekta lokalizacije odmerena prema gornjoj strani lokalizatora.

3.9.1.1.4. Predlog *da*

U italijanskim predloškim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje s predlogom *da* najčešće se javljaju imenice s obeležjem živo (+), i to one koje označavaju vlastita imena (63) i prezimena (64), ali i lične zamenice (65) i zajedničke imenice koje označavaju zanimanja (66) ili tip odnosa među ljudima (67-68). Pored toga uz predlog *da* mogu stajati i neke imenice s obeležjem živo (-), kao u primerima (69) i (70).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlogom 'kod'
(63) <i>Stasera vediamo la partita <u>da Marco</u>.</i>	Večeras gledamo utakmicu <u>kod Marka</u> .
(64) <i>L'ho conosciuta <u>dai Rossi</u>.</i>	Upoznao sam je <u>kod Rosijevih</u> .
(65) <i><u>Da noi</u> non esiste la cultura civile.</i>	<u>Kod nas</u> ne postoji građanska kultura.
(66) <i>Quando mi hai chiamato, ero <u>dal parrucchiere</u>.</i>	Kad si me zvao, bila sam <u>kod frizera</u> .
(67) <i>Ho dormito <u>dalla nonna</u>.</i>	Spavala sam <u>kod bake</u> .
(68) <i>Si è sistemata temporaneamente <u>dalle sue amiche</u>.</i>	Privremeno se smestila <u>kod svojih drugarica</u> .

Srpski ekvivalent predloških konstrukcija s predlogom *da* u primerima od (63) do (68), jeste spacijalni genitiv s predlogom 'kod'. Imenica ili zamenica u genitivu je „površinski eksponent fizičkog prostora čiji je zapravo posesor“ (Antonić 2005a: 147), dok zamenica u primeru (65), pored toga može imati i značenje 'u našoj zemlji, firmi' i slično.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlozima 'u' i 'na'	Spacijalni genitiv s predlogom 's(a)'
(69) <i>Anch'io abito <u>da quelle parti</u>.</i>	I ja živim <u>u tom kraju</u> .	
(70) <i><u>Da un lato</u> della piazza si trova il Palazzo Reale.</i>	<u>Na jednoj strani</u> trga nalazi se Kraljevska palata.	<u>S jedne strane</u> trga nalazi se Kraljevska palata.

U primerima (69) i (70) navedena je specifična upotreba predloga *da* uz imenice s obeležjem živo (–) *parte i lato* ‘strana’. Srpski ekvivalent ovih primera jeste spacijalni lokativ s predlogom ‘u’ (69), kojim se objekat lokalizacije smešta u unutrašnjost lokalizatora, ali i s predlogom ‘na’ (70), koji upućuje na bočnu površinu lokalizatora. Iako Antonić (*ibid.* 146-153) u poglavlju o spacijalnom genitivu ne navodi primere upotrebe predloga ‘s(a)’ u tom značenju, mi ovaj predlog uz imenicu ‘strana’, budući da se njime, kao i predlozima ‘nakraj’, ‘ukraj’ i ‘udnu’, koje navodi Antonić (*ibid.* 147), „objekat lokalizacije smešta na *periferiju* lokalizatora“, ipak tumačimo kao spacijalni.

3.9.1.1.5. Predlog *tra/fra*

U italijanskim predloškim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje s predlogom *tra/fra* javljaju se kako imenice i zamenice sa obeležjem živo (+), kao u primerima (71), (75), (79) i (80), tako i imenice sa obeležjem živo (–), kao u svim ostalim primerima. U predloškoj konstrukciji nalaze se uglavnom bar dve imenske reči povezane sastavnim veznikom *e* ‘i’, a u njoj može stajati i samo jedna zajednička imenica u množini, kao u primerima (74) i od (76) do (78), ali i zbirna imenica u jednini (75).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlogom ‘između’
(71) <i>Stavo seduta tra mamma e papà.</i>	Sedela sam između mame i tate.
(72) <i>Perugia si trova a metà strada fra Roma e Firenze.</i>	Peruđa se nalazi na pola puta između Rima i Firence.
(73) <i>La Svizzera è situata fra l’Italia, la Francia, la Germania e l’Austria.</i>	Švajcarska se nalazi između Italije, Francuske, Nemačke i Austrije.
(74) <i>C’è poco spazio tra i banchi.</i>	Ima malo prostora između klupa.

Srpski ekvivalent navedenih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *tra/fra* jeste spacijalni genitiv s predlogom ‘između’, kojim se pokazuje „da je mesto lokalizacije spoljašnjost koja je u kontaktu sa više lokalizatora bez podataka o tome koje su strane lokalizatora u pitanju, pa se genitivom s ovim predlogom implicira obeležje

interlokalizacije kao posebnog oblika ekstralokalizacije. (...) Genitiv s predlogom ‘između’ u ovakvim primerima može biti zamenjen instrumentalom s predlogom ‘među’ i značenjem neodređene posredne prostorne lokalizacije – interlokalizacije uz napomenu da kod genitiva pored identifikacije mesta postoji i predstava o odmeravanju mesta prema krajnjim granicama s obe strane, a instrumentalnom se ostvaruje isključivo identifikacija mesta bez predstave o ovakvom odmeravanju“ (Antonić 2005a: 149-150), što pokazuju primeri od (75) do (78).

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni instrumental s predlogom ‘među’	Spacijalni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’
(75) <i>Si è trovata tra gente sconosciuta.</i>	Našla se <u>među nepoznatim ljudima.</u>	
(76) <i>Teneva i soldi tra i libri.</i>	Držao je pare <u>među knjigama.</u>	
(77) <i>Molti uccelli fanno i nidi fra i rami degli alberi.</i>	Mnoge ptice prave gnezda <u>među granama/granjem</u> drveća.	Mnoge ptice prave gnezda <u>na granama/granju</u> drveća.
(78) <i>Ho trovato fra i miei appunti quello che cercavo.</i>	Našao sam <u>među svojim beleškama</u> ono što sam tražio.	Našao sam <u>u svojim beleškama</u> ono što sam tražio.

Pored spacijalnog instrumentala s predlogom ‘među’ u primerima poput (77) i (78) kao odgovarajući srpski ekvivalent ove italijanske predloške konstrukcije može se javiti i spacijalni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’, gde izbor jednog od navedenih predloga zavisi od tipa lokalizacije i lokalizatora uz koji stoji.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘po’
(79) <i>Da mercoledì 9 a domenica 13 settembre scrittori e lettori, editori e giornalisti si incontrano tra le piazze e le vie mantovane.</i>	Od srede 9. do nedelje 13. septembra pisci i čitaoci, izdavači i novinari sreću se <u>po trgovima i ulicama</u> Mantove.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘po’
(80) <i>Era un sogno che si realizzava per coloro che si incontravano tra sale e corridoi lussuosi della nave.</i>	Bio je to san koji postaje java za sve one koji su se sretali <u>po luksuznim salama i hodnicima broda.</u>

U primerima (79) i (80) srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *tra/fra* jeste spacijalni lokativ s predlogom ‘po’ kod lokalizatora u množini rasutih po prostoru, kojim se izražava neposredna prostorna lokalizacija s obeležjem prostiranja po dvodimenzionalnim, tj. otvorenim (79), ali i trodimenzionalnim, tj. zatvorenim lokalizatorima (80).

Na kraju, u primerima (81) i (82) predstavljena je specifična figurativna upotreba predloga *tra/fra* u predloškoj konstrukciji s ličnim zamenicama.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘u’
(81) <i>Parlavano tra sé (e sé).</i>	Govorili su <u>u sebi.</u>
(82) <i>Pensavo tra me (e me).</i>	Mislio sam <u>u sebi.</u>

Kao srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija uz glagole mišljenja i govorenja, u kojima se vrlo često javlja fakultativni sastavni veznik *e ‘i’* i ponovljena ista lična zamenica, kao što je navedeno u zagradi, javlja se spacijalni lokativ s predlogom ‘u’. Ovakve primere ne navode ni AntoniĆ (2005a) ni Stevanović (1991), ali mi smatramo da se ovaj lokativ može tumačiti kao spacijalni lokativ s figurativnim značenjem neposredne prostorne lokalizacije unutar lokalizatora. Pored toga, budući da u izvesnom smislu označava način vršenja radnje izražene navedenim glagolima, ovaj lokativ mogao bi se tumačiti i kao kvalifikativni.⁶⁶

⁶⁶ U primerima (81) i (82) nije moguće sintetičko izražavanje ni u italijanskom ni u srpskom.

3.9.1.1.6. Predlog *per*

Predlog *per* uvodi predložke konstrukcije za mesto u/na kom se realizuje mirovanje u ograničenom broju slučajeva budući da svojim značenjem upućuje prvenstveno na kretanje po nekom mestu ili preko nekog mesta, ali i prema nekom mestu, kao što je pokazano u 3.9.4.1. i 3.9.2.4.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’
(83) <i>Ho per le mani un grosso affare.</i>	Imam <u>u rukama</u> veliki posao.
(84) <i>È difficile restare con i piedi per terra.</i>	Teško je ostati s nogama <u>na zemlji</u> .

Srpski ekvivalenti ovih predložkih konstrukcija s predlogom *per* jeste spacijalni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’, čija upotreba zavisi od tipa lokalizatora uz koji stoji.

3.9.1.1.7. Predlog *di*

Predlog *di* u predložkim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje javlja se samo uz priloge za mesto *qui, qua* ‘ovde’ i *lì, là* ‘tamo’.

<i>Complemento di stato in luogo</i>	Prilog za mesto
(85) <i>Rimango di qua.</i>	Ostajem <u>ovde</u> .
(86) <i>Sono di là.</i>	<u>Tamo</u> su.

Predlog *di* uz date priloge za mesto koji i inače imaju lokativnu funkciju pojačava tu njihovu funkciju. Srpski ekvivalenti su isti kao kod navedenih samostalnih priloga. Navedene italijanske predložke konstrukcije mogu se javiti i uz glagole kretanja i imati adlativnu (detaljnije o tome u 3.9.2.7) ili perlativnu funkciju (detaljnije o tome u 3.9.4.4). Lokativna funkcija se u italijanskom može izraziti i sintetički pomoću priloga *ci*, a u srpskom je moguće samo njeno sintetičko izražavanje, i to pomoću datih priloga za mesto.

Što se tiče sintetičkog izražavanja funkcija italijanskih predložkih konstrukcija za mirovanje u/na mestu u svim navedenim slučajevima (osim u primerima (81) i (82) koji imaju figurativno značenje) ono je moguće pomoću priloga *ci*, čija je upotreba, međutim, s jedne strane u velikoj meri kontekstualno uslovljena, a s druge strane često pleonastična. Kao odgovarajući srpski ekvivalenti navedenog priloga najčešće se javljaju prilozi za mesto ‘tamo’, ‘tu’ i slični, čija je upotreba takođe uslovljena kontekstom, ali za razliku od italijanskog, u srpskom nije pleonastična.

3.9.1.2. Predložke konstrukcije za mesto u okviru kog se realizuje kretanje (*complemento di moto in luogo circoscritto*)

Italijanskim predložkim konstrukcijama s pravim predlozima *in*, *a* i *su*, kao i s nepravim predlozima i predložkim izrazima navedenim u 3.9.1.1.1-3.9.1.1.3. uz glagole kretanja s obeležjem direktivnost (–) ili uz imenice izvedene od njih može se izraziti lokalizator u okviru kog se realizuje kretanje.

<i>Complemento di moto in luogo circoscritto</i>	Spacijalni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’
(1) <i>Ho corso <u>in palestra</u>.</i>	Trčala sam <u>u teretani</u> .
(2) <i>Mi piace nuotare <u>in piscina</u>.</i>	Volim da plivam <u>u bazenu</u> .
(3) <i>Passeggiavano <u>nel parco</u>.</i>	Šetali su <u>u parku</u> .
(4) <i>L’aereo vola <u>nel cielo</u>.</i>	Avion leti <u>na nebu</u> .
(5) <i>Ha corso <u>allo stadio</u> tutta la mattina.</i>	Trčao je <u>na stadionu</u> celo jutro.
(6) <i>I bambini potranno pattinare <u>sulla pista di ghiaccio</u>.</i>	Deca će moći da se klizaju <u>na klizalištu</u> .

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predložkih konstrukcija jeste spacijalni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’. Izbor odgovarajućeg predloga i u italijanskom i u srpskom zavisi isključivo od tipa lokalizatora, a ne od glagola. S druge strane, jedina razlika između ovih predložkih konstrukcija i onih kojima se izražava mirovanje u/na mestu jeste u tome što se, za razliku od njih, ove predložke konstrukcije javljaju samo uz glagole kretanja. Stoga se

može zaključiti da se identične imenice mogu javiti u dvema pomenutim vrstama predložkih konstrukcija za mesto s predlozima *in*, *a* i *su*, čiji je srpski ekvivalent spacijalni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’, pod uslovom da označavaju lokalizatore unutar kojih je moguća neka vrsta kretanja.

Funkcija ovih predložkih konstrukcija vrlo je slična perlativnoj (o kojoj će biti reči u 3.9.4.1) tako da bi u nekim od datih primera srpski ekvivalent mogao biti i spacijalni lokativ s predlogom ‘po’ (npr. ‘po parku’) ili bespredložki spacijalni instrumental (npr. ‘parkom’). Međutim, perlativna funkcija u navedenim primerima bila bi izražena predlogom *per* koji bi upućivao na prostiranje po površini lokalizatora, dok je kod predložkih konstrukcija za mesto u okviru kog se realizuje kretanje fokus na lokalizaciji predikacije unutar lokalizatora ili na njegovoj površini, a ne po njoj. Stoga su pomenuti srpski ekvivalenti navedeni u 3.9.4.1, a ne ovde.

Upravo opisana vrsta lokativne funkcije u italijanskom se može izraziti i sintetički pomoću priloga *ci*, ali je njegova upotreba i ovde u velikoj meri kontekstualno uslovljena i često pleonastična. Kao odgovarajući srpski ekvivalenti navedenog priloga mogu se javiti prilozima za mesto ‘tamo’, ‘tu’ i slični, čija je upotreba takođe uslovljena kontekstom, ali za razliku od italijanskog, u srpskom nije pleonastična.

3.9.2. Adlativna funkcija (*complemento di moto a luogo*)

Adlativnu funkciju imaju italijanske predložke konstrukcije s pravim predlozima *in*, *a*, *da*, *per*, *su*, *tra/fra* i *di*, s nepravim predlozima poput *verso* ‘ka, prema’, *sopra* ‘iznad’, *sotto* ‘ispod’, kao i s predložkim izrazima poput *in direzione di*, *alla volta di* ‘u pravcu’, koje uvek stoje uz glagole s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+) ili uz imenice izvedene od njih i kojima se označava mesto ka kojem je usmerena predikacija.

Alisova (1972: 64) tvrdi da ne postoji jasna formalna razlika između italijanskih predložkih konstrukcija s adlativnom i onih s lokativnom funkcijom kojima se označava mesto u/na kom se realizuje mirovanje jer se razlika između kretanja i mirovanja izražava

glagolskom leksemom,⁶⁷ te je stoga gramatičko izražavanje te razlike pomoću predloga redundantno. Upravo iz tog razloga kategorizacija lokalizatora u ovom potpoglavlju odgovara onoj navedenoj u 3.9.1.1. S druge strane, iako se i u srpskom razlika između kretanja i mirovanja izražava glagolom, a predlozi ostaju isti (budući da na njih ne utiče distinkcija statično – dinamično), između odgovarajućih predložko-padežnih konstrukcija ipak postoji i formalna razlika koja se ogleda u različitim padežima koji izražavaju lokativnost odnosno adlativnost, kao što ćemo pokazati u primerima koji slede.

3.9.2.1. Predlog *in*

Predlog *in* u adlativnoj funkciji može se naći u gotovo svim primerima s tim predlogom datim u 3.9.1.1.1, ali uz glagole s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’
(1) <i>Anche noi vogliamo entrare <u>in Europa</u>.</i>	I mi hoćemo da uđemo <u>u Evropu</u> .
(2) <i>Voglio andare <u>in Italia</u>.</i>	Hoću da idem <u>u Italiju</u> .
(3) <i>Si era trasferito <u>in Toscana</u>.</i>	Preselio se <u>u Toskanu</u> .
(4) <i>Mio padre mi portava <u>in pizzeria</u>.</i>	Moj otac me je vodio <u>u piceriju</u> .
(5) <i>Vado <u>in bagno</u>.</i>	Idem <u>u kupatilo</u> .
(6) <i>L’hanno mandato <u>in carcere</u>.</i>	Poslali su ga <u>u zatvor</u> .
(7) <i>Non vedo l’ora di entrare <u>in aereo</u>.</i>	Jedva čekam da uđem <u>u avion</u> .
(8) <i>Infilò la mano <u>nella borsa</u>.</i>	Uvukla je ruku <u>u tašnu</u> .
(9) <i>Allora inzuppavamo il pane <u>nella salsa</u>.</i>	Onda bismo umočili hleb <u>u sos</u> .
(10) <i>Mettete <u>nel brodo</u> le patate insieme con i piselli.</i>	Stavite <u>u čorbu</u> krompir zajedno s graškom.
(11) <i>Metti il sale <u>nell’acqua</u>.</i>	Stavi so <u>u vodu</u> .
(12) <i>Ho messo le sue canzoni <u>nel mio libro</u>.</i>	Stavio sam njene pesme <u>u svoju knjigu</u> .

⁶⁷ O upotrebi pravih predloga u različitim italijanskim predložkim konstrukcijama za mesto u zavisnosti od tipa glagola i tipa lokalizatora detaljnije u Alisova (*ibid.* 62-74).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’
(13) <i>Come faccio a mettere i sottotitoli <u>nel film</u>?</i>	Kako da stavim titlove <u>u film</u> ?
(14) <i>Perché vieni <u>nei miei pensieri</u>?</i>	Zašto mi dolaziš <u>u misli</u> ?
(15) <i>Le parole entravano <u>in me</u>, ma non uscivano.</i>	Reči su ulazile <u>u mene</u> , ali nisu izlazile.
(16) <i>Ripongo la mia speranza <u>in te</u>.</i>	Polazem nadu <u>u tebe</u> .
(17) <i>È un termine entrato <u>in italiano</u> relativamente tardi.</i>	To je termin koji je ušao <u>u italijanski</u> relativno kasno.
(18) <i>Lo ha colpito <u>in volto</u> con un pugno.</i>	Udario ga je pesnicom <u>u lice</u> .

Srpski ekvivalent ovih predložkih konstrukcija s adlativnom funkcijom s predlogom *in* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’ kojim se izražava usmerenost ka unutrašnjosti lokalizatora, uz glagole koji imaju obeležja dinamičnost (+) i direktivnost (+), kako u pravom značenju (1-11), tako i u figurativnom (12-17), dok je u primeru (18) reč o usmerenosti ka vertikalnoj bočnoj površini lokalizatora. Osim s predlogom ‘u’ kao srpski ekvivalent italijanske predložke konstrukcije s adlativnom funkcijom s predlogom *in* javlja se i spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’, kao u primerima od (19) do (28).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’
(19) <i>Torno <u>in Sicilia</u>.</i>	Vraćam se <u>na Siciliju</u> .
(20) <i>Voglio passare <u>in Facoltà</u>.</i>	Hoću da svratim <u>na Fakultet</u> .
(21) <i>Andate <u>in campagna</u>.</i>	Idite <u>na selo</u> .
(22) <i>Ho intenzione di trasferirmi <u>in montagna</u>.</i>	Nameravam da se preselim <u>na planinu</u> .
(23) <i>Una mela gli è caduta <u>in testa</u>.</i>	Jabuka mu je pala <u>na glavu</u> .
(24) <i>Papà si mise una mano <u>in volto</u> e uscì dalla stanza.</i>	Tata je stavio ruku <u>na lice</u> i izašao iz sobe.
(25) <i>Il professore appende i risultati dell’esame <u>in bacheca</u>.</i>	Profesor kači rezultate ispita <u>na oglasnu tablu</u> .
(26) <i>Adesso andiamo <u>in Internet</u>.</i>	Sad idemo <u>na Internet</u> .

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’
(27) <i>Sono andati <u>in viaggio</u> di nozze.</i>	Otišli su <u>na svadbeno putovanje</u> .
(28) <i>L’insegnante portò gli allievi <u>in gita</u>.</i>	Nastavnica je odvela đake <u>na ekskurziju</u> .

Predlog ‘na’ uz spacijalni akuzativ u primerima od (19) do (28) upućuje kako na usmerenost ka unutrašnjosti lokalizatora uz neke geografske pojmove, na primer imena ostrva (19), uz imena društveno visoko rangiranih institucija (20) i specifično uz imenicu ‘selo’ (21) u njenom uopštenom značenju (dok na njeno konkretno značenje upućuje predlog ‘u’), tako i na usmerenost ka gornjoj površini lokalizatora (22-23) i na usmerenost ka njegovoj vertikalnoj površini (24-25), a može biti upotrebljen i figurativno (26-28). Akuzativ s predlogom ‘na’ u slučajevima poput onih u primerima od (26) do (28) mogao bi se tumačiti i kao intencionalni, a po našem mišljenju i kao situacioni, budući da izražava situacioni kontekst ka kom je usmerena predikacija, ali takav akuzativ se ne spominje u naučnoj literaturi o srpskim padežima. Iz tog razloga ove primere ovde svrstavamo u spacijalni akuzativ s figurativnim značenjem.

3.9.2.2. Predlog *a*

Predlog *a* u predloškim konstrukcijama s adlativnom funkcijom može se naći u svim primerima s tim predlogom navedenim u 3.9.1.1.2, ali uz glagole s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+). Međutim, za razliku od upotrebe ovog predloga u predloškim konstrukcijama za mesto u/na kom se realizuje mirovanje, u predloškim konstrukcijama s adlativnom funkcijom uz ovaj predlog se mogu javiti i imenice i zamenice s obeležjem živo (+), kao u primerima (48) i (48a).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’
(29) <i>Sono arrivato <u>a Roma</u> quattro ore fa.</i>	Stigao sam <u>u Rim</u> pre četiri sata.
(30) <i>Andavamo <u>a scuola</u> insieme.</i>	Išli samo zajedno <u>u školu</u> .
(31) <i>Vorrei portarla <u>al cinema</u>.</i>	Hteo bih da je vodim <u>u bioskop</u> .

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’
(32) <i>Mia madre mi mandò <u>alla posta</u>.</i>	Majka me je poslala <u>u poštu</u> .
(33) <i>Non verrebbe <u>al ristorante</u> di mio padre?</i>	Ne biste li došli <u>u restoran</u> mog oca?
(34) <i>L’ho mandata <u>a letto</u>.</i>	Poslao sam je <u>u krevet</u> .

U primerima od (29) do (34) srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s adlativnom funkcijom s predlogom *a* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’ kojim se izražava usmerenost ka unutrašnjosti lokalizatora, ali i ka gornjoj površini lokalizatora (34), uz glagole koji imaju obeležja dinamičnost (+) i direktivnost (–). Međutim, osim s predlogom ‘u’, odgovarajući srpski ekvivalent predloških konstrukcija s predlogom *in* može biti i spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’, kao u primerima od (35) do (40).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’
(35) <i>Portami <u>a Capri</u>.</i>	Odvedi me <u>na Kapri</u> .
(36) <i>Quest’estate non andranno <u>al mare</u>.</i>	Ovog leta neće ići <u>na more</u> .
(37) <i>Volevo andare <u>al lago</u>.</i>	Hteo sam da idem <u>na jezero</u> .
(38) <i>Desiderava iscriversi <u>all’Università di Cambridge</u>.</i>	Želeo je da se upiše <u>na Univerzitet</u> u Kembridžu.
(39) <i>Si recò <u>al mercato</u>.</i>	Uputio se <u>na pijacu</u> .
(40) <i>Marina ha appeso il quadro <u>alla parete</u>.</i>	Marina je okačila sliku <u>na zid</u> .
(41) <i>L’ho invitato <u>a cena</u>.</i>	Pozvao sam ga <u>na večeru</u> .
(42) <i>Anche lui è arrivato <u>al Festival</u>.</i>	I on je stigao <u>na Festival</u> .

Predlog ‘na’ uz spacijalni akuzativ u primerima od (35) do (40) upućuje na usmerenost ka istim tipovima lokalizatora kao i kod predloških konstrukcija za mesto u/na kom se realizuje mirovanje. U primeru (40) ovaj predlog ne upućuje na gornju, već na vertikalnu bočnu površinu lokalizatora. Budući da izražava situacioni kontekst ka kom je usmerena predikacija, akuzativ s predlogom ‘na’ u primerima (41) i (42), kao i onaj u primerima od (26) do (28), mogao bi se tumačiti i kao intencionalni, a po našem mišljenju i

kao situacioni. Međutim, pošto se takav akuzativ ne spominje u literaturi o srpskim padežima, ove primere svrstavamo u specijalni akuzativ s figurativnim značenjem.

Osim s predlozima ‘u’ i ‘na’, specijalni akuzativ s predlogom ‘za’ takođe se javlja kao odgovarajući srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s adlativnom funkcijom s predlogom *a*, ali samo uz neke imenice (43-45).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Specijalni akuzativ s predlogom ‘za’
(43) <i>Si sedettero a tavola.</i>	Seli su <u>za sto / trpezu</u> .
(44) <i>Si siede al pianoforte e comincia a suonare.</i>	Seda <u>za klavir</u> i počinje da svira.
(45) <i>Si sedette al volante e chiuse gli occhi.</i>	Seo je <u>za volan</u> i zatvorio oči.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *a* uz imenice *tavola* ‘sto, trpeza’ (43), *pianoforte* ‘klavir’ (44) i *volante* ‘volan’ (45) jeste specijalni akuzativ s predlogom ‘za’, kojim se izražava usmerenost ka jednoj strani lokalizatora saglasno njegovoj prirodi (up. Antić 2005a: 215). Pored toga, srpski ekvivalent nekih predloških konstrukcija s predlogom *a* može biti i slobodni specijalni direktivni dativ.

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Specijalni dativ
(46) <i>Andiamo a casa.</i>	Idemo <u>kući</u> .
(47) <i>Anna si avvicina alla finestra.</i>	Ana se približava <u>prozoru</u> .
(48) <i>Anna si avvicina al bambino.</i>	Ana se približava <u>detetu</u> .

Slobodni specijalni direktivni dativ javlja se kao odgovarajući ekvivalent predloških konstrukcija s predlogom *a* uz glagol kretanja kad je u njoj upotrebljena imenica *casa* ‘kuća’ (46), kao i uz glagol *avvicinarsi* ‘približiti se’ bez obzira na tip imenice u predloškoj konstrukciji. Ovim dativom, specifično za imenicu ‘kuća’, kao i za konstrukcije ovog tipa uz glagole s prefiksom ‘pri-’ (pored glagola ‘približiti se’ Antić (2005a: 191) navodi i glagole ‘pristupiti’, ‘primaći’, ‘prići’) i uz glagol ‘vratiti se’, izražava se dinamička direktivnost uz glagole kretanja. Kao i u ostalim italijanskim predloškim konstrukcijama sa

spacijalnom funkcijom i u primerima (46) i (47) moguće je sintetičko izražavanje ove funkcije pomoću priloga *ci*, čiji bi odgovarajući srpski ekvivalent u primeru (46) bili prilozima za mesto ‘tu’, ‘tamo’ i slični, na primer: (46a) *Ci andiamo* ‘Idemo tamo’, dok bi u primeru (47), budući da u srpskom distinkcija živo (+) – živo (–) nije relevantna prilikom izbora lične zamenice, to bio dativ odgovarajuće lične zamenice u zavisnosti od roda i broja imenice koju zamenjuje, tj. (47a) *Anna ci si avvicina* ‘Ana mu se približava’. Međutim, ako je u predložkoj konstrukciji upotrebljena imenica sa obeležjem živo (+), kao u primeru (48), onda odgovarajući italijanski sintetički oblik može biti samo nenaglašena lična zamenica u dativnoj funkciji, tj. u funkciji indirektnog objekta, na primer: (48a) *Anna gli si avvicina* ‘Ana mu se približava’. Dakle, zaključak je da ovi oblici italijanskih ličnih zamenica koji se tradicionalno navode samo u funkciji indirektnog objekta, imaju i spacijalnu funkciju uz određene glagole kretanja.

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlogom ‘do’
(49) <i>Il taxi ci ha portato <u>al confine</u> con l’Italia.</i>	Taksi nas je odveo <u>do granice</u> sa Italijom.
(50) <i>Le diseguglianze portano <u>al conflitto</u>.</i>	Razlike dovode <u>do konflikta</u> .

Pored toga, odgovarajući srpski ekvivalent predložkih konstrukcija s predlogom *a* može biti i spacijalni genitiv s predlogom ‘do’ kojim se izražava približavanje lokalizatoru s podatkom o doseganju cilja, kao u primeru (49), dok se genitiv u primeru (50) može tumačiti i kao predikatski genitiv „u funkciji semantičke dopune semikopulativnom glagolu s kojim istovremeno čini dekomponovani predikat“ (Antonić 2005a: 132). Ovakva upotreba predloga ‘do’ može se javiti i u primerima poput (51) i (52).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlozima ‘u’ i ‘na’	Spacijalni genitiv s predlogom ‘do’
(51) <i>Vado <u>alla posta</u> a ritirare la pensione.</i>	Idem <u>u poštu</u> da podignem penziju.	Idem <u>do pošte</u> da podignem penziju.

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlozima ‘u’ i ‘na’	Spacijalni genitiv s predlogom ‘do’
(52) <i>Vado <u>al mercato</u> a comprare un po’ di frutta.</i>	Idem <u>na pijacu</u> da kupim malo voća.	Idem <u>do pijace</u> da kupim malo voća.

I u primerima (51) i (52) spacijalnim genitivom s predlogom ‘do’, upotrebljenim umesto spacijalnog akuzativa s predlozima ‘u’ (51) i ‘na’ (52), izražava se približavanje lokalizatoru s podatkom o dosezanju cilja, ali bez preciziranja o kom je delu lokalizatora reč, mada je taj podatak iskustveno poznat.

3.9.2.3. Predlog *da*

Predlog *da* u predloškim konstrukcijama s adlativnom funkcijom može se naći u svim primerima s tim predlogom datim u 3.9.1.1.4, ali uz glagole koji poseduju obeležje dinamičnost (+) i direktivnost (+).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlogom ‘kod’
(53) <i>Vieni <u>da Marco</u> stasera?</i>	Da li dolaziš <u>kod Marka</u> večeras?
(54) <i>Sabato andiamo a cena <u>dai Rossi</u>.</i>	U subotu idemo na večeru <u>kod Rosijevih</u> .
(55) <i>Volevo venire io <u>da voi</u>.</i>	Hteo sam ja da dođem <u>kod vas</u> .
(56) <i>L’ho portata <u>dai migliori psichiatri</u>.</i>	Vodio sam je <u>kod najboljih psihijataru</u> .
(57) <i>Il bambino corre <u>dalla mamma</u>.</i>	Dete trči <u>kod mame</u> .
(58) <i>Mi ero recato <u>da un mio amico</u>.</i>	Uputio sam se <u>kod jednog svog prijatelja</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *da*, kao u primerima od (53) do (58), jeste spacijalni adlativni genitiv s predlogom ‘kod’ kojim se izražava približavanje lokalizatoru s podatkom o dosezanju cilja. „Genitiv s predlogom ‘kod’ u modelu ovog tipa ranije se smatrao supstandardnim, a preporučivao se, kao pravilan, oblik dativa (up. ‘Otišao je prijatelju / roditeljima / lekaru’). Tokom druge polovine 20. veka genitiv s predlogom ‘kod’ potpuno je prevladao u upotrebi (...), tako da

se može smatrati odlikom savremenog standardnog jezika, i govornog i pisanog, a konstrukcija s dativom praktično se više ne upotrebljava“ (Antonić 2005a: 153).

U nekim od navedenih primera italijanskih predloških konstrukcija s predlozima *in*, *a* i *da* osim datih srpskih ekvivalenata može se javiti i spacijalni genitiv s predlogom ‘do’ kojim se izražava približavanje lokalizatoru s podatkom o dosezanju cilja, kao na primer: (2a) ‘Hoću da odem do Italije’, (4a) ‘Moj otac me je odveo do picerije’, (5a) ‘Idem do kupatila’, (20a) ‘Hoću da svratim do Fakulteta’, (55a) ‘Hteo sam da dođem do vas’ itd. Ovi primeri razlikuju se od navedenih utoliko što nužno podrazumevaju kratko zadržavanje agensa u sferi lokalizatora, tako da je predlog ‘od’ u njima markiran u odnosu na sve date srpske predloge (up. *ibid.* 152).

3.9.2.4. Predlog *per*

Imenice i zamenice u italijanskim predloškim konstrukcijama s adlativnom funkcijom s predlogom *per* uz glagole, kao u primerima (59-62) i (67) u kojima se ovaj predlog javlja zbog rekcije navedenih glagola, zatim uz imenice izvedene od njih, kao u primerima (63) i (68) i uz nazive prevoznih sredstava (64), kao i u nekim okoštalim izrazima (65-66), imaju obeležje živo (–), ali ako je predloška konstrukcija upotrebljena u figurativnom značenju (69-70), mogu imati i obeležje živo (+).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘za’	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’
(59) <i>Parti per Roma.</i>	Krećeš <u>za Rim.</u>	Krećeš <u>u Rim.</u>	
(60) <i>Parto per la Sicilia.</i>	Krećem <u>za Siciliju.</u>		Krećem <u>na Siciliju.</u>
(61) <i>Parto per la biblioteca.</i>		Krećem <u>u biblioteku.</u>	
(62) <i>Parto per il mare.</i>			Krećem <u>na more.</u>

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘za’	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’
(63) <i>La partenza per Roma è prevista per lunedì.</i>	Polazak <u>za Rim</u> predviđen je za ponedjeljak.		
(64) <i>Il treno per Napoli parte tra quaranta minuti.</i>	Voz <u>za Napulj</u> polazi za četrdeset minuta.		
(65) <i>Mi è capitato per le mani un pianoforte.</i>		Dospeo mi je <u>u ruke</u> jedan klavir.	
(66) <i>Il vaso è caduto per terra.</i>			Vaza je pala <u>na zemlju</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija s adlativnom funkcijom s predlogom *per* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘za’ kojim se označava cilj kretanja uz glagol *partire* ‘krenuti, poći’ (59-60), imenicu izvedenu od njega (63) ili neko prevozno sredstvo (64). Međutim, predlog ‘za’ javlja se samo uz toponime, uz koje takođe može stajati predlog ‘u’, kao u primerima (59) i (61), kao i predlog ‘na’, kao u primerima (60) i (62), dok upotreba predloga ‘za’ nije moguća uz druge vrste lokalizatora, uz koje je, pak, neophodna upotreba predloga ‘u’, kao u primerima (61) i (65) i predloga ‘na’, kao u primerima (62) i (66).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘za’	Spacijalni dativ s predlozima ‘ka’ i ‘prema’
(67) <i>Il treno prosegue per Milano.</i>	Voz nastavlja <u>za Milano</u> .	Voz nastavlja <u>ka/prema Milano</u> .
(68) <i>I rifiuti della Campania sono in viaggio per il Nord.</i>	Otpaci iz Kampanije su na putu <u>za/na Sever</u> .	Otpaci iz Kampanije su na putu <u>ka/prema Severu</u> .

Pored spacijalnog akuzativa s predlogom ‘za’ uz glagole (67) i imenice (68) kojima se označava kretanje ka nekom mestu, kao odgovarajući srpski ekvivalent može se javiti i spacijalni dativ s predlozima ‘ka’ i ‘prema’ kojim se izražava dinamička direktivnost.

Slučajevima poput onih navedenih u primerima (69) i (70) italijanske gramatike i rečnici tradicionalno pripisuju adlativnu funkciju iako je očigledno da u njima nije izraženo pravo kretanje pošto glagoli koji su u njima upotrebljeni poseduju obeležja dinamičnost (–) i direktivnost (–). Međutim, budući da „direktivnost u nekim slučajevima ne znači promenu mesta u prostoru, nego tome blisku psihofiziološku usmerenost“ (Piper 2005b: 726), i mi smatramo da je u ovim primerima izražena adlativna funkcija s figurativnim značenjem.

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Objekatski direktivni dativ s predlogom ‘prema’
(69) <i>Non aveva mai capito il suo amore <u>per il marito</u>.</i>	Nikad nije razumeo njenu ljubav <u>prema mužu</u> .
(70) <i>Ha ereditato dai nonni la passione <u>per la scienza</u>.</i>	Nasledio je od bake i deke strast <u>prema nauci</u> .

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija jeste objekatski direktivni dativ s predlogom ‘prema’. U primeru (69) reč je o dativu indirektnog objekta kojim se označava adresat kom su upućena osećanja, dok je u primeru (70) u pitanju eksplikativni dativ kao dopuna imenici.

3.9.2.5. Predlog *su*

Predlog *su* se u predloškim konstrukcijama s adlativnom funkcijom može naći u gotovo svim primerima s tim predlogom datim u 3.9.1.1.3, ali uz glagole s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+). Kao sinonim nepravog predloga *contro* ‘protiv’ (79-82) javlja se uz imenice s obeležjem živo (+).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’
(71) <i>Metti il libro <u>sul tavolo</u>.</i>	Stavi knjigu <u>na sto</u> .
(72) <i>Ha bevuto il caffè e si è sdraiato <u>sul divano</u>.</i>	Popio je kafu i legao <u>na kauč</u> .
(73) <i>Ho appeso molti quadri <u>sulle pareti della mia camera</u>.</i>	Okačio sam mnogo slika <u>na zidove</u> svoje sobe.
(74) <i>La sua terrazza dà <u>sul Tamigi</u>.</i>	Njegova terasa gleda <u>na Temzu</u> .
(75) <i>Un’ampia finestra guarda <u>sul mare</u>.</i>	Veliki prozor gleda <u>na more</u> .
(76) <i>Ha un terrazzo con vista <u>sul lago</u>.</i>	Ima terasu s pogledom <u>na jezero</u> .
(77) <i>In ottobre lei tornerà <u>su Canale 5</u>.</i>	Ona će se u oktobru vratiti <u>na Kanal 5</u> .
(78) <i>Benvenuti <u>su Radio Monte Carlo</u>.</i>	Dobro došli <u>na Radio Monte Karlo</u> .

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *su* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’ kojim se izražava usmerenost, tj. približavanje gornjoj (71-72) ili vertikalnoj bočnoj površini lokalizatora (73). Pored toga, ovaj predlog se koristi i uz razne geografske pojmove (74-76) i televizijske (77) i radio kanale (78).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’
(79) <i>Sono salito <u>sull’autobus</u>.</i>	Ušao sam <u>u autobus</u> .
(80) <i>Io e il mio compagno saltammo <u>sul treno</u>.</i>	Ja i moj drug smo uskočili <u>u voz</u> .
(81) <i>Un mio amico è finito <u>sul giornale</u>.</i>	Jedan moj prijatelj je dospeo <u>u novine</u> .
(82) <i>Vorremmo inserire <u>sulla nostra rivista un Suo articolo</u>.</i>	Želeli bismo da uvrstimo jedan Vaš članak <u>u naš časopis</u> .

S druge strane, uz imenice koja označavaju prevozna sredstva (79-80) i pisane medije (81-82) odgovarajući srpski ekvivalent predloških konstrukcija s adlativnom funkcijom s predlogom *su* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘u’ kojim je izražena usmerenost kretanja ka unutrašnjosti lokalizatora.

Pored toga, italijanske gramatike i rečnici adlativnu funkciju pripisuju i primerima upotrebe predloga *su* kao sinonima nepravog predloga *contro* ‘protiv’ (83-86).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Objekatski akuz. s predl. ‘na’, ‘u’, ‘o’
(83) <i>Stanno preparando la marcia <u>su Roma</u>.</i>	Pripremaju marš <u>na Rim</u> .
(84) <i>La pioggia picchia <u>sulla finestra</u>.</i>	Kiša udara <u>u/o prozor</u> .
(85) <i>Hanno sparato <u>su un soldato</u>.</i>	Pucali su <u>u/na jednog vojnika</u> .
(86) <i>Si scagliarono <u>su di me</u>.</i>	Nasrnuli su <u>na mene</u> .

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija s predlogom *su* upotrebljenim kao sinonim nepravog predloga *contro* ‘protiv’ (83-86) jeste objekatski akuzativ s predlozima ‘na’, ‘u’ i ‘o’ kojim je izražen objekat cilja. Izbor navedenih predloga zavisi od imenice u predložko-padežnoj konstrukciji i rekcije upotrebljenog glagola.

3.9.2.6. Predlog *tra/fra*

U italijanskim predloškim konstrukcijama s adlativnom funkcijom s predlogom *tra/fra* javljaju se kako imenice i zamenice sa obeležjem živo (+), kao u primerima od (87) do (89), tako i imenice sa obeležjem živo (–), kao u primeru (90). U pitanju mogu biti ili imenice i zamenice u množini (89-90) ili zbirne imenice u jednini (87-88).

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘među’ (‘u’ i ‘na’)
(87) <i>Era pronta a scendere <u>tra il pubblico</u>.</i>	Bila je spremna da siđe <u>među / u publiku</u> .
(88) <i>Gli piaceva andare <u>fra la gente</u>.</i>	Voleo je da ide <u>među ljude / narod</u> .
(89) <i>Torna <u>tra noi</u>.</i>	Vrati se <u>među nas</u> .
(90) <i>Un albero è caduto <u>tra le auto</u>.</i>	Drvo je palo <u>među / na automobile</u> .

Srpski ekvivalent predloških konstrukcija s predlogom *tra/fra* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘među’ kojim se izražava usmerenost ka lokalizatoru sačinjenom od „više lokalizatora iste vrste ili delova jednog lokalizatora“ (Antonić 2005a: 215), s podatkom o doseganju cilja. Pored predloga ‘među’ u primeru (87) može se upotrebiti i

predlog ‘u’, koji je ujedno i uobičajeniji od predloga ‘među’ u ovakvim primerima, dok se u primeru (90) može javiti i predlog ‘na’, koji je takođe češći od predloga ‘među’.

3.9.2.7. Predlog *di*

Predlog *di* u predloškim konstrukcijama s adlativnom funkcijom javlja se samo uz priloge za mesto *qui, qua* ‘ovde’ i *lì, là* ‘tamo’.

<i>Complemento di moto a luogo</i>	Prilozi za mesto
(91) <i>Vado <u>di là</u>.</i>	Idem <u>tamo</u> .
(92) <i>Vieni <u>di qua</u>.</i>	Dođi <u>ovamo</u> .

Dodavanjem predloga *di* uz date priloge za mesto koji imaju prevashodno lokativnu funkciju dobijaju se prilozi za mesto s adlativnom funkcijom čiji su srpski ekvivalenti prilozi za mesto ‘tamo’ (91) i ‘ovamo’ (92). Navedenim italijanskim predloškim konstrukcijama uz glagole mirovanja može se izraziti i mesto u/na kom se realizuje mirovanje (detaljnije o tome u 3.9.1.1.7), a uz glagole kretanja date u 3.9.4.4. mogu imati i perlativnu funkciju. Adlativna funkcija predloških konstrukcija s predlogom *di* u italijanskom se može izraziti i sintetički pomoću priloga *ci*, dok je u srpskom njeno sintetičko izražavanje moguće samo pomoću navedenih priloga za mesto.

Analizirana adlativna funkcija se u italijanskom u svim navedenim slučajevima (osim u upravo navedenim primerima (91) i (92), kao i u primerima od (46) do (48), u kojima je upotrebljen bespredložki spacijalni dativ) može izraziti i sintetički pomoću priloga *ci*, čija je mogućnost upotrebe kontekstualno uslovljena, a često i pleonastična. Kao odgovarajući srpski ekvivalenti priloga *ci* najčešće se javljaju prilozi za mesto ‘tamo’, ‘tu’ i slični, čija je upotreba takođe uslovljena kontekstom, ali za razliku od italijanskog, u srpskom nije pleonastična.

3.9.3. Ablativna funkcija

Ablativnu funkciju u italijanskom jeziku mogu imati predloške konstrukcije koje tradicionalna klasifikacija svrstava u sledeće tri vrste: 1. za mesto od/iz/sa kog se realizuje kretanje, 2. za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje i 3. za mesto porekla ili poticanja. U sve tri vrste javljaju se samo pravi predlozi *da* i *di*.

3.9.3.1. Predloške konstrukcije za mesto od/iz/sa kog se realizuje kretanje (*complemento di moto da luogo*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *da* i *di* može se označavati lokalizator koji predstavlja polazište predikacije. Ove predloške konstrukcije mogu stajati uz glagole kretanja s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+) ili uz imenice izvedene od njih.

3.9.3.1.1. Predlog *da*

Imenice u predloškim konstrukcijama s predlogom *da* uglavnom imaju obeležje živo (–), ali mogu posedovati i obeležje živo (+), kao u primeru (14). Predloške konstrukcije mogu imati i figurativno značenje (6), a lokalizator može označavati i situacioni kontekst predikacije, kao u primerima (5), (11) i (12).

<i>Complemento di moto da luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlozima ‘iz’ i ‘s(a)’
(1) <i>Il treno è partito stamattina da Milano.</i>	Voz je krenuo jutros <u>iz Milana</u> .
(2) <i>Il suo rientro da Parigi è previsto per martedì.</i>	Njegov povratak <u>iz Pariza</u> je predviđen za utorak.
(3) <i>Sono appena arrivato da Venezia.</i>	Upravo sam stigao <u>iz Venecije</u> .
(4) <i>Sono venuto da Roma per vedere la partita.</i>	Došao sam <u>iz Rima</u> da bih gledao utakmicu.
(5) <i>La vidi tornare dal passeggio.</i>	Video sam je kako se vraća <u>iz šetnje</u> .

<i>Complemento di moto da luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlozima ‘iz’ i ‘s(a)’
(6) È uscito <u>da una relazione</u> per la quale ha sofferto molto.	Izašao je <u>iz veze</u> zbog koje je mnogo patio.
(7) Siamo partiti <u>dalla Sardegna</u> .	Krenuli smo <u>sa Sardinije</u> .
(8) L'aria fredda arriva <u>dai Balcani</u> .	Hladan vazduh stiže <u>sa Balkana</u> .
(9) Dopo due ore il gatto è sceso <u>dall'albero</u> da solo.	Posle dva sata mačka je sama sišla <u>s drveta</u> .
(10) È caduto <u>dal tetto</u> .	Pao je <u>s krova</u> .
(11) Ero appena uscito <u>dal concerto</u> .	Upravo sam bio izašao <u>sa koncerta</u> .
(12) Le gemelle erano tornate <u>dalla gita scolastica</u> .	Bliznakinje su se vratile <u>sa školske ekskurzije</u> .

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *da* jeste spacijalni genitiv s predlozima ‘uz’ i ‘s(a)’, koji je u suštini jedna vrsta ablativnog genitiva. Izbor predloga zavisi od tipa lokalizatora i predikacije, pa je tako u primerima od (1) do (6) upotrebljen spacijalni genitiv s predlogom ‘iz’ kojim se izražava udaljavanje od unutrašnjosti lokalizatora, ali i od određenog situacionog konteksta (5), a javlja se i u figurativnom značenju (6). S druge strane, u primerima od (7) do (12) odgovarajući srpski ekvivalent je spacijalni genitiv s predlogom ‘s(a)’ kojim se izražava „udaljavanje od površine lokalizatora koji, pri tom, poseduje i visinu“ (Antonić 2005a: 153), kao i od nekog situacionog konteksta (11-12). Stoga smatramo da bi se genitiv u primerima (5), (11) i (12), iako AntoniĆ (*ibid.* 127-176) ne navodi situacioni genitiv kao poseban tip genitiva, mogao tumačiti upravo kao situacioni genitiv.

<i>Complemento di moto da luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlogom ‘od’
(13) Mi sono allontanato <u>dal tavolo</u> .	Udaljio sam se <u>od stola</u> .
(14) È andato via <u>dai genitori</u> .	Otišao je <u>od roditelja</u> .
(15) Ha viaggiato <u>da Roma a Madrid</u> con l'attuale primo ministro.	Putovali ste <u>od Rima do Madrida</u> sa sadašnjim premijerom.

<i>Complemento di moto da luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlogom ‘od’
(16) <i>Quanto dura il volo da Roma a Milano?</i>	Koliko je traje let od Rima do Milana?

U primerima od (13) do (16) pokazano je da odgovarajući srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija može biti i spacijalni genitiv s predlogom ‘od’ kojim se izražava udaljavanje od lokalizatora bez podatka o kom njegovom delu je reč. Specifična je upotreba imenice s obeležjem živo (+) u svojstvu lokalizatora s predlogom ‘od’ uz glagol kretanja u primeru (14) u kom je ablativno značenje „opšte semantičko obeležje i predstavlja značenjsku osnovu za uspostavljanje negiranog socijativnog značenja“ (Antonić 2005a: 153). Pored toga, u primerima (15) i (16) navedeni su slučajevi korelativnog odnosa između dva lokalizatora koji se u italijanskom izražava predlozima *da – a*, a u srpskom predlozima ‘od – do’, mada se uz prvi lokalizator mogu upotrebiti i već pomenuti predlozi ‘iz’ i ‘s(a)’. Drugi lokalizator u italijanskom ima adlativnu funkciju, pa se osim spacijalnog genitiva s predlogom ‘do’, navedenog u primerima (15) i (16), kao odgovarajući srpski ekvivalent može javiti i spacijalni akuzativ s predlozima ‘u’ i ‘na’, kao što je navedeno u 3.9.2.2.

Ablativna funkcija koju u navedenim predloškim konstrukcijama označava predlog *da* može se u italijanskom izraziti i sintetički pomoću priloga *ne*, a u srpskom prilozima za mesto ‘odavde’, ‘odande’, ‘odatile’ i sličnim. Međutim, pošto je njihova upotreba u velikoj meri kontekstualno uslovljena, prevladava njeno analitičko izražavanje u oba jezika.

3.9.3.1.2. Predlog *di*

Predlog *di* u predloškim konstrukcijama s ablativnom funkcijom javlja se samo uz malobrojne, ali frekventne imenice *casa* ‘kuća’, *scuola* ‘škola’, *chiesa* ‘crkva’ i *prigione* ‘zatvor’, i to najčešće uz glagol *uscire* ‘izaći’, mada se može javiti i uz glagole *partire* ‘krenuti, poći’ (20) i *andare* ‘ići’, kao i primerima (21) i (22), u kojima je predlog *di* upotrebljen u korelaciji s predlogom *in*. U primerima od (17) do (20) umesto predloga *di* može se upotrebiti i predlog *da*.

<i>Complemento di moto da luogo</i>	Spacijalni genitiv s predlozima ‘iz’ i ‘od’
(17) <i>Sono già usciti <u>di scuola</u>.</i>	Već su izašli <u>iz škole</u> .
(18) <i>È uscito <u>di prigione</u> ieri.</i>	Juče je izašao <u>iz zatvora</u> .
(19) <i>Uscendo <u>di chiesa</u>, mi fermò disse...</i>	Izlazeći <u>iz crkve</u> , zaustavio me je i rekao...
(20) <i>Partii <u>di casa</u> alle otto.</i>	Krenuo sam <u>iz/od kuće</u> u osam.
(21) <i>Due signore vanno <u>di casa in casa</u> presentandosi cose assistenti sociali.</i>	Dve gospođe idu <u>od kuće</u> do kuće predstavljajući se kao socijalne radnice.
(22) <i>Andarono <u>di città in città</u>.</i>	Išli su <u>od grada</u> do grada / <u>iz grada</u> u grad.

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija s predlogom *di* jeste takođe spacijalni genitiv s predlogom ‘iz’, ali i s predlogom ‘od’, kao u primeru (20) uz glagol ‘krenuti’, i u primerima (21) i (22) u korelaciji sa spacijalnim genitivom s predlogom ‘do’, dok je u primeru (22) moguća i upotreba predloga ‘iz’ u korelaciji sa spacijalnim genitivom s predlogom ‘u’ u zavisnosti od lokalizatora. U primerima od (17) do (20) u italijanskom je moguće sintetičko izražavanje ablativne funkcije pomoću priloga *ne*, kao i u srpskom prilozima za mesto ‘odavde’, ‘odande’, ‘odatile’ i sličnim, ali je i u ovim slučajevima njihova upotreba u velikoj meri kontekstualno uslovljena, te stoga prevladava analitičko izražavanje ove funkcije u oba jezika.

3.9.3.2. Predloške konstrukcije za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje (*complemento di allontanamento o separazione*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *da* i *di* može se označavati lokalizator od kog je udaljen ili odvojen neki pojam kako s obeležjem živo (+), tako i s obeležjem živo (–). Ove predloške konstrukcije mogu stajati uz glagole, imenice, prideve i priloge, a u njima se mogu javiti imenice i zamenice (model V/N/Adj/Adv+Prep+N/Pro).

3.9.3.2.1. Predlog *da*

Predložke konstrukcije s predlogom *da* mogu stajati uz glagole, kao u primerima od (1) do (4), (9), (10), (12), (13) i od (15) do (17), imenice, kao u primerima (5), (11) i (14), prideve (6) i priloge, kao u primerima (7), (8) i (18).

<i>Complemento di allontanamento o separazione</i>	Ablativni genitiv s predlogom ‘od’
(1) <i>Ha dovuto distaccarsi dagli amici.</i>	Morao je da se odvoji <u>od prijatelja</u> .
(2) <i>Le Alpi separano l'Italia dalla Francia.</i>	Alpi razdvaja Italiju <u>od Francuske</u> .
(3) <i>Ho divorziato da lui perché non lo amavo più.</i>	Razvela sam se <u>od njega</u> jer ga nisam više volela.
(4) <i>La città dista pochi chilometri dal confine.</i>	Grad je udaljen nekoliko kilometara <u>od granice</u> .
(5) <i>Ha paura del distacco dai genitori.</i>	Plaši se odvajanja <u>od roditelja</u> .
(6) <i>I nostri obiettivi sono diversi dai loro.</i>	Naši ciljevi su drugačiji <u>od njihovih</u> .
(7) <i>Lontano dagli occhi, lontano dal cuore.</i>	Daleko <u>od očiju</u> , daleko <u>od srca</u> .
(8) <i>Mangiava e masticava diversamente da loro.</i>	Jeo je i žvakao drugačije <u>od njih</u> .

Srpski ekvivalent ovih predložkih konstrukcija s predlogom *da* u primerima od (1) do (8) jeste ablativni genitiv s predlogom ‘od’ kojim se izražava udaljavanje, odvajanje ili izdvajanje. Pored predloga ‘od’ uz ablativni genitiv drugih tipova lokalizatora, koji predstavljaju odgovarajuće srpske ekvivalente ovih predložkih konstrukcija, mogu stajati i predlozi ‘iz’ (9-11) i ‘s(a)’ (12-14), ali može se javiti i slobodni ablativni genitiv (15-16). Izbor odgovarajućeg srpskog ekvivalenta zavisi od tipa lokalizatora i predikacije. Predlog ‘od’ u primerima od (1) do (8) ukazuje na udaljenost od lokalizatora bez preciziranja o kom je njegovom delu reč. Genitiv s predlogom ‘od’ u primeru (7), u kom je italijanski pridev *lontano* ‘daleko’ upotrebljen u priloškoj funkciji, može se tumačiti i kao spacijalni genitiv.

Complemento di allontanamento o separazione	Ablativni genitiv s predlogom 'iz'
(9) <i>I giornalisti stranieri sono stati espulsi dal paese.</i>	Strani novinari su proterani <u>iz zemlje</u> .
(10) <i>Non riesco a togliermelo dalla testa.</i>	Ne uspevam da ga izbacim <u>iz glave</u> .
(11) <i>L'esclusione dalla nazionale ha peggiorato la sua situazione psicologica.</i>	Isključenje <u>iz reprezentacije</u> pogoršalo je njegovo psihološko stanje.

U srpskim ekvivalentima ovih predloških konstrukcija u primerima od (9) do (11) upotrebljen je ablativni genitiv s predlogom 'iz' kojim se označava udaljenost od unutrašnjosti lokalizatora, bilo u bukvalnom značenju (9) bilo figurativno (10-11), kako uz glagole (9-10), tako i uz imenice (11).

Complemento di allontanamento o separazione	Ablativni genitiv s predlogom 's(a)'
(12) <i>Quando studia, non alza mai gli occhi dal libro.</i>	Kad uči, uopšte ne diže pogled <u>s knjige</u> .
(13) <i>Togli tutta la roba dalla scrivania.</i>	Skloni sve stvari <u>sa pisaćeg stola</u> .
(14) <i>La percentuale spetta all'operaio anche durante l'assenza dal lavoro per malattia.</i>	Ovaj procenat pripada radniku i tokom odsustva <u>s posla</u> zbog bolesti.

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija s predlogom *da* u primerima od (12) do (14) jeste ablativni genitiv s predlogom 's(a)' kojim se izražava udaljavanje od površine lokalizatora, kao u primerima (12) i (13), dok je u primeru (14) taj predlog neophodan zbog rekcije imenica 'odsustvo'.

Complemento di allontanamento o separazione	Ablativni genitiv
(15) <i>Mi sono liberato dai miei impegni.</i>	Oslobodio sam se <u>svojih obaveza</u> .
(16) <i>Guardatevi dal pericolo di creare nuovi nemici.</i>	Čuvajte se <u>opasnosti</u> da stvorite nove neprijatelje.

Odgovarajući srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *da* u primerima (15) i (16) jeste slobodni ablativni genitiv koji se javlja kao rekcijaska dopuna glagolima tipa ‘osloboditi se’, ‘čuvati se’, pa se može tumačiti i kao eksplikativni genitiv kao dopuna glagolu, ali i kao slobodni objekatski genitiv (up. Antičić 2005a: 134-135, 137-138).

3.9.3.2.2. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se u ovoj vrsti predloških konstrukcija samo uz retke glagole tipa *liberarsi* ‘osloboditi se’ (17) i priloge poput *lontano* ‘daleko’ (18) uz koje takođe, i to češće, može stajati predlog *da*, kao što je već navedeno u primerima (7) i (15).

<i>Complemento di allontanamento o separazione</i>	Ablativni genitiv (s predlogom ‘od’)
(17) <i>Si era liberato <u>della paura</u> di lei.</i>	Oslobodio se <u>straha</u> od nje.
(18) <i>Mi trovavo lontano <u>di casa</u>.</i>	Nalazio sam se daleko <u>od kuće</u> .

U srpskim ekvivalentima italijanskih predloških konstrukcija u primerima (17) i (18) upotrebljen je slobodni ablativni genitiv uz glagol ‘osloboditi se’ (17), kao i u primeru (15), ali i ablativni genitiv s predlogom ‘od’ uz prilog ‘daleko’ (7). Genitiv s predlogom ‘od’ u primeru (18), kao i onaj u primeru (7), može se tumačiti i kao spacijalni genitiv.

Ablativna funkcija navedenih predloških konstrukcija za mesto od/iz/sa kog se realizuje odvajanje ili udaljavanje u određenim kontekstualno uslovljenim okolnostima, osim kad stoji uz imenice, kao u primerima (5), (11) i (14), može se izraziti i sintetički pomoću priloga *ne*. S druge strane, u srpskom se ona izražava uglavnom analitički osim u malobrojnim slučajevima upotrebe slobodnog ablativnog genitiva kao rekcijske dopune navedenim glagolima, kao u primerima od (15) do (17). Dakle, ovo je još jedna od funkcija čije je izražavanje u jednom analitičkom jeziku kakav je italijanski moguće i različitim sintetičkim sredstvima, dok pretežno sintetički jezik, kao što je srpski, ima gotovo zanemarljive mogućnosti za njeno sintetičko izražavanja, te stoga u njemu u značajnoj meri preovladava ono analitičko.

3.9.3.3. Predložke konstrukcije za mesto porekla ili poticanja

(complemento di origine o provenienza)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di* i *da* može se označavati odakle potiče ili vodi poreklo imenica na koju se predložka konstrukcija odnosi.

3.9.3.3.1. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se kako uz imenice (model N+Prep+N) koje poseduju obeležje živo (+), pa mogu označavati i vlastita imena osoba, tako i uz one koje poseduju obeležje živo (-). U predloškim konstrukcijama može se naći vlastito ime osobe (1), prezime (2) ili geografski pojam, kao u primerima od (3) do (7). Osim uz imenice ove predložke konstrukcije koriste se i uz prideve (model Adj+Prep+N) sa značenjem porekla ili poticanja uz imena geografskih pojmova, kao u primerima od (8) do (10).

<i>Complemento di origine</i>	Prezime	Posesivni genitiv	Prisvojni pridev
(1) <i>Marco Di Stefano</i>	Marko <u>Di Stefano</u>	*Marko <u>od Stefana</u>	* <u>Stefanov</u> Marko
(2) <i>Cosimo de' (dei) Medici</i>	Kozimo <u>de Mediči</u>	*Kozimo <u>od Medičijevih</u>	

U primerima (1) i (2) formalno gledano reč je o predloškim konstrukcijama za mesto porekla, ali one danas predstavljaju prezimena osoba, tako da će isti oblik zadržati i u srpskom. Iz tog razloga srpski ekvivalenti ovih primera u kojima su upotrebljeni posesivni genitiv s predlogom 'od' i prisvojni pridev, a koji predstavljaju bukvalan prevod datih primera na srpski, označeni su kao neprihvatljivi. Dakle, samo su prezimena odgovarajući srpski ekvivalenti datih primera.

<i>Complemento di origine</i>	Ablativni genitiv s predlogom 'od'	Ablativni genitiv s predlogom 'iz'	Ablativni gen. s predl. 'sa'	Etnički pridev
(3) <i>Leonardo di Pisa</i>	Leonardo <u>od Pize</u>	Leonardo <u>iz Pize</u>		Leonardo <u>Pizanski</u>
(4) <i>Caterina d'Aragona</i>	Katarina <u>od Aragona</u>	*Katarina <u>iz Aragona</u>		Katarina <u>Aragonska</u>
(5) <i>Simone di Sicilia</i>	*Simon <u>od Sicilije</u>		*Simon <u>sa Sicilije</u>	Simon <u>Sicilijanski</u>

Srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija za mesto porekla u kojim je upotrebljeno vlastito ime nekog geografskog pojma, kao u primerima od (3) do (5), može biti ablativni genitiv porekla s predlozima 'od', 'iz' i 's(a)' u zavisnosti od toga koji se od ovih predloga koristi uz genitiv datih geografskih pojmova, kao i etnički pridev izveden od imena tih geografskih pojmova, ako takav pridev postoji u srpskom i ako je njegova upotreba uobičajena uz odgovarajuća vlastita imena. Međutim, budući da je broj srpskih etničkih prideva, naročito onih koje se odnose na geografske pojmove van Srbije veoma ograničen, a čak i kad se nalaze u Srbiji ili blizu nje, najčešće poznat samo u okolini mesta na koja se odnose, u srpskom ipak preovladava analitičko izražavanje porekla. Treba napomenuti i da primeri označeni kao neprihvatljivi nisu agramatični, ali se u navedenom obliku ne javljaju u srpskom jeziku.

<i>Complemento di origine</i>	Ablativni genitiv s predlogom 'iz'	Ablativni genitiv s predlogom 'sa'	Etnički pridev
(6) <i>i formaggi del Piemonte</i>	sirevi <u>iz Pijemonta</u>		<u>pijemontski</u> sirevi
(7) <i>i vini della Sicilia</i>		vina <u>sa Sicilije</u>	<u>sicilijanska</u> vina

I u slučaju italijanskih predloških konstrukcija za mesto porekla koje se odnose na imenice koje poseduju obeležje živo (–), kao u primerima (6) i (7), srpski ekvivalenti su takođe ablativni genitiv porekla s predlozima 'iz' i 's(a)', ali ne i s predlogom 'od', kao i etnički pridev izveden od imena datih geografskih pojmova, ako postoji. Upotreba

navedenih predloga i ovde zavisi isključivo od toga koji se od njih koristi uz genitiv odgovarajućeg geografskog pojma. Važno je napomenuti da je u ovim primerima i u italijanskom moguća upotreba prideva *piemontesi* ‘pijemontski’ i *siciliani* ‘sicilijanski’ ili bilo kog drugog etničkog prideva koji postoji u italijanskom, čime bi se izbegla upotreba predloških konstrukcija za mesto porekla i što bi doprinelo ekonomičnijem izražavanju. Međutim, budući da je broj italijanskih etničkih prideva koji se odnose na geografske pojmove van Italije veoma ograničen, kao i to da se neki od njih koji se odnose na manje poznate geografske pojmove i u samoj Italiji najčešće koriste samo na ograničenom prostoru (u blizini tih mesta), mnogo je češća upotreba upravo predloških konstrukcija za mesto porekla nego odgovarajućih etničkih prideva. Dakle, u ovim slučajevima i italijanski i srpski podjednako raspoložu mogućnošću kako analitičkog tako i sintetičkog izražavanja, ali ipak preovladava analitičko izražavanje i u jednom i u drugom jeziku.

<i>Complemento di origine</i>	Ablativni genitiv s predlogom ‘iz’	Ablativni genitiv s predlogom ‘sa’	Etnička imenica
(8) <i>originario di Trieste</i>	poreklom <u>iz Trsta</u>		poreklom <u>Trščanin</u>
(9) <i>oriundo di Firenze</i>	poreklom <u>iz Firenze</u>		poreklom <u>Firentinac</u>
(10) <i>nativo della Corsica</i>		rodom <u>sa Korzike</u>	rodom <u>Korzikanac</u>

Kod italijanskih predloških konstrukcija za mesto porekla uvedenih pridevima sa značenjem poticanja, kao u primerima od (8) do (10), odgovarajući srpski ekvivalent predstavlja ablativni genitiv porekla s predlozima ‘sa’ ili ‘iz’, ali ne i s predlogom ‘od’, i to ne u zavisnosti od imenica ‘poreklo’ i ‘rod’ u predikatskom instrumentalu, koje predstavljaju glavne reči ovih imeničkih sintagmi, već od toga koji se od navedenih predloga koristi uz genitiv datih geografskih pojmova. Pored toga, srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija u navedenim primerima može biti i odgovarajuća etnička imenica. Međutim, budući da je i njihov broj, kao i broj etničkih prideva veoma

ograničen, u srpskom ipak preovladava analitičko izražavanje porekla. S druge strane, u italijanskom je u odgovarajućem kontekstu moguće i sintetičko izražavanje porekla pomoću priloga *ne*, na primer: *Vivo qui a Roma, ma non ne sono originario* ‘Živim ovde u Rimu, ali poreklom nisam odavde (nisam rođen ovde u Rimu)’, ali budući da je ono u velikoj meri uslovljeno kontekstom, i u italijanskom ipak preovladava analitičko izražavanje ablativne funkcije u ovim predloškim konstrukcijama za mesto porekla.

Ovde je takođe vrlo važno napomenuti da italijanski pridevi *oriundo* i *nativo* ‘poreklom, rodom’ mogu biti upotrebljeni i kao imenice: *oriundo* ‘osoba stranog porekla’, *nativo* ‘domorodac, starosedelac’, tako da se tada uz njih mogu naći i etnički pridevi u funkciji atributa, kao na primer: *Negli Stati Uniti ci sono molti oriundi italiani* ‘U Sjedinjenim Američkim Državama ima mnogo građana italijanskog porekla’ ili *I nativi americani vivono nelle riserve* ‘Američki starosedeooci žive u rezervatima’. Međutim, s obzirom na već pomenute činjenice u vezi sa italijanskim etničkim pridevima i njihovim ograničenim brojem, i u ovim slučajevima mnogo je češća upotreba predloških konstrukcija za mesto porekla, kao u primerima od (8) do (10), nego odgovarajućih etničkih prideva.

Predlog *di* često stoji uz imena gradova u italijanskim predloškim konstrukcijama za mesto porekla, npr. *Marco è di Firenze* ‘Marko je iz Firenze’, a moguće je, mada ređe s obzirom na date napomene u vezi sa italijanskim etnicima, i sintetičko izražavanje porekla, na primer: *Marco è fiorentino* ‘Marko je Firentinac’. S druge strane, u odgovoru na pitanja poput *Di dove è Luca?* ‘Odakle je Luka?’ uz imena država mnogo je češća upotreba etnika, na primer: *Luca è svizzero* ‘Luka je Švajcarac’, iako je i ovde moguće analitičko izražavanje porekla: *Luca è della Svizzera* ‘Luka je iz Švajcarske’, za razliku od srpskog gde preovladava upotreba ablativnog genitiva porekla s predlogom ‘iz’, a ne etničkih imenica. Ipak, italijanske predloške konstrukcije za mesto porekla uz imena država javljaju se u slučajevima kad je reč o osobi koja je rođena u nekoj državi, živi u njoj i njen je državljanin, ali je druge nacionalnosti: *Luca è italiano, ma è della Svizzera* ‘Luka je Italijan, ali je iz Švajcarske’. Dakle, u ovakvim slučajevima i italijanski i srpski etnici više se vezuju za nacionalno, a predloške konstrukcije za geografsko određenje porekla.

3.9.3.3.2. Predlog *da*

Za razliku od predloških konstrukcija za mesto porekla ili poticanja s predlogom *di*, one s predlogom *da* javljaju se ne samo uz imenice nego i uz glagole, a ne javljaju se uz prave prideve.⁶⁸ Imenice uz koje se koriste mogu posedovati i obeležje živo (+) i označavati i vlastita imena osoba, ali i obeležje živo (-). U predloškim konstrukcijama nalaze se vlastita imena geografskih pojmova, kao u primerima od (11) do (16), ali i zajedničke imenice koje se odnose na pojmove iz/od kojih neko/nešto može poticati, kao u primerima od (17) do (22).

<i>Complemento di provenienza</i>	Prezime	Ablativni genitiv s predlogom 'od'	Ablativni genitiv s predlogom 'iz'	Etnički pridev
(11) <i>Leonardo da Vinci</i>	Leonardo <u>da Vinči</u>	*Leonardo <u>od Vinčija</u>	*Leonardo <u>iz Vinčija</u>	
(12) <i>Guido da Montefeltro</i>	Gvido <u>da Montefeltro</u>	*Gvido <u>od Montefeltra</u>	*Gvido <u>iz Montefeltra</u>	
(13) <i>Antonello da Messina</i>	Antonelo <u>da Mesina</u>	*Antonelo <u>od Mesine</u>	*Antonelo <u>iz Mesine</u>	*Antonelo <u>Mesinski</u>
(14) <i>Caterina da Siena</i>		*Katarina <u>od Sijene</u>	Katarina <u>iz Sijene</u>	Katarina <u>Sijenska</u>

Italijanske predloške konstrukcije za mesto porekla s predlogom *da* u imenima istorijskih ličnosti u srpskim ekvivalentima mogu se javiti u nepromenjenom obliku i tretirati kao prezimena, kao u primerima (11) i (12). Pored toga, srpski ekvivalenti ovih predloških konstrukcija mogu biti i ablativni genitiv porekla s predlogom 'iz' i etnički

⁶⁸ Participle sadašnje i prošle uz koje se javljaju ove predloške konstrukcije, iako su upotrebljeni pridevski, smatramo glagolima.

pridev, kao u primeru (14). Kao neprihvatljivi označeni su primeri koji nisu agramatični, ali se u navedenom obliku ne javljaju u srpskom jeziku kao imena navedenih istorijskih ličnosti. S druge strane, u savremenom jeziku uobičajena je upotreba predloških konstrukcija s predlogom *da* sa imenima gradova uz vlastita imena ljudi u televizijskim kvizovima i drugim emisijama gde se publici predstavljaju osobe koje nisu javne ličnosti upravo na ovaj način, na primer: *Stasera con noi c'è anche Marco da Milano*⁶⁹ 'Večeras je s nama i Marko iz Milana'. Odgovarajući srpski ekvivalent u ovakvim primerima bio bi samo ablativni genitiv porekla s predlogom 'iz' budući da se navedene predloške konstrukcije ne mogu shvatiti kako prezimena.

Glagoli uz koje se javljaju italijanske predloške konstrukcije za mesto porekla s predlogom *da* jesu glagoli poticanja: *discendere, provenire, derivare, sorgere, scaturire* 'poticati, proizlaziti, proisticati', *nascere* 'roditi se, izvirati, proisticati' i slični, ali iste predloške konstrukcije mogu se javiti i uz glagole *apprendere* 'saznati', *ricevere* 'dobiti', *dipendere* 'zavisiti', *ricavare, estrarre* 'izvući, dobiti'.

<i>Complemento di provenienza</i>	Ablativni genitiv s predlogom 'iz'	Ablativni genitiv s predlogom 'od'	Ablativni genitiv s predlogom 'sa'
(15) <i>Il Po nasce dal Monviso.</i>	Po izvire <u>iz Monviza.</u>		
(16) <i>La pizza/La mafia proviene da Napoli / dalla Sicilia.</i>	Pica potiče <u>iz Napulja.</u>		Mafija potiče <u>sa Sicilije.</u>
(17) <i>Dante discende da una famiglia nobile.</i>	Dante potiče <u>iz plemićke porodice.</u>		
(18) <i>L'italiano deriva dal latino.</i>		Italijanski potiče <u>od latinskog.</u>	

⁶⁹ Upotreba ovakvih italijanskih predloških konstrukcija proističe iz odgovora na (često samo podrazumevano) pitanje *Da dove vieni?* 'Odakle dolaziš?', a ne na već pomenuto pitanje *Di dove sei?* 'Odakle si?' pošto ono zahteva upotrebu predloga *di* i u odgovoru jer se poticanje iz geografskih pojmova uz kopulativne glagole iskazuje predlogom *di*, a uz glagole kretanja predlogom *da*.

<i>Complemento di provenienza</i>	Ablativni genitiv s predlogom 'iz'	Ablativni genitiv s predlogom 'od'	Ablativni genitiv s predlogom 'sa'
(19) <i>Dipende da te.</i>		Zavisi <u>od</u> tebe.	
(20) <i>Ho ricevuto quell'orologio da mio nonno.</i>		Dobio sam taj sat <u>od</u> svog dede.	
(21) <i>Lo zucchero si estrae dalla barbabietola.</i>	Šećer se dobija <u>iz</u> šećerne repe.	Šećer se dobija <u>od</u> šećerne repe.	
(22) <i>Ho appreso quella notizia dai giornali / da Anna / dalla radio.</i>	Saznao sam tu vest <u>iz</u> novina.	Saznao sam tu vest <u>od</u> Ane.	Saznao sam tu vest <u>sa</u> radija.

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za mesto porekla s predlogom *da* uvedenih pomenutim glagolima jeste ablativni genitiv porekla s predlozima 'iz', 'od' ili 's(a)'. Izbor srpskog predloga ne zavisi samo od rekcije odgovarajućeg srpskog glagola, već i od drugih faktora. Naime, kad je u italijanskoj predložkoj konstrukciji upotrebljen neki geografski pojam, upotreba predloga zavisi od toga koji se predlog koristi uz taj geografski pojam, tako da se uz glagol 'poticati' može javiti i predlog 'iz' uz ime grada i predlog 's(a)' uz ime ostrva, kao u primeru (16), dok se uz isti glagol, ali kad stoji uz imenicu koja ne označava neki geografski pojam, već na primer jezik, koristi i predlog 'od', kao u primeru (18). Neki srpski glagoli mogu koristiti predloge 'iz' i 'od' bez razlike u značenju, kao u primeru (21), dok kod drugih izbor predloga 'iz', 'od' ili 's(a)' zavisi od toga koji se od njih koristi uz imenicu koja sledi, kao u primeru (22). Na kraju treba napomenuti da Stevanović (1991: 220-221) i Antonić (2005a: 129), pored toga što ga smatraju ablativnim, genitiv s predlogom 'od' u primerima poput onih pod (20) i (22) tumače i kao subjekatski genitiv dovodeći primere poput datih u vezu s rečenicama (20a) 'Deda mi je dao/poklonio taj sat' i (22a) 'Ana mi je rekla/javila/saopštila tu vest', dok onaj u primeru (19) smatraju „genitivom za označavanje izazivača radnje ili stanja“ (Stevanović *ibid.* 220), tj. „genitivom u semikopulativnom predikatu“ (Antonić *ibid.* 131-132).

U italijanskom je u nekim od navedenih slučajeva u odgovarajućem kontekstu moguće i sintetičko izražavanje porekla pomoću zamenice *ne*, kao na primer: *L'italiano deriva dal latino e ne deriva anche lo spagnolo* 'Italijanski potiče od latinskog, a i španski potiče od njega'. Međutim, po pitanju izražavanja porekla u onim primerima u kojima se u navedenim primerima koristi predlog *da* dolazi se do zaključka da u oba jezika ipak prevladava analitički način budući da je upotreba zamenice *ne* u italijanskom u velikoj meri uslovljena kontekstom, a da se sintetičko izražavanje u srpskom, poput onog u primeru (14), javlja u skoro zanemarljivom broju imena istorijskih ličnosti.

3.9.4. Perlativna funkcija (*complemento di moto per luogo*)

Perlativnu funkciju imaju italijanske predloške konstrukcije s pravim predlozima *per*, *da*, *tra/fra* i *di*, nepravim predlozima poput *attraverso* 'preko, kroz', kao i s nekim predloškim izrazima, na primer *in mezzo a* 'usred'. Ovim predloškim konstrukcijama označava se lokalizator po čijoj površini ili preko čije površine se realizuje predikacija izražena glagolima s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+/-) ili imenicama izvedenim od njih.

3.9.4.1. Predlog *per*

Imenice u predloškoj konstrukciji s perlativnom funkcijom s predlogom *per* poseduju obeležje živo (-), a glagoli uz koje ona stoji jesu oni s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+/-), kao i glagoli prostiranja.

<i>Complemento di moto per luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom 'po'	Spacijalni akuzativ s predlogom 'kroz'	Spacijalni instrumental
(1) <i>Corre per il parco.</i>	Trči <u>po</u> parku.	Trči <u>kroz</u> park.	Trči <u>parkom</u> .
(2) <i>Vagava per il bosco.</i>	Lutao je <u>po</u> šumi.	Lutao je <u>kroz</u> šumu.	Lutao je <u>šumom</u> .
(3) <i>Cammini per la città.</i>	Hodaš <u>po</u> gradu.	Hodaš <u>kroz</u> grad.	Hodaš <u>gradom</u> .

<i>Complemento di moto per luogo</i>	Spacijalni lokativ s predlogom ‘po’	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’	Spacijalni instrumental
(4) <i>Viaggia per il mondo.</i>	Putuje <u>po</u> svetu.		Putuje <u>svetom</u> .
(5) <i>Rotolarono per il pavimento.</i>	Valjali su se <u>po</u> podu.		
(6) <i>Gli italiani sparsi per il mondo sono quattro o cinque milioni.</i>	Italijana rasutih <u>po</u> svetu ima četiri ili pet miliona.		
(7) <i>Passò per il corridoio.</i>		Prošao je <u>kroz</u> hodnik.	Prošao je <u>hodnikom</u> .
(8) <i>I carri tedeschi passano per via Balbo.</i>		Nemački tenkovi prolaze <u>kroz</u> Ulicu Balbo.	Nemački tenkovi prolaze <u>Ulicom</u> Balbo.
(9) <i>I ladri sono entrati per la cantina.</i>		Lopovi su ušli <u>kroz</u> podrum.	
(10) <i>Se continuiamo per questa strada, non arriveremo al castello.</i>			Ako nastavimo <u>ovim</u> putem, nećemo stići do zamka.

Srpski ekvivalenti ovih predloških konstrukcija s predlogom *per* mogu biti spacijalni lokativ s predlogom ‘po’, spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’ i slobodni spacijalni instrumental. Izbor odgovarajućeg srpskog ekvivalenta zavisi od tipa lokalizatora i načina kretanja izraženog upotrebljenim glagolom. Spacijalnim lokativom s predlogom ‘po’ uz glagole kretanja (1-5) pokazuje se „da je kretanjem u različitim smerovima zahvaćena cela površina lokalizatora“ (Antonić 2005a: 284), a uz glagole tipa ‘rasuti’ (6) i uz objekat lokalizacije u množini „da je prostiranjem zahvaćeno više pojedinačnih tačaka površine istog lokalizatora“ (*ibid*). U predloškim konstrukcijama u primerima od (1) do (3) i od (7) do (9), u kojima su upotrebljene imenice koje označavaju omeđeni trodimenzionalni prostor uz glagole kretanja, kao odgovarajući srpski ekvivalent može se

javiti i spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’ kojim se izražava „presecanje lokalizatora po njegovoj unutrašnjosti“ (*ibid.* 212), dok njegova upotreba nije moguća u primeru (4) pošto imenica ‘svet’ u ovom kontekstu uz glagol ‘putovati’ označava neomeđeni prostor, kao ni u primeru (10) budući da je imenica ‘put’ dvodimenzionalni lokalizator. Slobodni spacijalni instrumental javlja se uz glagole kretanja s obeležjem direktivnost (–) kod onih imenica koje označavaju veći trodimenzionalni prostor, kao u primerima od (1) do (4), kao i kod imenica koje se prostiru svojom dužinom, kao u primerima (7), (8) i (10), dok kod imenica koje označavaju dvodimenzionalni prostor (5) i uz glagole poput ‘rasuti’ (6), kao i uz glagole s obeležjem direktivnost (+), kao u primeru (9), njegova upotreba nije moguća.

<i>Complemento di moto per luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlozima ‘uz’, ‘niz’, ‘kroz’, ‘u’ i ‘na’	Spacijalni instrumental
(11) <i>Salì / Scese per le scale.</i>	Popeo se <u>uz stepenice</u> / Sišao je <u>niz stepenice</u> .	Popeo se / Sišao je <u>stepenicama</u> .
(12) <i>Tornando dalla Sicilia sono passato per Napoli.</i>	Vraćajući se sa Sicilije prošao sam <u>kroz Napulj</u> / svratio sam <u>u Napulj</u> .	
(13) <i>Chissà cosa mi passava per la testa?</i>	Ko zna šta mi je prolazilo <u>kroz glavu</u> ?	
(14) <i>Non gli passò per la mente di chiamare la polizia.</i>	Nije mu palo <u>na pamet</u> da pozove policiju.	

Osim spacijalnog akuzativa s predlozima ‘uz’, ‘niz’, ‘kroz’, ‘u’ i ‘na’ u zavisnosti od tipa lokalizatora i načina kretanja izraženog upotrebljenim glagolom, kao odgovarajući srpski ekvivalent italijanske predložkih konstrukcija s perlativnom funkcijom s predlogom *per* uz glagole *salire* ‘popeti se’ i *scendere* ‘sići’ (11) i njima slične, kojima se izražava lokalizacija s obeležjem smera kretanja po vertikali, može se javiti i slobodni spacijalni instrumental imenica koje označavaju dvodimenzionalni prostor kao na primer ‘stepenice’. U primeru (12) naveden je i srpski prevodni ekvivalent ‘svratio sam u Napulj’, u kom se

funkcija navedene italijanske predloške konstrukcije tumači kao adlativna pošto glagol *passare* osim značenja ‘proći’ ima i značenje ‘svratiti’. Ova razlika u italijanskom ne zavisi od upotrebljenog predloga, već se shvata na osnovu šireg konteksta. U primerima (13) i (14) reč je o figurativnoj upotrebi ovih predloških konstrukcija, gde je imenica *mente* ‘um, pamet’ (14) sinomin imenice *testa* ‘glava’ (13). Budući da se u odgovarajućem srpskom izrazu uz imenicu ‘pamet’ javlja glagol ‘pasti’, srpski prevodni ekvivalent italijanske predloške konstrukcije u primeru (14) nužno ima adlativnu funkciju.

Perlativna funkcija italijanskih konstrukcija s predlogom *per* u srpskom se u ograničenom broju slučajeva može izraziti sintetički spacijalnim instrumentalom, dok u ostalim slučajevima u oba jezika, iako je i u italijanskom u određenim kontekstima moguća upotreba priloga *ci*,⁷⁰ a u srpskom odgovarajućih priloga za mesto kao na primer ‘tuda’, ipak prevladava njeno analitičko izražavanje.

3.9.4.2. Predlog *da*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama s perlativnom funkcijom s predlogom *da* poseduju samo obeležje živo (–), a glagoli uz koje stoje jesu glagoli kretanja s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (+/–).

<i>Complemento di moto per luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’
(15) <i>È tanto grasso che non passa <u>dalla porta</u>.</i>	Toliko je debeo da ne prolazi <u>kroz</u> vrata.
(16) <i>Si è gettato <u>dalla finestra</u> della sua abitazione.</i>	Bacio se <u>kroz prozor</u> svog strana.

Srpski ekvivalent ovih konstrukcija s predlogom *da* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’ kojim se izražava presecanje lokalizatora po njegovoj unutrašnjosti.

I u ovim slučajevima perlativna funkcija se u oba jezika najčešće izražava analitičkim sredstvima, mada se i u navedenim primerima u određenim kontekstima može upotrebiti italijanski prilog *ci*, odnosno pomenuti srpski prilozi za mesto.

⁷⁰ U primeru (9) upotreba ovog priloga dovela bi do promene funkcije iz perlativne u adlativnu.

3.9.4.3. Predlog *tra/fra*

Imenice koje se javljaju u predloškim konstrukcijama s perlativnom funkcijom s predlogom *tra/fra* uglavnom imaju obeležje živo (–), ali mogu imati i obeležje živo (+), a glagoli uz koje stoje jesu glagoli kretanja s obeležjem dinamičnost (+) i direktivnost (–). Imenice u predloškim konstrukcijama uvek su u množini bez obzira da li je reč o jednoj imenici (17) ili o više njih povezanih sastavnim veznikom *e ‘i’* (18).

<i>Complemento di moto per luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’
(17) <i>Un raggio di luce filtra <u>tra le imposte.</u></i>	Zrak svetlosti prolazi <u>kroz roletne.</u>
(18) <i>È passato <u>tra sofferenze e sventure indicibili.</u></i>	Prošao je <u>kroz neopisive muke i nevolje.</u>

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija s predlogom *tra/fra* jeste spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’ kojim se izražava presecanje lokalizatora po njegovoj unutrašnjosti čak i ako je, kao u primerima (17) i (18), u pitanju figurativno značenje. Međutim, pored spacijalnog akuzativa, kao odgovarajući srpski ekvivalenti ovih predloških konstrukcija mogu se javiti i drugi padeži (19-20).

<i>Complemento di moto per luogo</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘kroz’	Spacijalni genitiv s predl. ‘između’	Spacijalni instr. s predl. ‘među’
(19) <i>Il maestro passava <u>tra i banchi di alunni innervositi.</u></i>	Učitelj je prolazio <u>kroz klupe</u> nervoznih đaka.	Učitelj je prolazio <u>između klupa</u> nervoznih đaka.	Učitelj je prolazio <u>među klupama</u> nervoznih đaka.
(20) <i>L’ho visto scomparire <u>tra gli alberi.</u></i>	Video sam (ga) kako nestaje <u>kroz drveće.</u>	Video sam (ga) kako nestaje <u>između drveća.</u>	Video sam (ga) kako nestaje <u>među drvećem.</u>

Srpski ekvivalenti ovih predloških konstrukcija, osim spacijalnog akuzativa s predlogom ‘kroz’, mogu biti i spacijalni genitiv s predlogom ‘između’ i spacijalni

instrumental s predlogom ‘među’. Iako se genitivom s predlogom ‘između’ i instrumentalom s predlogom ‘među’ pokazuje „da je mesto lokalizacije spoljašnjost koja je u kontaktu sa više lokalizatora bez podatka o tome koje su strane lokalizatora u pitanju“ (Antonić 2005a: 149), pa se njima „implicira obeležje interlokalizacije kao posebnog oblika ekstralokalizacije“ (*ibid*), s tim što „kod genitiva pored identifikacije mesta postoji i predstava o odmeravanju mesta prema krajnjim granicama s obe strane, a instrumentalom se ostvaruje isključivo identifikacija mesta bez predstave o ovakvom odmeravanju“ (*ibid*), osim što se mogu javiti uz glagole mirovanja, kao što je navedeno u 3.9.1.1.5, mogu se javiti i uz glagole kretanja, kao i primerima (19) i (20), i na taj način, po našem mišljenju, imati perlativnu funkciju.

I u ovim primerima u oba jezika preovladava analitičko izražavanje perlativne funkcije, mada se i ovde u određenim kontekstima može upotrebiti prilog *ci*, odnosno navedeni srpski prilozi za mesto.

3.9.4.4. Predlog *di*

Predlog *di* u italijanskim predloškim konstrukcijama s perlativnom funkcijom stoji samo uz priloge za mesto *qui, qua* ‘ovde’ i *lì, là* ‘tamo’.

<i>Complemento di moto per luogo</i>	Prilozi za mesto
(21) <i>Passiamo <u>di qui</u>, è la strada più corta.</i>	Prođimo <u>ovuda</u> , to je najkraći put.
(22) <i>Se passo <u>di là</u>, te lo farò sapere.</i>	Ako budem prolazio <u>tuda</u> , javiću ti.

Dodavanjem predloga *di* uz navedene priloge za mesto koji imaju prevashodno lokativnu funkciju dobijaju se prilozi za mesto s perlativnom funkcijom čiji su srpski ekvivalenti prilozi za mesto ‘ovuda’ (21), ‘tuda’ (22) i ‘onuda’. Kao što je već pomenuto u 3.9.1.1.7, ovim predloškim konstrukcijama uz glagole mirovanja može se izraziti i mesto u/na kom se realizuje mirovanje, dok uz glagole kretanja navedene u 3.9.2.7. one imaju adlativnu funkciju.

Perlativna funkcija ovih predloških konstrukcija u italijanskom se može izraziti i sintetički pomoću priloga *ci*, dok je u srpskom njeno sintetičko izražavanje moguće samo pomoću navedenih priloga za mesto.

3.10. Temporalna funkcija

Italijanske predloške konstrukcije koje ovde navodimo kao one s temporalnom funkcijom po tradicionalnoj klasifikaciji pripadaju dvema različitim vrstama: 1. za vreme (*complemento di tempo*) i 2. za uzrast (*complemento di età*). Predloške konstrukcije za vreme dalje se dele na sledeća dva tipa: 1. za određeno vreme (*tempo determinato*) i 2. za vremensko trajanje (*tempo continuato*). Međutim, budući da i predloške konstrukcije za uzrast imaju temporalnu funkciju, u našoj analizi svrstavamo ih u istu grupu s predloškim konstrukcijama za vreme.

3.10.1. Predloške konstrukcije za određeno vreme (*complemento di tempo determinato*)

U italijanskom jeziku temporalna lokalizacija predikacije može se izraziti predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *in, a, di, per, su, con* i *tra/fra* ili s nepravim predlozima poput *durante* ‘tokom, za vreme’, kao i mnogim predloškim izrazima poput *al tempo di* ‘u vreme’, *prima di* ‘pre’, *dopo di* ‘posle’, ali i imenicama i imenskim izrazima s vremenskim značenjem bez predloga.

3.10.1.1. Predlog *in*

U italijanskim predloškim konstrukcijama s predlogom *in* javljaju se imenice i imenski izrazi koji označavaju godinu (1), godišnje doba (2-4), mesec (5-6), vek (7), periode čovekovog života (8), istorijske epohe (9) ili događaje (10), zatim imenice s vremenskim značenjem kao *passato* ‘prošlost’ (11) i *futuro* ‘budućnost’ (12), kao i imenice *giorno, giornata* ‘dan’ (13-14), *mattina/o, mattinata* ‘jutro’ (15-16), *pomeriggio* ‘popodne’ (17-18), *sera, serata* ‘veče’ (19-20), *notte, nottata* ‘noć’ (21-22) i druge.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni genitiv	Temporalni akuzativ s predlozima ‘u’ i ‘na’
(1) <i>Dante nacque nel 1265.</i>	Dante se rodio <u>1265. godine.</u>	
(2) <i>Nella primavera del 1989 Gianfranco ebbe un infarto.</i>	<u>Proleća</u> 1989. Đanfranko je imao infarkt.	<u>U proleće</u> 1989. Đanfranko je imao infarkt.
(3) <i>Alcune piante fioriscono in primavera.</i>		Neke biljke cvetaju <u>u proleće.</u>
(4) <i>Il congresso si terrà in primavera.</i>		Kongres će se održati <u>na proleće.</u>

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *in* i imenskim izrazima koji označavaju godinu (1) jeste slobodni temporalni genitiv uz obavezni determinator koji „nalaže realizaciju predikacije samo u referencijalnom smislu“ (Antonić 2005a: 156). Slobodni temporalni genitiv s obaveznim determinatorom (u ovom slučaju godinom) javlja se i kod imenica koje označavaju godišnja doba (2), kod kojih je moguća i upotreba temporalnog akuzativa s predlogom ‘u’ uz predikaciju kojom se upućuje na sferu prošlosti (2), ali i na sferu nereferencijalne sadašnjosti ili budućnosti s obeležjem regularnog ponavljanja (up. *ibid.* 217), kao u primeru (3).⁷¹ Kod ovih imenica javlja se i temporalni akuzativ s predlogom ‘na’, ali samo „uz predikaciju kojom se upućuje na sferu referencijalne budućnosti“ (*ibid.* 219).

U navedenim primerima temporalna funkcija se u italijanskom može izraziti samo analitički, dok je u srpskom njeno sintetičko izražavanje moguće samo uz imenske izraze koji označavaju godine, a u ostalim slučajevima izražava se analitički.

⁷¹ U ovom značenju se u italijanskom uz imenice koje označavaju godišnja doba osim predloga *in* koristi i predlog *di*, što je objašnjeno u 3.10.1.3. Kod imenica ‘leto’ i ‘zima’, osim temporalnim akuzativom s predlogom ‘u’, regularno ponavljanje može se izraziti i priložima ‘leti’ i ‘zimi’. Predlog *di* može stajati i uz imenice koje označavaju mesece (6) da bi izrazio regularno ponavljanje predikacije.

Complemento di tempo determinato	Temporalni lokativ s predlogom ‘u’	Temporalni genitiv
(5) <i>Nel maggio del 1944 riuscì a catturare un sottomarino tedesco.</i>	<u>U maju</u> 1944. uspeo je da zarobi nemačku podmornicu.	<u>Maja</u> 1944. uspeo je da zarobi nemačku podmornicu.
(6) <i>Il mio compleanno è in maggio.</i>	Moj rođendan je <u>u maju</u> .	
(7) <i>Nel sedicesimo secolo la Spagna divenne la loro erede.</i>	<u>U šesnaestom veku</u> Španija je postala njihova naslednica.	
(8) <i>In gioventù aveva avuto altre idee.</i>	<u>U mladosti</u> je imao drugačije ideje.	
(9) <i>Alcune di queste isole furono già abitate nel Neolitico.</i>	Neka od ovih ostrva bila su naseljena još <u>u neolitu</u> .	
(10) <i>Londra è stata bombardata nella Seconda guerra mondiale.</i>	London je bombardovan <u>u Drugom svetskom ratu</u> .	
(11) <i>In passato è stato anche un bugiardo.</i>	<u>U prošlosti</u> je bio i lažov.	
(12) <i>Forse in futuro egli collaborerà nuovamente con noi.</i>	Možda će on <u>u budućnosti</u> ponovo sarađivati s nama.	

U primerima od (5) do (12) srpski ekvivalent je temporalni lokativ s predlogom ‘u’, kojim se kod datih imenica izražava „neposredna vremenska lokalizacija neobeležena u pogledu predstave o protoku vremena“ (*ibid.* 285). U primerima poput (6) kod imenica koje označavaju mesece upotreba predloga *in* može ukazivati i na regularno ponavljanje predikacije (u smislu ‘svakog maja’). Kod imenica koje označavaju mesece (5) srpski ekvivalent može biti i slobodni temporalni genitiv uz obavezni determinator.

Dakle, temporalna funkcija je u navedenim primerima u oba jezika izražava analitički, s tim što u srpkom postoji i mogućnost njenog sintetičkog izražavanja slobodnim temporalnim genitivom uz obavezni determinator.

Complemento di tempo determinato	Temporalni akuzativ (s predlozima 'u' i 'na')	Temporalni genitiv
(13) <i>In quel giorno morì il padre, re Giorgio VI.</i>	<u>Taj dan</u> umro je njen otac, kralj Džordž VI.	<u>Tog dana</u> umro je njen otac, kralj Džordž VI.
(14) <i>Nel giorno di Pasqua del 1950 suo padre fu investito.</i>	<u>Na (dan) Uskrs(a) (na uskršnji dan)</u> 1950. njenog oca je udario auto.	
(15) <i>In quella mattinata i dimostranti si riunirono nella piazza del paese.</i>	<u>To jutro</u> demonstranti su se okupili na seoskom trgu.	<u>Tog jutra</u> demonstranti su se okupili na seoskom trgu.
(16) <i>Era stata uccisa nella mattina del 7 febbraio del 1996.</i>	Ubijena je <u>u jutro</u> 7. februara 1996.	
(17) <i>In quel pomeriggio ho visto mio padre.</i>	<u>To popodne</u> video sam svog oca.	<u>Tog popodneva</u> video sam svog oca.
(18) <i>Solo nel tardo pomeriggio la situazione è tornata alla normalità.</i>	Tek <u>u kasno popodne</u> situacija se ponovo normalizovala.	
(19) <i>In quella sera erano mutate così tante cose.</i>	<u>To večē</u> promenilo se toliko stvari.	<u>Te večeri</u> promenilo se toliko stvari.
(20) <i>Un romeno è stato arrestato nella serata della Vigilia di Natale.</i>	Jedan Rumun je uhapšen <u>na Badnje večē.</u>	
(21) <i>In quella notte non presero nulla.</i>	<u>Tu noć</u> ništa nisu upecali.	<u>Te noći</u> ništa nisu upecali.
(22) <i>Nella notte delle streghe il premier aspetta le ragazze per far iniziare la festa.</i>	<u>Na Noć</u> veštica premijer čeka devojke da bi žurka počela.	

U primerima od (13) do (22) odgovarajući srpski ekvivalent navedenih italijanskih predložkih konstrukcija jeste temporalni akuzativ koji može biti slobodan ali uvek sa obaveznim determinatorom, kao u svim neparnim primerima, a može se javiti i s

predlozima ‘u’ i ‘na’ takođe uz obavezni determinator, kao u svim parnim primerima. Važno je napomenuti da se u primerima poput (16) i (18) umesto temporalnog akuzativa s predlogom ‘u’ češće koriste prilozi za vreme ‘ujutro/u’ (16) i ‘po podne’ (18). U srpskom je takođe od imenice ‘veče’ češća upotreba odgovarajućeg priloga za vreme ‘uveče’, kao na primer: *Al termine del corso, nella sera del 27 marzo si terrà un concerto conclusivo* ‘Na kraju kursa, 27. marta uveče, održaće se završni koncert’.

Za razliku od predloških konstrukcija u primerima od (1) do (12), temporalna funkcija onih u primerima od (13) do (22) može se izraziti i sintetički upotrebom navedenih imenica bez predloga, kao na primer (13a) *Quel giorno morì il padre* ‘Tog dana / Taj dan umro je njen otac’ itd. Međutim, takva temporalna bespredložka upotreba nije moguća kod imenica *mattinata* (15), *serata* (20), koje iz semantičkih razloga, kao i imenice *giornata* ‘dan’ i *nottata* ‘noć’ kad su upotrebljene samostalno, ne mogu imati prilošku funkciju. U italijanskom je opisano sintetičko izražavanje moguće i u onim slučajevima kad je u srpskom moguće samo analitičko, tj. u svim parnim primerima. S druge strane, u svim neparnim primerima u srpskom je moguće samo sintetičko izražavanje ove funkcije.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni lokativ s predlogom ‘u’
(23) <i>Lo ha fatto proprio <u>nel giorno</u> in cui la NATO ha ammesso il tragico errore.</i>	Učinio je to upravo <u>u danu</u> u kom je NATO priznao tragičnu grešku.
(24) <i><u>Nella notte</u> tra sabato e domenica la città è deserta.</i>	<u>U noći</u> između subote i nedelje grad je pust.

Pored temporalnog akuzativa i genitiva imenica ‘dan’ (13-14) i ‘noć’ (21-22) u nekim slučajevima, kao u primerima (23) i (24), uz obavezni determinator bilo u vidu relativne rečenice (23) bilo u vidu neke druge predložke konstrukcije za vreme (24), kao odgovarajući srpski ekvivalent može se javiti i temporalni lokativ s predlogom ‘u’.

I u ovim primerima u italijanskom je moguće sintetičko izražavanje temporalne funkcije upotrebom datih imenica bez predloga, dok bi u srpskom to bilo moguće dodavanjem nekog obaveznog determinatora na primer ‘onog dana’ (23) ili ‘ove noći’ (24).

3.10.1.2. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se u predloškim konstrukcijama za određeno vreme uz imenice i imenske izraze koji označavaju sate (25), dane u nedelji (26), delove dana, na primer *mattino/a* ‘jutro’ (27), *sera* ‘veče’ (28), *notte* ‘noć’ (29), praznika *Natale* ‘Božić’ (30), *Pasqua* ‘Uskrs’, *Capodanno* ‘Nova godina’, obroka *colazione* ‘doručak’, *pranzo* ‘ručak’ (31), *cena* ‘večera’, ali i uz druge imenice koje inače nemaju vremensko značenje (32).

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni akuzativ s predl. ‘u’, ‘na’ i ‘za’	Temporalni instr. (s predlogom ‘za’)	Prilog za vreme
(25) <i>All’una sono tornato alla mensa.</i>	<u>U jedan (sat)</u> sam se vratio u menzu.		
(26) <i>L’agenzia è chiusa al sabato.</i>		Agencija je zatvorena <u>subotom</u> .	
(27) <i>Mi facevo la barba alla mattina.</i>			Brijao sam se <u>ujutru</u> .
(28) <i>Ritornavo alla sera verso le otto.</i>			Vraćao sam se <u>uveče</u> oko osam.
(29) <i>Alla notte dorme sì e no quattro ore.</i>			<u>Noću</u> spava oko četiri sata.
(30) <i>A Natale date un bacio ai vostri figli.</i>	<u>Na / Za Božić</u> poljubite svoju decu.		
(31) <i>A pranzo nessuno ha sentito sapori o odori strani.</i>		<u>Za ručkom</u> niko nije osetio čudne ukuse i mirise.	
(32) <i>A quelle parole Serena divenne ancora più triste.</i>	<u>Na te reči</u> Serena se još više rastužila.		

Srpski ekvivalenti ovih italijanskih konstrukcija s predlogom *a* u zavisnosti od upotrebljene imenice mogu biti temporalni akuzativ s predlogom ‘u’ kod imenica koje označavaju sate (25) ili s predlogom ‘na’ ili ‘za’ kod imenica koje označavaju praznike (30). U vezi s primerom (25) vrlo je važno napomenuti da su u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge (v. Stanojčić *et al.* 1989: 93); te da se u različitim kvantifikativnim izrazima i broj ‘jedan’ često ponaša na isti način. U ovom slučaju u primeru (25) jasno je da je reč o temporalnom akuzativu zahvaljujući deklinabilnosti broja ‘jedan’, ali kad bi se umesto njega upotrebilo npr. broj ‘devet’, na osnovu njegovog oblika ne bi se moglo tvrditi o kom je padežu reč.

Primere genitiva s predlogom ‘na’ kod imenica koje same po sebi nemaju vremensko značenje (32) Antonić (2005a: 232) tumači samo kao kauzalni genitiv napominjući da se njime izražava indirektni uzrok „tipa podsticaj koji neposredno vremenski prethodi“. Iako u primeru (32) nesumnjivo preovladava uzročno značenje, ali budući da ni ono vremensko nije zanemarljivo, navedeni akuzativ tumačimo i kao temporalni. Temporalna funkcija u upravo navedenim primerima u srpskom i u italijanskom može se izraziti samo analitički.

S druge strane, odgovarajući srpski ekvivalent u primeru (26) jeste slobodni instrumental imenice koja označava dan u nedelji, dok je u primeru (31) u pitanju temporalni instrumental s predlogom ‘za’ kod imenice koja označava obrok. Dok se slobodnim temporalnim instrumentalom u primeru (26) izražava regularno ponavljanje predikacije (u smislu ‘Agencija je zatvorena svake subote’), temporalnim akuzativom s predlogom ‘za’ u primeru (31) izražava se simultanost predikacije s predložkom konstrukcijom (u smislu ‘Dok smo ručali, niko nije osetio čudne ukuse i mirise’). U italijanskom se regularno ponavljanje predikacije kod imenica koje označavaju dane u nedelji, osim predlogom *a*, mogu izraziti i predlogom *di* (što je objašnjeno u 3.10.1.3), ali i sintetički upotrebom samostalne imenice uz obavezni određeni član (npr. *il sabato* ‘subotom’) budući da izostavljanje člana ukazuje na neposrednu vremensku lokalizaciju bez predstave o protoku vremena (tj. *sabato* ‘u subotu’). U srpskom je u primeru (26) moguće samo sintetičko, a u primeru (31) samo analitičko izražavanje.

Najzad, u primerima od (27) do (29) srpski ekvivalenti su odgovarajući prilozi za vreme. Prilozi ‘ujutro’ i ‘uveče’ nastali su od konstrukcije ‘u + temporalni akuzativ’, a ‘ujutru’, koji se koristi kao sinonim priloga ‘ujutru’, od konstrukcije ‘u + temporalni lokativ’.⁷² S druge strane, prilog ‘noću’ potiče od nekadašnjeg instrumentala (sadašnji je ‘noći’), kao i prilog ‘danju’, čiji je sadašnji oblik instrumentala ‘danom’ (up. *ibid.* 251). Navedene italijanske predložke konstrukcije u zavisnosti od konteksta predikacije mogu izražavati i simultanost (‘tog jutra’, ‘te večeri’, ‘te noći’), ali i regularno ponavljanje (‘svakog jutra’, ‘svake večeri’, ‘svake noći’). U oba slučaja u italijanskom je u ovim primerima moguće sintetičko izražavanje temporalne funkcije upotrebom samostalne imenice uz obavezni određeni član (npr. *la mattina* ‘tog jutra’, ‘svakog jutra’), dok je pored toga u slučaju regularnog ponavljanja moguć još jedan način analitičkog izražavanja iste funkcije predloškim konstrukcijama s predlogom *di*, kao što je objašnjeno u 3.10.1.3. U srpskom se u navedenim primerima ova funkcija izražava samo sintetički.

3.10.1.3. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se u predloškim konstrukcijama za određeno vreme uz imenice i imenske izraze koji označavaju godišnja doba (33), mesece (34), dane u nedelji (35), delove dana, na primer *mattino/a* ‘jutro’ (36), *pomeriggio* ‘popodne’ (37), *sera* ‘veče’ (38), *giorno* ‘dan’ (39), *notte* ‘noć’ (40). U primerima od (33) do (40) predlog *di* izražava regularno ponavljanje predikacije.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Prilog za vreme	Temp. lok. s predl. ‘u’	Temporalni instrum.
(33) <i>D’inverno vado a sciare.</i>	<u>Zimi</u> idem na skijanje.		
(34) <i>Di luglio vado al mare.</i>		<u>U julu</u> idem na more.	
(35) <i>Di sabato vado a caccia.</i>			<u>Subotom</u> idem u lov.

⁷² Pored datih postoje i donekle arhaični i regionalno markirani prilozi za vreme ‘izjutra’, ‘naveče’ i ‘doveče’.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Prilog za vreme
(36) <i>Di mattina mi sveglio presto.</i>	<u>Ujutru</u> se rano budim.
(37) <i>Di pomeriggio non so cosa fare.</i>	<u>Po podne</u> ne znam šta da radim.
(38) <i>Di sera mi piace uscire.</i>	Volim da izlazim <u>uveče</u> .
(39) <i>Di giorno non fumo.</i>	<u>Danju</u> ne pušim.
(40) <i>Non viaggio mai di notte.</i>	Nikad ne putujem <u>noću</u> .

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *di* jesu prilozima za mesto nastali od odgovarajućih imenica, kao i primerima (33), (39) i (40), i predložko-padežnih konstrukcija, kao u primerima od (36) do (38). U primeru (34) srpski ekvivalent je temporalni lokativ s predlogom ‘u’, kao i u primerima (5) i (6), ali italijanska predložka konstrukcija s predlogom *di*, za razliku od one s predlogom *in* uz imena meseci pokazuje da se predikacija regularno ponavlja (u smislu ‘svakog jula’). U primeru (35) odgovarajući srpski ekvivalent je slobodni temporalni instrumental imenice koja označava dan u nedelji kojim se takođe izražava regularno ponavljanje predikacije. Srpski prilozima ‘zimi’ (33), ‘danju’ (39) i ‘noću’ (40) jasno upućuju na pomenutu regularnost, dok kod priloga ‘ujutru’ (36), ‘po podne’ (37) i ‘uveče’ (38) ona ne predstavlja jedinu moguću interpretaciju budući da ovi prilozima mogu upućivati i na neko konkretno jutro, popodne ili večer. Tumačenje ovih priloga u srpskom kontekstualno je uslovljeno tipom predikacije, dok u italijanskom predlog *di* u ovim predloškim konstrukcijama nužno upućuje na regularno ponavljanje predikacije (u smislu ‘svako jutro’, ‘svako popodne’ i ‘svako večer’). Dakle, u srpskom preovladava sintetičko izražavanje temporalne funkcije izražene datim italijanskim predloškim konstrukcijama, osim u slučaju temporalnog lokativa s predlogom ‘u’ (34).

Italijanski rečnici kao predložke konstrukcije za određeno vreme tumače i one konstrukcije s predlogom *di* koje stoje uz imenice s obeležjem živo (–), a u kojima se javljaju imenice kojima se označavaju merne jedinice vremena tipa *secondo* ‘sekund’, *minuto* ‘minut’, *giorno* ‘dan’, *settimana* ‘nedelja’, *mese* ‘mesec’, *anno* ‘godina’, *decennio* ‘decenija’, *ventennio* ‘period od dvadeset godina’, *trentennio* ‘period od trideset godina’,

secolo ‘vek’ i slične, uvek sa obaveznim determinatorom u vidu broja,⁷³ kao što je navedeno u primerima (41) i (42).

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Opisni pridev
(41) <i>una guerra di sei mesi</i>	šestomesečni rat
(42) <i>una civiltà di mille anni</i>	hiljadugodišnja civilizacija

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija kojima se izražava trajanje pojma označenog imenicom uz koju predloška konstrukcija stoji jeste odgovarajući opisni pridev sastavljen od broja i navedenih imenica. Ove italijanske predloške konstrukcije veoma su bliske onim sa specifikativnom funkcijom, ali budući da izražavaju tačno trajanje u vremenu, pripisuje im se temporalna funkcija. Kod nekih od navedenih italijanskih imenica postoji mogućnost izvođenja adekvatnih prideva, kao na primer: *giornaliero* ‘dnevni, svakodnevni’, *settimanale* ‘nedeljni’, *mensile* ‘mesečni’, *annuale* ‘godišnji’, *decennale* ‘decenijski’, *secolare* ‘vekovni’, ali njihovo značenje se odnosi na regularno ponavljanje, a ne na trajanje u vremenu, osim kod prideva izvedenih od imenica tipa *decennio*, *ventennio*, *trentennio* i *secolo*, a to su: *decennale* ‘decenijski’, *ventennale* ‘dvadesetogodišnji’, *trentennale* ‘tridesetogodišnji’, *secolare* ‘vekovni’ itd. U srpskom se pored navedenih opisnih prideva kao odgovarajući ekvivalent ovih predloških konstrukcija može naći i genitiv uveden predloškim izrazom ‘u trajanju od’. Dakle, iako u italijanskom kod većine datih imenica preovladava analitičko izražavanje ove vrste temporalne funkcije, u slučaju upravo pomenutih imenica ipak je moguće i njeno sintetičko izražavanje, dok je u srpskom ono mnogo češće nego navedena analitička konstrukcija.

3.10.1.4. Predlog *per*

Predlog *per* javlja se u predloškim konstrukcijama za određeno vreme uz različite imenice i imenske izraze s vremenskim značenjem. Ovim predlogom izražava se terminativnost, tj. vremenska adlativnost.

⁷³ U italijanskom brojevi nisu posebna gramatička kategorija, već vrsta prideva.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni akuzativ s predlozima ‘za’ (i ‘u’)	Temporalni genitiv s predlogom ‘do’
(43) <i>Tornerò a casa per le feste.</i>	Vratiću se kući <u>za praznike.</u>	
(44) <i>Ho differito l'incontro per martedì.</i>	Odložio sam sastanak <u>za utorak.</u>	
(45) <i>Per le vacanze vado in America.</i>	<u>Za raspust</u> idem u Ameriku.	
(46) <i>Sono stata invitata a cena per sabato.</i>	Pozvana sam na večeru <u>za subotu / u subotu.</u>	
(47) <i>Il vestito sarà pronto per venerdì.</i>	Haljina će biti gotova <u>za petak.</u>	Haljina će biti gotova <u>do petka.</u>
(48) <i>Finirò il lavoro per la settimana prossima.</i>	Završiću posao <u>za sledeću nedelju.</u>	Završiću posao <u>do sledeće nedelje.</u>

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *per* jeste temporalni akuzativ s predlogom ‘za’, kojim se u primerima (43) i (44) izražava vremenska granica do koje će doći do realizacije predikacije. U primeru (45) izražena je neposredna vremenska lokalizacija s predstavom o protoku vremena, a predloške konstrukcije poput navedene imaju i izraženu namernu vrednost. Pored toga, uz temporalni akuzativ u primeru (46) moguća je i upotreba predloga ‘u’ uz imenicu koja označava dan u nedelji, mada je ona u velikoj meri kontekstualno uslovljena budući da bi se uz predlog ‘u’ moglo shvatiti da je subota dan kad sam dobila pozivnicu na večeru, a ne dan kad će ta večera biti organizovana. U primeru (44), u kom je takođe reč o danu u nedelji, nije moguća upotreba predloga ‘u’ zbog tipa predikacije. Srpska analitička konstrukcija ‘u subotu’ u italijanskom se može izraziti samo sintetički upotrebom samostalne imenice koja označava dan u nedelji, i to bez ikakvog člana, kao na primer: *Sabato vado a una festa ‘U subotu idem na neku žurku’*. S druge strane, u primerima (47) i (48), pored pomenutog akuzativa, može se javiti i temporalni genitiv s predlogom ‘do’ kojim se izražava terminativnost, tj. vremenska adlativnost, kao vrsta odmeravanja dužine trajanja u vremenu, odnosno temporalne kvantifikacije u užem smislu (up. Antonić 2005a: 158). Temporalna funkcija izražena navedenim italijanskim analitičkim konstrukcijama i u srpskom se izražava samo analitički.

3.10.1.5. Predlog *su*

Predlog *su* javlja se u predloškim konstrukcijama za određeno vreme uz imenice i imenske izraze koji označavaju delove dana i dane u nedelji. Uz imenice koje označavaju delove dana ovaj predlog upotrebljava se kao sinonim nepravih predloga *verso, circa* ‘oko’ i izražava neodređenu posrednu vremensku lokalizaciju, dok se sa imenicama koje označavaju imena dana u nedelji upotrebljava samo uz imenicu *notte* ‘noć’ da bi se preciziralo da je reč o noći koja prethodi danu navedenom u predloškoj konstrukciji.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni genitiv s predl. ‘oko’ (i ‘između’)	Temporalni akuzativ s predlozima ‘u’ i ‘na’
(49) <i>Sul mezzogiorno venne Michela.</i>	<u>Oko podneva</u> je došla Mikela.	
(50) <i>Vado a dormire sulla mezzanotte.</i>	Idem na spavanje <u>oko ponoći</u> .	
(51) <i>Sul far del giorno eravamo al cratere centrale.</i>	<u>Oko svitanja</u> smo bili kod centralnog kratera.	<u>U svitanje</u> smo bili kod centralnog kratera.
(52) <i>Tornava a casa stanco sul calar del sole.</i>	Vraćao se kući umoran <u>oko sumraka</u> .	Vraćao se kući umoran <u>u sumrak</u> .
(53) <i>La notte sul lunedì arrivano i soccorsi ai rivoltosi.</i>	(U noći <u>između nedelje i ponedeljka</u> stiže pomoć pobunjenicima.)	U noći <u>na ponedeljak</u> stiže pomoć pobunjenicima.
(54) <i>Ho passato la notte sul martedì nel cortile.</i>	(Proveo sam noć <u>između ponedeljka i utorka</u> u dvorištu.)	Proveo sam noć <u>na utorak</u> u dvorištu.

Budući da predlog *su* u primerima od (49) do (52) izražava neodređenu posrednu vremensku lokalizaciju, odgovarajući srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija

u primerima (49) i (50) jeste samo temporalni genitiv s predlogom ‘oko’ uz imenice ‘podne’ i ‘ponoć’, dok se u primerima (51) i (52)⁷⁴ pored njega može javiti i temporalni akuzativ s predlogom ‘u’ iako se njime izražava neposredna vremenska lokalizacija sa značenjem simultanosti. Naime, upotreba temporalnog akuzativa s predlogom ‘u’ kao odgovarajućeg srpskog ekvivalenta ovih italijanskih predložkih konstrukcija, uprkos njegovoj osnovnoj funkciji, moguća je, pa čak i znatno češća od upotrebe temporalnog genitiva s predlogom ‘oko’, kod imenica poput ‘svitanje’, ‘zora’, ‘sumrak’ zato što njihovo značenje ne upućuje na jedan tačno određeni trenutak, na primer ‘trenutak kad Sunce izađe’ ili ‘trenutak kad Sunce zađe’, već se odnosi na čitav deo dana tokom kojeg dolazi do ovih prirodnih pojava. Bukvalan prevod ovih italijanskih predložkih konstrukcija bio bi ‘oko početka svitanja’ (51) i ‘oko početka zalaska Sunca’ (52), ali takve konstrukcije nisu uobičajene u srpskom jeziku.

Posebno je zanimljiva upotreba predloga *su* u primerima (53) i (54). U italijanskim predložkim konstrukcijama sa imenom dana u nedelji ili datumom uz imenicu *notte* ‘noć’, kako bi se izbegla moguća dvosmislenost imenskih sintagmi tipa *la notte del sabato* ‘subotnja noć’ (u kojima nije jasno da li se misli na noć između petka i subote ili između subote i nedelje), umesto predloga *di* koristi se predlog *su*. Srpski ekvivalent tih predložkih konstrukcija jeste temporalni akuzativ s predlogom ‘na’, mada to može biti i temporalni genitiv s predlogom ‘između’, koji je naveden u zagradi zato što je on u suštini odgovarajući ekvivalent ne datih italijanskih predložkih konstrukcija nego ovih koje slede: (53a) *tra la domenica e il lunedì* i (54a) *tra il lunedì e il martedì*, koje, iako imaju isto značenje kao predložke konstrukcije u primerima (53) i (54), ipak imaju drugačiju strukturu. Ovu specifičnu upotrebu predloga ‘na’ uz imena dana u akuzativu u predložkoj konstrukciji uz imenicu ‘noć’ ne navode ni Stevanović (1991) ni Antić (2005a). U svakom slučaju, temporalna funkcija navedenih italijanskih analitička konstrukcija i u srpskom se izražava samo analitički.

⁷⁴ Italijanske predložke konstrukcije u primerima (51) i (52) predstavljaju poimeničene implicitne vremenske rečenice i u savremenom jeziku smatraju se okoštanim izrazima.

3.10.1.6. Predlog *con*

Predlog *con* javlja se u predloškim konstrukcijama za određeno vreme uz imenice i imenske izraze koji označavaju godišnja doba, atmosferske pojave i delove dana.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni instrumental s predlogom ‘s(a)’	Temporalni genitiv s predlogom ‘s(a)’	Temporalni akuzativ s predlogom ‘u’
(55) <i>Con la primavera la terra si risveglia.</i>	<u>S</u> prolećem zemlja se ponovo budi.	<u>S</u> proleća zemlja se ponovo budi.	<u>U</u> proleće zemlja se ponovo budi.
(56) <i>Le rondini se ne vanno coi primi freddi.</i>	Laste odlaze s <u>prvim</u> hladnoćama.		

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *con* u primerima (55) i (56) jeste temporalni instrumental s predlogom ‘s(a)’ kod imenica koje označavaju godišnja doba (55) ili atmosferske pojave karakteristične za određene vremenske periode (56), kojim se izražava posteriornost kao vrsta određene posredne vremenske lokalizacije, tj. imaju značenje: (55a) ‘Kad dođe proleće, zemlja se ponovo budi’ i (56a) ‘Laste odlaze kad počnu hladnoće’. Pored toga, u primeru (55) odgovarajući srpski ekvivalenti mogu biti i temporalni genitiv s predlogom ‘s(a)’, koji je, osim kod imenice ‘proleće’, moguć samo još kod imenica ‘jesen’ i ‘veče’, a čije je značenje ‘početkom proleća / jeseni / večeri’, kao i temporalni akuzativ s predlogom ‘u’ s istim značenjem kao u primeru (3). Pored navedenih padeža u srpskom se može javiti i lokativ, kao u (57) i (58).

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni lokativ s predlogom ‘po’
(57) <i>Odiava guidare con la pioggia.</i>	Mrzeo je da vozi <u>po</u> kiši.
(58) <i>Dormi adesso. Domani, con il giorno, sarà tutto più semplice.</i>	Spavaj sad. Sutra, <u>po</u> danu, sve će biti jednostavnije.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *con* uz imenice koje označavaju atmosferske pojave (57) i delove dana (58) može biti i temporalni lokativ s predlogom ‘po’, kojim se izražava simultanost kao vrsta neposredne vremenske lokalizacije, na primer: (57a) ‘Mrzeo je da vozi kad pada kiša’ i (58a) ‘Spavaj sad. Sutra, kad bude bio dan, sve će biti jednostavnije’. Temporalna funkcija izražena navedenim italijanskim analitičkim konstrukcijama i u srpskom se može izraziti samo analitički.

3.10.1.7. Predlog *tra/fra*

Predlog *tra/fra* takođe se javlja u predloškim konstrukcijama za određeno vreme uz imenice i imenske izraze s vremenskim značenjem. Predloške konstrukcije uvedene ovim predlogom gotovo uvek se odnose na budućnost.

<i>Complemento di tempo determinato</i>	Temporalni akuzativ s predl. ‘za’ i ‘kroz’	Temp. akuz. s predl. ‘između’ i ‘oko’	Prilog za vreme
(59) <i>Vengo tra due giorni.</i>	Dolazim <u>za / kroz dva dana.</u>		
(60) <i>Ti scriverò fra una settimana.</i>	Pisaću ti <u>za / kroz nedelju dana.</u>		
(61) <i>Sarò da te tra le sette e le otto.</i>		Biću kod tebe <u>između sedam i osam / oko sedam-osam.</u>	
(62) <i>Torno fra poco.</i>			Vraćam se <u>uskoro.</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *tra/fra* u primerima (59) i (60) jeste temporalni akuzativ s predlozima ‘za’ i ‘kroz’, kojim se izražava posteriornost u kvantifikativnom smislu u smislu: (59a) ‘Dolazim kad prođu dva dana’ i (60a) ‘Pisaću ti kad prođe nedelju dana’. U ovim italijanskim predloškim konstrukcijama uvek je prisutan obavezni determinator u vidu kvantifikatora. S druge strane, u primeru (61)

odgovarajući srpski ekvivalent je temporalni akuzativ s predlozima ‘između’ i ‘oko’, koji po pravilu imaju rekciju genitiva, ali ovde su upotrebljeni priloški i javljaju se uz izraze za meru koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenih predloga ne utiče na padež izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Predlog ‘između’ zahteva upotrebu dve imenice ili, u ovom slučaju, dva numerička determinatora povezana kopulativnim veznikom ‘i’, a takvom konstrukcijom izražava se interiornost kao vrsta određene posredne vremenske lokalizacije. S druge strane, upotreba konstrukcija s predlogom ‘oko’ poput one navedene u primeru (61) češća je od upotrebe predloga ‘između’ kao ekvivalenta ovakvih italijanskih predloških konstrukcija budući da je njihova funkcija, u suštini, da izraze neodređenu posrednu vremensku lokalizaciju, što je upravo funkcija i navedene konstrukcije s predlogom ‘oko’. Važno je napomenuti da se neki slučajevi poput onog u primeru (61) ne moraju nužno odnositi na budućnost, a u predloškoj konstrukciji s predlogom *tra/fra* mogu se naći i imenice koje same po sebi nemaju vremensko značenje, ali im se ono može pripisati na osnovu konteksta u kom su upotrebljene, na primer u sledećoj rečenici iz dela Umberta Eka *Mille notti a Baghdad* „Hiljadu noći u Bagdadu“: *Capisco che l’America tra Roosevelt e Truman fosse diversa da quella di Bush (...)* ‘Shvatam da je Amerika u/za vreme Ruzvelta i Trumana / u Ruzveltovo i Trumanovo vreme bila drugačija od Bušove (...)’. Takođe, navedena predloška konstrukcija mogla bi se u datom kontekstu tumačiti i posesivno, tj. kao da je predlog *tra* upotrebljen umesto predloga *di* (*Capisco che l’America di Roosevelt e Truman fosse diversa da quella di Bush*) tako da bi njen srpski ekvivalent mogao biti i ‘Shvatam da je Ruzveltova i Trumanova Amerika bila drugačija od Bušove’. U primeru (62), pak, u italijanskoj predloškoj konstrukciji upotrebljen je pridev *poco* ‘malo’ uz koji se podrazumeva izostavljena imenica *tempo* ‘vreme’, tako da bi njen bukvalan prevod bio ‘kroz malo vremena’, ali uobičajeni srpski ekvivalent ipak je navedeni prilog za vreme sa istim značenjem. Ovaj prilog ujedno je i jedini sintetički oblik u datim primerima kojim se u srpskom može izraziti temporalna funkcija navedenih italijanskih analitičkih konstrukcija.

3.10.2. Predložke konstrukcije za vremensko trajanje

(*complemento di tempo continuato*)

U italijanskom jeziku vremensko trajanje predikacije može se izraziti predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *per*, *in*, *da* i *su*, s nepravim predlozima *durante* ‘tokom, za vreme’ i *oltre* ‘preko’, s predloškim izrazom *fino a* ‘do, sve do’, kao i imenicama i imenskim izrazima s vremenskim značenjem bez predloga.

3.10.2.1. Predlog *per*

Predlog *per* javlja se u italijanskim predloškim konstrukcijama kojima se izražava vremensko trajanje predikacije.

<i>Complemento di tempo continuato</i>	Temporalni akuzativ	Temporalni genitiv	Temporalni instr.
(1) <i>Rimango qui per due settimane.</i>	Ostajem ovde <u>dve nedelje.</u>		
(2) <i>Ho nuotato per due ore.</i>	Plivao sam <u>dva sata.</u>		
(3) <i>Lo ricorderò per tutta la vita.</i>		Pamtiću ga <u>celog života.</u>	
(4) <i>Durerà per secoli (e secoli).</i>			Trajaće <u>vekovima.</u>

Srpski ekvivalenti navedenih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *per*, u zavisnosti od imenice ili imenskog izraza upotrebljenih u njima, mogu biti: slobodni temporalni akuzativ s obaveznim determinatorom „uz rečeničnu predikaciju nesvršenog vida ili rečeničnu predikaciju svršenog vida ali koja implicira vremensko trajanje“ (Antonić 2005a: 223), kao u primerima (1) i (2); slobodni temporalni genitiv s obaveznim determinatorom u čijoj se funkciji po pravilu nalazi „kvantifikator koji precizira dužinu

trajanja predikacije“ (*ibid.* 158), kao u (3); i slobodni temporalni instrumental množine imenice s vremenskim značenjem kod kojeg je dužina trajanja predikacije neprecizirana, kao u (4). U vezi s primerima (1) i (2) važno je napomenuti da je padež navedenih izraza ustanovljen po analogiji s primerima: (1a) ‘Ostajem ovde jednu nedelju’ i (2a) ‘Plivao sam čitav sat’ zbog potencijalne indeklinabilnosti broja ‘dva’, upotrebljenog u datim primerima.

Svim navedenim srpskim ekvivalentima izražava se longitudinalnost kao vrsta temporalne kvantifikacije, tj. odmeravanja dužine trajanja u vremenu. Međutim, pored toga što označava longitudinalnost, slobodni temporalni instrumental, poput onog u rečenici: *Lavorò come un matto per mesi* ‘Radio je kao ludak mesecima’, može označavati i simultanost kao vrstu neposredne vremenske lokalizacije s predstavom o protoku vremena. „Koje će od ova dva značenja biti realizovano zavisice od konteksta“ (*ibid.* 254). U italijanskim predloškim konstrukcijama poput one u primeru (4) eventualnim ponavljanjem iste imenice posle sastavnog veznika *e* ‘i’ (kao što je navedeno u zagradi) postiže se efekat naglašavanja dugog trajanja predikacije. Pošto se u italijanskom u navedenim predloškim konstrukcijama predlog *per* može izostaviti, moguće je i njeno sintetičko izražavanje, dok je u srpskom ono jedino moguće.

<i>Complemento di tempo continuato</i>	Temporalni akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘za’
(5) <i>Filippo era partito per tre giorni.</i>	Filip je otputovao <u>na tri dana</u> .
(6) <i>Vado in America per un anno.</i>	Idem u Ameriku <u>na godinu dana</u> .
(7) <i>Per un attimo si era sentita protetta.</i>	<u>Na/za tren(utak)</u> se osetila zaštićenom.
(8) <i>Vorrebbe tornare a Londra, almeno per un po’.</i>	Hteo bi da se vrati u London, bar <u>na/za kratko</u> .

U primerima od (5) do (8) odgovarajući srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *per* jeste temporalni akuzativ s predlogom ‘na’ (s tim što se u primerima (7) i (8) može pojaviti i predlog ‘za’) i obaveznim determinatorom u vidu kvantifikatora „uz svršenu rečeničnu predikaciju koja, međutim, implicira uspostavljeno stanje, pa otuda može da se odmerava njeno trajanje“ (*ibid.* 223). Iako se upotrebom predloga ‘za’ prvenstveno izražava brzina kao vrsta temporalne kvantifikacije (up. *ibid.*

225) kod imenice ‘tren(utak)’ (7) ili prideva ‘kratko’ (8), na ovaj način ipak se može izraziti i longitudinalnost budući da akcenat u primeru (7) može biti na dužini trajanja osećanja zaštićenosti, a u primeru (8) na dužini trajanja boravka u Londonu. Temporalna funkcija izražena u navedenim primerima i u italijanskom i u srpskom izražava se samo analitički.

3.10.2.2. Predlog *in*

Predlog *in* javlja se u italijanskim predloškim konstrukcijama kojima se izražavaju trajanje (9), brzina (10-12) i gradualnost (13-14) predikacije.

<i>Complemento di tempo continuato</i>	Temporalni akuzat. (s predlogom ‘za’)	Temporalni genitiv	Temporalni lokativ s predlogom ‘u’
(9) <i>Non ho mangiato niente <u>in tutto il giorno</u>.</i>	Ništa nisam jeo <u>ceo dan</u> .	Ništa nisam jeo (<u>tokom / u toku</u>) <u>celog dana</u> .	
(10) <i>Sono arrivato <u>in due ore</u>.</i>	Stigao sam <u>za tri sata</u> .		
(11) <i>Torno <u>in un minuto</u>.</i>	Vraćam se <u>za minut</u> .		
(12) <i><u>In un attimo</u> capì la situazione.</i>			<u>U trenu(tku)</u> je shvatio situaciju.

Srpski ekvivalent italijanske predloške konstrukcije s predlogom *in* u primeru (9) može biti slobodni temporalni akuzativ s obaveznim determinatorom poput ‘ceo’ ili ‘čitav’, ali i temporalni genitiv (sa istim obaveznim determinatorom) koji se javlja kako bez predloga tako i s predlogom ‘tokom’ ili s predloškim izrazom ‘u toku’. Oba navedena oblika izražavaju longitudinalnost. Za razliku od njih, u primerima od (10) do (12) izražena je brzina, kao vrsta temporalne kvantifikacije, i to temporalnim akuzativom s predlogom ‘za’ kod imenica koje označavaju kraće vremenske jedinice uz predikaciju svršenog tipa u primerima (10) i (11) i temporalnim lokativom s predlogom ‘u’ kod imenice ‘tren(utak)’ takođe uz predikaciju svršenog tipa u primeru (12). Funkcija koju ima italijanska predloška

konstrukcija u primeru (9) mnogo se češće izražava samo navedenim imenskim izrazom bez predloga (*Non ho mangiato niente tutto il giorno*), tj. sintetički kao i u srpskim ekvivalentima istog primera, dok se u ostalim slučajevima u oba jezika ova funkcija izražava analitički.

Važno je napomenuti razliku između temporalnog akuzativa s predlogom ‘za’ upotrebljenog u primerima (10) i (11) i onog u primerima (59) i (60) u 3.10.1.7. Naime, temporalni akuzativ s predlogom ‘za’ u srpskom ima dve funkcije: osim brzine može izražavati i posteriornost u kvantifikativnom smislu. Za razliku od srpskog, u italijanskom je razlika između ove dve funkcije mnogo uočljivija već na formalnom nivou budući da ta dva različita tipa predloških konstrukcija u sebi sadrže dva različita predloga, i to predlog *in* za izražavanje brzine realizacije predikacije, kao u primerima (11) i (12), i predlog *tra/fra* za posteriornost. Dakle, u rečenicama poput: *Arrivo fra tre ore* ‘Stižem za tri sata’ i *Torno tra un minuto* ‘Vraćam se za minut’ akcenat nije na brzini realizacije predikacije, već na tački na kraju datog vremenskog perioda u kojoj se predikacija realizuje, tj. bukvalno: ‘Stižem u trenutku kad isteknu tri sata od ovog trenutka’ i ‘Vraćam se u trenutku kad istekne minut od ovog trenutka’. Zbog navedene dvostruke funkcije srpskog temporalnog akuzativa s predlogom ‘za’ u produkciji italijanskog kao stranog kod govornika srpskog jezika primetna je pogrešna upotreba predloga *tra/fra*, pa čak i predloga *per* (čije se značenje često, bez obzira na njegove funkcije, poistovećuje sa značenjem srpskog predloga ‘za’), umesto predloga *in* za izražavanje brzine. Stoga smatramo da je neophodno posvetiti posebnu pažnju ovoj funkciji predloga *in* u nastavi italijanskog kao stranog govornicima srpskog jezika kao maternjeg.

<i>Complemento di tempo continuato</i>	Temporalni akuzativ s predlogom ‘u’
(13) <i>I poveri diventano di giorno in giorno più poveri.</i>	Siromašni iz dana u dan postaju siromašniji.
(14) <i>Il loro numero aumenta di mese in mese.</i>	Njihov broj se povećava iz meseca u mesec .

Osim u predloškim konstrukcijama poput onih u primerima od (9) do (12) predlog *in* se javlja i u korelaciji s predlogom *di*, kao u primerima (13) i (14), gde uvodi drugi element predloške konstrukcije za vremensko trajanje uz ponavljanje iste imenice. Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *in* jeste predloško-padežna konstrukcija ‘iz + genitiv + u + akuzativ’, kojom se izražava gradualnost predikacije.⁷⁵ Ova temporalna funkcija se i u italijanskom i u srpskom izražava samo analitički.

3.10.2.3. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se u italijanskim predloškim konstrukcijama kojima se izražava vremenska ablativnost (15-16) i trajanje (17-20).

<i>Complemento di tempo continuato</i>	Temporalni genitiv s predlogom ‘od’
(15) <i>Il negozio è aperto dalle 9 alle 13.</i>	Prodavnica je otvorena <u>od 9 do 13</u> (časova).
(16) <i>L’anno accademico dura da ottobre a giugno.</i>	Akadska godina traje <u>od oktobra do juna</u> .
(17) <i>Sono qui già da stamattina.</i>	Ovde sam još <u>od jutros</u> .
(18) <i>Fin dall’infanzia soffre di distrofia muscolare.</i>	Još <u>od detinjstva</u> boluje od mišićne distrofije.

U primerima (15) i (16) predlog *da* izražava vremensku ablativnost, tj. ingresivnost, javlja se u korelaciji s predlogom *a* koji ovde izražava vremensku adlativnost, tj. terminativnost. Ovom italijanskom predloškom konstrukcijom, kao i njenim srpskim ekvivalentom, tj. temporalnim genitivom s predlogom ‘od’ u korelaciji s još jednim temporalnim genitivom ali s predlogom ‘do’, izražavaju se početak i kraj predikacije, tj. odmerava se dužina trajanja predikacije od njenog početka do kraja. S druge strane, italijanska predloška konstrukcija s predlogom *da* u primerima (17) i (18), kao i srpski temporalni genitiv s predlogom ‘od’ izražavaju samo vremensku ablativnost, tj.

⁷⁵ Stevanović (1991: 237) napominje da ova konstrukcija osim vremenskog može imati i načinsko značenje.

ingresivnost, odnosno označavaju samo početak nesvršene predikacije, tj. predikacije koja traje i u trenutku govorenja. Osim predloga ‘od’ uz ovaj temporalni genitiv može se javiti i predlog ‘iz’, ali kod ograničenog broja imenica (npr. ‘detinjstvo’, ‘mladost’) i to samo uz glagole poput ‘sećati se’, ‘pamtiti’, kao na primer: *Lo ricordo dall’infanzia* ‘Sećam ga se / Pamtim ga iz detinjstva’. Ova temporalna funkcija se i u italijanskom i u srpskom može izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

Complemento di tempo continuato	Temporalni akuzativ	Temporalni genitiv s predlogom ‘od’ + ‘pre’	Prilog za vreme
(19) <i>Stanno insieme (già) <u>da due anni</u>.</i>	Zajedno su (već) <u>dve godine</u> .	Zajedno su <u>od pre dve godine</u> .	
(20) <i>Lo conosco <u>da tanto</u>.</i>			Poznajem ga <u>odavno</u> .

Pored toga, u primerima (19) i (20) predlog *da* takođe izražava trajanje nesvršene predikacije, koje se u ovim slučajevima u srpskom izražava slobodnim temporalnim akuzativom s obaveznim determinatorom (i eventualnom upotrebom priloga za vreme *già* u italijanskom i ‘već’ u srpskom), ali i temporalnim genitivom s predlogom ‘pre’ koji izražava anteriornost, a ispred kojeg stoji predlog ‘od’ da bi izrazio vremensku ablativnost, kao u primeru (19). S druge strane, u slučajevima poput onog u primeru (20), gde je predlog *da* upotrebljen uz pridev *tanto* ‘toliko, puno’, dok je imenica *tempo* ‘vreme’, na koju se taj pridev odnosi, izostavljena, srpski ekvivalent je odgovarajući prilog za vreme, kao na primer ‘odavno’ (20), koji je i nastao od navedene ablativne konstrukcije prideva ‘davni’ s predlogom ‘od’. Dakle, i u slučajevima upotrebe ovih italijanskih analitičkih konstrukcija kao u primerima (19) i (20) u srpskom preovladava sintetičko izražavanje ove temporalne funkcije, mada je moguće i analitičko s predlozima ‘od’ i ‘pre’.

3.10.2.4. Predlog *su*

Predlog *su* javlja se u italijanskim predloškim konstrukcijama kojima se izražava aproksimativno trajanje predikacije. Ovaj predlog upotrebljava se kao sinonim nepravih predloga *verso*, *circa* ‘oko’.

<i>Complemento di tempo continuato</i>	Temporalni akuzativ s predlogom ‘oko’
(21) <i>Ho lavorato <u>sulle tre ore</u>.</i>	Radio sam <u>oko tri sata</u> .
(22) <i>Starò assente <u>sui due mesi</u>.</i>	Biću odsutan <u>oko dva meseca</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za vremensko trajanje s predlogom *su* jeste temporalni akuzativ s predlogom ‘oko’ i obaveznim kvantifikativnim determinatorom, kojim se izražava longitudinalnost kao vrsta temporalne kvantifikacije. Predlog ‘oko’ po pravilu stoji uz genitiv, ali ovde je upotrebljen priloški uz izraze za trajanje koji su „okamenjeni“ u akuzativu tako da rekcija predloga koji uz njih stoje ne utiče na promenu padeža, tj. oni ostaju u akuzativu bez obzira na rekciju predloga. Srpskim predlogom ‘oko’ izražava se aproksimativna vrednost (u ovom slučaju trajanje), kao i italijanskim predlogom *su*, kako u ovoj temporalnoj funkciji tako i u mnogim tipovima kvantifikativne funkcije, analiziranim u 3.16. Temporalna funkcija izražena datim italijanskim analitičkim konstrukcijama i u srpskom se može izraziti samo analitički.

3.10.3. Predložke konstrukcije za uzrast (*complemento di età*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di* (model N+Prep+N), *a*, *in* (model V+Prep+N) i *su* (model N/V+Prep+N), kao i s predloškim izrazom *in/all'età di* ‘u uzrastu od’ može se označiti uzrast bića izraženog imenicom na koju se konstrukcija odnosi, a koja uvek ima obeležje živo (+). U predloškoj konstrukciji uvek stoje imenice s vremenskim značenjem koje se obično koriste za izražavanje uzrasta, npr. *anno* ‘godina’, *mese* ‘mesec’, *giorno* ‘dan’ i slične sa obaveznim kvantifikativnim determinatorom.

3.10.3.1. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se u predloškim konstrukcijama koje stoje uz imenice.

<i>Complemento di età</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’
(1) <i>Abbiamo comprato un cucciolo di dieci settimane.</i>	Kupili smo štene <u>od dve nedelje</u> .
(2) <i>C'è anche una signora di 82 anni.</i>	Tu je i jedna gospođa <u>od 82 godine</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za uzrast s predlogom *di* jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ i obaveznim kvantifikativnim (najčešće numeričkim) determinatorom. Budući da su, kao što je već pomenuto, u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge; te da se u različitim kvantifikativnim izrazima i broj ‘jedan’ često ponaša na isti način, padež navedenih izraza ustanovljen je po analogiji s primerima (1a) ‘Kupili smo štene od jedne nedelje’ i (2a) ‘Tu je i jedna beba od jednog dana’, u kojima je upotrebljen kvantifikativni genitiv deklinabilnog broja ‘jedan’ s predlogom ‘od’. Važno je, međutim, napomenuti da je u datim primerima moguća i u potreba „okamenjenog“ akuzativa mere, na primer: (1b) ‘Kupili smo štene od nedelju dana’ i (2b) ‘Tu je i jedna beba od/stara jedan dan’. U svakom slučaju, ova temporalna funkcija se i u italijanskom i u srpskom izražava samo navedenim analitičkim sredstvima.

Pored toga, u italijanskim predloškim konstrukcijama za uzrast s predlogom *di* može stajati i imenica *età* ‘uzrast, doba’ (3-4). Ovakve predloške konstrukcije italijanske gramatike često tumače i kao kvalitativne.

<i>Complemento di età</i>	Kvalifikativni lokativ s predlogom ‘u’	Opisni pridev
(3) <i>Sono un uomo d'età.</i>	Ja sam čovek <u>u godinama</u> .	Ja sam <u>star</u> čovek.

<i>Complemento di età</i>	Kvalifikativni lokativ s predlogom ‘u’	Opisni pridev
(4) <i>Il numero di uomini di giovane età che si tingono i capelli è aumentato del 25%.</i>	Broj muškaraca <u>u mladim godinama</u> koji farbaju kosu porastao je za 25%.	Broj <u>mladih</u> muškaraca koji farbaju kosu porastao je za 25%.

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *di*, u kojima je upotrebljena imenica *età* ‘uzrast, doba’ s obaveznim determinatorom u vidu opisnog prideva (4), koji ne mora nužno biti eksplicitno izražen, već se može i podrazumevati (3), jeste kvalifikativni lokativ s predlogom ‘u’ kojim se na aproksimativan način izražava uzrast osobe na koju se predložka konstrukcija odnosi. Smatra se kvalifikativnim zato što se može zameniti opisnim pridevima ‘star’ (3) i ‘mlad’ (4), koji predstavljaju alternativne srpske prevodne ekvivalente datih italijanskih predložkih konstrukcija. Dakle, u srpskom se temporalna funkcija izražena datim italijanskim analitičkim konstrukcijama može izraziti i analitički i sintetički.

3.10.3.2. Predlozi *a* i *in*

Predlozi *a* i *in* javljaju se u predložkim konstrukcijama koje stoje uz glagole.

<i>Complemento di età</i>	Temporalni instrumental s predlogom ‘s(a)’	Temporalni lokativ s predlogom ‘u’
(5) <i>Marco si è laureato a ventiquattro anni.</i>	Marko je diplomirao <u>sa dvadeset četiri godine.</u>	Marko je diplomirao <u>u dvadeset četvrtoj godini.</u>
(6) <i>A diciott’anni potrai prendere la patente.</i>	<u>Sa osamnaest godina</u> moći ćeš da dobiješ vozačku dozvolu.	<u>U osamnaestoj godini</u> moći ćeš da dobiješ vozačku dozvolu.

Srpski ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija za uzrast s predlogom *a* jesu temporalni instrumental imenica koje predstavljaju konvencionalne vremenske jedinice za označavanje uzrasta s predlogom ‘s(a)’ i obaveznim numeričkim determinatorom, kao i

temporalni lokativ istih imenica s predlogom ‘u’ i obaveznim numeričkim determinatorom, ali u vidu rednog a ne osnovnog broja, kao što je to slučaj kod navedenog instrumentala. Na oba opisana načina izražava se neposredna vremenska lokalizacija neobeležena u pogledu predstave o protoku vremena (v. Antonić 2005a: 252, 285).

<i>Complemento di età</i>	Temporalni lokativ s predlogom ‘u’
(7) <i>Il nonno morì <u>a tarda età</u>.</i>	Deka je umro <u>u dubokoj starosti</u> .
(8) <i><u>A giovane età</u> iniziò a lavorare come muratore.</i>	<u>U ranoj mladosti</u> počeo je da radi kao zidar.

Italijanske predložke konstrukcije za uzrast s predlogom *a* u primerima (7) i (8) mogu se tumačiti i kao predložke konstrukcije za određeno vreme, koje su analizirane u 3.10.1.2. Srpski ekvivalent ovih predložkih konstrukcija takođe je temporalni lokativ s predlogom ‘u’ s tom razlikom što su ovde u predložkim konstrukcijama upotrebljene imenice ‘starost’ i ‘mladost’ kao odgovarajući prevodni ekvivalenti imenice *età* ‘uzrast, doba’, a obavezni determinator predstavljaju navedeni opisni pridevi.

Pored toga, imenica *età* ‘uzrast, doba’ može biti uvedena predlogom *in* (9), kao i imenice koje označavaju životna doba *gioventù* ‘mladost’ (10), *vecchiaia* ‘starost’, *infanzia* ‘detinjstvo’.

<i>Complemento di età</i>	Temporalni lokativ s predlogom ‘u’
(9) <i>È rimasta incinta <u>in tarda età</u>.</i>	Zatrudnela je <u>u poznim godinama / u starijem dobu</u> .
(10) <i><u>In gioventù</u> viaggiò moltissimo.</i>	<u>U mladosti</u> je veoma mnogo putovao.

Italijanske gramatike ovakve predložke konstrukcije s predlogom *in* najčešće svrstavaju među one za određeno vreme, mada ih navode i u poglavlju o predložkim konstrukcijama za uzrast (up. Sensini 1990: 435). Njihov srpski ekvivalent takođe je temporalni lokativ s predlogom ‘u’, a u samoj predložkoj konstrukciji, osim imenice *età* ‘uzrast, doba’ sa obaveznim determinatorom (9), može stajati i samostalna imenica koja označava životno doba (10).

Temporalna funkcija izražena u svim datim primerima italijanskih predloških konstrukcija za uzrast s predlozima *a* i *in* i u srpskom se može izraziti samo analitički.

3.10.3.3. Predlog *su*

Predlog *su* javlja se u predloškim konstrukcijama koje stoje uz imenice i glagole. Ovim predlogom uzrast se izražava na aproksimativan način.

<i>Complemento di età</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predl. ‘oko’ i ‘od oko’)
(11) <i>Lui aveva <u>sui trent’anni</u>.</i>	(a) On je imao <u>oko trideset godina</u> . (b) On je imao <u>tridesetak godina</u> .
(12) <i>Ti ha cercato un uomo <u>sulla cinquantina</u>.</i>	(a) Tražio te je neki čovek <u>od oko pedeset godina</u> . (b) Tražio te je neki čovek <u>od pedesetak godina</u> .

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *su* jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘oko’ (kojim se izražava aproksimativna vrednost) i obaveznim numeričkim determinatorom, s tim što se u slučajevima kad ova predloška konstrukcija stoji uz imenicu, kao u primeru (12), ispred navedene predloško-padežne konstrukcije mora javiti i predlog ‘od’. Predlozi ‘oko’ i ‘od’ po pravilu imaju rekciju genitiva, ali ovde su upotrebljeni priloški i javljaju se uz izraze za meru, koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenih predloga ne utiče na padež izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije s primerima: (11c) ‘On je imao oko godinu dana’ i (12c) ‘Tražila te je i jedna beba od oko godinu dana’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, mada bi se u istim primerima, zbog rekcije predloga ‘oko’, mogao pojaviti i genitiv, kao na primer: (11d) ‘On je imao oko jedne godine’; (12d) ‘Tražila te je i jedna beba od oko jedne godine’, ali genitiv je ipak znatno ređi od akuzativa u ovakvim kvantifikativnim izrazima. Pored toga, u srpskom se aproksimativna vrednost može izraziti i upotrebom obaveznog determinatora izvedenog od nekih osnovnih brojeva dodavanjem

sufiksa ‘-ak’, kao što je navedeno u primerima (11b) i (12b). Primer (11) mogao bi se u italijanskom izaziti i sintetički pomoću imenice *trentina* ‘tridesetak’ kojom se izražava aproksimativna vrednost, na primer: (11a) *Lui aveva una trentina d'anni* ‘On je imao tridesetak godina’, dok je u svim ostalim datim slučajevima u italijanskom moguće samo analitičko izražavanje. Navedene italijanske imenice mogu se izvoditi samo od prideva koji označavaju desetice, stotine i hiljade, tako da je u tom smislu sintetičko izražavanje ove temporalne funkcije u italijanskom ipak u velikoj meri ograničeno. Jedini slučaj njenog sintetičkog izražavanja u srpskom dat je u primeru (11b), a svi ostali su analitički.

3.11. Kauzalna funkcija

Italijanske predloške konstrukcije kojima se izražava kauzalna funkcija po tradicionalnoj klasifikaciji pripadaju sledećim dvema vrstama: 1. za uzrok (*complemento di causa*) i 2. za krivicu ili optužbu (*complemento di colpa o accusa*).

3.11.1. Predloške konstrukcije za uzrok (*complemento di causa*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *per* (modeli V/N/Adj+Prep+N/Pro), *di* (modeli V/N/Adj+Prep+N), *da* (modeli V/Adj+Prep+N), *a*, *in*, *con*, *tra* i *su* (samo model V+Prep+N), kao i s nekim predloškim izrazima⁷⁶ izražava se uzrok radnje, stanja ili zbivanja izraženih glagolom, imenicom ili pridevom uz koje stoje.

3.11.1.1. Predlog *per*

Predlog *per* nalazi se u predloškim konstrukcijama za uzrok uz glagole u primerima od (1) do (5) i od (12) do (15), prideve u primerima od (6) do (8), (16) i (17) i imenice u primerima od (9) do (11) i (18). Imenice i zamenice u predloškim konstrukcijama mogu imati obeležje živo (+) i živo (–), što važi i za imenice na koje se one odnose kad stoje uz imenice i prideve.

⁷⁶ Na primer: *a causa / motivo di, per motivo di, per via di* ‘zbog, usled’, *grazie a* ‘zahvaljujući’.

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni genitiv s predl. ‘zbog’	Kauzalni gen. s predl. ‘od’	Kauzalni genitiv s predlogom ‘iz’
(1) <i>Svenni <u>per la paura</u>.</i>		Onesvestih se <u>od straha</u> .	
(2) <i>L’hanno fatto <u>per noia</u>.</i>			Uradili su to <u>iz dosade</u> .
(3) <i>Non esco <u>per la pioggia</u>.</i>	Ne izlazim <u>zbog kiše</u> .		
(4) <i>L’ascensore non funziona <u>per problemi tecnici</u>.</i>	Lift ne radi <u>zbog tehničkih problema</u> .		
(5) <i>Il cane si ammalò <u>per lei</u>.</i>	Pas se razboleo <u>zbog nje</u> .		
(6) <i>L’aeroporto era chiuso <u>per la nebbia</u>.</i>	Aerodrom je bio zatvoren <u>zbog magle</u> .		
(7) <i>L’asfalto era umido <u>per la pioggia</u>.</i>		Asfalt je bio vlažan <u>od kiše</u> .	
(8) <i>È fedele <u>per rispetto</u>.</i>			Verna je <u>iz poštovanja</u> .
(9) <i>la gioia <u>per la vittoria</u></i>	radost <u>zbog pobjede</u>		
(10) <i>la paura <u>degli esami</u></i>		strah <u>od ispita</u>	
(11) <i>il suicidio <u>per disperazione</u></i>			samoubistvo <u>iz očajja</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za uzrok s predlogom *per* može biti kauzalni genitiv s predlozima ‘zbog’, ‘od’ i ‘iz’ uz glagole (1-5) i prideve (6-8) i s predlozima ‘zbog’ i ‘iz’ uz imenice (9-11). Koji će od navedenih predloga biti upotrebljen zavisi od tipa uzroka. Naime, spontani (afektivni) unutrašnji uzrok, koji se odnosi na čovekova spontana psihička stanja, izražava se genitivom s predlogom ‘od’ (1), a isto važi i za genitiv s predlogom ‘iz’, koji je upravo karakterističan samo za izražavanje unutrašnjeg

uzroka,⁷⁷ kao u primerima (2), (8) i (11). Pored toga, genitiv s predlogom ‘od’ može označavati i spoljašnji uzrok, tj. objektivna stanja, zbivanja i procese na koje čovek ne može uticati, kao u primerima (7) i (10), a spoljašnji uzrok tipično se izražava i genitivom s predlogom ‘zbog’, kao u primerima od (3) do (6) i (9).

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni lokativ s predl. ‘na’ i ‘po’	Kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’	Kauzalni instrumental
(12) <i>L’ho ringraziato per i complimenti.</i>	Zahvalila sam mu <u>na komplimentima.</u>	Zahvalila sam mu <u>za komplimente.</u>	
(13) <i>Si è congratulato con la squadra per la vittoria.</i>	Čestitao je timu <u>na pobedi.</u>		
(14) <i>Fumo per abitudine.</i>	Pušim <u>po navici.</u>		
(15) <i>L’ha uccisa per sbaglio.</i>			Ubio ju je <u>greškom.</u>
(16) <i>Vi sono grato per questa informazione.</i>	Zahvalan sam vam <u>na ovoj informaciji.</u>	Zahvalan sam vam <u>za ovu informaciju.</u>	
(17) <i>Quel programma attira un pubblico fedele per abitudine.</i>	Taj program privlači publiku vernu <u>po navici.</u>		
(18) <i>l’avvocato per tradizione di famiglia</i>	advokat <u>po porodičnoj tradiciji</u>		

Pored genitiva odgovarajući srpski ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija za uzrok s predlogom *per* mogu biti i kauzalni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘po’ uz glagole (12-14), prideve (16-17) i imenice (18), kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’ uz glagole (12) i prideve (16) i kauzalni instrumental uz glagole (18). I u ovom slučaju izbor srpskog ekvivalenta zavisi od tipa uzroka, ali i od rekcije glagola u primerima (12) i (13), kao i od rekcije prideva u primeru (16). U primerima (12) i (16) postoje dve mogućnosti pošto

⁷⁷ Detaljnije o uzročnim konstrukcijama s predlozima ‘zbog’, ‘od’ i ‘iz’ u Ivić (1954b).

glagol ‘zahvaliti’ ima dvostruku rekciju, pa samim tim i odgovarajući trpni glagolski pridev u primeru (16), mada treba napomenuti da se u primerima poput ovih ipak češće javlja kauzalni lokativ s predlogom ‘na’ nego kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’. U primerima (12), (13) i (16) izražen je spoljašnji, a u primerima (14), (17) i (18) unutrašnji uzrok. U primeru (15) datim slobodnim kauzalnim instrumentalom izražen je unutrašnji svesni uzrok sa značenjem nehata, koje ne proističe iz same upotrebe instrumentala, već iz značenja lekseme ‘greška’. Ovo je takođe jedini tip uzroka koji je u srpskom moguće izraziti sintetički, za razliku od svih ostalih navedenih primera predloških konstrukcija za uzrok s predlogom *per* kod kojih je u oba jezika moguće samo njihovo analitičko izražavanje.

3.11.1.2. Predlog *di*

Predlog *di* u predloškim konstrukcijama za uzrok stoji uz glagole u primerima od (19) do (21), imenice u primeru (22) i prideve u primerima od (23) do (25). Imenice u predloškim konstrukcijama mogu imati samo obeležje živo (–), a one na koje se predloške konstrukcije odnose uglavnom imaju obeležje živo (+).⁷⁸

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni genitiv s predl. ‘od’ i ‘zbog’	Kauzal akuzativ s predlogom ‘za’	Kauzalni lokativ s predlogom ‘na’
(19) <i>Il cane è morto di fame.</i>	Pas je umro <u>od gladi.</u>		
(20) <i>I suoi occhi brillano di gioia.</i>	Oči joj blistaju <u>od sreće.</u>		
(21) <i>L’ho ringraziato dei complimenti.</i>		Zahvalila sam mu <u>za komplimente.</u>	Zahvalila sam mu <u>na komplimentima.</u>
(22) <i>la morte di fame</i>	smrt <u>od gladi</u>		
(23) <i>È felice del suo successo.</i>	Srećan je <u>zbog njenog uspeha.</u>		

⁷⁸ Same imenice (20) ‘oči’ i (22) ‘smrt’ nemaju obeležje živo (+), ali su svojstvene imenicama koje ga imaju.

<i>Complemento di causa</i>	Kauzal akuzativ s predlogom ‘za’	Kauzalni lokativ s predlogom ‘na’	Kauzalni instrumental
(24) <i>Vi sono grato di questa informazione.</i>	Zahvalan sam vam <u>za ovu informaciju.</u>	Zahvalan sam vam <u>na ovoj informaciji.</u>	
(25) <i>È contento del risultato.</i>			Zadovoljan je <u>rezultatom.</u>

Srpski ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija za uzrok s predlogom *di* mogu biti kauzalni genitiv s predlogom ‘od’ uz glagole (19-20) i imenice (22) i s predlogom ‘zbog’ uz prideve (23), kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’ i kauzalni lokativ s predlogom ‘na’ uz glagole (21) i prideve (24), kao i slobodni kauzalni instrumental uz prideve (25). I u ovim primerima izbor srpskog ekvivalenta zavisi od tipa uzroka i od rekcije glagola u primerima od (19) do (21), imenice u primeru (22) i prideva u primerima od (23) do (25). Pored toga, u nekim srpskim ekvivalentima italijanskih predložkih konstrukcija za uzrok uz imenice postoje i posebna leksička rešenja, na primer: *le lacrime di gioia* ‘suze radosnice’, gde je uzrok izražen imenicom u atributskoj funkciji koja uvek stoji u istom padežu kao imenica koja je glavna reč date sintagme. Upotrebom predloga ‘od’ uz kauzalni genitiv u primerima (19), (20) i (22) izražen je unutrašnji, a u svim ostalim primerima spoljašnji uzrok. Primeri (21) i (24) pokazuju da glagol *ringraziare* ‘zahvaliti’ i pridev *grato* ‘zahvalan’ imaju dvostruku rekciju ne samo u srpskom nego i u italijanskom budući da se javljaju i s predlogom *per* u navedenim primerima (12) i (16).

Slobodni kauzalni instrumental u primeru (25) jedini je primer sintetičkog izražavanja kauzalne funkcije navedenih italijanskih predložkih konstrukcija u srpskom, dok se u ostalim slučajevima dva jezika podudaraju po mogućnosti izražavanja uzroka samo analitičkim sredstvima. Međutim, u italijanskom je uz glagole i prideve u odgovarajućem kontekstu moguće i sintetičko izražavanje uzroka u navedenim predložkim konstrukcijama s predlogom *di* pomoću zamenice *ne*, na primer: (19a) *Il cane ne è morto* ‘Pas je umro od toga’, (20a) *I suoi occhi ne brillano* ‘Oči joj blistaju od toga’, (21a) *Gliene ho ringraziato* ‘Zahvalila sam mu za to / na tome’, (23a) *Ne è felice* ‘Srećan je zbog toga’, (24a) *Ve ne sono grato* ‘Zahvalan sam vam za to / na tome’, (25a) *Ne è contento*

‘Zadovoljan je time’. U srpskom ni u ovim primerima, osim u već pomenutom primeru (25) nije moguće sintetičko izražavanje uzroka.

3.11.1.3. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se uz glagole (26) i prideve (27). Imenice u predloškim konstrukcijama mogu imati samo obeležje živo (–), a one na koje se predloške konstrukcije odnose samo obeležje živo (+).

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni genitiv s predlogom ‘od’
(26) <i>Piangeva dalla gioia.</i>	Plakala je <u>od sreće</u> .
(27) <i>Era pallido dalla paura.</i>	Bio je bled <u>od straha</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za uzrok s predlogom *da* jeste kauzalni genitiv s predlogom ‘od’, kojim je izražen unutrašnji uzrok. Dok je u srpskom moguće samo analitičko izražavanje uzroka u ovim primerima, u italijanskom u određenim kontekstima u izvesnoj meri postoji i mogućnost njegovog sintetičkog izražavanja pomoću zamenice *ne*, na primer: (26) *Ne piangeva* ‘Plakala je od/zbog toga’, (27) *Ne era pallido* ‘Bio je bled od/zbog toga’. Međutim, budući da zamenica *ne* može imati i mnoge druge funkcije, analitičko izražavanje ipak preovladava i u italijanskom, tako da se, dakle, dva jezika u velikoj meri podudaraju po analitičkom izražavanju uzroka.

3.11.1.4. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se samo uz glagole, kao u primerima (28) i (29). Imenice u predloškoj konstrukciji s ovim predlogom mogu imati samo obeležje živo (–), a one na koje se predloška konstrukcija odnosi samo obeležje živo (+). Budući da osim uzročnog ove italijanske predloške konstrukcije imaju i vremensko značenje, njihova funkcija može se posmatrati i kao temporalna, koja je analizirana u 3.10.1.2.

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni genitiv s predlogom ‘od’	Kauzalni akuzativ s predlogom ‘na’
(28) <i>Al rumore si svegliò.</i>	<u>Od buke</u> se probudila.	
(29) <i>A quella notizia mi rallegrai.</i>		<u>Na tu vest</u> se obradovah.

Srpski ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija za uzrok s predlogom *a* jesu kauzalni genitiv s predlogom ‘od’ (28) i kauzalni akuzativ s predlogom ‘na’. U oba primera izražen je spoljašnji uzrok koji neposredno vremenski prethodi radnji izraženoj datim glagolom. Pošto poseduje i vremensko značenje, srpski ekvivalent u primeru (29) može se tumačiti i kao temporalni akuzativ. Oba jezika ovu funkciju izražavaju samo analitički.

3.11.1.5. Predlog *in*

Predlog *in* javlja se samo uz glagole, kao u primerima od (30) do (33). Imenice u ovim predložkim konstrukcijama imaju samo obeležje živo (–) i obično je reč o apstraktnim pojmovima, a imenice na koje se predložke konstrukcije odnose samo obeležje živo (+).

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni genitiv s predl. ‘zbog’	Kauzalni akuzativ s predlogom ‘na’	Kauzalni lokativ s predl. ‘pri’
(30) <i>Si tormenta <u>nel dubbio e nel rimorso.</u></i>	Muči se <u>zbog sumnje i kajanja.</u>		
(31) <i>Gioisco <u>nel pensiero di quel momento.</u></i>		Radujem se <u>na pomisao</u> na taj trenutak.	Radujem se <u>pri pomisli</u> na taj trenutak.

Srpski ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija za uzrok s predlogom *in* jesu kauzalni genitiv s predlogom ‘zbog’ i kauzalni akuzativ s predlogom ‘na’, a u primeru (31) i lokativ s predlogom ‘pri’. Ovakav lokativ AntoniĆ (2005a: 287) smatra temporalnim, dok mu Piper (2005b: 794) ipak pripisuje i uzročno značenje: „S obzirom na činjenicu da je u uzročnom odnosu uvek prisutna vremenska komponenta, to se ponekad ogleda u jačoj

izraženosti vremenskog značenja uz takvo uzročno značenje“. Budući da se, dakle, ovakvom lokativu ne može negirati značenje uzroka, mi ga nazivamo kauzalnim lokativom. Pored toga, odgovarajući srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija može biti i kauzalni lokativ s predlogom ‘u’, kao u primerima (32) i (33).

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni lokativ s predlogom ‘u’
(32) <i>Molti accettano una serie di compromessi <u>nella paura di rimanere soli</u>.</i>	Mnogi prihvataju niz kompromisa <u>u strahu</u> da će ostati sami.
(33) <i>Il Governo sostiene la nostra battaglia contro la mafia <u>nella convinzione che la vinceremo</u>.</i>	Vlada podržava našu borbu protiv mafije <u>u uverenju</u> da ćemo je pobediti.

U primerima od (30) do (33) izražen je unutrašnji uzrok. U svim navedenim slučajevima italijanske predložke konstrukcije s predlogom *in* moguće je samo analitičko izražavanje uzroka u oba jezika.

3.11.1.6. Predlog *con*

Predlog *con* javlja se samo uz glagole. Imenice u ovim predložkim konstrukcijama za uzrok imaju obeležje živo (–),⁷⁹ dok one na koje se predložka konstrukcija odnosi mogu imati obeležje živo (+) i živo (–).

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni lokativ s predlogom ‘po’	Kauzalni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘zbog’
(34) <i>Con questo freddo <u>gelerà tutto</u>.</i>	<u>Po ovoj hladnoći</u> sve će se zalediti.	<u>Od/zbog ove hladnoće</u> sve će se zalediti.
(35) <i>Non mi va di uscire <u>con questa pioggia</u>.</i>	Ne izlazi mi se <u>po ovoj kiši</u> .	Ne izlazi mi se <u>zbog ove kiše</u> .

⁷⁹ Iako sama po sebi nema obeležje živo (+), imenica ‘narav’ (36) ipak je svojstvena onima koje ga imaju.

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘zbog’	Kauzalni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(36) <i>Con quel suo caratteraccio non si sposerà mai.</i>	<u>Zbog</u> te svoje nezgodne <u>naravi</u> nikad se neće udati.	<u>S</u> tom svojom nezgodnom <u>naravi</u> nikad se neće udati.

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za uzrok s predlogom *con* mogu biti kauzalni genitiv s predlogom ‘zbog’ i/ili ‘od’ u svim primerima, kauzalni lokativ s predlogom ‘po’ u primerima (34) i (35), kao i kauzalni instrumental s predlogom ‘s(a)’ u primeru (36). Lokativ s predlogom ‘po’ upotrebljen u primerima (34) i (35) Antonić (2005a: 288, 289) tumači samo kao temporalni i situacioni. Međutim, budući da lokativ s predlogom ‘po’ u primerima (34) i (35) po našem mišljenju označava uzrok radnje izražene navedenim glagolima, mi ga ovde nazivamo kauzalnim bez namere da pri tom negiramo da on u izvesnoj meri poseduje i temporalno i situaciono značenje (slični primeri lokativa s predlogom ‘po’ kod kojih je izraženije temporalno značenje navedeni su u 3.10.1.6) jer, kao što tvrdi Piper (2005b: 800-801), „postoji mnogo modela sintaksičkih konstrukcija kojima se pored uzročnog istovremeno izražavaju (nekad periferna, nekad kao ravnopravna, a nekad kao glavna) prostorna, vremenska, načinska, poredbena, uslovna, ciljna, instrumentalna, okolnosna, gradaciona i druga značenja“. U svakom slučaju primeri (34) i (35) predstavljaju dokaz da se kauzalnim može smatrati ne samo lokativ imenica poput ‘nalog’, ‘naredba’, ‘nagovor’, ‘običaj’, ‘volja’, ‘dogovor’, ‘želja’ s predlogom ‘po’, koje navodi Antonić (*ibid.* 294), već i lokativ imenica koje označavaju atmosferske pojave, iako autorka (*ibid.* 288, 289) takav lokativ navodi samo kao temporalni ili situacioni. Isto tako, instrumental s predlogom ‘s(a)’ upotrebljen u primeru (36) po kategorizaciji koju nudi ista autorka (*ibid.*) može se svrstati ili u kvalifikativni instrumental „karakteristične pojedinosti“ (*ibid.* 257) ili u instrumental „karakteristične pojedinosti“ kao propratne okolnosti (*ibid.* 259). Međutim, pošto je u primeru (36) njime izražen uzrok predikacije, to smatramo dovoljnim dokazom da se takav instrumental može tumačiti kao kauzalni. U primerima od (34) do (35) u oba jezika moguće je samo analitičko izražavanje navedene funkcije.

3.11.1.7. Predlog *tra/fra*

Predlog *tra* javlja se uz glagole. Imenice u predloškim konstrukcijama imaju obeležje živo (+) i živo (–), kao i one na koje se predloška konstrukcija odnosi. Za ovakve predloške konstrukcije karakteristično je da su uvek u množini pošto predlog *tra/fra* izražava zajedničko dejstvo više činilaca u funkciji uzroka.

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni genitiv s predlozima ‘zbog’ i ‘od’	Kauzalni dativ + ‘zahvaljujući’
(37) <i>Fra la casa e i bambini non ha un attimo di sosta.</i>	<u>Od/zbog kuće i dece</u> nema ni trenutak odmora.	
(38) <i>Finirà con l’ammalarsi definitivamente tra fumo ed alcool.</i>	Na kraju će se sigurno razboleti <u>od/zbog pušenja i pića.</u>	
(39) <i>Tra i fischi e gli insulti, ho dovuto smettere di parlare.</i>	<u>Zbog zviždanja i uvreda</u> morao sam da prestanem da govorim.	
(40) <i>Tra rapine, sequestri di persona ed altri reati le Brigate Rosse hanno potuto disporre di alcuni miliardi.</i>	<u>Od pljački, otmica i drugih zločina</u> Crvene brigade su mogle da raspolažu s nekoliko milijardi.	<u>Zahvaljujući pljačkama, otmicama i drugim zločinima</u> Crvene brigade su mogle da raspolažu s nekoliko milijardi.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za uzrok s predlogom *tra/fra* jeste kauzalni genitiv s predlozima ‘zbog’ i ‘od’, ali se u nekim slučajevima može javiti i dativ uz oblik glagolskog priloga sadašnjeg ‘zahvaljujući’. U primeru (40) upotrebljen je kauzalni dativ „kojim se upućuje na prisustvo pozitivne okolnosti imenovane imenicom u dativu u svojstvu uzroka“ (Antonić 2005a: 193), ali on se može tumačiti i kao instrumentalni dativ pošto se može shvatiti da imenice u predloškoj-padežnoj konstrukciji predstavljaju sredstvo koje omogućava realizaciju radnje. Italijanski autori, međutim, funkciju ovih predloških konstrukcija tumače samo kao kauzalnu iako bi joj se, po našem

mišljenju, i u italijanskom moglo pripisati i instrumentalno značenje upravo zato što se njima može izraziti i sredstvo pomoću kog se realizuje predikacija, kao što pokazuje primer (40). U nekim slučajevima, kao u primerima (37) i (38) predlozi ‘zbog’ i ‘od’ mogu se ravnopravno koristiti uz kauzalni genitiv, dok u drugim slučajevima njihov izbor zavisi od tipa uzroka: predlogom ‘zbog’ obično se izražava indirektni uzrok tipa razlog ili povod (39), a predlogom ‘od’ direktni uzrok tipa efektor, tj. izazivač (40). Upotreba predloga *tra/fra* u primerima poput onih od (37) do (40) često predstavlja problem govornicima srpskog koji uče italijanski kao strani budući da se tim predlogom najčešće izražavaju ostala njegova značenja (socijativno, partitivno, temporalno i spacijalno), a da se za izražavanje uzroka češće koriste ostali navedeni predlozi. U svakom slučaju, ova italijanska analitička konstrukcija i u srpskom se može izraziti samo analitički.

3.11.1.8. Predlog *su*

Predlog *su* javlja se takođe samo uz glagole, kao u (41) i (42). Imenice u ovim predloškim konstrukcijama imaju samo obeležje živo (-).

<i>Complemento di causa</i>	Kauzalni akuzativ s predlogom ‘na’	Kauzalni lokativ s predlogom ‘po’
(41) <i>La presente dichiarazione è stata rilasciata <u>su richiesta</u> della famiglia.</i>	Ova potvrda je izdata <u>na zahtev</u> porodice.	
(42) <i><u>Su ordinazione</u> preparano anche l’anatra alla pechinese.</i>		<u>Po narudžbi</u> pripremaju i pekinšku patku.

Italijanski rečnici ovakve predloške konstrukcije navode među specifičnim upotrebama predloga *su* ne pripisujući im eksplicitno nikakvo, pa ni uzročno značenje. Po našem mišljenju, pak, italijanskim predloškim konstrukcijama u primerima (41) i (42) izražen je uzrok koji dovodi do realizacije predikacije, pa ih zato svrstavamo među one s kauzalnom funkcijom. Njihovi srpski ekvivalenti, u zavisnosti od imenice u predloškoj konstrukciji, mogu biti kauzalni akuzativ s predlogom ‘na’ (41) i kauzalni lokativ s

predlogom ‘po’ (42). Međutim, osim kao kauzalni akuzativ i lokativ, ovi primeri se mogu tumačiti i kao akuzativ i lokativ osnova / kriterijuma budući da pored uzroka mogu izražavati i osnov ili kriterijum predikacije, tj. mogu se transformisati u predloške konstrukcije: (41a) ‘na osnovu zahteva’ i (42a) ‘na osnovu narudžbe’. Važno je, takođe, naglasiti da se u zavisnosti od konteksta navedene predloške konstrukcije mogu tumačiti i kao kondicionalne (na primer: (42b) ‘Pripremaju i pekinšku patku ako je neko naruči’), ali pošto se u naučnoj literaturi takav tip predloških konstrukcija ne pominje, po našem mišljenju verovatno zato što njihovo kondicionalno značenje najčešće proističe iz nekog drugog primarnog značenja (u ovom slučaju kauzalnog ili limitativnog), ni u ovoj disertaciji ne analiziramo ih kao posebnu vrstu mada smatramo da bi dalja istraživanja ovih konstrukcija mogla dovesti do važnih zaključaka. U svakom slučaju, funkcija izražena navedenim italijanskim analitičkim konstrukcijama i u srpskom se izražava samo analitički.

3.11.2. Predloške konstrukcije za krivicu ili optužbu (*complemento di colpa o accusa*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di*, *per* i *da* (modeli V/N/Adj+Prep+N) može se izražavati delo za koje je neko optužen, osuđen, kriv, ali i nevin.⁸⁰ Može stajati uz glagole tipa *accusare* ‘optužiti’, prideve poput *colpevole* ‘kriv’ ili imenice kao *colpa* ‘krivica’ i *accusa* ‘optužba’. Imenice u ovim predloškim konstrukcijama mogu imati samo obeležje živo (–), a one na koje se odnose kad stoje uz glagole i prideve imaju samo obeležje živo (+).

3.11.2.1. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se u ovoj vrsti predloških konstrukcija uz glagole poput *incolpare* ‘okriviti’ (1), *accusare* ‘optužiti’ (2), prideve (3-4) i imenice (5-6).

⁸⁰ Naučna literatura ne navodi pridev *innocente* ‘nevin’ i imenicu *innocenza* ‘nevinost’ koji takođe uvode ovu vrstu predloških konstrukcija.

Complemento di colpa o accusa	Kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’
(1) <i>Fu incolpato di omicidio.</i>	Okrivljen je <u>za</u> ubistvo.
(2) <i>Ci accusano di ingratitudine.</i>	Optužuju nas <u>za</u> nezahvalnost.
(3) <i>È stato giudicato colpevole di genocidio.</i>	Proglašen je krivim <u>za</u> genocid.
(4) <i>Sono reo di furto, ma innocente di stupro.</i>	Kriv sam <u>za</u> krađu, ali nevin <u>za</u> silovanje.
(5) <i>La colpa della crisi viene attribuita al Governo.</i>	Krivica <u>za</u> krizu pripisuje se Vladi.
(6) <i>Il regista respinge l'accusa di plagio.</i>	Reditelj odbacuje optužbu <u>za</u> plagijat.

Srpski ekvivalent ovog tipa italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *di*, kako uz glagole, tako i uz prideve i imenice, jeste kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’. U odgovarajućem kontekstu italijanski ima mogućnost sintetičkog izražavanja navedenih primera pomoću zamenice *ne*, na primer: (1a) *Ne fu incolpato* ‘Okrivljen je za to’, (2a) *Ce ne accusano* ‘Optužuju nas za to’, (3a) *Ne è stato giudicato colpevole* ‘Proglašen je krivim za to’, (4a) *Ne sono reo / innocente* ‘Kriv / nevin sam za to’, (5a) *Ne viene attribuita la colpa al Governo* ‘Krivica za to pripisuje se Vladi’, (6a) *Il regista ne respinge l'accusa* ‘Reditelj odbacuje optužbu za to’. Međutim, za razliku od italijanskog, u srpskom se ova funkcija može izraziti samo analitičkim sredstvima.

3.11.2.2. Predlog *per*

Predlog *per* javlja se uz glagole poput *condannare* ‘osuditi’ (7), *punire* ‘kazniti’ (8), prideve (9-10) i imenice (11-12).

Complemento di colpa o accusa	Kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’	Kauzalni genitiv s predlogom ‘zbog’
(7) <i>Fu condannato per omicidio.</i>	Osuđen je <u>za</u> ubistvo.	Osuđen je <u>zbog</u> ubistva.
(8) <i>È stato punito per guida in stato di ubriachezza.</i>	Kažnjen je <u>za</u> vožnju u pijanom stanju.	Kažnjen je <u>zbog</u> vožnje u pijanom stanju.

Complemento di colpa o accusa	Kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’	Kauzalni genitiv s predlogom ‘zbog’
(9) <i>Non si sentiva colpevole <u>per i delitti</u> che aveva commesso.</i>	Nije se osećao krivim <u>za zločine</u> koje je počinio.	Nije se osećao krivim <u>zbog zločina</u> koje je počinio.
(10) <i>Si è dichiarato innocente <u>per il reato</u> per il quale è stato arrestato.</i>	Izjasnio se nevinim <u>za krivično delo</u> zbog kog je uhapšen.	
(11) <i>Il giocatore si è addossato la colpa <u>per la sconfitta</u>.</i>	Igrač je na sebe preuzeo krivicu <u>za poraz</u> .	Igrač je na sebe preuzeo krivicu <u>zbog poraza</u> .
(12) <i>Il generale vuole dimostrare la sua innocenza <u>per il genocidio</u>.</i>	General hoće da dokaže svoju nevinost <u>za genocid</u> .	

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za krivicu ili optužbu s predlogom *per* uz glagole, prideve i imenice mogu biti kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’ i kauzalni genitiv s predlogom ‘zbog’. Pridev *colpevole* ‘kriv’ (9) i imenica *la colpa* ‘krivica’ (11) imaju dvostruku rekciju i u italijanskom i u srpskom, što se vidi na osnovu poređenja s primerima (3) i (5). Za razliku od prideva *innocente* ‘nevin’ (10), koji u italijanskom ima dvostruku rekciju, tj. osim predloga *per* može tražiti i predlog *di*, kao u primeru (4), njegov srpski prevodni ekvivalent može stajati samo uz kauzalni akuzativ s predlogom ‘za’. Isto važi i za imenicu ‘nevinost’ (12), čiji italijanski ekvivalent *l’innocenza* stoji samo uz predlog *per* u ovom značenju. U svakom slučaju, oba jezika imaju samo mogućnost analitičkog izražavanja ove funkcije.

3.11.2.3. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se samo uz glagole (13-14) koji imaju značenje oslobađanja od neke krivice ili optužbe, na primer *assolvere, prosciogliere, scagionare* ‘osloboditi’, kao i uz imenice (15-16) izvedene od datih glagola *l’assoluzione, il proscioglimento*

‘oslobađanje’, pa se zato ovakve predložke konstrukcije mogu svrstati i među one za mesto od/iz/sa kog se realizuje odvajanje ili udaljavanje, koje su analizirane u 3.9.3.2.1.

<i>Complemento di colpa o accusa</i>	Ablativni genitiv	Ablativni genitiv s predlogom ‘od’
(13) <i>È stato assolto <u>dall'accusa</u> di tentato omicidio.</i>	Oslobođen je <u>optužbe</u> za pokušaj ubistva.	
(14) <i>Fu scagionata <u>da ogni imputazione.</u></i>	Oslobođena je <u>svih optužbi.</u>	
(15) <i>L'uomo implorava l'assoluzione <u>dalle sue colpe.</u></i>		Čovek je preklinjao za oslobađanje <u>od krivice.</u>
(16) <i>Con quella lettera la madre lo informava del proscioglimento <u>dall'accusa di omicidio.</u></i>		Tim pismom majka ga je obavestavala o oslobađanju <u>od optužbe</u> za ubistvo.

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *da* uz glagole jeste slobodni ablativni genitiv, a uz imenice ablativni genitiv s predlogom ‘od’. Genitiv u primerima (13) i (14) može se tumačiti i kao eksplikativni genitiv kao semantička dopuna glagolu. U tim primerima u italijanskom postoji i mogućnost sintetičkog izražavanja ove funkcije pomoću zamenice *ne*, kao na primer: (13) *Ne è stato assolto* ‘Oslobođen je toga / nje’, (14) *Ne fu scagionata* ‘Oslobođena je toga / njih’, što, međutim, ne važi za aktivne oblike datih pasivnih rečenica, kao ni za primere ovih predložkih konstrukcija uz imenice (15-16). U svakom slučaju, u svim navedenim primerima u italijanskom preovladava analitičko izražavanje ove funkcije, a u srpskom je ono jedino moguće uz imenice u primerima (15) i (16), dok uz glagole u primerima (13) i (14) postoji samo mogućnost njenog sintetičkog izražavanja.

3.12. Intencionalna funkcija

Italijanske predložke konstrukcije koje ovde navodimo kao one s intencionalnom funkcijom po tradicionalnoj klasifikaciji pripadaju sledećim trima vrstama: 1. za namenu, nameru, svrhu ili cilj (*complemento di fine o scopo*), 2. za korist ili štetu (*complemento di vantaggio o svantaggio*) i 3. za kaznu ili osudu (*complemento di pena o condanna*).

3.12.1. Predložke konstrukcije za namenu, nameru, svrhu ili cilj (*complemento di fine o scopo*)

Italijanskim predložkim konstrukcijama s pravim predlozima *per*, *a* (modeli V/N/Adj+Prep+N/Pro), *in*, *di* (modeli V/N+Prep+N/Pro) i *da* (samo model N+Prep+N), kao i s predložkim izrazima kao npr. *con lo / a(llo) scopo di*, *a(l) fin(e) di* ‘s ciljem, u cilju, u svrhu’ mogu se izraziti namera, svrha ili cilj neke radnje, kao i namena pojma označenog imenicom uz koju stoje ili na koju se odnose. Mogu stajati uz glagole, imenice i prideve.

3.12.1.1. Predlog *per*

Predlog *per* javlja se uz glagole (1-3), imenice (4-5) i prideve (6-7). Imenice i zamenice u predložkim konstrukcijama mogu imati obeležje živo (+) i živo (–), što važi i za imenice na koje se odnose kad stoje uz imenice i prideve, kao u primerima od (4) do (7).

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Intencionalni akuzativ s predlogom ‘za’	Intencionalni genitiv s predlozima ‘radi’, ‘zbog’ i ‘zarad(i)’
(1) <i>Anna studia molto per l'esame.</i>	Ana puno uči <u>za</u> ispit.	Ana puno uči <u>radi/zbog/zarad</u> ispita.

U primeru (1) s predlogom *per* uz glagole srpski ekvivalent može biti kako intencionalni akuzativ s predlogom ‘za’, tako i intencionalni genitiv s predlozima ‘radi’, ‘zbog’ i ‘zarad(i)’. U savremenom jeziku predlog ‘radi’ mnogo je zastupljeniji od predloga

‘zarad(i)’.⁸¹ Atonić (2005a: 169-170) navodi predloge ‘radi’ i ‘zbog’ i tvrdi da je ova upotreba predloga ‘zbog’ dugo smatrana supstandardnom pošto ‘zbog’ uvodi kauzalni, a ne intencionalni genitiv, ali da je danas veoma raširena, te joj se više ne može osporavati status standardne forme.

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Intencionalni akuzativ s predl. ‘po’
(2) <i>Gli italiani vanno in Slovenia <u>per la benzina</u>.</i>	Italijani idu u Sloveniju <u>po benzin</u> .
(3) <i>Ho mandato <u>per un dottore</u>.</i>	Poslao sam <u>po lekara</u> .

Srpski ekvivalent predložkih konstrukcija s predlogom *per* uz glagole može biti i intencionalni akuzativ s predlogom ‘po’, kao u primerima (2) i (3).

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Akuzativ namene s predlogom ‘za’
(4) <i>È arrivata una lettera <u>per Lei</u>.</i>	Stiglo je pismo <u>za Vas</u> .
(5) <i>Ho comprato un cane <u>per te</u>.</i>	Kupio sam psa <u>za tebe</u> .
(6) <i>L'albergo è ideale <u>per congressi</u>.</i>	Hotel je idealan <u>za kongrese</u> .
(7) <i>Non è l'uomo giusto <u>per lei</u>.</i>	Nije pravi čovek <u>za nju</u> .

U slučaju kad italijanske konstrukcije s predlogom *per* stoje uz imenice i prideve, kao u primerima od (4) do (7), njihov odgovarajući srpski ekvivalent je akuzativ indirektnog objekta, tj. akuzativ namene s predlogom ‘za’.

Dakle, izražavanje intencionalne funkcije italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *per*, kako uz glagole, tako i uz imenice i prideve, i u srpskom je moguće samo analitičkim sredstvima.

⁸¹ Stevanović (1991: 258-259) navodi i predlog ‘poradi’, koji je danas arhaičan.

3.12.1.2. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz glagole (8-9), prideve (10-11 i 13) i imenice (12 i 14). U predložkoj konstrukciji mogu se naći samo imenice sa obeležjem živo (-).

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Intencionalni akuzativ s predl. ‘u’, ‘na’ i ‘za’
(8) <i>È uscito <u>a</u> <u>passaggio</u>.</i>	Izašao je <u>u</u> <u>šetnju</u> .
(9) <i>Mio padre va spesso <u>a</u> <u>pesca</u>.</i>	Moj otac često ide <u>na</u> <u>pecanje</u> .
(10) <i>Ora il prodotto è pronto <u>all'uso</u>.</i>	Proizvod je sad spreman <u>za</u> <u>korišćenje</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *a* uz navedene glagole i prideve jeste intencionalni akuzativ s predlozima ‘u’ (8), ‘na’ (9) i ‘za’ (10). Koji će od datih srpskih predloga biti upotrebljen uz koji glagol zavisi isključivo od toga koji se predlog koristi uz imenicu u predložko-padežnoj konstrukciji, a ne od samog glagola. Na primer, umesto predložke konstrukcije *a pesca* ‘**na** pecanje’ u primeru (9) mogla bi stajati konstrukcija *a caccia* ‘**u** lov’, što pokazuje da jednom istom italijanskom predlogu (u ovom slučaju *a*) odgovaraju različiti srpski predlozi (‘na’ i ‘u’) i to samo u zavisnosti od imenice uz koju stoje. Predložke konstrukcije iz primera (8) i (9) u istom obliku javljaju se i sa specijalnom lokativnom funkcijom, koja je analizirana u 3.9.1.1.2. U tom slučaju njihov srpski ekvivalent morao bi biti situacioni lokativ kojim se izražava situacioni kontekst predikacije na primer: *Mio padre è a passaggio / a caccia* ‘Moj otac je u šetnji/na pecanju’.

U svakom slučaju, u navedenim primerima s predlogom *a* uz glagole i neke prideve i u italijanskom i u srpskom moguće je samo analitičko izražavanje. Međutim, u primeru (9) umesto navedene predložke konstrukcije mogao bi se u odgovarajućem kontekstu upotrebiti i prilog *ci*, na primer: (9a) *Con chi va a pesca tuo padre? Ci va con suo fratello* ‘Sa kim tvoj otac ide na pecanje? (Ide tamo) sa svojim bratom’. Dakle, u određenim kontekstima u italijanskom se ova funkcija može izraziti i sintetički.

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Eksplikativni akuzativ s predl. ‘na’
(11) <i>Paolo è pronto / disposto <u>a tutto</u>.</i>	Paolo je spreman <u>na sve</u> .
(12) <i>Tutti i lavoratori hanno diritto <u>alle ferie</u>.</i>	Svi radnici imaju pravo <u>na odmor</u> .

U primeru (11) s predlogom *a* uz prideve srpski ekvivalent je eksplikativni akuzativ s predlogom ‘na’ kao semantička dopuna pridevu ‘spreman’, a u primeru (12) imenici ‘pravo’. Međutim, kao semantička dopuna istoj imenici može se javiti i eksplikativni genitiv, na primer ‘pravo glasa’, dok je u italijanskoj predloškoj konstrukciji upotrebljen predlog *a* i u ovom slučaju: *diritto al voto*. Dakle, u tom slučaju u italijanskom bi i dalje bilo moguće samo analitičko, a u srpskom i sintetičko izražavanje ove funkcije.

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Eksplikativni dativ (s predlogom ‘ka’)
(13) <i>Tuo nonno era incline <u>alla depressione</u>.</i>	Tvoja deda je bio sklon <u>depresiji</u> .
(14) <i>La tendenza <u>alla globalizzazione</u> esiste da sempre.</i>	Težnja <u>ka globalizaciji</u> postoji oduvek.

U primeru (13) srpski ekvivalent predloške konstrukcije s predlogom *a* jeste eksplikativni slobodni dativ kao dopuna pridevu, a u primeru (14) eksplikativni dativ s predlogom ‘ka’ kao dopuna imenici. U primeru (13) ista predloška konstrukcija uz imenicu *l’inclinazione* ‘sklonost’, izvedenu od prideva *incline* ‘sklon’, bila bi uvedena predlozima *per* ili *a* (npr. *l’inclinazione alla / per la musica* ‘sklonost ka muzici’), dok bi u primeru (14) uz glagol *tendere* ‘težiti’, od kog je izvedena imenica *la tendenza* ‘težnja, tendencija’, bila uvedena samo predlogom *a* (npr. *Tende alla globalizzazione* ‘Teži (ka) globalizaciji’). Dakle, u ovim primerima italijanski dopušta samo analitičko izražavanje, koje preovladava i u srpskom osim uz pridev ‘sklon’, kod kog se može javiti samo sintetičko izražavanje cilja.

3.12.1.3. Predlog *in*

Predlog *in* javlja se uz glagole, ali može stajati i uz imenice. U predloškoj konstrukciji mogu stajati samo imenice sa obeležjem živo (–).

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Intencionalni akuz. s predl. ‘u’ i ‘na’
(15) <i>È subito accorso <u>in aiuto</u> del fratello.</i>	Odmah je pritekao <u>u pomoć</u> bratu.
(16) <i>Organizzano una festa <u>in onore</u> di mia figlia.</i>	Organizuju žurku <u>u čast</u> moje ćerke.
(17) <i>Ha parlato <u>in difesa</u> dei diritti umani.</i>	Govorio je <u>u odbranu</u> ljudskih prava.
(18) <i>Mi ha scritto una lettera <u>in segno</u> di gratitudine.</i>	Napisao mi je pismo <u>u znak</u> zahvalnosti.
(19) <i>Questo quadro non è <u>in vendita</u>.</i>	Ova slika nije <u>na prodaju</u> .
(20) <i>Spende i soldi <u>in vestiti e gioielli</u>.</i>	Troši novac <u>na odeću i nakit</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *in* uz glagole i imenice, kao u primerima od (15) do (20), jeste intencionalni akuzativ s predlozima ‘u’ i ‘na’. Italijanske predloške konstrukcije s posesivnom specifikativnom funkcijom *del fratello* (15) i *di mia figlia* (16) mogle bi biti zamenjene odgovarajućim prisvojnim pridevima, kao u primerima: (15a) *È subito accorso in suo aiuto* ‘Odmah **mu** je pritekao u pomoć’ i (16a) *Organizzano una festa in suo onore* ‘Organizuju žurku u **njenu** čast’, dok bi u primeru (17) to bilo moguće samo ako bi u predloškoj konstrukciji bila upotrebljena imenica koja ima obeležje živo (+), kao u primeru: (17a) *Ha parlato in difesa dei colleghi* ‘Govorio je u odbranu kolega’, *Ha parlato in loro difesa* ‘Govorio je u **njihovu** odbranu’. U tom slučaju srpski ekvivalenti italijanskog prisvojnog prideva bili bi takođe prisvojni pridevi (16-17), ali i eksplikativni dativ (15). Primeri (19) i (20) pokazuju da ove predloške konstrukcije mogu stajati i samostalno, tj. bez onih sa specifikativnom funkcijom, a da li će stajati samostalno ili s nekom drugom predloškom konstrukcijom zavisi isključivo od semantike imenice u njoj. U svakom slučaju intencionalna funkcija se u datim primerima u oba jezika može izraziti samo analitički.

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Predikatski akuzativ s predl. ‘u’ i ‘na’
(21) <i>Ha preso <u>in affitto</u> una villa in Toscana.</i>	Uzeo je <u>u najam</u> vilu u Toskani.
(22) <i>Ha dato <u>in prestito</u> la sua eredità.</i>	Dao je <u>na zajam</u> svoje nasledstvo.

S druge strane, u primerima (21) i (22) gde je takođe reč o istoj predloškim konstrukcijama s predlogom *in*, ali uz semikopulativne glagole poput *prendere* ‘dati’ i *dare* ‘uzeti’, srpski ekvivalent je predikatski akuzativ s predlozima ‘u’ i ‘na’, tj. akuzativ u dekomponovanom predikatu uz navedene i njima slične glagole. Za neke od ovih struktura postoje odgovarajući samostalni glagoli i u italijanskom i u srpskom, pa bi primer (21) mogao glasiti (21a) *Ha affittato una villa in Toscana* ‘Iznajmio je vilu u Toskani’, a primer (22) mogao bi se transformisati u (22a) *Ha prestato la sua eredità* ‘Pozajmio je svoje nasledstvo’. Međutim, budući da ovi glagoli u oba jezika mogu biti dvosmileni, pa tako na primer rečenica (21a) *Ha affittato una villa in Toscana* ‘Iznajmio je vilu u Toskani’, pored tumačenja navedenog u primeru (21) može imati i suprotno: (21b) *Ha dato in affitto una villa in Toscana* ‘**Dao** je u najam/zakup vilu u Toskani’, u italijanskom se navedene strukture s datom predloškom konstrukcijom koriste češće nego pomenuti glagoli. U srpskom je, pak, i pored mogućnosti dvosmislenog tumačenja, uobičajenija upotreba datih glagola ‘pozajmiti’ i ‘iznajmiti’, čije se značenje, stoga, shvata na osnovu konteksta. Dakle, iako u oba jezika postoje i analitička i sintetička mogućnost izražavanja ove funkcije, ipak u italijanskom preovladava njeno analitičko, a u srpskom sintetičko izražavanje.

Pored toga, neke italijanske gramatike (v. Serianni 2000: 243) finalnu vrednost pripisuju i predloškim konstrukcijama kojima se izražava transformacija ili preobražaj iz jednog stanja u drugo (23).

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Objekatski akuzativ s predlogom ‘u’
(23) <i>Il bruco dopo un certo tempo si trasforma <u>in farfalla</u>.</i>	Gusenica se posle nekog vremena pretvara <u>u leptira</u> .

Srpski ekvivalent ove predloške konstrukcije s predlogom *in* jeste objekatski akuzativ s predlogom ‘u’, tj. akuzativ predloškog netipičnog objekta uz glagole konverzije, kojim se izražava objekat suspsituta (v. Antonić 2005a: 204). Funkcija izražena ovom predloškom konstrukcijom u oba jezika se izražava samo analitički.

3.12.1.4. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se uz imenice s obeležjem živo (–), a kad stoji uz glagole, može se odnositi i na imenice s obeležjem živo (–), kao u primeru (32), ali i na one koje imaju obeležje živo (+), kao u primeru (33). U predložkoj konstrukciji uglavnom stoje imenice s obeležjem živo (–), ali se mogu javiti i one s obeležjem živo (+), kao u primeru (33).

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Akuzativ namene s predlogom ‘za’	Pridev namene
(24) <i>la cintura di salvataggio</i>	pojas <u>za spasavanje</u>	<u>spasilački</u> pojas
(25) <i>la porta di ingresso</i>	vrata <u>za ulaz(ak)</u>	<u>ulazna</u> vrata
(26) <i>l'ingresso di servizio</i>	ulaz <u>za zaposlene/poslugu</u>	<u>službeni</u> ulaz
(27) <i>il teatro di prosa</i>	pozorište <u>za dramu</u>	<u>dramsko</u> pozorište
(28) <i>il teatro d'opera</i>	pozorište <u>za operu</u>	<u>opersko</u> pozorište

Uobičajeni srpski ekvivalenti ovih italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *di* u primerima od (25) do (27) jesu odgovarajući pridevi namene, ali je moguća, iako veoma retka, a u primerima (27) i (28) čak i sasvim neuobičajena, upotreba akuzativa namene s predlogom ‘za’, koja je, međutim, u primeru (24) mnogo češća od datog prideva namene. Dakle, u ovim slučajevima u italijanskom je jedino moguće analitičko izražavanje ove funkcije, dok je u srpskom moguće i sintetičko, koje je ujedno i preovlađujuće.

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Eksplikativni akuzativ s predlogom ‘za’	Eksplikativni genitiv
(29) <i>l'opportunità di guadagno</i>	prilika <u>za zaradu</u>	
(30) <i>la possibilità di collaborazione</i>	mogućnost <u>za saradnju</u>	mogućnost <u>saradnje</u>
(31) <i>le parole di sostegno</i>		reči <u>podrške</u>

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Predikatski genitiv s predlogom ‘od’
(32) <i>Quest’informazione può essere <u>d’aiuto</u> alla polizia.</i>	Ova informacija može biti <u>od pomoći</u> policiji.

S druge strane, uz imenice poput onih u primerima (29) i (30) srpski ekvivalent je eksplikativni akuzativ s predlogom ‘za’ kao semantička dopuna imenici „uopštene apstraktne semantike koja zahteva semantičku eksplikaciju“ (Antonić 2005a: 210). Pored toga, kao odgovarajući srpski ekvivalent u primerima (30) i (31) javlja se eksplikativni genitiv kao semantička dopuna imenici, koji po našem mišljenju ima jasno izraženo intencionalno značenje budući da ‘mogućnost saradnje’ znači ‘mogućnost da se saraduje’, a ‘reči podrške’ su ‘reči upućene s ciljem da pruže podršku’. Stoga smatramo da bi se i ovakav genitiv, pored onog s predlozima ‘radi’ i ‘zbog’ i uz lokativnu konstrukciju ‘u cilju’ i akuzativnu konstrukciju ‘u svrhu’, koje navode AntoniĆ (*ibid.* 169-170) i Piper (2005b: 803-812), takođe mogao nazivati intencionalnim. U primeru (32) srpski ekvivalent date italijanske predloške konstrukcije jeste predikatski genitiv, tj. genitiv u dekomponovanom predikatu s predlogom ‘od’.

Neke italijanske gramatike (v. Sensini 1990: 419) smatraju da one predloške konstrukcije s predlogom *di* u kojima je on upotrebljen zato što to nalaže rekcija glagola uz koji stoje, kao u primeru (33), imaju specifikativnu funkciju. Međutim, budući da data predloška konstrukcija, po našem mišljenju, ima finalnu vrednost, njenu funkciju tumačimo kao intencionalnu.

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Objekatski akuzativ s predlogom ‘u’
(33) <i>Marco si è innamorato <u>di Anna</u>.</i>	Marko se zaljubio <u>u Anu</u> .

Srpski ekvivalent ove italijanske predloške konstrukcije s predlogom *di* jeste objekatski akuzativ s predlogom ‘u’, tj. akuzativ predloškog netipičnog objekta uz glagole emocionalnog odnosa, kojim se izražava objekat cilja (v. AntoniĆ 2005a: 204).

Iako u navedenim primerima preovladava analitičko izražavanje intencionalne funkcije u italijanskom, ona se u određenim kontekstima može izraziti i sintetički pomoću

zamenice *ne*, na primer: (29a) *In tutti questi anni il mio obiettivo è sempre stato il guadagno, ma non ne ho mai avuto l'opportunità* 'Svih ovih godina moj cilj je bila zarada, ali nikad nisam imao prilike za to (za zaradu)', (30a) *Ho sempre desiderato la collaborazione con la Sua azienda e finalmente ne ho la possibilità* 'Oduvek sam želeo saradnju s Vašom firmom i najzad imam mogućnosti za to (za saradnju)', (33a) *Marco se n'è innamorato* 'Marko se zaljubio u nju'. U srpskom od rekcije imenice (29-31) ili od uobičajenog oblika nekog izraza (32) zavisi da li će intencionalna funkcija navedenih italijanskih konstrukcija s predlogom *di* biti izražena analitički ili sintetički, a u nekim slučajevima, kao u primerima (30) i (33), postoje obe mogućnosti.

3.12.1.5. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se uglavnom uz imenice s obeležjem živo (–), a vrlo retko i uz one s obeležjem živo (+), kao u primeru (46), dok se u samoj predložkoj konstrukciji mogu se naći samo one s obeležjem živo (–).

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Akuzativ namene s predlogom 'za'	Pridev namene
(34) <i>la carta <u>da stampa</u></i>	papir <u>za štampanje</u>	
(35) <i>lo spazzolino <u>da denti</u></i>	četkica <u>za zube</u>	
(36) <i>gli occhiali <u>da vista</u></i>	naočare <u>za vid</u>	
(37) <i>gli occhiali <u>da sole</u></i>	naočare <u>za sunce</u>	<u>sunčane</u> naočare
(38) <i>la canna <u>da pesca</u></i>	štap <u>za pecanje</u>	<u>pecački/pecaroški/ribolovački</u> štap
(39) <i>la camera <u>da letto</u></i>	soba <u>za spavanje</u>	<u>spavaća</u> soba
(40) <i>il costume <u>da bagno</u></i>	kostim <u>za kupanje</u>	<u>kupaći</u> kostim
(41) <i>l'auto <u>da corsa</u></i>	automobil <u>za trkanje/trke</u>	<u>trkački</u> automobil
(42) <i>il vestito <u>da uomo</u></i>	odelo <u>za muškarca/e</u>	<u>muško</u> odelo
(43) <i>l'abito <u>da sera</u></i>	odelo / haljina <u>za večer</u>	<u>večernje/a</u> odelo / haljina
(44) <i>la veste <u>da camera</u></i>	haljina <u>za kuću</u>	<u>kućna</u> haljina

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Akuzativ namene s predlogom ‘za’	Pridev namene
(45) <i>gli occhiali da sci</i>	naočare <u>za skijanje</u>	<u>skijaške</u> naočare
(46) <i>il cane da caccia</i>	pas <u>za lov</u>	<u>lovački</u> pas

U primerima od (34) do (38) odgovarajući srpski ekvivalent datih italijanskih predložkih konstrukcija jeste akuzativ namene s predlogom ‘za’, s tim što za primere (37) i (38) postoji mogućnost upotrebe datih prideva namene, koji se međutim javljaju znatno ređe i to uglavnom u kolokvijalnom jeziku. S druge strane, uobičajeni srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija u primerima od (39) do (46) jeste upravo pridev namene, dok je u ovim slučajevima akuzativ namene s predlogom ‘za’ neuobičajen i redak, mada ne i nemoguć. On nije karakterističan za kolokvijalan jezik, već bi njegova upotreba bila uslovljena odgovarajućim kontekstom (kao u sledeća dva primera (44a) ‘Da li ti treba haljina za posao ili za kuću?’ ili (45a) ‘Ne znam da li da kupim obične naočare za sunce ili one baš za skijanje?’). Zanimljivo je i da se pridev namene iz primera (40) ‘kupaći’ u kolokvijalnom jeziku koristi samostalno u značenju sintagme ‘kupaći kostim’. Dakle, dok se u italijanskom intencionalna funkcija izražena datim primerima može izraziti samo analitički, kod odgovarajućih srpskih ekvivalenata primetna je tendencija ka sintetičkom izražavanju kad god postoji odgovarajući pridev, a analitičko izražavanje namene javlja se samo u slučajevima kad takav pridev ne postoji.

<i>Complemento di fine o scopo</i>	Zajednička imenica
(47) <i>l'abito da sposa</i>	Venčanica
(48) <i>il campo da gioco</i>	Igralište
(49) <i>la casa da gioco</i>	Kockarnica
(50) <i>le scarpe da tennis</i>	Patike
(51) <i>la stanza da pranzo</i>	Trpezarija
(52) <i>il biglietto da visita</i>	vizitkarta / posetnica

U primerima od (47) do (52) navedeni su slučajevi italijanski imenskih sintagmi u okviru kojih postoji predložka konstrukcija za namenu s predlogom *da*, čiji su srpski ekvivalenti date zajedničke imenice. Ovi primeri, stoga, predstavljaju uverljiv dokaz za tendenciju ka analitičkom izražavanju u italijanskom i ka sintetičkom u srpskom. Važno je, međutim, napomenuti da navedene imenske sintagme predstavljaju samostalne leksičke jedinice koje se u savremenom italijanskom jeziku tretiraju kao vrsta složenica budući da označavaju jedan pojam.

3.12.2. Predložke konstrukcije za korist ili štetu

(complemento di vantaggio o svantaggio)

Italijanskim predložkim konstrukcijama s pravim predlogom *per* i ređe *su* (samo u konstrukcijama za štetu), ali i s drugim nepravim predlozima i predložkim izrazima⁸² označava se beneficijent (tj. onaj ko ili ono što ima neku korist) ili inkomodent (onaj ko ili ono što trpi neku štetu). Predložke konstrukcije za korist javljaju se uz glagole (1-2), imenice (3-4), prideve (5-6) i priloge (7-8), a one za štetu s predlogom *per* javljaju se samo uz prideve (9-10) i priloge (11-12), a s predlogom *su* i uz imenice (13-14). U samim predložkim konstrukcijama javljaju se imenice ili zamenice sa obeležjem živo (+), kao u neparnim primerima, ili živo (–), kao u parnim primerima. Dakle, uz navedene prave predloge predložke konstrukcije za korist imaju model V/N/Adj/Adv+Prep+N/Pro, dok one za štetu imaju model N/Adj/Adv+Prep+N/Pro.

3.12.2.1. Predlog *per*

<i>Complemento di vantaggio</i>	Intencionalni akuzativ s predlogom ‘za’	Intencionalni genitiv s predl. ‘radi’, ‘zbog’, ‘zarad(i)’ i ‘poradi’
(1) <i>La mamma si è sempre sacrificata per noi.</i>	Mama se uvek žrtvovala <u>za nas.</u>	Mama se uvek žrtvovala <u>radi / zbog / zarad(i) / poradi nas.</u>

⁸² Na primer, nepravilni predlozi: *verso* ‘prema’, *contro* ‘protiv’, predložki izrazi: *a vantaggio di*, *a/in favore di* ‘u korist’, *a svantaggio di*, *a danno di*, *a discapito di* ‘na štetu’ itd.

Complemento di vantaggio	Intencionalni akuzativ s predlogom 'za'	Intencionalni genitiv s predl. 'radi', 'zbog', 'zarad(i)' i 'poradi'
(2) <i>L'esercito ha combattuto <u>per la patria</u>.</i>	Vojska se borila <u>za otadžbinu</u> .	Vojska se borila <u>radi/zbog/zarad(i)/poradi otadžbine</u> .

Complemento di vantaggio	Akuzativ namene s predlogom 'za'
(3) <i>il concerto <u>per i bambini</u> del terzo mondo</i>	koncert <u>za decu</u> trećeg sveta
(4) <i>l'Agenzia <u>per lo sviluppo</u> del Sud</i>	Agencija <u>za razvoj</u> Juga

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za korist u primerima (1) i (2) može biti intencionalni akuzativ s predlogom 'za' i intencionalni genitiv s predlozima 'radi', 'zbog', 'zarad(i)' i 'poradi',⁸³ a u primerima (3) i (4) samo akuzativ namene s predlogom 'za'. Razlika između predložkih konstrukcija za korist uz glagole i imenice (1-4) i onih za namenu, nameru, svrhu i cilj vrlo je mala i semantičke je prirode, pa se dati primeri mogu tumačiti i kao ta vrsta predložkih konstrukcija, što ne važi za sledeće primere.

Complemento di vantaggio	Eksplikativni akuzativ s predl. 'za' i 'po'
(5) <i>Questo libro è utile <u>per tutti i genitori</u>.</i>	Ova knjiga je korisna <u>za (po) sve roditelje</u> .
(6) <i>Quest'acqua è ottima <u>per i reni</u>.</i>	Ova voda je odlična <u>za (po) bubrege</u> .
(7) <i>I genitori sanno cosa è meglio <u>per i loro figli</u>.</i>	Roditelji znaju šta je bolje <u>za (po) njihovu decu</u> .
(8) <i>È bene <u>per la salute</u> bere molta acqua.</i>	Dobro je <u>za (po) zdravlje</u> piti puno vode.

Complemento di svantaggio	Eksplikativni akuzativ s predl. 'za' i 'po'
(9) <i>I videogiochi sono pericolosi <u>per i bambini</u>.</i>	Video-igre su opasne <u>za/po decu</u> .

⁸³ U savremenom jeziku 'radi je mnogo češći od 'zarad(i)', a pogotovu od arhaičnog 'poradi', koje pominje Stevanović (1991: 258-259), ali ne i Antić (2005a: 169-170), koja kaže da je predlog 'zbog' dugo smatran supstandardnim pošto uvodi kauzalni, a ne intencionalni genitiv, ali da mu se danas ne može osporavati status standardne forme.

<i>Complemento di svantaggio</i>	Eksplikativni akuzativ s predl. ‘za’ i ‘po’
(10) <i>L'alcool è dannoso per la salute.</i>	Alkohol je štetan <u>za/po zdravlje</u> .
(11) <i>È peggio per te se non studi.</i>	Gore je <u>za/po tebe</u> ako ne učiš.
(12) <i>È male per lo stato avere troppi debiti.</i>	Loše je <u>za/po državu</u> da ima previše dugova.

Eksplikativni akuzativ s predlozima ‘za’ i ‘po’ kao semantička dopuna nekim pridevima i prilozima⁸⁴ javlja se kao odgovarajući srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za korist ili štetu uz navedene prideve i priloge. U vezi s upotrebom predloga ‘za’ i ‘po’ Antonić (2005a: 211) kaže: „Predlozi ‘za’ i ‘po’ u ovakvim strukturama u načelu su komutabilni, ali uz napomenu da je predlog ‘za’ češći (odnosno da se komutabilnost, uslovno rečeno, ispoljava u nižem stepenu) ako se radi o beneficijentnoj situaciji, a da je predlog ‘po’ nešto češći (ali je istovremeno stepen komutabilnosti „viši“) ako se radi o inkomodontnoj situaciji.“

3.12.2.2. Predlog *su*

<i>Complemento di svantaggio</i>	Objekatski instrumental s predlogom ‘nad’
(13) <i>Prima del rigore c'è stato un fallo su Ronaldo.</i>	Pre gola je bio faul <u>nad Ronaldom</u> .
(14) <i>La vittoria sulla Juventus è stata una delle più belle della mia vita.</i>	Pobeda <u>nad Juventusom</u> bila je jedna od najboljih u mom životu.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za štetu s predlogom *su* jeste objekatski instrumental s predlogom ‘nad’, kao u primerima (13) i (14). Naime, predloška konstrukcija ‘nad Ronaldom’ proističe iz rečenice (13a) ‘X je faulirao Ronalda’, dok konstrukcija ‘nad Juventusom’ proizlazi iz rečenice (14a) ‘Pobedili smo Juventus’, u kojima ‘Ronalda’ i ‘Juventus’ imaju funkciju direktnog objekta prelaznih glagola ‘faulirati’ ‘pobediti’.

⁸⁴ Antonić (2005a: 211) pominje ovaj akuzativ samo kao semantičku dopunu pridevu, a ne i prilogu, ali Stevanović (1991: 419-420) ga navodi i kao dopunu nekim prilozima.

Na kraju treba napomenuti da neke italijanske gramatike (up. Sensini 1990: 443) predloškim konstrukcijama za korist smatraju i nenaglašene lične zamenice upotrebljene u funkciji indirektnog objekta uz afektivne i prividno refleksivne glagole, kao i uz imperative nekih prelaznih i neprelaznih glagola radi iskazivanja bliskog odnosa govornika prema subjektu rečenice, kao što je pomenuto u 3.5. Razlozi za takvo tumačenje te upotrebe navedenih ličnih zamenica semantičke su prirode, dok njihova struktura pre upućuje na funkciju indirektnog objekta. Međutim, pošto su to bespredloške konstrukcije, a predmet ove disertacije jesu samo one s predlozima, ovde ih nećemo analizirati. Dakle, funkcija izražena upravo navedenim primerima i u italijanskom i u srpskom može se izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

3.12.3. Predloške konstrukcije za kaznu ili osudu (*complemento di pena o condanna*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *a, di, per* (modeli V/N+Prep+N) i *con* (model V+Prep+N), kad stoje uz glagole tipa *condannare* ‘osuditi’, *punire, castigare, multare* ‘kazniti’ i imenice poput *condanna* ‘osuda, kazna’, *pena, multa, castigo* ‘kazna’, izražava se tip kazne na koju je neko osuđen ili sredstvo kojim je kažnjen.

3.12.3.1. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz glagol *condannare* ‘osuditi’ (1) i imenice *pena* ‘kazna’ (2) i *condanna* ‘osuda, kazna’ (3). Imenice u predloškim konstrukcijama mogu imati samo obeležje živo (–), a one na koje se odnose kad stoje uz glagol samo obeležje živo (+).

<i>Complemento di pena o condanna</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’
(1) <i>L’omicida fu condannato a vent’anni di reclusione.</i>	Ubica je osuđen <u>na dvadeset godina</u> zatvora.
(2) <i>L’imputato ha già scontato una pena a due anni di prigione.</i>	Optuženi je već izdržao kaznu <u>od dve godine</u> zatvora.

<i>Complemento di pena o condanna</i>	Eksplikativni genitiv
(3) <i>Il terrorista sta scontando una condanna <u>all'ergastolo</u>.</i>	Terorista izdržava kaznu <u>doživotnog zatvora</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *a* uz glagol *condannare* ‘osuditi’ jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’, a uz imenicu ‘kazna’ kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’. Pored toga, uz navedenu imenicu može stajati i eksplikativni genitiv imenice ‘zatvor’ kao semantička dopuna imenici ‘kazna’ (3), koji se javlja i u primerima (1) i (2) kao dopuna istoj imenici posle kvantifikativnog akuzativa i genitiva kojima je numerički izražena dužina trajanja kazne. Funkcija navedenih italijanskih analitičkih konstrukcija u srpskom se izražava analitički, osim u slučajevima poput onog u primeru (3), gde dužina trajanja kazne nije numerički izražena.

3.12.3.2. Predlog *con*

Predlog *con* javlja se uz glagole *punire* (4-5) i *castigare* (6) ‘kazniti’. Imenice u predloškim konstrukcijama imaju samo obeležje živo (–), a one na koje se odnose mogu imati ne samo obeležje živo (+), već i živo (–).

<i>Complemento di pena o condanna</i>	Instrumental sredstva
(4) <i>L'impiegato è stato punito <u>con il licenziamento</u>.</i>	Službenik je kažnjen <u>otkazom</u> .
(5) <i>Il reato di omicidio viene punito <u>con l'ergastolo</u>.</i>	Krivično delo ubistva kažnjava se <u>doživotnom robijom</u> .
(6) <i>Riesce infine a castigare <u>con la morte</u> il suo avversario.</i>	Uspeva na kraju da kazni svog protivnika <u>smrću</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za kaznu s predlogom *con* jeste slobodni instrumental sredstva, i to sprovednički instrumental. Dakle, u italijanskom je moguće samo analitičko izražavanje ove funkcije, a u srpskom samo sintetičko.

3.12.3.3. Predlozi *di* i *per*

Predlozi *di* i *per* stoje uz glagol *multare* (7), a samo predlog *di* i uz imenice *multa* (8), *ammenda* (9) i *contravvenzione* ‘kazna’. Imenice u predloškim konstrukcijama mogu imati obeležje živo (–), a one na koje se odnose kad stoje uz glagole obeležje živo (+).

<i>Complemento di pena o condanna</i>	Instrum. sredstva s predl. ‘s(a)’
(7) <i>L’automobilista è stato multato <u>di / per 50 euro.</u></i>	Vozač je kažnjen je sa <u>50 evra.</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlozima *di* ili *per* uz glagol *multare* ‘kazniti’ jeste instrumental sredstva, tj. sprovednički instrumental s predlogom ‘s(a)’ uz numerički kvantifikator koji zahteva imenicu u genitivu (imenica ‘evra’ u primeru (7)), osim ako je u pitanju broj ‘jedan’, koji je uvek deklinabilan, tako da bi u tom slučaju bio upotrebljen slobodni instrumental sredstva, na primer: (7a) ‘Vozač je kažnjen jednim evrom’. U svakom slučaju, u italijanskom se ova funkcija može izraziti samo analitički, dok za srpski isto to važi za sve brojeve osim za broj ‘jedan’, uz koji je moguće samo sintetičko izražavanje ove funkcije.

<i>Complemento di pena o condanna</i>	Kvantifikativni genitiv s predl. ‘od’
(8) <i>All’automobilista è stata inflitta una multa <u>di 50 euro.</u></i>	Vozaču je određena kazna <u>od 50 evra.</u>
(9) <i>All’Inter è stata inflitta un’ammenda <u>di 5000 euro.</u></i>	Interu je određena kazna <u>od 5000 evra.</u>
(10) <i>Il titolare del locale chiuso dovrà pagare una contravvenzione <u>di 4000 euro.</u></i>	Vlasnik zatvorenog lokala moraće da plati kaznu <u>od 4000 evra.</u>

S druge strane, u slučaju italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *di* uz imenice odgovarajući srpski ekvivalent jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ uz numerički kvantifikator kojim je izražen novčani iznos kazne. Stoga neke italijanske

gramatike (up. Sensini 1990: 442) smatraju da predloške konstrukcije date u primerima od (7) do (10) imaju kvantifikativnu funkciju, koja je analizirana 3.16.3.1. i 3.16.7.2.

3.13. Socijativna funkcija

Italijanske predloške konstrukcije koje ovde navodimo kao one sa socijativnom funkcijom po tradicionalnoj klasifikaciji pripadaju sledećim trima vrstama: 1. za društvo ili jedinstvo (*complemento di compagnia o unione*); 2. za odnos (*complemento di relazione o rapporto*) i 3. za recipročnost (*complemento di reciprocità*). Naime, sve tri vrste označavaju povezanost dva ili više učesnika u nekoj zajedničkoj radnji ili stanju, a uvode ih pravi predlozi *con* (predloške konstrukcije za društvo ili jedinstvo i za odnos) i *tra* (predloške konstrukcije za društvo i za recipročnost). Za predloške konstrukcije za odnos karakteristično je da se javljaju uz socijativne glagole, koji označavaju „odnos koji se ne može ostvariti individualno nego samo u društvu“ (Piper 2005b: 704), dok ostala dva tipa predloških konstrukcija stoje uz fakultativno socijativne glagole.

3.13.1. Predloške konstrukcije za društvo ili jedinstvo

(*complemento di compagnia o unione*)

Italijanske predloške konstrukcije sa socijativnom funkcijom s pravim predlozima *con* i *tra* (model V/N/Pro+Prep+N/Pro), kao i s predloškim izrazima poput: *insieme con*, *assieme a*, *unitamente a* ‘zajedno s(a)’, *in compagnia di* ‘u društvu (koga)’ izražava se ili živo biće s kojim je u društvu neko drugo živo biće koje predstavlja glavnu reč imeničke sintagme (u tom slučaju odgovarajući italijanski termin je *complemento di compagnia*) ili neki neživ pojam (*complemento di unione*). Stoje uz fakultativno socijativne glagole i imenice, koje mogu imati obeležje živo (+) i živo (–), dok imenice i zamenice u predloškim konstrukcijama imaju obeležje živo (+) ako je upotrebljen *complemento di compagnia*, a živo (–) ako je u pitanju *complemento di unione*.

3.13.1.1. Predlog *con*

Predlog *con* javlja se uz fakultativno socijativne glagole (1-4 i 9-12), zamenice (5 i 13) i imenice (6-9 i 14-20), a u predložkim konstrukcijama se mogu naći i zamenice, kao u primerima (2) i (8), i imenice (u svim preostalim primerima).

<i>Complemento di compagnia</i>	Socijativni instrumental s predlogom 's(a)'
(1) <i>Decisi di uscire con Marco.</i>	Odlučila sam da izađem s <u>Markom</u> .
(2) <i>Vado al cinema con lei.</i>	Idem u bioskop s <u>njom</u> .
(3) <i>Passava tanto tempo con il suo cane.</i>	Provodila je puno vremena <u>sa svojim psom</u> .
(4) <i>Viveva sola con i suoi gatti.</i>	Živela je sama <u>sa svojim mačkama</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *con* u kojima je upotrebljena imenica koja s obeležjem živo (+) uz fakultativno socijativne glagole jeste socijativni instrumental s predlogom 's(a)', i to instrumental društva, tj. socijativ posrednog tipa. Socijativna funkcija izražena ovim predložkim konstrukcijama u italijanskom se u nekim slučajevima može izraziti i sintetički pomoću zamenice *ci*, na primer: (1a) *Decisi di uscirci* 'Odlučila sam da izađem s njim', ali njena upotreba je ipak u velikoj meri kontekstualno uslovljena budući da je među priloškim značenjima reči *ci* najčešće spacijalno, dok je socijativno sporedno, te bi stoga njena upotreba u primerima od (2) do (4) imala spacijalnu funkciju. Dakle, iako u italijanskom u izvesnoj meri postoji mogućnost sintetičkog izražavanja ove funkcije, ipak prevladava njeno analitičko izražavanje, koje je u srpskom jedino moguće.

<i>Complemento di compagnia</i>	Socijativni instrumental s predl. 's(a)'
(5) <i>E allora è arrivato lui con la moglie.</i>	A onda je stigao on <u>sa ženom</u> .
(6) <i>Incontrarono una donna con due bambini.</i>	Sreli su jednu ženu s <u>dvoje dece</u> .
(7) <i>Com'è la vita con tre figli?</i>	Kakav je život s <u>troje dece</u> ?
(8) <i>Aveva bisogno di quella gita con lui.</i>	Bio joj je potreban taj izlet s <u>njim</u> .

I u slučajevima upotrebe ovih italijanskih predloških konstrukcija sa zamenicama (5) i imenicama (6-9), srpski ekvivalent je socijativni instrumental s predlogom 's(a)', i to instrumental društva, tj. socijativ posrednog tipa, bez obzira da li imenica ili zamenica uz koju predloška konstrukcija stoji ima obeležje živo (+), kao u primerima (5) i (6), ili pak živo (-), kao u primerima (7) i (8). Predloška konstrukcija u primeru (6) može se tumačiti i kao instrumental celine, koji predstavlja podvrstu socijativnog instrumentala u kom je upotrebljena imenica „kojom se imenuje mladunče neke žive vrste uz imenicu kojom se imenuje odrasli muški ili ženski predstavnik date žive vrste“ (Antonić: 2005a: 268). U primerima od (5) do (8) i u italijanskom i u srpskom moguće je samo analitičko izražavanje socijativne funkcije.

Treba napomenuti da je u nekim južnim i centralnim varijetetima italijanskog jezika veoma česta upotreba specifičnog oblika predloške konstrukcije s predlogom *con*, koji je po našem mišljenju nastao pod uticajem lokalnih dijalekata. Naime, umesto rečenica poput *Sono uscito con Marco* 'Izašao sam s Markom' u prvom licu jednine ili na primer *È uscito con Marco* 'Izašao je s Markom' u trećem licu jednine vrlo se često javljaju rečenice kao *Siamo usciti con Marco* 'Izašli smo s Markom' u prvom licu množine ili pak *Sono usciti con Marco* 'Izašli su s Markom' u trećem licu množine, ali sa značenjem identičnim onom u prethodno navedenim rečenicama, tj. 'Izašao sam s Markom' i 'Izašao je s Markom'. Ovakve konstrukcije javljaju se i u nekim kolokvijalnim govorima u južnoj Srbiji (npr. u Pirotu), ali ne pripadaju standardnom srpskom jeziku. Međutim, iako ni u italijanskom nisu svojstvene višim registrima, ipak se mogu javiti i to ne samo u govornom, već i u pisanom jeziku. Na primer, konstatujući da su ovakve konstrukcije prilično malobrojne u Pavezeovom romanu *La luna e i falò*, Mariotti (1981: 260) ipak navodi primer *Con Nutto andammo a vedere i cavalli*, čiji bi bukvalan prevod na srpski bio 'S Nutom smo otišli da vidimo konje', ali pravo značenje ove rečenice je 'Otišao sam da vidim konje s Nutom'.⁸⁵

⁸⁵ O ovoj konstrukciji u nekim varijetetima regionalnog italijanskog na Jugu Italije, o pretpostavci o njenom poreklu od lokalnog dijalekta, kao i o njenoj mogućoj vezi s kolokvijalnim jezicima balkanske grupe jezika (srpskim, makedonskim, bugarskim i grčkim), ali i drugim slovenskim jezicima (ruskim i poljskim), detaljnije u Radojević (2004: 224, 236).

<i>Complemento di unione</i>	Instrumental propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’
(9) <i>Si è alzato <u>con il bicchiere</u> in mano.</i>	Ustao je s <u>čašom</u> u ruci.
(10) <i>Suona spesso <u>con il cappello</u> in testa.</i>	Često svira <u>sa šeširom</u> na glavi.
(11) <i>Io verrei a scuola anche <u>con la polmonite</u>.</i>	Ja bih došao u školu i <u>sa zapaljenjem pluća</u> .
(12) <i>Si sveglìò <u>con la febbre</u>.</i>	Probudila se s <u>(povišenom) temperaturom</u> .

Srpski ekvivalent navedenih italijanskih predložkih konstrukcija u kojim je upotrebljena imenica s obeležjem živo (–), bilo da je njome označen neki predmet (9-10) ili apstraktni pojam (11-12), a kad predložke konstrukcije stoje uz fakultativno socijativne glagole, jeste instrumental propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’, kod kog propratna okolnost predstavlja karakterističnu pojedinost, tako da, dakle, ima i „funkciju kvalifikativnog determinatora rečenične predikacije s obeležjem prateće okolnosti“ (Antonić 2005a: 260). I u italijanskom se ove predložke konstrukcije mogu tumačiti kao one za kvalitet ili način. Serianni (2000: 243) kao primer ovog tipa predložke konstrukcije za kvalitet navodi rečenicu: *L’uomo col cappello è andato al cinema* ‘Čovek sa šeširom otišao je u bioskop’, a kao primer predložke konstrukcije za način rečenicu: *L’uomo è andato al cinema col cappello* ‘Čovek je otišao u bioskop sa šeširom’. U svakom slučaju, socijativna funkcija izražena navedenim primerima u oba jezika izražava se samo analitički.

<i>Complemento di unione</i>	Instrumental propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’
(13) <i>Ho visto lei <u>con due valigie enormi</u>.</i>	Video sam nju s <u>dva ogromna kofera</u> .
(14) <i>Le piace quel ragazzo <u>con due cellulari</u>.</i>	Sviđa joj se onaj dečko s <u>dva mobilna telefona</u> .
(15) <i>Abita in una bella casa <u>col giardino</u>.</i>	Živi u lepoj kući s <u>baštom</u> .
(16) <i>Il mio frigo <u>con congelatore</u> non funziona più.</i>	Moj frižider <u>sa zamrzivačem</u> više ne radi.

I u slučajevima kad su ove italijanske predložke konstrukcije upotrebljene sa zamenicama (13) i imenicama (14-16), srpski ekvivalent je instrumental propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’ bez obzira da li imenica ili zamenica uz koju predložke konstrukcije stoje ima obeležje živo (+), kao u primerima (13) i (14), ili živo (–), kao u primerima (15) i (16). U primerima poput onih od (13) do (16) navedene predložke konstrukcije i u italijanskom i u srpskom imaju izraženu posesivnu vrednost budući da date konstrukcije N+con+N imaju značenje ‘N koji poseduje N’, na primer: (13a) *Ho visto lei che aveva due valigie enormi* ‘Video sam nju koja je imala dva ogromna kofera’; (14a) *Le piace quel ragazzo che ha due cellulari* ‘Sviđa joj se onaj dečko koji ima dva mobilna telefona’; (15a) *Abita in una bella casa che ha il giardino* ‘Živi u lepoj kući koja ima baštu’; (16a) *Il mio frigo che ha il congelatore non funziona più* ‘Moj frižider koji ima zamrzivač više ne radi’. Upotreba instrumentala propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’ umesto navedenih relativnih rečenica u velikoj meri doprinosu jezičkoj ekonomičnosti, te je ona stoga i mnogo češća i u italijanskom i u srpskom. Socijativna funkcija izražena upravo navedenim primerima ipak se u oba jezika izražava samo analitički.

<i>Complemento di unione</i>	Kvalifikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(17) <i>risotto con i funghi</i>	rizoto <u>s pečurkama</u>
(18) <i>arrosto con patate</i>	pečenje <u>s krompirom</u>
(19) <i>caffè col latte</i>	kafa <u>s mlekom</u>
(20) <i>Coca-Cola col limone</i>	koka-kola <u>s limunom</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *con* uz imenice koje označavaju neka jela (17-18) ili pića (19-20) jeste kvalifikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’, i to instrumental sastavnog dela, kojim se imenuje neki gradivni pojam „koji predstavlja gradivni element imeničkog pojma uz koji stoji i koji identifikuje i kvalifikativno determiniše“ (Antonić 2005a: 258). Socijativna funkcija izražena ovim primerima u oba jezika se može izraziti samo analitički.⁸⁶

⁸⁶ Konstrukcije u primerima od (1) do (5), (7) i (8) jesu socijativ posrednog tipa, u primeru (6) socijativ celine, a u primerima od (9) do (20) pseudosocijativ ‘karakteristične pojedinosti’ (Piper 2005b: 705-708).

3.13.1.2. Predlog *tra/fra*

Predlog *tra/fra* javlja se uz fakultativno socijativne glagole (21-22), imenice (23) i prideve (24), a u predloškim konstrukcijama sa ovim predlogom mogu se naći zbirne imenice s obeležjem živo (+) u jednini (21), mada je češća upotreba zajedničkih imenica s istim obeležjem u množini (22-24).

<i>Complemento di compagnia</i>	Spacijalni instrumental s predlogom ‘među’	Socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(21) <i>Qui sono <u>tra la mia gente</u>.</i>	Ovde sam <u>među svojim narodom</u> .	Ovde sam <u>sa svojim narodom</u> .
(22) <i>Sta sempre <u>fra le sue amiche</u>.</i>	Uvek je <u>među svojim prijateljicama</u> .	Uvek je <u>sa svojim prijateljicama</u> .
(23) <i>Vi aspetta una bella serata <u>fra amici</u>.</i>	Očekuje vas divno večer <u>među prijateljima</u> .	Očekuje vas divno večer <u>s prijateljima</u> .
(24) <i>beato tra le donne</i>	blažen <u>među ženama</u>	

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *tra/fra* jeste spacijalni instrumental s predlogom ‘među’, ali u primerima od (21) do (24), u kojima se i u italijanskom umesto predloga *tra/fra* može upotrebiti predlog *con* bez bitnije promene značenja, može se javiti i socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’, i to instrumental društva, tj. socijativ posrednog tipa, kao i u primerima od (1) do (8). Primer (24) predstavlja uobičajeni frazeologizam i u italijanskom i u srpskom, mada ne bi bio nemoguć izraz *beato con le donne* ‘blažen sa ženama’ u oba jezika, ali budući da nije uobičajen, ovde ga ne navodimo. Među primerima socijativnog instrumentala AntoniĆ (2005a: 267) navodi i instrumental množine imenica sa socijativnom vrednošću s predlogom ‘među’, ali mu pripisuje samo funkciju izražavanja recipročnog partnerskog odnosa između dva ili više partnera, koja je analizirana u 3.13.3. S druge strane, instrumental s predlogom ‘među’ u primerima poput onih od (21) do (24), kom se nikako ne može osporiti spacijalno značenje, AntoniĆ (*ibid.* 249) tumači samo kao spacijalni instrumental ne uzimajući u obzir njegovu

socijativnu vrednost. Budući da navedeni primeri, po našem mišljenju, pokazuju socijativno značenje instrumentala datih imenica s predlogom ‘među’, smatramo da se on može tumačiti i kao socijativni instrumental, i to instrumental društva, tj. socijativ posrednog tipa. U svakom slučaju, socijativna funkcija izražena u upravo navedenim primerima i u italijanskom i u srpskom može se izraziti samo analitičkim sredstvima.

3.13.2. Predložke konstrukcije za odnos (*complemento di relazione o rapporto*)

Italijanske predložke konstrukcije sa socijativnom funkcijom s pravim predlogom *con* (model V/N/Adj+Prep+N/Pro) i s nepravim predlozima *contro* ‘protiv’ i *verso* ‘prema’ označava se drugi činilac odnosa koji je nužno recipročan, a nikako se ne može ostvariti samostalno budući da zavisi od socijativnih glagola tipa *parlare, conversare* ‘razgovarati’, *discutere* ‘raspravljati’, *litigare* ‘(po)svađati se’, *combattere* ‘boriti se’, *collaborare* ‘sarađivati’, *accordarsi* ‘složiti se’, *incontrarsi* ‘sresti se’, *sposarsi* ‘venčati se’ (ali i ‘udati se’, ‘oženiti se’), *arrabbiarsi* ‘naljutiti se’ i *congratularsi* ‘čestitati’. Osim uz socijativne glagole mogu stajati i uz imenice izvedene od tih glagola ili s obeležjem socijativnosti, kao i uz neke prideve. Imenice i zamenice u ovim predložkim konstrukcijama uglavnom imaju obeležje živo (+), ali mogu imati i obeležje živo (–).

Predlog *con* javlja se uz socijativne glagole (1-14), uz imenice (15-18) i prideve (19-20), a u predložkim konstrukcijama se mogu naći i zamenice, kao u primerima (2), (13), (15) i (19), i imenice (u svim preostalim primerima).

<i>Complemento di relazione o rapporto</i>	Socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(1) <i>Ho parlato <u>con la segretaria</u>.</i>	Razgovarao sam <u>sa sekretaricom</u> .
(2) <i>Marco litiga sempre <u>con tutti</u>.</i>	Marko se uvek svađa <u>sa svima</u> .
(3) <i>Mi sono dovuta confrontare <u>con i miei pregiudizi</u>.</i>	Morala sam da se suočim <u>sa svojim predrasudama</u> .
(4) <i>Lo scoiattolo gioca <u>con il gattino</u>.</i>	Veverica se igra <u>s macom</u> .

<i>Complemento di relazione o rapporto</i>	Socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’	Opozitivni genitiv s predlogom ‘protiv’
(5) <i>Oggi l’Inter gioca con la Juventus.</i>	Danas Inter igra <u>sa Juventusom.</u>	Danas Inter igra <u>protiv Juventus.</u>
(6) <i>Non è possibile combattere con tutto il mondo.</i>	Nije moguće boriti se <u>s celim svetom.</u>	Nije moguće boriti se <u>protiv celog sveta.</u>

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija uz socijativne glagole jeste socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’, ali se uz neke glagole, kao u primerima (5) i (6) u kojim bi i u italijanskom mogao biti upotrebljen nepravi predlog *contro* ‘protiv’, može javiti i opozitivni genitiv s predlogom ‘protiv’, kojim se izražava odnos suprotstavljenosti. U navedenim primerima u italijanskom je moguće i sintetičko izražavanje ove funkcije pomoću zamenice *ci*, na primer: (1a) *Ci ho parlato* ‘Razgovarao sam s njom’; (2a) *Marco ci litiga sempre* ‘Marko se uvek svađa s njima’, ali ono je ipak u velikoj meri kontekstualno uslovljeno ili čak pleonastično, na primer: (1b) *Ci ho parlato con la segretaria* *‘Razgovarao sam s njom sa sekretaricom’; (2b) *Marco ci litiga sempre con tutti* *‘Marko se uvek svađa s njima sa svima’, dok uz neke glagole nije ni uobičajeno u socijativnom značenju. Dakle, iako u italijanskom postoji mogućnost sintetičkog izražavanja ove funkcije, analitičko prevladava, dok je u srpskom ono jedino moguće.

<i>Complemento di relazione o rapporto</i>	Objekatski dativ
(7) <i>Tutti si sono congratulati con il ministro.</i>	Svi su čestitali <u>ministru.</u>
(8) <i>Si è confidata con la dottoressa.</i>	Poverila se <u>doktorki.</u>
(9) <i>Mi sono lamentato con l’arbitro.</i>	Požalio sam se <u>sudiji.</u>

Srpski ekvivalenti nekih italijanskih glagola uz koje stoji ove predloške konstrukcije, kao u primerima od (7) do (9), zahtevaju upotrebu slobodnog objekatskog direktivnog dativa, i to eksplikativnog dativa kao semantičke dopune neprelaznim glagolima s obeležjem direktivnosti. U produkciji italijanskog jezika kao stranog kod govornika srpskog česta je pogrešna upotreba predloga *a* umesto predloga *con* kod ovakvih

glagola zbog generalizacije upotrebe predloga *a* kao odgovarajućeg italijanskog ekvivalenta za svaki srpski slobodni objekatski dativ i zbog preovlađujućeg socijativnog značenja predloga *con*, čije primarno značenje svakako nije direktivno mada navedeni primeri pokazuju da ga ipak poseduje. Iz tog razloga u nastavi italijanskog jezika govornicima srpskog posebnu pažnju treba posvetiti razlici između rekcije ovakvih italijanskih glagola i njihovih srpskih ekvivalenata. Uz ovakve glagole, dakle, u italijanskom je moguće samo analitičko izražavanje ove funkcija, a u srpskom samo sintetičko.

<i>Complemento di relazione o rapporto</i>	Objekatski akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘za’	Socijativni instrumental
(10) <i>Mi sono arrabbiato <u>con i giocatori</u>.</i>	Naljutio sam se <u>na igrače</u> .	
(11) <i>Bruna non si è sposata <u>con Marco</u>.</i>	Bruna se nije udala <u>za Marka</u> .	
(12) <i>Marco si è sposato <u>con Lisa</u>.</i>		Marko se oženio <u>Lizom</u> .

Razlika u rekciji italijanskih i srpskih glagola postoji i kod glagola u primerima od (10) do (12), u kojima odgovarajuće srpske ekvivalente predstavljaju objekatski akuzativ s predlogom ‘na’, tj. akuzativ predloškog (netipičnog) objekta uz glagole sa obeležjem direktivnosti (10), objekatski akuzativ s predlogom ‘za’, tj. akuzativ indirektnog objekta (namene), kao u primeru (11), ali i slobodni socijativni instrumental, i to instrumental partnerstva (socijativ neposrednog tipa), kao u primeru (12). I kod ovakvih glagola u produkciji italijanskog kod govornika srpskog u izvesnoj meri se javljaju pogrešni predlozi umesto predloga *con*, tako da i njihovoj rekciji treba posvetiti posebnu pažnju. Funkcija ove italijanske analitičke konstrukcije na srpskom se, dakle, može izraziti analitičkim, ali i sintetičkim sredstvima, u zavisnosti od rekcije glagola.

Pojedini autori, kao na primer Serianni (2000: 244), navode i predloške konstrukcije kojima se izražava podudaranje, poklapanje ili poistovećivanje jednog elementa s drugim, kao u (13) i (14).

<i>Complemento di relazione o rapporto</i>	Socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(13) <i>La mia opinione coincide <u>con la tua</u>.</i>	Moje mišljenje se podudara <u>s tvojim</u> .
(14) <i>L’attore si identifica <u>col personaggio</u>.</i>	Glumac se poistovećuje <u>s likom</u> .

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija s navedenim socijativnim glagolima jeste socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’, tj. instrumental partnerstva (socijativ neposrednog tipa).

<i>Complemento di relazione o rapporto</i>	Socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(15) <i>È in buoni rapporti <u>con tutti</u>.</i>	U dobrim je odnosima <u>sa svima</u> .
(16) <i>Ho un appuntamento <u>con il mio avvocato</u>.</i>	Imam sastanak <u>sa svojim advokatom</u> .
(17) <i>Il poliziotto era da tempo in lite <u>con i vicini</u>.</i>	Policajac je već dugo bio u svađi <u>s komšijama</u> .
(18) <i>È indispensabile la collaborazione <u>con lo psichiatra</u>.</i>	Neophodna je saradnja <u>s psihijatrom</u> .

I u slučaju kad ove predloške konstrukcije stoje uz imenice, kao u primerima od (15) do (18), odgovarajući srpski ekvivalent je takođe socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’, tj. instrumental partnerstva (socijativ neposrednog tipa). U 3.13.1.1. napomenuto je da je u nekim južnim i centralnim varijetetima italijanskog jezika veoma česta specifična upotreba te predloške konstrukcije, koja je po našem mišljenju nastala pod uticajem lokalnih dijalekata. Isto važi i za predloške konstrukcije za odnos. Naime, rečenice poput *Con mia moglie siamo in buoni rapporti*, bukvalno: ‘S mojom ženom **s**mo u dobrim odnosima’, ali sa značenjem ‘Sa svojom ženom **s**am u dobrim odnosima’ (koju izgovara jedan od protagonista u filmu italijanskog reditelja Nanija Moretija *Habemus papam* „Imamo papu“) ili na primer *Con mia moglie siamo stati compagni di classe al liceo*, bukvalno: ‘S mojom ženom **s**mo **bili drugovi** iz odeljenja u gimnaziji’, ali sa značenjem: ‘Sa svojom ženom **s**am **išao** / Moja žena i ja **s**mo **išli** u isto odeljenje u gimnaziji’ (iz korpusa *CORIS*) danas su sve zastupljenije i u govornom i u pisanom italijanskom jeziku,

mada nisu u značajnoj meri svojstvene višim registrima. U svakom slučaju, u primerima od (15) do (18) ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

<i>Compl. di relazione/rapporto</i>	Eksplik. instr. + ‘s(a)’	Eksplikativni dativ +‘prema’
(19) <i>Luca è gentile <u>con tutti</u>.</i>	Luka je ljubazan <u>sa svima</u> .	Luka je ljubazan <u>prema svima</u> .
(20) <i>Era molto severo <u>con i bambini</u>.</i>	Bio je vrlo strog <u>s decom</u> .	Bio je vrlo strog <u>prema deci</u> .

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija kad stoje uz prideve, kao u primerima (19) i (20), jeste eksplikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’ kao semantička dopuna pridevu, ali može se javiti i eksplikativni dativ s predlogom ‘prema’ kao semantička dopuna pridevu. U navedenim primerima i u italijanskom se umesto predloga *con* može javiti predlog *verso* ‘prema’, te je stoga očigledna veza između socijativnog i direktivnog značenja u oba jezika, koji se takođe podudaraju i po postojanju samo analitičkih sredstava za izražavanje ove funkcije.

3.13.3. Predloške konstrukcije za recipročnost (*complemento di reciprocità*)

Italijanske predloške konstrukcije sa socijativnom funkcijom s pravim predlogom *tra/fra* (model V/N/Adj+Prep+N/Pro) izražava se recipročan odnos između najmanje dva elementa. Stoje uz fakultativno socijativne glagole (7-8) i imenice sa obeležjem živo (–), kao u primerima od (1) do (6), ali i uz neke prideve (9-10). Imenice i zamenice u ovim predloškim konstrukcijama imaju obeležje živo (+), a mogu imati i obeležje živo (–), ali samo ako su u pitanju imenice u množini (ili najmanje dve imenice u jednini) koje označavaju celine čije delove čine imenice s obeležjem živo (+), kao što su na primer ‘narod’, ‘država’, ‘preduzeće’, ‘tim’ i slične.

<i>Complemento di reciprocità</i>	Socijativni genitiv s predlogom ‘između’
(1) <i>Tra fratello e sorella non c'è nessuna somiglianza.</i>	<u>Između brata i sestre</u> nema nikakve sličnosti.
(2) <i>C'era molta amicizia tra me, lui e lei.</i>	Postojalo je veliko prijateljstvo <u>između mene, njega i nje.</u>
(3) <i>Non ci sarà più guerra tra Libano e Israele.</i>	Neće više biti rata <u>između Libana i Izraela.</u>

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predložkih konstrukcija uz navedene imenice sa značenjem socijativnosti ili partnerstva jeste socijativni genitiv s predlogom ‘između’, i to genitiv partnerstva. U ovim primerima predložke konstrukcije se sastoje od najmanje dva eksplicitno izražena elementa koji su međusobno povezani sastavnim veznikom *e* ‘i’. Stoga se ova funkcija i u italijanskom i u srpskom može izraziti samo analitički.

<i>Complemento di reciprocità</i>	Socijativni genitiv s predlogom ‘između’	Socijativni instrumental s predlogom ‘među’
(4) <i>Essa costituisce la principale forma di collaborazione tra grandi imprese.</i>	Ona predstavlja osnovni oblik saradnje <u>između velikih preduzeća.</u>	Ona predstavlja osnovni oblik saradnje <u>među velikim preduzećima.</u>
(5) <i>Tutti si augurano la pace fra le nazioni.</i>	Svi se nadaju miru <u>između narodâ.</u>	Svi se nadaju miru <u>među narodima.</u>
(6) <i>È insorta una lite tra (di) loro.</i>	Izbila je svađa <u>između njih.</u>	Izbila je svađa <u>među njima.</u>

U primerima od (4) do (6) u datim predložkim konstrukcijama upotrebljen je samo jedan element, ali u množini, s tim što su u primerima (4) i (5) navedene imenice koje same po sebi nemaju obeležje živo (+), ali svojim značenjem jasno upućuju na elemente s tim obeležjem od kojih se one sastoje. Srpski ekvivalent ovih italijanskih predložkih konstrukcija takođe je socijativni genitiv imenice (4-5) ili zamenice (6) u množini s predlogom ‘između’, ali i socijativni instrumental s predlogom ‘među’ uz koji imenica ili

zamenica nužno stoji u obliku množine. U pitanju je takođe instrumental partnerstva, tj. socijativ neposrednog tipa. I ova funkcija se, dakle, i u italijanskom i u srpskom izražava samo analitičkim sredstvima.

U slučajevima u kojima se ove italijanske predložke konstrukcije javljaju uz glagole, u njima može biti upotrebljena samo lična zamenica u odgovarajućem obliku. Upotreba predloga *di* između predloga *tra/fra* i lične zamenice, kao u primeru (8) fakultativna je, ali prilično česta.

Complemento di reciprocità	Soc. genitiv + 'između'	Soc. instr. + 'među'	Recipročni zamenički izraz	Prilog za način
(7) <i>I due fratelli si aiutano sempre fra loro.</i>	Dva brata se uvek pomažu <u>između sebe.</u>	Dva brata se uvek pomažu <u>među sobom.</u>	Dva brata uvek pomažu <u>jedan drugom / jedan drugog.</u>	Dva brata se uvek <u>međusobno / uzajamno</u> pomažu.
(8) <i>Le ragazze parlavano tra (di) loro.</i>	Devojke su razgovarale <u>između sebe.</u>	Devojke su razgovarale <u>među sobom.</u>	Devojke su razgovarale <u>jedna s drugom.</u>	Devojke su <u>međusobno / ?uzajamno</u> razgovarale.

Srpski ekvivalenti ovih italijanskih predložkih konstrukcija, pored socijativnog genitiva navedene lične zamenice s predlogom 'između' i socijativnog instrumentala iste lične zamenice s predlogom 'među', mogu biti i recipročna konstrukcija 'jedan drugog' u odgovarajućem rodu i padežu u zavisnosti od rekcije glagola, kao i priloga za način 'međusobno' i 'uzajamno' sa izraženim recipročnim značenjem, s tim što upotreba ovih priloga za način, a naročito priloga 'uzajamno' u primeru (8), iako nije nemoguća, ipak nije uobičajena. Dakle, iako u srpskom postoji mogućnost sintetičkog izražavanja ove funkcije, ipak prevladava analitičko, koje je i jedino moguće u italijanskom.

<i>Complemento di reciprocità</i>	Recipročni zamenički izraz	Prilog za način
(9) <i>Queste due figure sono simili tra loro.</i>	Ove dve figure su slične <u>jedna drugoj.</u>	Ove dve figure su <u>međusobno</u> slične.
(10) <i>Queste due figure sono differenti tra loro.</i>	Ove dve figure su različite <u>jedna od druge.</u>	Ove dve figure su <u>međusobno</u> različite.

I kad stoje uz prideve poput *simile* ‘sličan’ ili *differente, diverso* ‘različit’, u ovim predloškim konstrukcijama može se naći samo odgovarajuća lična zamenica u množini. Njihovi srpski ekvivalenti jesu recipročna konstrukcija ‘jedan drugog’ u odgovarajućem rodu i padežu u zavisnosti od rekcije glagola, kao i prilog za način ‘međusobno’. Funkcija ove italijanske analitičke konstrukcije u srpskom se može izraziti i analitički i sintetički.

3.14. Instrumentalna funkcija

Italijanske predloške konstrukcije kojima se izražava instrumentalna funkcija po tradicionalnoj klasifikaciji pripadaju sledećim dvema vrstama: 1. za sredstvo (*complemento di mezzo o strumento*) i 2. za obilje i lišenost (*complemento di abbondanza e privazione*).

3.14.1. Predloške konstrukcije za sredstvo (*complemento di mezzo o strumento*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *con* (modeli V/N+Prep+N/Pro), *per, a, in, di* i *da* (modeli V/N+Prep+N),⁸⁷ s nepravim predlozima *mediante* ‘posredstvom, putem, pomoću’ i *attraverso* ‘preko, pomoću’, kao i s predloškim izrazima kao što su *per/a mezzo di* ‘posredstvom, pomoću’, *per/ad opera di, grazie a* ‘zahvaljujući’ može se izraziti sredstvo vršenja radnje. Stoje uz glagole i imenice.

⁸⁷ I konstrukcije s predlogom *tra/fra* mogu imati instrumentalno značenje. Detaljnije o tome u analizi primera (40) u 3.11.1.7.

3.14.1.1. Predlog *con*

Predlog *con* javlja se uz glagole. Imenice i zamenice u predloškim konstrukcijama mogu imati obeležje živo (+) i živo (–), kao i imenice na koje se odnose.

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumental sredstva
(1) <i>Il cane ha aperto la porta con la zampa.</i>	Pas je otvorio vrata <u>šapom</u> .
(2) <i>Ho tagliato la carta con le forbici.</i>	Isekao sam papir <u>makazama</u> .
(3) <i>Vengo con l'aereo.</i> ⁸⁸	Dolazim <u>avionom</u> .
(4) <i>La moglie lo ricatta con i figli.</i>	Žena ga ucenjuje <u>decom</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za sredstvo s predlogom *con* jeste slobodni instrumental sredstva. U pitanju je sprovodnički instrumental,⁸⁹ kojim se izražava sredstvo kojim agens vrši radnju. To može biti deo tela (1), predmet (2), prevozno sredstvo (3), ali i biće (4), koje u ovom slučaju „ne ispoljava svoju inherentnu osobinu – samoaktivnost, već se pojavljuje u svojstvu predmeta“ (Antonić 2005a: 262). U nekim slučajevima u italijanskom je pomoću zamenice *ci* moguće sintetičko izražavanje ove funkcije, na primer: *Cosa fa un bambino di cinque anni con il cellulare? Ci gioca* ‘Šta dete od pet godina radi s mobilnim telefonom? Igra se njime’, međutim budući da je upotreba zamenice *ci* u ovoj funkciji u velikoj meri kontekstualno uslovljeno, sredstvo se u italijanskom ipak češće izražava analitički, a u srpskom sintetički. Međutim, u srpskom se uz numeričke kvantifikatore (osim uz broj ‘jedan’ koji je deklinabilan) iza kojih stoji imenica u genitivu javlja predlog ‘s(a)’, na primer: *Ha pitturato tutta la casa con tre secchi di vernice* ‘Okrećio je celu kuću s tri kante farbe’, pa je samo u tom slučaju u srpskom moguće i analitičko izražavanje sredstva.

⁸⁸ Uz imenicu koja označava prevozna sredstva pored predloga *con* koristi se i predlog *in* bez člana.

⁸⁹ Termine ‘spvodnički’ i ‘omogućivački instrumental’ uvela je Ivić (1954a: 8, 10).

3.14.1.2. Predlog *per*

Predlog *per* javlja se uz glagole i imenice. Imenice u predloškoj konstrukciji imaju obeležje živo (–) i živo (+), a one na koje se odnose kad stoje uz glagol obeležje živo (+).

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumental sredstva	Instrumentalni genitiv s predlogom ‘preko’
(5) <i>Le ho mandato la mia foto per e-mail.</i>	Poslala sam Vam svoju sliku <u>i-mejlom</u> .	
(6) <i>L’utente verrà avvisato per telefono.</i>	Korisnik će biti obavešten <u>telefonom</u> .	
(7) <i>Si intendono per cenni.</i>	Sporazumevaju se <u>znacima</u> .	
(8) <i>Mi fece sapere per la sua segretaria.</i>		Obavestio me je <u>preko</u> (posredstvom) svoje sekretarice.

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *per* takođe je slobodni instrumental sredstva, s tim što je ovde u pitanju omogućivački instrumental, kojim se izražava pomoćno sredstvo u vršenju radnje. Pored toga, kad je u predloškoj konstrukciji upotrebljena imenica sa obeležjem živo (+), javlja se i instrumentalni genitiv s predlogom ‘preko’ ili sa instrumentalnim oblikom ‘posredstvom’, kao u primeru (8). Treba napomenuti da se u predloškim konstrukcijama za sredstvo u kojima je izraženo pomoćno sredstvo u vršenju radnje koje ima obeležje živo (–) u italijanskom uvek koristi predlog *per* bez člana, kao u primerima od (5) do (7). U navedenim primerima u srpskom postoji mogućnost analitičkog i sintetičkog izražavanja ove italijanske analitičke konstrukcije.

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumental sredstva	Instrumentalni genitiv s predlogom ‘preko’	Opisni pridev
(9) <i>la conversazione per telefono</i>	razgovor <u>telefonom</u>	razgovor <u>preko telefona</u>	<u>telefonski</u> razgovor

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumental sredstva	Instrumentalni genitiv s predlogom ‘preko’	Opisni pridev
(10) <i>la spedizione per posta</i>	slanje <u>poštom</u>	slanje <u>preko pošte</u>	<u>poštansko</u> slanje

Kad italijanske predložke konstrukcije za sredstvo stoje uz imenicu, kao u primerima (9) i (10), u srpskom se osim slobodnog instrumentala sredstva kao odgovarajući ekvivalent mogu javiti i neki opisni pridevi, koji predstavljaju još jedan način sintetičkog izražavanja sredstva u srpskom, ali i instrumentalni genitiv s predlogom ‘preko’, kojim se ova funkcija izražava analitički i u srpskom.

3.14.1.3. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz imenice i glagole. Imenice u predložkoj konstrukciji imaju obeležje živo (–), kao i imenice na koje se odnose, dok imenice na koje se predložke konstrukcije odnose kad stoje uz glagol imaju obeležje živo (+).

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘na’	Opisni pridev	Zajednička imenica
(11) <i>la stufa a legna / a carbone</i>	peć <u>na drva</u> / <u>na ugalj</u>		
(12) <i>la cucina a gas</i>	šporet <u>na gas</u>		
(13) <i>la barca a remi</i>	čamac <u>na vesla</u>		
(14) <i>la barca a motore</i>	čamac <u>na motor</u>	<u>motorni</u> čamac	
(15) <i>la barca a vela</i>	čamac <u>na jedra</u>		jedrenjak
(16) <i>il mulino a vento</i>	mlin <u>na vetar</u>		vetrenjača

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za sredstvo s predlogom *a*⁹⁰ uz imenice jeste kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘na’ kojim se imenica kvalifikuje preko svog pokretača. U ovakvim konstrukcijama u italijanskom se uvek koristi predlog *a* bez člana. Dakle, ono što se u navedenim primerima u italijanskom tumači kao sredstvo koje pokreće ili stavlja u pogon pojam označen imenicom uz koji stoji, u srpskom se smatra jednom od osobina tog pojma, pa se zato ovakvi primeri svrstavaju u kvalifikativni, a ne u instrumentalni akuzativ. Pored toga, kao srpski ekvivalenti ovih predloških konstrukcija javljaju se i opisni pridevi (14), dok za neke italijanske imeničke sintagme u okviru kojih se javlja ova konstrukcija u srpskom postoje odgovarajuće zajedničke imenice (15-16). Navedene imenice predstavljaju prevodni ekvivalent datih italijanskih imeničkih sintagmi, a kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘na’ u tim primerima naveden je samo kao dodatna mogućnost koja se, međutim, mnogo ređe koristi u srpskom jeziku. Dakle, ova funkcija se u oba jezika izražava analitički, s tim što u srpskom u onim slučajevima gde postoji odgovarajući opisni pridev ili zajednička imenica, njihova upotreba preovladava, što pokazuje tendenciju ka sintetičkom izražavanju u srpskom kad god postoje sredstva za to.

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumental sredstva	Instrum. lok. s predl. ‘na’	Instrum. genitiv + ‘pomoću / uz pomoć’
(17) <i>La lettera era scritta <u>a mano</u>.</i>	Pismo je bilo napisano <u>rukom</u> .		
(18) <i>La lettera era scritta <u>a macchina</u>.</i>	Pismo je bilo napisano <u>mašinom</u> .	Pismo je bilo napisano <u>na mašini</u> .	Pismo je bilo napisano <u>pomoću mašine</u> .
(19) <i>La lettera era scritta <u>al computer</u>.</i>		Pismo je bilo napisano <u>na kompjuteru</u> .	Pismo je bilo napisano <u>pomoću kompjutera</u> .
(20) <i>Ho chiuso <u>a chiave</u>.</i>	(bukvalno: Zatvorio sam <u>ključem</u>) Zaključao sam.		Zatvorio sam <u>pomoću / uz pomoć ključa</u> .

⁹⁰ Ove konstrukcije po pravilu se javljaju bez određenog člana, što gramatike uglavnom propuštaju da naglase, pa je kod govornika srpskog u datim slučajevima primetna česta pogrešna upotreba određenog člana.

S druge strane, srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za sredstvo s predlogom *a* uz glagole mogu biti: slobodni instrumental sredstva, i to sprovednički instrumental, instrumentalni lokativ s predlogom ‘na’, kao i instrumentalni genitiv sa instrumentalnim oblikom ‘pomoću’ ili ‘uz pomoć’. U nekim slučajevima moguća je upotreba sva tri ekvivalenta, mada se uz imenicu ‘(pisaća) mašina’ u primeru (18) ipak najčešće koristi instrumentalni lokativ s predlogom ‘na’, kao i uz imenicu ‘kompjuter’ u primeru (19). Za razliku od njih, uz imenice koje označavaju delove tela, kao u primeru (17), moguća je samo upotreba instrumentala sredstva. Slično primerima (15) i (16), primer (20) pokazuje da srpski ekvivalent nekih italijanskih glagolskih sintagmi može biti i samostalan glagol, pa je u tim slučajevima italijanska predloška konstrukcija za sredstvo sadržana u samom srpskom glagolu izvedenom upravo od imenice koja označava sredstvo vršenja radnje izražene tim glagolom, kao na primer: *chiudere a chiave* ‘zaključati’, *aprire a chiave* ‘otključati’. U svakom slučaju, navedeni primeri pokazuju da je u italijanskom moguće samo analitičko izražavanje ove funkcije, dok srpski raspolaže i analitičkim i sintetičkim sredstvima, a izbor jednog ili drugog načina zavisi od semantike imenice u predloškoj konstrukciji.

<i>Complemento di mezzo</i>	Objekatski akuzativ	Objekatski genitiv	Glagol
(21) <i>Paolo ha giocato a pallone tutto il giorno.</i>	Paolo je igrao <u>fudbal</u> ceo dan.	Paolo je igrao <u>fudbala</u> / <u>lopte</u> ceo dan.	Paolo se <u>loptao</u> ceo dan.
(22) <i>Quattro signore giocavano a carte.</i>	Četiri gospođe su igrale <u>karte</u> .	Četiri gospođe su igrale <u>karata</u> .	Četiri gospođe su se <u>kartale</u> .

Osim navedenih srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za sredstvo s predlogom *a* uz glagole može biti i slobodni objekatski akuzativ, kao u primerima (21) i (22). Pored njega uz glagol ‘igrati (se)’ u nižim i regionalnim registrima javlja se i objekatski genitiv, a u nekim slučajevima i posebni glagoli izvedeni od imenica koje označavaju sredstvo vršenja radnje izražene tim glagolom. U svakom slučaju, dakle, ova italijanska analitička konstrukcija u srpskom se izražava samo sintetički i to na više načina, navedenih u primerima (21) i (22).

3.14.1.4. Predlog *in*

Predlog *in* javlja se uz glagole, a retko i uz imenice. Imenice u predloškim konstrukcijama imaju obeležje živo (–), kao i imenice na koje se odnose, dok imenice na koje se odnose kad stoje uz glagole imaju obeležje živo (+).

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumental sredstva	Instrumentalni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’
(23) <i>È salito <u>in ascensore</u>.</i>	Popeo se <u>liftom</u> .	
(24) <i>Siamo arrivati <u>in aereo</u>.</i>	Stigli smo <u>avionom</u> .	
(25) <i>Non ho mai viaggiato <u>in nave</u>.</i>	Nikad nisam putovao <u>brodom</u> .	Nikad nisam putovao <u>na brodu</u> .
(26) <i>Va al mare <u>in moto</u>.</i>	Ide na more <u>motorom</u> .	Ide na more <u>na motoru</u> .
(27) <i>Posso pagare <u>in contanti</u>?</i>	Mogu li da platim <u>gotovinom</u> ?	Mogu li da platim <u>u gotovini</u> ?
(28) <i>Raccontami <u>in poche parole</u> il film che hai visto.</i>		Prepričaj mi <u>u nekoliko reči</u> (ukratko) film koji si gledao.
(29) <i>il pagamento <u>in contanti</u></i>	plaćanje <u>gotovinom</u>	plaćanje <u>u gotovini</u>
(30) <i>la mia storia <u>in poche parole</u></i>		moja priča <u>u nekoliko reči</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za sredstvo s predlogom *in* uz glagole i imenice može biti instrumental sredstva, i to sprovednički instrumental, kao i instrumentalni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’. Koji će od mogućih ekvivalenata biti upotrebljen zavisi od semantike i rekcije glagola i imenica uz koje predloška konstrukcija stoji, kao i od toga koji se predlog koristi uz koju imenicu unutar predloške konstrukcije. Lokativ u primerima (27) i (29) Antonić (2005a: 290) smatra kvalifikativnim, ali Piper (2005b: 712) ga svrstava među oblike „za izražavanje značenja sredstva“, te ga i mi tumačimo kao instrumentalni lokativ, što važi i za primere (28) i (30). Sličan primerima (29) i (30) jeste i primer *il lavaggio in lavatrice*, u kom se funkcija date predloške konstrukcije može tumačiti i kao instrumentalna, ali i kao specijalna, koja je analizirana u

3.9.1.1.1. Njen uobičajeni srpski ekvivalent je ‘mašinsko pranje’, u kom je umesto predložko-padežne konstrukcije upotrebljen opisni pridev, ali takođe se može javiti ‘pranje u mašini’, gde se funkcija navedene predložke konstrukcije, kao i u italijanskom, može tumačiti i kao instrumentalna, ali i kao spacijalna. Važno je napomenuti da se u ovakvim konstrukcijama u italijanskom uvek koristi predlog *in* bez člana. Dakle, u srpskom se ova italijanska analitička konstrukcija može izraziti analitički i sintetički.

3.14.1.5. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se uz glagole, a retko i uz imenice. Imenice u predložkoj konstrukciji imaju obeležje živo (–), kao i imenice na koje se odnose, dok imenice na koje se odnose kad stoje uz glagole imaju obeležje živo (+).

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumental sredstva	Instrumentalni genitiv + ‘od’
(31) <i>Spalmò <u>di burro</u> una fetta di pane.</i>	Namazao je <u>puterom</u> parče hleba.	
(32) <i>I Romani cinsero <u>di mura</u> la città.</i>	Rimljani opasaše grad <u>zidinama</u> .	
(33) <i>Gesù fu incoronato <u>di spine</u>.</i>	Isus je krunisan <u>trnjem</u> .	
(34) <i>Lui vive <u>di ricordi</u>.</i>		On živi <u>od sećanja</u> .
(35) <i>l’incoronazione <u>di spine</u></i>	krunisanje <u>trnjem</u>	
(36) <i>la vita <u>di ricordi</u></i>		život <u>od sećanja</u>

Srpski ekvivalent ovih italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *di* uz glagole i imenice jeste slobodni instrumental sredstva, i to omogućivački instrumental, ali se osim njega u nekim retkim slučajevima može javiti i genitiv s predlogom ‘od’. Antonić (2005a: 164) ne navodi instrumentalni genitiv s predlogom ‘od’, a po Stevanovićevom (1991: 228) tumačenju primeri (34) i (36) mogli bi se svrstati među primere figurativno upotrebljenog genitiva materije. Međutim, budući da predložko-padežna konstrukcija ‘od

sećanja' u datim primerima po našem mišljenju označava sredstvo pomoću kojeg ili zahvaljujući kojem agens živi ili ostaje u životu, mi takav genitiv smatramo instrumentalnim. U vrlo ograničenom broju slučajeva, gotovo isključivo s glagolom *fare* 'raditi, činiti', u italijanskom je moguće sintetičko izražavanje funkcija navedenih predloških konstrukcija pomoću zamenice *ne*: *Portano il loro bagaglio incerti su cosa farne* 'Nose svoj prtljag ne znajući šta da rade s njim'. Međutim, Klajn (2004: 175) napominje da bi umesto pripisivanja instrumentalne funkcije ovakvim primerima bilo bolje dovoditi ih u vezu s rekcijom glagola *fare*. Dakle, iako u italijanskom postoji mogućnost sintetičkog izražavanja ove funkcije, ipak preovladava analitičko, dok je u srpskom češće sintetičko, mada je moguće i analitičko.

3.14.1.6. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se uz glagole. Imenice u predloškim konstrukcijama mogu imati obeležje živo (–) i živo (+), a imenice na koje se odnose obeležje živo (+).

<i>Complemento di mezzo o strumento</i>	Instrumentalni lokativ s predl. 'po'
(37) <i>Mi riconoscono dal passo.</i>	Poznaju me po koraku.
(38) <i>L'ho capito dal tuo sguardo.</i>	Shvatila sam to po tvom pogledu.
(39) <i>Non giudicare dalle parole, ma dai fatti.</i>	Ne sudi po rečima nego po delima.
(40) <i>Ti invierò il documento da una persona di fiducia.</i>	Poslaću ti dokument po osobi od poverenja.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za sredstvo s predlogom *da* jeste instrumentalni lokativ s predlogom 'po'. Stevanović (1991: 511) za primere poput navedenih kaže da označavaju sredstvo, dok bi se među primere instrumentalnog lokativa s predlogom 'po' koje navodi AntoniĆ (2005a: 292-293) mogao svrstati samo primer (40), a ostali bi po njenom tumačenju (*ibid.* 294-297) predstavljali primere lokativa osnova/kriterijuma. Isto tako, italijanske gramatike funkciju ovakvih primera ne tumače

samo kao instrumentalnu, već i kao limitativnu, koja je analizirana 3.17.5. Instrumentalna funkcija u navedenim primerima u oba jezika se izražava samo analitički.

3.14.2. Predložke konstrukcije za obilje i lišenost

(complemento di abbondanza e privazione)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlogom *di* može se izraziti ono čime obiluje ili čega je lišena imenica na koju se odnose, a koja ima obeležje živo (+) ili živo (-). Javljuju se uz prideve (model Adj+Prep+N) i glagole (model V+Prep+N) sa značenjem obilovanja / bogatstva (npr. *ricco* ‘bogat’, *pieno* ‘pun’, *colmo*, *zeppo* ‘prepun, puncat’, *carico* ‘natovaren’, *dotato*, *fornito* ‘snabdeven, opremljen’, *abbondare* ‘obilovati’, *traboccare* ‘biti prepun’, *caricare* ‘napuniti’, *fornire* ‘snabdeti’, *arricchire* ‘obogatiti’, *nutrire* ‘hraniti’, *ornare* ‘ukrasiti’, *riempire*, *colmare* ‘napuniti’, *gremire* ‘prepuniti’), kao u primerima od (1) do (3) i lišenosti / nedostatka (npr. *privo*, *spoglio* ‘lišen’, *carente* ‘oskudan’, *bisognoso* ‘kome je potrebno nešto’, *mancante* ‘kome nedostaje nešto’, *vuoto* ‘prazan’, *privare*, *spogliare* ‘lišiti’, *mancare* ‘nedostajati’, *scarseggiare*, *difettare* ‘oskudevati’, *abbisognare* ‘imati potrebu za nečim’), kao u primerima od (4) do (6).

<i>Complemento di abbondanza</i>	Partitivni genitiv	Eksplikativni instrumental
(1) <i>Il testo è pieno di errori.</i>	Tekst je pun grešaka.	
(2) <i>Il cibo è ricco di vitamine.</i>		Hrana je bogata vitaminima.
(3) <i>Il libro abbonda di esempi.</i>		Knjiga obiluje primerima

<i>Complemento di privazione</i>	Ablativni genitiv	Eksplikativni instrumental
(4) <i>L'uomo è privo di diritti.</i>	Čovek je lišen pravâ.	
(5) <i>Il cibo è povero di grassi.</i>		Hrana je siromašna mastima.
(6) <i>La crisi ci priva del progresso.</i>	Kriza nas lišava napretka.	

Partitivni genitiv (1)⁹¹ i eksplikativni instrumental kao semantička dopuna pridevu (2) i semikopulativnom glagolu (3)⁹² srpski su ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija za obilje, dok onima za lišenost odgovaraju srpski ablativni genitiv (4) i (6)⁹³ i eksplikativni instrumental kao semantička dopuna pridevu (5). Od rekcije srpskih prideva i glagola zavisi da li će odgovarajući ekvivalent biti genitiv ili instrumental, a uz neke glagole čak i eksplikativni lokativ s predlogom ‘u’ (7).

<i>Complemento di privazione</i>	Eksplikativni lokativ s predlogom ‘u’
(7) <i>La gente <u>scarseggia di denaro</u></i>	Narod oskudeva u novcu

Osim navedenih srpskih ekvivalenata italijanskim predloškim konstrukcijama za lišenost može odgovarati i srpski partitivni genitiv koji ne zavisi od rekcije glagola, već se javlja kao slobodni genitiv u bezličnim rečenicama sa značenjem agensa / pseudoagensa, odnosno s funkcijom semantičkog subjekta, tako da se može tumačiti i kao subjekatski genitiv (up. Antić 2005a: 129, 143).

<i>Complemento di privazione</i>	Partitivni genitiv
(8) <i>Marco manca <u>di esperienza</u></i>	Marku nedostaje iskustva

Italijanskim predloškim konstrukcijama za lišenost u primeru (8) odgovara srpski subjekatski partitivni genitiv imenice ‘iskustvo’, koja je subjekat rečenice, dok je nosilac nedostatka iskazan subjekatskim dativom ‘Marku’. Prilikom transformacije u rečenicu poput (8a) *A Marco manca l’esperienza* ‘Marku nedostaje iskustvo’ italijanska predloška konstrukcija za lišenost postaje subjekat rečenice, a subjekat rečenice iz primera (8) ovde postaje indirektni objekat (*complemento di termine*).⁹⁴ Međutim, u srpskom ekvivalentu primera (8a) ova transformacija dovela je samo do promene padeža imenice ‘iskustvo’, pa

⁹¹ Ovaj primer tumači se i kao eksplikativni genitiv kao semantička dopuna pridevu (*ibid.* 136, 144).

⁹² Ovaj primer tumači se i kao predikatski instrumental u semikopulativnom predikatu (*ibid.* 240).

⁹³ Ovi primeri tumače se i kao eksplikativni genitiv kao semantička dopuna pridevu (4) i glagolu (6), a primer (6) i kao objekatski genitiv (up. *ibid.* 134-136).

⁹⁴ O indirektnom objektu u italijanskom detaljnije u 3.5.

se umesto subjekatskog partitivnog genitiva ovde javlja subjekatski nominativ, a imenica je i dalje subjekat rečenice, dok je nosilac nedostatka opet iskazan subjekatskim dativom.

Sintetičko izražavanje ove italijanske analitičke konstrukcije u velikoj je meri uslovljeno kontekstom, ali je ipak moguće u svim navedenim primerima pomoću zamenice *ne*, kao na primer: (1) *Il testo ne è pieno* ‘Tekst ih je pun’, (2) *Il cibo ne è ricco* ‘Hrana je bogata njima’, (3) *Il libro ne abbonda* ‘Knjiga obiluje njima’, (4) *L’uomo ne è privo* ‘Čovek ih je lišen’, (5) *Il cibo ne è povero* ‘Hrana je siromašna njima’, (6) *La crisi ce ne priva* ‘Krizu nas lišava toga (njega)’, (7) *La gente ne scarseggia* ‘Narod oskudeva u njemu’, (8) *Marco ne manca* ‘Marku ono/to(ga) nedostaje’. U svim srpskim ekvivalentima datih primera, kako u onima bez zamenice *ne* tako i u onima s njom, zastupljeno je sintetičko izražavanje osim kod primera (7), gde je moguće jedino analitičko.

3.15. Kvalifikativna funkcija

Italijanske predložke konstrukcije koje kvalifikativno određuju glagole, imenice i zamenice i koje ovde navodimo kao one s kvalifikativnom funkcijom po tradicionalnoj klasifikaciji spadaju u četiri različite vrste: 1. za način (*complemento di modo o maniera*), 2. za kvalitet (*complemento di qualità*), 3. za materiju (*complemento di materia*) i 4. za temu (*complemento di argomento*).

3.15.1. Predložke konstrukcije za način (*complemento di modo o maniera*)

Italijanskim predložkim konstrukcijama s pravim predlozima *con*, *di*, *per*, *da*, *in*, *a* i *tra* (model V+Prep+N),⁹⁵ s nepravim predlozima *come* ‘kao’ i *senza*⁹⁶ ‘bez’, kao i s predložkim izrazima *alla maniera di*, *al modo di* ‘na način’, ali i raznim bespredložkim priložima za način, može se izraziti način vršenja radnje.

⁹⁵ Italijanski rečnici i gramatike uz predloge *in* i *a* u predložkim konstrukcijama za način navode i model N+Prep+N, ali mi smatramo da je u tom slučaju reč o konstrukcijama za kvalitet, koje analiziramo u 3.15.2.

⁹⁶ Italijanske gramatike navode da se predlog *senza* ‘bez’ javlja i u predložkim konstrukcijama s eksceptivnom funkcijom, o kojima će biti više reči u 3.21.

3.15.1.1. Predlog *con*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama za način s predlogom *con* imaju obeležje živo (–).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Prilog za način	Kvalifikativni lok. s predl. ‘u’ i ‘na’	Instrum. propratne okolnosti + ‘s(a)’
(1) <i>Mi hanno accolto con amicizia.</i>	<u>Prijateljski</u> su me dočekali.		
(2) <i>Paolo studia con diligenza.</i>	Paolo <u>marljivo</u> uči.		
(3) <i>Bisogna guidare con prudenza.</i>	Treba voziti <u>oprezno</u> .		
(4) <i>Parlava con calma.</i>	Pričao je <u>smireno</u> .		
(5) <i>In caso di pericolo abbandonate con calma l’edificio.</i>	U slučaju opasnosti <u>mirno</u> napustite zgradu.	U slučaju opasnosti <u>u miru</u> napustite zgradu.	
(6) <i>Questo libro va letto con calma.</i>		Ovu knjigu treba (pro)čitati <u>na miru</u> .	
(7) <i>Lo ascoltavano con attenzione.</i>	Slušali su ga <u>pažljivo</u> .		Slušali su ga <u>s pažnjom</u> .
(8) <i>Tutte le camere sono arredate con gusto.</i>	Sve sobe su <u>ukusno</u> uređene.		Sve sobe su uređene <u>s ukusom</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za način s predlogom *con*⁹⁷ najčešće je odgovarajući prilog za način, ali se u toj funkciji mogu naći i određene imenice u kvalifikativnom lokativu s predlozima ‘u’ i ‘na’ ili u instrumentalu propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’, čije se značenje „više ili manje meša sa značenjem kvalifikativnosti“

⁹⁷ Ove konstrukcije po pravilu se javljaju bez određenog člana, što gramatike uglavnom propuštaju da naglase, pa je kod govornika srpskog u datim slučajevima primetna česta pogrešna upotreba određenog člana.

(Antonić 2005a: 259). U nekim slučajevima moguća su i dvostruka rešenja, kao u primerima (5), (7) i (8). Koji će od ekvivalenata biti upotrebljen umesto priloga za način zavisi od semantike imenice u predloškoj konstrukciji i glagola uz koji stoji, kao i od toga koji se predlog koristi uz datu imenicu za izražavanje odgovarajućeg značenja. Ova italijanska analitička konstrukcija se u srpskom uglavnom izražava sintetički, ali može se izraziti i analitički.

3.15.1.2. Predlog *di*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama za način s predlogom *di* imaju obeležje živo (–).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Prilog za način	Kvalifikativni genitiv s predlogom ‘od’	Instrumental propratne okolnosti + ‘sa’	Kvalifikativni akuzativ s predl. ‘na’ i ‘u’
(9) <i>Ha agito d’istinto.</i>	Postupio je <u>instinktivno</u> .			
(10) <i>Ringrazio di cuore tutti voi.</i>	<u>Srdačno</u> zahvaljujem svima vama.	<u>Od srca</u> zahvaljujem svima vama.		
(11) <i>Rideva di gusto.</i> ⁹⁸	<u>Slatko</u> se smejao.		Smejao se <u>sa uživanjem</u> .	
(12) <i>Si allontanava di fretta.</i>	<u>Žurno</u> se udaljavala.			
(13) <i>Facciamo l’amore di fretta.</i>				Vodimo ljubav <u>na brzinu</u> .
(14) <i>La nonna vestiva di nero.</i>				Baka se oblačila <u>u crno</u> .

⁹⁸ Ova predloška konstrukcija može stajati i uz imenice, ali onda se njome izražava kvalitet, te je stoga analizirana u 3.15.2.1.

Kao srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za način s predlogom *di* takođe se najčešće javlja odgovarajući prilog za način, kao u primerima od (9) do (12). Međutim, osim njega u nekim slučajevima mogu se javiti i kvalifikativni genitiv s predlogom ‘od’, instrumental propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’ ili kvalifikativni akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘u’. I u primerima poput ovih upotreba odgovarajućeg ekvivalenta zavisi od semantike imenice u predložkoj konstrukciji i glagola uz koji stoji, kao i od toga koji se predlog koristi uz datu imenicu za izražavanje odgovarajućeg značenja. Pored toga, prevodni ekvivalent rečenice iz primera (14) mogao bi biti i ‘Baka je oblačila crninu’, gde italijanska predložka konstrukcija za način u srpskom postaje imenica ‘crnina’ u objekatskom akuzativu. Osim navedenih, ove predložke konstrukcije mogu imati i druge odgovarajuće srpske ekvivalente, kao u primerima (15-17).

<i>Complemento</i> <i>di modo o maniera</i>	Kvalifikativni instrumental	Glagolski prilog sadašnji	Kvalif. lokativ s predlogom ‘u’	Glagol
(15) <i>Fa tutto</i> <i>di nascosto.</i>	Sve radi <u>krišom.</u>			
(16) <i>Sono rientrata</i> <i>di corsa.</i>	Vratila sam se <u>trkom.</u>	Vratila sam se <u>trčeći.</u>		
(17) <i>Scusa, siamo</i> <i>di fretta.</i>			Izvini, <u>u žurbi</u> smo.	Izvini, <u>žurimo.</u>

Neki srpski prilozi za način koji mogu biti ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *di* po poreklu su oblici kvalifikativnog instrumentala odgovarajućih imenica, kao u primerima (15) i (16). Pored toga, u nekim slučajevima mogu se javiti i glagolski prilog sadašnji odgovarajućeg glagola (16), kvalifikativni lokativ s predlogom ‘u’, kao u primeru (17), a nekada čak i poseban glagol izveden od imenice upotrebljene u predložkoj konstrukciji (17). Dakle, ove italijanske analitičke konstrukcije u srpskom se uglavnom izražavaju sintetički, ali mogu se izraziti i analitički.

3.15.1.3. Predlog *per*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama za način s predlogom *per* imaju obeležje živo (-).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Prilog za način	Kvalifikativni instrumental	Kvalifik. akuzativ s predlogom 'na'	Kvalif. lokativ+'u'
(18) <i>È successo per caso.</i>	Desilo se <u>slučajno</u> .			
(19) <i>Per fortuna, ho ritrovato le chiavi.</i>		<u>Srećom</u> , pronašao sam ključeve.	<u>Na sreću</u> , pronašao sam ključeve.	
(20) <i>Per sfortuna non c'era nessuno a casa in quel momento.</i>			<u>Na nesreću</u> nije bilo nikog kod kuće u tom trenutku.	
(21) <i>Certe cose non si devono dire neanche per scherzo.</i>				Neke stvari se ne smeju reći ni u <u>šali</u> .

Srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija za način s predlogom *per*, osim pravih priloga za način (18) i onih koji su po poreklu kvalifikativni instrumental odgovarajuće imenice (19), mogu biti i kvalifikativni akuzativ s predlogom 'na' (20) i kvalifikativni lokativ s predlogom 'u' (21). I u ovim slučajevima upotreba odgovarajućeg ekvivalenta zavisi od semantike imenice u predloškoj konstrukciji. Treba napomenuti da bi se po klasifikaciji koju nudi AntoniĆ (2005a: 270, 293-294) nekim od datih primera pre moglo pripisati kauzalno značenje, ali na osnovu Stevanovićeve (1991: 412-413, 448-449) analize, mi ih tumačimo kvalifikativno. Osim navedenih, ove italijanske predloške konstrukcije mogu imati i druge srpske ekvivalente (22-23).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Lokativ osnova s predlogom ‘po’	Kvalifikativni instrumental
(22) <i>Tutti lo chiamano <u>per nome</u>.</i>	Svi ga zovu <u>po imenu</u> .	Svi ga zovu <u>imenom</u> .
(23) <i>Il professore interroga <u>per ordine alfabetico</u>.</i> ⁹⁹	Profesor ispituje <u>po abecednom redu</u> .	Profesor ispituje <u>abecednim redom</u> .

U primerima (22) i (23) odgovarajući srpski ekvivalenti mogu biti lokativ osnova ili kriterijuma s predlogom ‘po’, kao i slobodni kvalifikativni instrumental, za koji Stevanović (*ibid.* 449-450) tvrdi da u izvesnoj meri ima i značenje sredstva. Pored toga, neki italijanski rečnici (up. Zingarelli 1994) predloškim konstrukcijama za način s predlogom *per* smatraju i one u kojima je izražen deo tela za koji neko nekoga drži ili hvata (24-25).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘za’
(24) <i>Mi ha preso <u>per un braccio</u>.</i>	Uhvatio me je <u>za ruku</u> .
(25) <i>Mi ha menata <u>per il naso</u>.</i>	Vukao me je <u>za nos</u> .

Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija jeste kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘za’, koji se tumači i kao objekatski akuzativ, i to akuzativ indirektnog objekta. U srpskim ekvivalentima italijanskih predloških konstrukcija za način s predlogom *per* preovladava izražavanje načina analitičkim sredstvima, mada je moguće i njegovo sintetičko izražavanje pridevima za način i slobodnim kvalifikativnim instrumentalom.

3.15.1.4. Predlog *da*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama za način s predlogom *da* imaju obeležje živo (+).

⁹⁹ Funkcija ove predloške konstrukcije može se tumačiti i kao limitativna, o čemu više reči u 3.17.4.

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Poredbena konstrukcija s veznikom ‘kao’	Prilog za način
(26) <i>Comportati sempre da galantuomo.</i>	Uvek se ponašaj <u>kao džentlmen.</u>	Uvek se ponašaj <u>džentlmenški.</u>
(27) <i>Ti sei comportato da vigliacco.</i>	Poneo si se <u>kao kukavica.</u>	Poneo si se <u>kukavički.</u>

Srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *da* mogu biti poredbena konstrukcija s veznikom ‘kao’ i odgovarajući prilozi za način. Pored toga što služe za izražavanje načina, ove konstrukcije mogu se javiti i u funkciji predikativa, kao što je pomenuto u 3.3.1. i 3.3.2. Navedene predloške konstrukcije mogu stajati i uz imenicu, ali u tom slučaju njima se izražava kvalitet, o čemu će biti reči u 3.15.2.2. Ova italijanska analitička konstrukcija se, dakle, u srpskom može izraziti i analitički i sintetički.

3.15.1.5. Predlog *in*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama za način s predlogom *in* imaju obeležje živo (–).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Kvalifikativni akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘u’
(28) <i>In tal modo si può risolvere il problema della disoccupazione.</i>	<u>Na taj način</u> se može rešiti problem nezaposlenosti.
(29) <i>Tutto viene riciclato nella maniera più razionale.</i>	Sve se reciklira <u>na najracionalniji način.</u>
(30) <i>Se si mettono in fila uno dietro l'altro tutti gli economisti del mondo, non si arriva a nessuna conclusione.</i>	Ako stanu <u>u red</u> jedan iza drugog svi ekonomisti sveta, ne dolazi se ni do kakvog zaključka.

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Kvalifikativni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’
(31) <i>Entra in punta di piedi.</i>	Ulazi <u>na vrhovima prstiju.</u>

Complemento di modo o maniera	Kvalifikativni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’
(32) <i>Lasciami <u>in pace</u>.</i>	Ostavi me <u>na miru</u> .
(33) <i>Col papà parlate <u>in italiano</u>.</i>	S tatom pričajte <u>na italijanskom</u> .
(34) <i>Oggi lavoro <u>in jeans e maglietta</u>.</i>	Danas radim <u>u farmerkama i majici</u> .

Complemento di modo o maniera	Prilog za način	Kvalifikat. lokativ s predlogom ‘u’	Kvalifikat. akuzativ s predlogom ‘na’
(35) <i>Uscirono <u>in silenzio</u>.</i>	<u>Tiho</u> izadoše.	Izadoše <u>u tišini</u> .	
(36) <i>Le donne cucivano <u>in silenzio</u>.</i>		Žene su šile <u>u tišini</u> .	
(37) <i>Perché cammini così <u>in fretta</u>?</i>	Zašto tako <u>užurbano</u> hodaš?		
(38) <i>Il pasto fu preparato <u>in fretta</u>.</i>	Jelo je pripremljeno <u>brzo</u> .		Jelo je pripremljeno <u>na brzinu</u> .

Srpski ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija za način s predlogom *in* mogu biti kvalifikativni akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘u’, kvalifikativni lokativ sa istim predlozima, kao i određeni prilozi za način. Izbor odgovarajućeg ekvivalenta zavisi od semantike imenice u predložkoj konstrukciji i glagola uz koji stoji. U italijanskom je u ovim predložkim konstrukcijama česta upotreba sinonimnih imenica *modo* i *maniera* ‘način’ uz odgovarajući opisni pridev, kao u primerima (28) i (29), u čijim se srpskim ekvivalentima takođe koristi kvalifikativni akuzativ imenice ‘način’ sa obaveznim determinatorom. U primerima od (35) do (38) dati su različiti srpski prevodni ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija za način *in silenzio* (35-36) i *in fretta* (37-38), koji osim semantikom imenica i glagola mogu biti i kontekstualno uslovljeni. Italijanske predložke konstrukcije iz primera (33) i (34) mogu stajati i uz imenice, ali mi takav model tumačimo kao predložke konstrukcije za kvalitet, koje su analizirane u 3.15.2.4. Ova italijanska analitička konstrukcija i u srpskom se, dakle, uglavnom izražava analitički, ali može se izraziti i prilogom, tj. sintetički.

3.15.1.6. Predlog *a*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama za način s predlogom *in* imaju obeležje živo (–).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Prilog za način	Instrumental propratne okolnosti + ‘sa’	Kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘na’	Kvalif. lokativ s predl. ‘u’
(39) <i>L’assassino non ha scelto <u>a caso</u> le sue vittime.</i>	Ubica nije <u>nasumice</u> izabrao svoje žrtve.			
(40) <i>Studiate <u>a memoria</u> questa poesia.</i>	Naučite <u>napamet</u> ovu pesmu.			
(41) <i>Respira <u>a fatica</u>.</i>	<u>Teško</u> diše.			
(42) <i>Sono riuscito <u>a fatica</u> a terminare il lavoro.</i>	<u>Jedva</u> sam uspeo da završim posao.			
(43) <i>Aprì gli occhi <u>a fatica</u>.</i>		<u>S mukom</u> je otvorio oči.		
(44) <i>I conti si possono pagare <u>a rate</u>.</i>			Računi se mogu platiti <u>na rate</u> .	
(45) <i>Il debito sarà restituito <u>a rate</u>.</i>				Dug će biti vraćen <u>u ratama</u> .
(46) <i>Compravano tutto <u>a credito</u>.</i>			Sve su kupovali <u>na kredit</u> .	

Srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija za način s predlogom *a* takođe mogu biti kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘na’, kvalifikativni lokativ s predlogom ‘u’, instrumental propratne okolnosti s predlogom ‘(s)a’, kao i odgovarajući prilozi za način. Različiti srpski ekvivalenti italijanske predloške konstrukcije *a fatica* dati su u primerima od (41) do (43), a predloške konstrukcije *a rate* u primerima (44) i (45). U ovim slučajevima izbor odgovarajućeg srpskog ekvivalenta zavisi od semantike glagola uz koji predloška konstrukcija stoji. Neke od navedenih konstrukcija mogu stajati i uz imenicu, ali budući da ih u tom slučaju smatramo predloškim konstrukcijama za kvalitet, ti primeri su analizirani u 3.15.2.3.

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Prilog za način	Instrumental (s predlogom ‘sa’)	Kvalifikativni genitiv	Kvalif. akuzativ s predlogom ‘u’
(47) <i>Parlavano a bassa voce.</i>	Pričali su <u>tiho.</u>	Pričali su <u>tihim glasom.</u>		
(48) <i>Camminava a testa bassa.</i>		Hodao je <u>sa spuštenom glavom.</u>	Hodao je <u>spuštene glave.</u>	
(49) <i>Ne parleremo a quattr’occhi.</i>				Razgovaraćemo o tome <u>u četiri oka.</u>

U primerima od (47) do (49) u italijanskim predloškim konstrukcijama upotrebljene su imenice koje predstavljaju delove tela i svojstva karakteristična za živa bića. U takvim slučajevima u srpskim ekvivalentima najčešće se javljaju slobodni kvalifikativni genitiv i instrumental s predlogom ‘s(a)’ (48) ili bez njega (47), ali u nekim izrazima mogu se javiti i kvalifikativni lokativ s predlogom ‘u’ i odgovarajući prilozi za način. U primeru (47) pored priloga za način mogući srpski ekvivalent jeste i kvalifikativni instrumental sa obaveznim determinatorom, dok je u primeru (48) reč o instrumentalu propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’ takođe s obaveznim determinatorom. Razliku između kvalifikativnog genitiva i instrumentala propratne okolnosti s predlogom ‘s(a)’ u ovakvim konstrukcijama AntoniĆ (2005a: 159) objašnjava činjenicom „da je u strukturama s genitivom u fokusu celina pojma

koji se određuje“, dok je u strukturama sa instrumentalom u fokusu „deo pojma koji se određuje (ovde deo čovekovog tela koji je u određenom položaju tokom vršenja radnje)“.

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Kvalifikativni akuzativ s predl. ‘na’	Poredbena konstr. + ‘kao’	Prevodni ekvivalent
(50) <i>Decisi di risolverlo <u>a modo mio.</u></i>	Odlučio sam da to rešim <u>na svoj način.</u>		
(51) <i>I miei figli sono stati educati <u>all’antica.</u></i>	Moja deca su vaspitana <u>na starinski način.</u>		
(52) <i>Abbiamo pagato <u>alla romana.</u></i>	(bukvalno) Platili smo <u>na rimski način.</u>	Platili smo račun <u>kao Rimljani.</u>	Podelili smo račun na jednake delove.

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za način s predlogom *a* može biti i kvalifikativni akuzativ imenice ‘način’ s predlogom ‘na’ i obaveznim determinatorom, čak i kad imenica *maniera* ‘način’ nije eksplicitno izražena u italijanskoj konstrukciji, već se samo podrazumeva, kao u primerima (51) i (52). Pored toga, u nekim slučajevima (52) može se javiti i poredbena konstrukcija s veznikom ‘kao’ ili, iz kulturoloških razloga još češće, odgovarajući prevodni ekvivalenti u kojima se opisno prenosi značenje date italijanske predložke konstrukcije. Naime, govornik srpskog kao maternjeg koji ne zna italijanski ne može pravilno razumeti rečenice ‘Platili smo na rimski način’ i ‘Platili smo kao Rimljani’ budući da ne zna da izraz *pagare alla romana* znači ‘podeliti račun (u restoranu, kafiću) na jednake delove’, pa je zato taj izraz neophodno prevesti opisom „rimskog“ načina plaćanja predložko-padežnom konstrukcijom ‘na jednake delove’, u kojoj je upotrebljen kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘na’.

Neke od navedenih italijanskih predložkih konstrukcija s predlogom *a* mogu stajati i uz imenice, na primer: *il pagamento a rate* ‘plaćanje na rate / u ratama’, *l’uomo all’antica* ‘staromodan čovek / čovek starinskog kova’, ali kao što je već napomenuto, mi ih u tom slučaju tumačimo kao predložke konstrukcije za kvalitet, tako da su analizirane u 3.15.2.3. U svakom slučaju, ova italijanska analitička konstrukcija se u srpskom može izraziti i analitički i sintetički.

3.15.1.7. Predlog *tra/fra*

Imenice u italijanskim predloškim konstrukcijama za način s predlogom *tra/fra* imaju obeležje živo (–).

<i>Complemento di modo o maniera</i>	Lokativ s predlogom ‘u’	Akuzativ s predlozima ‘kroz’ i ‘na’	Glagolski prilog sadašnji
(53) <i>Fra lacrime le bambine corsero via.</i>	Devojčice su otrčale <u>u suzama</u> .		Devojčice su otrčale <u>plaćući</u> .
(54) <i>Tra le lacrime mi ha raccontato la sua triste storia.</i>		<u>Kroz suze</u> mi je ispričala svoju tužnu priču.	Ispričala mi je svoju tužnu priču <u>plaćući</u> .
(55) <i>Fra il mangiare e il dormire ho speso 100 euro.</i>		<u>Na jelo i spavanje</u> potrošio sam 100 evra.	
(56) <i>Trascorre le serate tra le scommesse e il gioco.</i>			Provodi večeri <u>kladeći se i kockajući se</u> .

Srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija za način s predlogom *tra* ili *fra* mogu biti lokativ s predlogom ‘u’, akuzativ s predlozima ‘kroz’ i ‘na’, kao i odgovarajući glagolski prilozi sadašnji. Lokativ s predlogom ‘u’ u primeru (53) može se tumačiti kao kvalifikativni, ali i kao lokativ propratne okolnosti. U primeru (54) javlja se akuzativ propratne okolnosti s predlogom ‘kroz’, dok je u primeru (55), čija se funkcija i u italijanskom može tumačiti kao intencionalna ili kauzalna, reč o intencionalnom akuzativu s predlogom ‘na’, budući da u srpskoj predloško-padežnoj konstrukciji ‘na jelo i spavanje’ nad načinskim i uzročnim ipak dominira značenje svrhe radi koje se troši novac. Upotreba predloga *tra/fra* u primerima poput (55) i (56) često predstavlja problem govornicima srpskog koji uče italijanski zato što se tim predlogom najčešće izražavaju socijativno, partitivno, temporalno i spacijalno značenje, dok se za izražavanje načina u većoj meri

koriste ostali navedeni predlozi. U svakom slučaju, ova italijanska analitička konstrukcija u srpskom se može izraziti i analitički i sintetički glagolskim prilogom sadašnjim.

3.15.2. Predložke konstrukcije za kvalitet (*complemento di qualità*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di*, *da*, *con*, *a* i *in*¹⁰⁰ mogu se izražavati fizičke, moralne ili intelektualne osobine imenice na koju se odnose (model N+Prep+N).

3.15.2.1. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se uz imenice koje imaju obeležje živo (+), kao u primerima (2), (3), (6) i (7), ili živo (–), kao u primerima (1), (4), (5) i (8), dok imenica u predloškoj konstrukciji ima obeležje živo (–). Uz neke imenice u predloškoj konstrukciji ne mora se javiti i obavezni determinator (1-5), dok je uz neke druge imenice, poput onih u primerima od (6) do (8), njegova upotreba neophodna.

<i>Complemento di qualità</i>	Kvalifikat. genitiv s predl. 'od'	Opisni pridev
(1) <i>il documento di grande importanza</i>	dokument <u>od velike važnosti</u>	<u>vrlo važan</u> dokument
(2) <i>la donna di gusto</i>	žena <u>od ukusa</u> ¹⁰¹	
(3) <i>la persona di parola</i>	osoba <u>od reči</u>	
(4) <i>il film di successo</i>		<u>uspešan</u> film
(5) <i>l'auto di lusso</i>		<u>luksuzan</u> auto

¹⁰⁰ Italijanske gramatike i rečnici ne navode da se predlog *in* javlja u predloškim konstrukcijama za kvalitet.

¹⁰¹ Srpski ekvivalent ove italijanske predložke konstrukcije jeste i instrumental karakteristične pojedinosti s predlogom 'sa': 'žena sa ukusom'.

<i>Complemento di qualità</i>	Kvalifikativni genitiv s obaveznim determinatorom	Opisni pridev
(6) <i>l'uomo di bassa statura</i>	čovjek <u>niskog rasta</u>	<u>nizak</u> čovek
(7) <i>la persona di grande bontà</i>	osoba <u>velike dobrote</u>	<u>veoma dobra</u> osoba
(8) <i>il treno di grande velocità</i>	voz <u>velike brzine</u>	<u>veoma brz</u> voz

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija može biti kvalifikativni genitiv s predlogom ‘od’, kao u primerima od (1) do (3), ili bez predloga ali sa obaveznim determinatorom, kao u primerima od (6) do (8), a u većini slučajeva i opisni pridev, osim kod primera poput (2) i (3) budući da sintagme ‘ukusna žena’ i ‘rečit čovek’ po značenju ne bi odgovarale datim italijanskim sintagmama. U tim primerima mogle bi takođe biti upotrebljene odgovarajuće srpske relativne rečenice poput: (2a) ‘žena koja ima ukusa’ i (3a) ‘čovjek koji drži reč’. S druge strane, u primerima (4) i (5) moguća je samo upotreba opisnog prideva, a ne i kvalifikativnog genitiva. Obavezni determinator koji se javlja u srpskim ekvivalentima primera od (6) do (8) obavezan je i u italijanskim konstrukcijama, dok determinator u primeru (1) nije obavezan ni u italijanskom ni u srpskom.

Važno je napomenuti i da bi odgovarajući italijanski opisni pridevi mogli biti upotrebljeni u sledećim primerima: (1a) *il documento (molto) importante*, (5a) *l'auto lussuosa*, (6a) *l'uomo basso*, (7a) *la persona (molto) buona* i (8a) *il treno (molto) veloce*, ali ne i u ostalim pošto bi pridev (2a) *gustoso* ‘ukusan’, budući da se odnosi na hranu i piće, doveo do promene značenja kao i kod srpskog ekvivalenta ‘ukusna žena’, dok za imenice (3a) *parola* ‘reč’ i (4a) *successo* ‘uspeh’ italijanski nema adekvatne opisne prideve. Stoga se zaključuje da je sintetičko izražavanje kvaliteta u italijanskom moguće, ali je ograničeno na određeni broj opisnih prideva, dok analitičko izražavanje doprinosi jezičkoj ekspresivnosti. S druge strane, izbor srpskog ekvivalenta ovih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *di*, kao i upotreba ili odsustvo predloga ‘od’, tj. prisustvo ili odsustvo mogućnosti analitičkog izražavanja na srpskom, zavise od semantike imenice u predloškoj konstrukciji i imenice koja predstavlja glavnu reč date imeničke sintagme.

3.15.2.2. Predlozi *da* i *con*

Predlozi *da* i *con* takođe se javljaju uz imenice koje imaju obeležje živo (+), kao u primerima (9) i (10), ili živo (–), kao u primerima (11) i (12), a imenica u predloškoj konstrukciji ima obeležje živo (–). Međutim, za razliku od predloga *di*, kod ovih predloga uz imenicu u predloškoj konstrukciji neophodan je obavezni determinator bez obzira na to koje obeležje ima imenica na koju se ona odnosi.

<i>Complemento di qualità</i>	Kvalifik. instrumental s predlogom ‘s(a)’	Kvalifik. genitiv s obaveznim determ.	Opisni pridev
(9) <i>una ragazza dagli / con gli occhi azzurri</i>	devojka <u>s plavim očima</u>	devojka <u>plavih očiju</u>	<u>plavooka</u> devojka
(10) <i>un vecchio dai / con i (coi) capelli bianchi</i>	starac <u>sa sedom kosom</u>	starac <u>sede kose</u>	<u>sedokosi / sedi</u> starac
(11) <i>un palazzo dalla / con la facciata gialla</i>	zgrada <u>sa žutom fasadom</u>	zgrada <u>žute fasade</u>	
(12) <i>una casa dal / con il (col) tetto verde</i>	kuća <u>sa zelenim krovom</u>	kuća <u>zelenog krova</u>	

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija može biti kvalifikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’ u svim primerima od (9) do (10), tj. bez obzira na to da li se predloška konstrukcija odnosi na imenicu koja ima obeležje živo (+) ili živo (–), dok se kvalifikativni genitiv sa obaveznim determinatorom i odgovarajući opisni pridev, ako postoji,¹⁰² uglavnom javljaju uz imenice koje poseduju obeležje živo (+), kao u primerima (9) i (10), a genitiv se može javiti i uz imenice sa obeležjem živo (–), kao u primerima (11) i (12), mada je upotreba instrumentala u ovim primerima ipak uobičajenija. Razliku između kvalifikativnog instrumentala i kvalifikativnog genitiva u srpskom Antonić (2005a: 257)

¹⁰² Ima mnogo italijanskih predloških konstrukcija za kvalitet čiji srpski ekvivalent ne može biti opisni pridev jer u srpskom ne postoji odgovarajući opisni pridev, na primer: *una ragazza dal / con il sorriso incantevole* ‘devojka očaravajućeg osmeha / sa očaravajućim osmehom’, *un uomo dallo / con lo sguardo triste* ‘čovek tužnog pogleda / s tužnim pogledom’.

objašnjava time „što je kod instrumentala fokus na sastavnom delu pojma koji se kvalifikativno određuje, a kod genitiva fokus je na celini pojma koji se kvalifikativno određuje“, ali po našem mišljenju, osim na razliku u fokusu, izbor instrumentala i genitiva utiče i na stilsku vrednost izraza, pa bi tako ‘devojka plavih očiju’ pripadala višem ili poetskom registru dok bi ‘devojka s plavim očima’ bila karakteristična za niži, tj. nemarkirani svakodnevni jezik, što naravno ne znači da se instrumental ne javlja i u višem registru, a genitiv i u kolokvijalnom jeziku. Slično tome, iako u italijanskom razlika u fokusu ne utiče na izbor predloga *da* ili *con*, naše je mišljenje da stilski vrednost izraza može uticati na to. Čini se, naime, da je predlog *con* češći u svakodnevnoj upotrebi, dok je predlog *da* karakterističan za poetski jezik, što nikako ne isključuje upotrebu predloga *con* u poetskom registru niti predloga *da* u svakodnevnom jeziku. Međutim, budući da se ovo naše mišljenje zasniva isključivo na subjektivnom utisku, a ne na pouzdanim i proverljivim empirijskim dokazima, smatramo da bi bila neophodna detaljna analiza upotrebe navedenih predloga u predloškim konstrukcijama za kvalitet pre iznošenja pomenute tvrdnje o stilskoj razlici između njih. Pored toga, upotreba predloga *da* u ovim predloškim konstrukcijama ne doprinosi samo ekspresivnosti, već i preciznosti iskaza i zbog toga što je predlog *con* frekventniji i u drugim srodnim predloškim konstrukcijama (npr. u onima za način i sredstvo, koje su analizirane u 3.15.1.1. i 3.14.1.1), kao što se i srpski kvalifikativni genitiv i instrumental, osim uz imenice, što je upravo objašnjeno, u funkciji kvalifikativnog determinatora koriste i uz glagole (up. *ibid.* 159), a to je analizirano u 3.15.1.1.

<i>Complemento di qualità</i>	Kvalifikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(13) <i>una villa con piscina</i>	vila s bazenom
(14) <i>una camera con vista sul mare</i>	soba s pogledom na more

U primerima (13) i (14) srpski ekvivalent italijanske predloške konstrukcije za kvalitet s predlogom *con* uz imenice sa obeležjem živo (–) može biti samo kvalifikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’, i to instrumental sastavnog dela kojim se imenica kvalifikuje. Za razliku od primera (11) i (12) u kojima se predlozi *da* i *con* mogu ravnopravno koristiti pošto su u predloškim konstrukcijama izraženi sastavni odnosno

neodvojivi delovi imenica koje se njima kvalifikuju (fasada zgrade i krov kuće), u primerima (13) i (14) nije moguća upotreba predloga *da* budući da ove predloške konstrukcije označavaju odvojive delove datih imenica (vila ne mora imati bazen, a ni soba ne mora imati pogled). Na osnovu toga može se zaključiti da se uz imenice koje imaju obeležje živo (–) predlog *da* javlja samo u slučaju da se predloškom konstrukcijom za kvalitet označava neodvojivi deo imenice uz koju ona stoji, dok se predlog *con* javlja i kada se u predloškoj konstrukciji nađe odvojivi deo date imenice. Zato je važno napomenuti da neki italijanski rečnici i gramatike smatraju da u primerima poput (13) i (14) nije reč o predloškim konstrukcijama za kvalitet, već o onima za jedinstvo, koje su analizirane u 3.13.1.1. Mogućnost sintetičkog izražavanja kvaliteta u navedenim primerima s predlozima *da* i *con* u italijanskom ne postoji, dok u srpskom postoji u ograničenoj meri.

Pored upravo analiziranih predloških konstrukcija za kvalitet s predlogom *da*, gde se u samoj konstrukciji javlja imenica s obeležjem živo (–) i s obaveznim determinatorom, postoji i ista takva predloška konstrukcija u kojoj se može javiti i imenica sa obeležjem živo (+), kao u primerima od (15) do (19), opisni pridev, kao u primerima od (20) do (22), ili imenica sa značenjem lokalizatora (23-24), i to bez obaveznog determinatora.

<i>Complemento di qualità</i>	Opisni pridev	Kvalifikativni ekvativni genitiv	Poredbena konstrukcija s veznikom 'kao'
(15) <i>il colletto <u>da prete</u></i>	<u>sveštenski</u> okovratnik		
(16) <i>un gesto <u>da villano</u></i>	<u>prostački</u> gest		
(17) <i>un comportamento <u>da bambino</u></i>	<u>detinjasto</u> ponašanje		
(18) <i>il portamento <u>da principessa</u></i>		držanje <u>princeze</u>	
(19) <i>le manine <u>da chirurgo</u></i>		ručice <u>hirurga</u>	ručice <u>kao u hirurga</u>

<i>Complemento di qualità</i>	Opisni Pridev	Kvalifikativni ekvativni genitiv	Poredbena konstrukcija s veznikom 'kao'
(20) <i>i dolori <u>da vecchio</u></i>	<u>starački</u> bolovi		
(21) <i>l'aspetto <u>da stupida</u></i>		izgled <u>glupače</u>	
(22) <i>la voce <u>da vecchia</u></i>		glas <u>starice</u>	glas <u>kao u starice</u>
(23) <i>l'umorismo <u>da cabaret</u></i>	<u>kabaretski</u> humor		humor <u>kao u kabareu</u>
(24) <i>un'atmosfera <u>da discoteca</u></i>			atmosfera <u>kao u diskoteci</u>

Italijanske gramatike i rečnici ovakve predložke konstrukcije najčešće tretiraju kao one za način, koje su analizirane u 3.15.1.4. Međutim, budući da se one ne odnose na glagol (što je osnovna karakteristika predložkih konstrukcija za način), već kvalifikuju imenicu uz koju stoje, mi ih smatramo predložkim konstrukcijama za kvalitet.

Srpski ekvivalenti datih italijanskih predložkih konstrukcija mogu biti odgovarajući opisni pridevi, ako postoje, kao u primerima od (15) do (17), (20) i (23), ekvativni kvalifikativni genitiv, kao u primerima (18), (19), (21) i (22), a u nekim slučajevima, kao u primerima (19), (22) i (23), i poredbena konstrukcija s veznikom 'kao', dok je u primeru (24) to ujedno i jedini mogući srpski ekvivalent. Ova poredbena konstrukcija u primerima (19) i (22) upotrebljena je sa danas u velikoj meri arhaičnim oblikom posesivnog genitiva s predlogom 'u', a u primerima (23) i (24) sa spacijalnim lokativ s predlogom 'u', kojim se izražava neposredna prostorna lokalizacija u unutrašnjosti lokalizatora. U primerima (18), (19), (21) i (22) nije reč o posesivnom, već o ekvativnom kvalifikativnom genitivu zato što se predložko-padežna konstrukcija ne odnosi na držanje neke određene princeze, ručice određenog hirurga, izgled određene glupače ili glas određene starice, nego se nečije držanje, ruke, izgled i glas porede, tj. izjednačavaju po svojim svojstvima sa držanjem tipičnim za princeze itd. Isto tako, ni u ostalim navedenim primerima nije izražena posesivnost jer nijedan pojam uz koji stoje date predložke konstrukcije ne pripada imenicama i pridevima u njoj, već one služe da bi ih kvalitativno odredile izjednačavanjem

tih pojmova sa svojim tipičnim osobinama. U srpskim ekvivalentima ovih italijanskih analitičkih konstrukcija preovlađuju sintetički oblici, mada u nekim slučajevima postoji i mogućnost analitičkog izražavanja, a pošto u srpskom ne postoji odgovarajući opisni pridev izveden od imenice ‘diskoteka’, u primeru (24) to je i jedino moguće.

3.15.2.3. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz imenice koje poseduju obeležje živo (–), kao u primerima od (25) do (30), a u ograničenom broju slučajeva i uz imenice koje imaju obeležje živo (+), kao u primerima (31) i (32), dok imenica u predložkoj konstrukciji ima obeležje živo (–). Uz neke imenice u predložkoj konstrukciji ne mora se javiti i obavezni determinator, kao u primerima od (25) do (28) i (31), dok je uz neke druge imenice, kao u primerima (29), (30) i (32), njegova upotreba neophodna.

<i>Complemento di qualità</i>	Kvalif. akuzativ s predlogom ‘na’	Kvalif. instrument. s predlogom ‘s(a)’	Opisni pridev
(25) <i>il quaderno a righe</i>	sveska <u>na linije</u>	sveska <u>s linijama</u>	
(26) <i>la maglietta a strisce</i>	majica <u>na pruge</u>	majica <u>s prugama</u>	<u>prugasta</u> majica
(27) <i>la camicia a quadri</i>	košulja <u>na kvadrate</u>	košulja <u>s kvadratima</u>	<u>karirana</u> košulja
(28) <i>la cravatta a pallini</i>	kravata <u>na tufne</u>	kravata <u>s tufnama</u>	<u>tufnasta</u> kravata
(29) <i>il palazzo a quattro piani</i>	zgrada <u>na četiri sprata</u>	zgrada <u>s četiri sprata</u>	<u>čtvorospratna</u> zgrada
(30) <i>la macchina a tre porte</i>		kola <u>s troje vrata</u>	<u>trovratna</u> kola
(31) <i>il lavoratore a nero</i>	radnik <u>na crno</u>		
(32) <i>l'impiegato a tempo indeterminato</i>	službenik <u>na neodređeno vreme</u>		

Srpski ekvivalenti datih italijanskih predložkih konstrukcija mogu biti kvalifikativni akuzativ s predlogom ‘na’, kvalifikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’ i opisni pridev,

ako postoji (npr. za primere (25), (31) i (32) ne postoji odgovarajući opisni pridev). Važno je napomenuti da je kvalifikativni instrumental u primerima od (25) do (29) moguć, ali veoma redak u poređenju s drugim ponuđenim rešenjima. Pored toga, u primeru (27) kvalifikativni akuzativ moguće je upotrebiti, ali on se vrlo retko javlja u ovoj sintagmi (osim ako uz imenicu ‘kvadrat’ ne stoji neki pridev, kao na primer: ‘košulja na velike i male / crvene i žute kvadrate’) budući da je od tri ponuđene opcije najuobičajenija upotreba opisnog prideva, tj. ‘karirana košulja’. S druge strane, kod primera (30) postoji odgovarajući opisni pridev, ali on se mnogo ređe koristi od kvalifikativnog instrumentala s predlogom ‘s(a)’. Dakle, analitička konstrukcija s predlogom *a* u italijanskom nema odgovarajuću sintetičku alternativu. S druge strane, kod njenih srpskih ekvivalenata postoji mogućnost i sintetičkog izražavanja, ali osim u primeru (27) ne može se tvrditi da ono prevladava, što naročito važi za primer (30), kod kog je mnogo češći navedeni analitički oblik. Pored toga, postoje primeri upotrebe predloga *a* koje italijanske gramatike i rečnici tumače kao predložke konstrukcije za način, ali budući da one kvalitativno određuju imenice uz koje stoje, a ne glagole, koji se svakako podrazumevaju jer su navedene imenice izvedene od njih, ovde ih svrstavamo među primere predložkih konstrukcija za kvalitet.

<i>Complemento qualità</i>	Kvalifikativni akuzativ + ‘na’	Kvalifikativni lokativ + ‘u’	Opisni pridev	Drugi prevodni ekvivalenti
(33) <i>il pagamento a rate</i>	plaćanje <u>na</u> rate	plaćanje <u>u</u> ratama		
(34) <i>il lavaggio a mano</i>	pranje <u>na</u> ruke		<u>ručno</u> pranje	
(35) <i>il risotto alla milanese</i>	rizoto <u>na</u> <u>milanski način</u>			rizoto <u>a la milaneze</u>
(36) <i>la pizza alla napoletana</i>	pica <u>na</u> <u>napuljski način</u>			
(37) <i>il pollo all'arrabbiata</i>		pile(tina) <u>u pikantnom sosu</u>	<u>pikantno/a</u> pile(tina)	

<i>Complemento qualità</i>	Opisni pridev	Drugi prevodni ekvivalenti
(38) <i>l'uomo all'antica</i>	staromodan čovek	čovek starinskog kova
(39) <i>la musica ad alto volume</i>	glasna muzika	
(40) <i>la musica a basso volume</i>	tiha muzika	

U navedenim primerima pored opisnih prideva i kvalifikativnog akuzativa s predlogom 'na', bez obaveznog determinatora (33-34) ili s njim uz imenicu 'način' (35-36), kao mogući srpski ekvivalenti datih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *a* javlja se i kvalifikativni lokativ s predlogom 'u', kao u primerima (33) i (37), ali i drugi prevodni ekvivalenti, kao u primerima (35) i (38), koje predlaže Klajn (1996) u odrednicama *milanese* i *antico*. Kao što je već rečeno, italijanske gramatike i rečnici predloške konstrukcije poput onih u primerima od (33) do (38) tumače kao one za način pošto se u primerima (33) i (34) uz navedene imenice izvedene od glagola podrazumeva glagol *effettuare* 'izvršiti, obaviti', u primerima od (35) do (37) uz imena jela glagol *preparare* 'pripremiti' s predloškom konstrukcijom *alla maniera* + Adj 'na način + Adj', a u primeru (38) glagol *educare* 'vaspitati' sa istom predloškom konstrukcijom. Međutim, budući da se ove imeničke sintagme u italijanskom jeziku najčešće koriste bez navedenih glagola i da, dakle, date predloške konstrukcije kvalitativno određuju imenice uz koje stoje, a ne podrazumevane glagole, mi ih svrstavamo među predloške konstrukcije za kvalitet. U primerima (39) i (40) italijanskoj predloškoj konstrukciji s predlogom *a* uz imenicu *volume* 'jačina zvuka' + Adj odgovaraju samo navedeni opisni pridevi 'glasna' i 'tiha'. U svakom slučaju, i u primerima od (33) do (40) ova italijanska analitička konstrukcija na srpskom se može izraziti i analitički i sintetički.

3.15.2.4. Predlog *in*

Predlog *in* uvodi ove konstrukcije uz imenice. Imenice u predloškoj konstrukciji imaju obeležje živo (–), dok imenice uz koje ona stoji mogu imati obeležje živo (–), kao u primerima (41) i (42), ali i obeležje živo (+), kao u primerima (43) i (44).

<i>Complemento qualità</i>	Kvalifikativni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’
(41) <i>Mi ha regalato un libro <u>in italiano</u>.</i>	Poklonio mi je knjigu <u>na italijanskom</u> .
(42) <i>Riesco a leggere qualche parola <u>in cirillico</u>.</i>	Mogu da pročitam poneku reč <u>na ćirilici</u> .
(43) <i>Vidi mia sorella <u>in pigiama</u>.</i>	Video sam svoju sestru <u>u pidžami</u> .
(44) <i>Passavano ragazze <u>in jeans e maglietta</u>.</i>	Prolazile su devojke <u>u farmerkama i majicama</u> .

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *in* jeste kvalifikativni lokativ s predlozima ‘na’ i ‘u’. Koji će od dva predloga biti upotrebljen zavisi od semantike imenice u predloškoj konstrukciji i od uobičajene upotrebe odgovarajućeg predloga u datom značenju. Važno je istaći da italijanske gramatike i rečnici uopšte ne navode predlog *in* kao jedan od predloga koji se mogu naći u predloškim konstrukcijama za kvalitet, već ovakvu njegovu upotrebu smatraju načinskom (a neke (v. Serianni 2000: 242) u primerima poput (41) i (42) čak i limitativnom). Njihovo načinsko tumačenje objašnjava se činjenicom da se u svim navedenim primerima podrazumeva upotreba odgovarajućih glagola, kao na primer: (41a) *Mi ha regalato un libro **scritto** in italiano* ‘Poklonio mi je knjigu **napisanu** na italijanskom’; (42a) *Riesco a leggere qualche parola **scritta** in cirillico* ‘Mogu da pročitam poneku reč **napisanu** na ćirilici’; (43a) *Vidi mia sorella **vestita** in pigiama* ‘Video sam svoju sestru **obučenu** u pidžamu’; (44a) *Passavano ragazze **vestite** in jeans e maglietta* ‘Prolazile su devojke **obučene** u farmerke i majice’.¹⁰³ Međutim, budući da se u italijanskom ove predloške konstrukcije u primerima poput navedenih koriste samostalno, tj. bez pomenutih glagola, i da, dakle, kvalitativno određuju date imenice, mi ih smatramo predloškim konstrukcijama za kvalitet, te stoga i predlog *in* navodimo kao predlog koji ih može uvesti. Upravo navedene italijanske analitičke konstrukcije i u srpskom se mogu izraziti samo analitičkim sredstvima.

¹⁰³ U primerima (43a) i (44a) trpni glagolski pridev zahteva upotrebu kvalifikativnog akuzativa s predlogom ‘u’ za razliku od primera (43) i (44), gde se javlja kvalifikativni lokativ s istim predlogom uz date imenice.

3.15.3. Predložke konstrukcije za materiju (*complemento di materia*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di* i *in* (model N+Prep+N) može se označiti materija od koje se sastoji imenica na koju se odnosi, a koja poseduje obeležje živo (+) ili živo (-). Ove konstrukcije upotrebljavaju se i metaforički, kao u primerima (5) i (6).

3.15.3.1. Predlog *di*

<i>Complemento di materia</i>	<i>Aggettivo qualificativo</i>	Genitiv materije s predlogom 'od'	Opisni pridev
(1) <i>la statua di bronzo</i>	<i>la statua bronzea</i>	statua <u>od</u> bronze	<u>bronzana</u> statua
(2) <i>la collana d'argento</i>	<i>la collana argentea</i>	ogrlica <u>od</u> srebra	<u>srebrna</u> ogrlica
(3) <i>la camicia di seta</i>		košulja <u>od</u> svile	<u>svilena</u> košulja
(4) <i>la borsa di pelle</i>		tašna <u>od</u> kože	<u>kožna</u> tašna
(5) <i>la ragazza d'oro</i>	<i>la ragazza aurea</i>	devojka <u>od</u> zlata	<u>zlatna</u> devojka
(6) <i>la volontà di ferro</i>	<i>la volontà ferrea</i>	volja <u>od</u> čelika	<u>čelična</u> volja

Neke predložke konstrukcije za materiju s predlogom *di*, poput onih u primerima (1), (2), (5) i (6), imaju odgovarajuće opisne prideve u italijanskom, ali neke, kao one u primerima (3) i (4), nemaju, tako da se te vrste materije mogu izraziti samo u vidu predloških konstrukcija. Čak i u primerima poput (1) i (2) koji imaju odgovarajući opisni pridev, znatno je češća i uobičajenija upotreba predloških konstrukcija za materiju. Srpski ekvivalenti u svim slučajevima mogu biti i genitiv materije s predlogom 'od' i odgovarajući opisni pridev, s tim što je upotreba opisnog prideva češća i uobičajenija u svim datim primerima, a naročito u primerima metaforičke upotrebe ovih predloških konstrukcija (5-6).

Dakle, i u slučaju predloških konstrukcija za materiju s predlogom *di* vidljiva je tendencija ka sintetičkom izražavanju u srpskom, iako je moguće i analitičko, i ka analitičkom izražavanju u italijanskom, čak i tamo gde je moguće sintetičko. Što se tiče italijanskog, moguće objašnjenje ovog fenomena može biti činjenica da postoji vrlo mali

broj italijanskih prideva koji označavaju materiju i koji se mogu upotrebljavati atributski¹⁰⁴ poput onih u primerima (1), (2), (5) i (6), pa se zato čak i kod njih, iako postoji mogućnost sintetičkog izražavanja, po analogiji pribegava analitičkom.

Navedene predložke konstrukcije mogu stajati i uz glagole sa opštim semantičkim obeležjem ‘praviti’ (model V+N+Prep+N), kao u primerima (7) i (8).

<i>Complemento di materia</i>	Ablativni genitiv s predlogom ‘od’
(7) <i>Il nonno gli ha costruito una casa di legno.</i>	Deka mu je sa ^z idao kuću od drveta.
(8) <i>La nonna gli ha fatto un maglione di lana.</i>	Bala mu je naštrikala džemper od vune.

Kao i u primerima od (1) do (6), srpski ekvivalenti bi i ovde mogli biti opisni pridevi (7) ‘drveni’ i (8) ‘vuneni’, ali uz ovakve glagole upotreba ablativnog genitiva za izražavanje materije češća je nego u primerima od (1) do (6), tj. tendencija ka sintetičkom izražavanju nije toliko izražena kao u prethodno navedenim primerima.

3.15.3.2. Predlog *in*

<i>Complemento di materia</i>	<i>Aggettivo qualificativo</i>	Genitiv materije s predlogom ‘od’	Opisni pridev
(9) <i>la scatola in legno</i>	<i>la scatola lignea</i>	kutija od drveta	drvena kutija
(10) <i>la montatura in metallo</i>	<i>la montatura metallica</i>	ram od metala	metalni ram
(11) <i>la magliette in cotone</i>		majice od pamuka	pamučne majice
(12) <i>i bicchieri in plastica</i>		čaše od plastike	plastične čaše

Italijanske predložke konstrukcije za materiju s predlogom *in* ređe se koriste od onih s predlogom *di*, ali su svakako u velikoj meri zastupljene u italijanskom jeziku uprkos savetima nekih tradicionalnih gramatika da ih treba izbegavati zato što predstavljaju

¹⁰⁴ Na primer, pridev *plastico* ‘plastičan’ nema značenje materije, već se upotrebljava u izrazima kao što je *una descrizione plastica* ‘plastičan opis’ i sl.

galicizme (up. Sensini 1990: 436). I među primerima ovih predloških konstrukcija ima slučajeve u kojima u italijanskom postoji odgovarajući opisni pridev, kao u primerima (9) i (10), ali i u ovim slučajevima znatno je češća i uobičajenija upotreba predloške konstrukcije za materiju nego navedenih opisnih prideva. Za razliku od predloških konstrukcija za materiju s predlogom *di* koje se upotrebljavaju i metaforički, kao u primerima (5) i (6), one s predlogom *in* koriste se samo u svom pravom značenju.

Kao i u slučaju predloških konstrukcija za materiju s predlogom *di*, i kod onih s predlogom *in* primetna je tendencija ka sintetičkom izražavanju u srpskom, iako je moguće i analitičko, kao i ka analitičkom izražavanju u italijanskom, čak i tamo gde je moguće sintetičko. Što se tiče italijanskog, objašnjenje ove pojave ponovo nalazimo u činjenici da postoji vrlo mali broj italijanskih prideva koji označavaju materiju i koji se mogu upotrebljavati atributski i da se, stoga, čak i kod njih, iako postoji mogućnost sintetičkog izražavanja, po analogiji pribegava analitičkom.

Na kraju, treba napomenuti da neki autori (up. Serianni 2000: 242) kao predloške konstrukcije za materiju tumači i one s predlozima *di* i *in* uz glagol *consistere* 'sastojati se' (model V+Prep+N), na primer: *La mia colazione consiste di latte e biscotti* 'Moj doručak se sastoji od mleka i keksa' ili *Il nostro patrimonio consiste in pochi ettari di terra* 'Naša imovina se sastoji iz samo nekoliko hektara zemlje'. Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija jeste ablativni genitiv s predlozima 'od' i 'iz' u semikopulativnom predikatu. Međutim, budući da imenice u navedenim predloškim konstrukcijama ni u pravom smislu reči niti metaforički ne označavaju materiju, već delove od kojih je sastavljena neka celina, smatramo da bi bilo preciznije tumačiti ih kao rekcijisku dopunu navedenom glagolu, a ne kao predloške konstrukcije za materiju.

3.15.4. Predloške konstrukcije za temu (*complemento di argomento*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di* i *su*, ali i s nekim nepravim predlozima i predloškim izrazima¹⁰⁵ može se označiti tema o kojoj se razmišlja, govori, piše ili na drugi način stvara neko umetničko, naučno ili drugo delo. Javljaju se uz

¹⁰⁵ Na primer: *circa, sopra, intorno a, a proposito di, riguardo a* 'o, u vezi sa'.

glagole govorenja, pisanja i razmišljanja (na primer: *parlare* ‘pričati, govoriti, razgovarati’, *raccontare* ‘pričati’, *dire* ‘reći’, *informare* ‘obavestiti’, *riferire* ‘izvestiti’, *discutere*, *trattare* ‘raspravljati’, *scrivere* ‘pisati’, *pensare* ‘misliti’, *riflettere* ‘razmišljati’, *fantasticare* ‘maštati’, *domandare*, *chiedere* ‘pitati’, *interrogare* ‘ispitivati’ i drugi), kao i uz imenice koje označavaju te procese ili njihove rezultate (na primer: *libro* ‘knjiga’, *saggio* ‘esej’, *articolo* ‘članak’, *trattato* ‘traktat’, *discussione* ‘rasprava’, *convegno*, *congresso* ‘kongres, skup’, *lezione*, *conferenza* ‘predavanje’, *opinione*, *parere* ‘mišljenje’, *ricerca*, *indagine* ‘istraživanje’, *intervento* ‘govor na naučnom skupu’, *consiglio* ‘savet’, *discorso* ‘govor’, *film* ‘film’, *trasmissione* ‘emisija’, *servizio* ‘prilog, reportaža’, *sogno* ‘san’ i druge). U primerima od (1) do (8) i od (13) do (18) navedene su predloške konstrukcije za temu uz glagole (model V+Prep+N), a u onima od (9) do (12) i od (19) do (22) uz imenice (model N+Prep+N).

3.15.4.1. Predlog *di*

<i>Complemento di argomento</i>	Objekatski / eksplikativni lokativ s predlogom ‘o’
(1) <i>Scrive <u>di letteratura</u>.</i>	Piše o <u>književnosti</u> .
(2) <i>Parliamo <u>di politica</u>.</i>	Razgovarajmo o <u>politici</u> .
(3) <i>Discutono <u>di calcio</u>.</i>	Raspravljaju o <u>fudbalu</u> .
(4) <i>Cosa pensi <u>di Anna</u>?</i>	Šta misliš o <u>Ani</u> ?
(5) <i>Ci ha informato <u>dei risultati</u>.</i>	Obavestio nas je o <u>rezultatima</u> .
(6) <i>Si tratta <u>di Marco</u>.</i>	Radi se / Reč je o <u>Marku</u> .

<i>Complemento di argomento</i>	Eksplikativni akuzativ s predlogom ‘za’
(7) <i>Quando hai saputo <u>di Luca</u>?</i>	Kad si saznao <u>za Luku</u> ?
(8) <i>Avrete sentito <u>di Melissa</u>, un virus che si propaga via e-mail.</i>	Sigurno ste čuli <u>za Melisu</u> , virus koji se širi preko i-mejla.

<i>Complemento di argomento</i>	Objekatski/eksplikativni lokativ s predlogom ‘o’	Opisni pridev	Ablativni gen. s predlogom ‘iz’
(9) <i>il libro di storia</i>	knjiga <u>o istoriji</u>	<u>istorijska</u> knjiga	knjiga <u>iz istorije</u>
(10) <i>il saggio di filosofia</i>	esej <u>o filozofiji</u>	<u>filozofski</u> esej	esej <u>iz filozofije</u>
(11) <i>i servizi di cultura</i>	prilozi <u>o kulturi</u>	<u>kulturni</u> prilozi	prilozi <u>iz kulture</u>
(12) <i>il film di spionaggio</i>	film <u>o špijunaži</u>	<u>špijunski</u> film	

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za temu s predlogom *di* kada one zavise od glagola može biti objekatski ili eksplikativni lokativ s predlogom ‘o’, kao u primerima od (1) do (6), ali i eksplikativni akuzativ s predlogom ‘za’ kao semantička dopuna glagolima koji označavaju kognitivne (7) ili perceptivne radnje (8). Ako su, pak, ove predložke konstrukcije deo imeničke sintagme kao u primerima od (9) do (12), postoje tri moguća srpska ekvivalenta: objekatski ili eksplikativni lokativ s predlogom ‘o’, opisni pridev, a u nekim slučajevima i ablativni genitiv sa predlogom ‘iz’ (v. Stevanović 1991: 243-244). Nisu sva tri ekvivalenta podjednako moguća kod svih imenica, kao što se vidi u primeru (12), gde nije moguće upotrebiti ablativni genitiv s predlogom ‘iz’ jer imenica ‘film’ ne može uvoditi ovakvu predložku konstrukciju za temu,¹⁰⁶ tako da je sintagma *‘film iz špijunaže’ agramatična u srpskom jeziku. Pored toga, nisu svi ekvivalenti jednog primera nužno sinonimi jer se kao srpski ekvivalenti italijanske sintagme *il libro di italiano* mogu pojaviti i ‘knjiga iz italijanskog’ i ‘knjiga o italijanskom’, ali ne i ‘italijanska knjiga’ jer, iako ona govori o italijanskom jeziku, njen autor ne mora biti iz Italije, kao ni izdavačka kuća koja ju je objavila, a upravo to implicira data srpska sintagma (u tom slučaju odgovarajući italijanski ekvivalent bila bi sintagma *il libro italiano*). Isto tako, interpretacija italijanske sintagme *il libro di storia* zavisi od konteksta u kom je upotrebljena, tako da na primer u školskom kontekstu znači ‘knjiga iz istorije’, dok u naučnom ili kontekstu izdavaštva može značiti ‘istorijska knjiga’ ili ‘knjiga o istoriji’.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Predlog ‘iz’ može se koristiti posle imenice ‘film’, kao na primer ‘film iz 1973. godine’ ili ‘film iz opusa Federika Felinija’ i slično, ali tu nije reč o predložkim konstrukcijama za temu.

¹⁰⁷ Kao u primeru iz korpusa CORIS: “*Le vene aperte dell’America Latina*” è un libro *di storia*, politica ed economia ‘„Otvorene vene Latinske Amerike” jeste knjiga o istoriji, politici i ekonomiji’.

Stoga se zaključuje da izbor srpskog ekvivalenta italijanskih predložkih konstrukcija za temu s predlogom *di* s jedne strane zavisi od semantike ne samo imenice u njoj, već i one na koju se odnosi, a koja predstavlja glavnu reč date imeničke sintagme, a s druge strane i od konteksta u kom se predložka konstrukcija i čitava sintagma javljaju, budući da u nekim slučajevima samo kontekst utiče na izbor odgovarajućeg srpskog ekvivalenta, a i na interpretaciju date predložke konstrukcije u italijanskom. Naime, nema svaka predložka konstrukcija s predlogom *di* iza imenice *il libro* nužno značenje teme, već može imati i npr. specifikativnu funkciju kao u sledećim sintagmama *il libro di esercizi* ‘knjiga zadataka’ ili *il libro di Marco* ‘Markova knjiga’. Dakle, semantika i kontekst su odlučujući faktor za tumačenje neke italijanske predložke konstrukcije s predlogom *di* kao konstrukcije za temu. Zato je ovaj problem vrlo zanimljiv za kontrastivna i semantička istraživanja.

Sintetičko izražavanje navedenih italijanskih analitičkih konstrukcija kad stoje uz glagole, kao u primerima od (1) do (8), bez obzira da li je u predložkoj konstrukciji upotrebljena imenica sa obeležjem živo (+) ili živo (–), uslovljeno je kontekstom, ali je moguće pomoću zamenice *ne*, kao na primer: (1a) *Ne scrive* ‘Piše o njoj’, (2a) *Parliamone* ‘Razgovarajmo o njoj’, (3a) *Ne discutono* ‘Raspravljaju o njemu’, (4a) *Cosa ne pensi* ‘Šta misliš o njoj?’, (5a) *Ce ne ha informato* ‘Obavestio nas je o njima’, (7a) *Ne ho saputo ieri* ‘Saznao sam za njega juče’, (8a) *Non ne abbiamo mai sentito parlare* ‘Nikad nismo čuli za nju/njega’. U primeru (6) upotreba zamenice *ne* nije moguća u navedenom značenju glagola *trattarsi*, već samo u značenju ‘raspravljati’, kao na primer: *In questo libro se ne tratta in modo diretto* ‘U ovoj knjizi se o tome raspravlja na direktan način’. Za razliku od italijanskog, u srpskom je u ovim primerima moguće samo analitičko izražavanje, tako da navedeni primeri predstavljaju zanimljive slučajeve u kojima analitički jezik, kao što je nesumnjivo italijanski, dopušta sintetičko izražavanje neke funkcije, dok sintetički jezik, kakav je srpski, nema tu mogućnost, već je može izraziti samo analitički. S druge strane, sintetičko izražavanje svakako je, u vidu opisnog prideva, prisutno kod srpskih ekvivalenata italijanskih predložkih konstrukcija za temu kad zavise od neke imenice, kao u primerima od (9) do (12), ali ne smeju se zanemariti ni podjednako zastupljeni, ako ne čak i češći, dati analitički ekvivalenti istih primera.

3.15.4.2. Predlog *su*

<i>Complemento di argomento</i>	Objekatski / eksplikativni lokativ s predlogom ‘o’
(13) <i>Cosa ti ha raccontato <u>sulla sua esperienza?</u></i>	Šta ti je ispričao je <u>o svom iskustvu?</u>
(14) <i>Riferiscimi <u>sulle sue intenzioni.</u></i>	Obavesti me <u>o njegovim namerama.</u>
(15) <i>Trattano <u>sul governo.</u></i>	Raspravljaju <u>o vladi.</u>
(16) <i>Riflette <u>sul passato</u></i>	Razmišlja <u>o prošlosti.</u>
(17) <i>Fantastico <u>sul futuro.</u></i>	Maštam <u>o budućnosti.</u>
(18) <i>Lo interrogano <u>sulla rapina.</u></i>	Ispituju ga <u>o pljački.</u>
(19) <i>il libro <u>sulla politica</u></i>	knjiga <u>o politici</u>
(20) <i>il saggio <u>sul teatro</u></i>	esej <u>o pozorištu</u>
(21) <i>i servizi <u>sulla guerra</u></i>	prilozi <u>o ratu</u>
(22) <i>il film <u>sulla mafia</u></i>	film <u>o mafiji</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za temu s predlogom *su* uvek je objekatski ili eksplikativni objekat s predlogom ‘o’ bez obzira da li se ona odnosi na glagol, kao u primerima od (13) do (18), ili na imenicu, kao u primerima od (19) do (22). Naime, za razliku od predloga *di* koji se javlja u mnogim vrstama predloških konstrukcija, predlog *su* koristi se u znatno manjem broju različitih tipova konstrukcija, pa samim tim njegova upotreba vrlo retko dovodi do dvosmislenosti¹⁰⁸ i on mnogo jasnije upućuje na to da je reč o predloškoj konstrukciji za temu, te stoga nisu moguća drugačija tumačenja ovih sintagmi. Važno je napomenuti da od svih primera datih s predlogom *di* jedini u kom se ne može upotrebiti predlog *su* jeste primer (6) budući da bezlični izraz *si tratta* ‘radi se, reč je’ nužno zahteva upotrebu predloga *di* za ovu funkciju.

Za razliku od predloških konstrukcija za temu s predlogom *di*, kod čijih je srpskih ekvivalenta u određenoj meri moguće sintetičko izražavanje, što se vidi u primerima od (9) do (12), one s predlogom *su* imaju samo analitičke ekvivalente u srpskom, bez obzira da li

¹⁰⁸ Na primer *l'articolo sulla Repubblica* može značiti ‘članak o Republici’, ali i ‘članak u „Republici“’ (italijanski dnevni list), ali na osnovu konteksta lako se može zaključiti o kom je značenju reč.

zavise od glagola ili imenica, dok njihovo sintetičko izražavanje nije moguće. Dakle, i u ovom slučaju srpski i italijanski se podudaraju po nemogućnosti sintetičkog izražavanja.

3.16. Kvantifikativna funkcija

Italijanske predloške konstrukcije koje ovde navodimo kao one s kvantifikativnom funkcijom po tradicionalnoj klasifikaciji spadaju u sledeće vrste: 1. za prostiranje (*complemento di estensione*), 2. za udaljenost (*complemento di distanza*), 3. za meru (*complemento di misura*), 4. za težinu (*complemento di peso*), 5. za zapreminu (*complemento di volume*),¹⁰⁹ 6. za procenu ili vrednost (*complemento di stima o valore*), 7. za cenu (*complemento di prezzo*) i 8. za distributivnost (*complemento distributivo*).

3.16.1. Predloške konstrukcije za prostiranje (*complemento di estensione*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlogom *per* (model V+Prep+N) može se kvantitativno se označiti prostiranje u prostoru imenice na koju se predloška konstrukcija odnosi u smislu dužine, širine, visine i dubine. Javljaju se uz glagol *estendersi* ‘prostirati se’ (3-4) i druge glagole mirovanja (1), ali i kretanja (2). Isto značenje još češće izražavaju bespredložki kvantifikativni izrazi uz već navedene glagole, ali i uz prideve *lungo* ‘dug(ačak)’, *largo* ‘širok’, *alto* ‘visok’ i *profondo* ‘dubok’.

Predlog *per* javlja se samo uz imenice s obeležjem živo (–). U predloškoj konstrukciji obično stoji množina imenica koje označavaju merne jedinice za prostor poput *metri* ‘metri’, *chilometri* ‘kilometri’ i *miglia* ‘milje’ koje su, radi naglašavanja, često ponovljene dva puta i povezane sastavnim veznikom *e* ‘i’, kao u primeru (1).

¹⁰⁹ Ovaj tip pominje samo Garigliano (2011: 1480), a sve ostale italijanske gramatike potpuno je zanemaruju.

<i>Complemento di estensione</i>	Kvantifikativni instrumental	Kvantifikativni lokativ s predl. ‘na’	Kvantifikativni genitiv + ‘duž’
(1) <i>Non c’era anima viva <u>per chilometri</u> (e chilometri).</i>	Nije bilo žive duše <u>kilometrma</u> (i kilometrma).		
(2) <i>Camminava <u>per chilometri</u> tutti i giorni.</i>	Pešačila je <u>kilometrma</u> svakog dana.		
(3) <i>Il Sahara si estende <u>per otto milioni</u> di metri quadrati.</i>		Sahara se prostire <u>na (površini od) osam miliona</u> kvadratnih metara.	
(4) <i>La spiaggia si estende <u>per tre chilometri</u>.</i>		Plaža se prostire <u>na tri kilometra</u> .	Plaža se prostire <u>duž tri kilometra</u> .

Srpski ekvivalent datih italijanskih predložkih konstrukcija uz glagole mirovanja (1) i kretanja (2) jeste slobodni kvantifikativni instrumental imenica koje označavaju merne jedinice za prostor koje mogu biti ponovljene i povezane sastavnim veznikom ‘i’ (1). AntoniĆ (2005a: 214, 260) ne navodi ovakve primere ni u poglavlju o spacijalnom niti o kvantifikativnom instrumentalu, ali budući da se u datim primerima nalaze imenice koje označavaju merne jedinice (u ovom slučaju za prostor), ovaj instrumental smatramo kvantifikativnim. S druge strane, uz glagol prostiranja ali ne po dužini, već po površini izraženoj u metrima kvadratnim (3), odgovarajući srpski ekvivalent je kvantifikativni lokativ s predlogom ‘na’ i obaveznim kvantifikativnim numeričkim determinatorom, mada je česta i upotreba lokativa imenice ‘površina’ praćenog predlogom ‘od’ i odgovarajućim izrazom za meru. I u italijanskom je moguća upotreba imenice *superficie* ‘površina’ uz glagole prostiranja, kao u primeru (3a) *Il Sahara si estende sulla superficie di otto milioni di metri quadrati ‘Sahara se prostire na površini od osam miliona kvadratnih metara’, gde, međutim, nije upotrebljena predložka konstrukcija za prostiranje, već konstrukcija s lokativnom funkcijom *sulla superficie* ‘na površini’ uz predložku konstrukciju za meru (u*

ovom slučaju površinu) *di otto milioni* ‘od osam miliona’. Ako je, pak, u pitanju prostiranje po dužini (4), onda se osim kvantifikativnog lokativa s predlogom ‘na’, kao odgovarajući srpski ekvivalent može javiti i spacijalni genitiv s predlogom ‘duž’ i obaveznim kvantifikativnim numeričkim determinatorom. Da je reč o lokativu kao srpskom ekvivalentu primera (3) i (4), jasno je na osnovu analogije s primerima: (3b) ‘Ona se prostire na jednom metru kvadratnom’ i (4a) ‘Plaža se prostire na jednom kilometru’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, koji i u primeru (4b) ‘Plaža se prostire duž jednog kilometra’ pokazuje da je u primeru (4) s predlogom ‘duž’ upotrebljen genitiv. Genitiv s predlogom ‘duž’ AntoniĆ (*ibid.* 151-152) navodi samo kao spacijalni, i to onaj kojim se izražava neposredna ili posredna prostorna lokalizacija, ali uz lokalizatore koji nisu kvantifikativno određeni. Budući da je u primeru (4) upotrebljena merna jedinica za prostor, ovaj genitiv tumačimo kao kvantifikativni. Ova italijanska analitička konstrukcija se, dakle, u srpskom izražava sintetički ako nema eksplicitno navedenog kvantifikativnog determinatora, kao u primerima (1) i (2), a analitički ako je on upotrebljen, kao u primerima (3) i (4).

3.16.2. Predložke konstrukcije za udaljenost (*complemento di distanza*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *a* (model V+Prep+N), *da, tra/fra* (model V/Adj/N+Prep+N) i *su* (model V/Adj+Prep+N) može se na kvantitativan način izraziti udaljenost od nekog lokalizatora koji ne mora biti eksplicitno naveden. Ako je naveden, izražen je predloškim konstrukcijama za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje, koje su analizirane u 3.9.3.2.1. Udaljenost se često izražava i bespredloškim kvantifikativnim izrazima npr. uz glagol *distare* ‘biti udaljen’ ili uz izraze *essere distante, essere lontano* ‘biti udaljen’ i slične.

3.16.2.1. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz glagole mirovanja. Predložka konstrukcija se može odnositi na imenice koje poseduju obeležje živo (+), kao u primerima (1) i (2), ali i živo (–), kao u

primerima (3) i (4). U samoj predloškoj konstrukciji stoje imenice koje označavaju merne jedinice za prostor, ali figurativno mogu biti upotrebljene i one za vreme, kao u primeru (4), gde je udaljenost označena količinom vremena koja je obično potrebna da bi se ta udaljenost prešla, kao i imenice koje ne označavaju merne jedinice, ali se iskustveno zna koliku udaljenost izražavaju (2). Često stoji u korelaciji s predlogom *da* koji uvodi predlošku konstrukciju za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje, analiziranu u 3.9.3.2.1.

<i>Complemento di distanza</i>	Spacijalni akuzativ (s predlogom ‘na’)
(1) <i>Mi fermai <u>a due metri</u> dalla scrivania.</i>	Zaustavih se <u>(na) dva metra</u> od pisaćeg stola.
(2) <i>Paolo abita <u>a due passi</u> da me.</i>	Paolo stanuje <u>(na) dva koraka</u> od mene.
(3) <i>La macchina è <u>a due chilometri</u> da noi.</i>	Auto je <u>(na) dva kilometra</u> od nas.
(4) <i>La casa si trova <u>a due minuti</u> dalla stazione.</i>	Kuća se nalazi <u>(na) dva minuta</u> od stanice.

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija s predlogom *a* jeste slobodni ili spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’ s obaveznim kvantifikativnim determinatorom, kojim se izražava spacijalna kvantifikacija, tj. odmeravanje u prostoru u smislu udaljenosti od lokalizatora orijentira, koji je izražen ablativnim genitivom s predlogom ‘od’ u korelaciji sa predloškom konstrukcijom za udaljenost. Pošto su, kao što je već pomenuto, u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge; te da se u različitim kvantifikativnim izrazima i broj ‘jedan’ često ponaša na isti način, padež navedenih izraza ustanovljen je po analogiji s primerima (1a) ‘Zaustavih se na (jedan) metar od pisaćeg stola’, (2a) ‘Paolo stanuje na (jedan) korak od mene’, (3a) ‘Auto je na (jedan) kilometar od nas’, (4a) ‘Kuća se nalazi na (jedan) minut od stanice’, u kojima je upotrebljen akuzativ deklinabilnog broja ‘jedan’ s predlogom ‘na’. Ova italijanska analitička konstrukcija može se, dakle, u srpskom izraziti i analitički i sintetički.

3.16.2.2. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se uz glagole mirovanja (5), glagol *distare* ‘biti udaljen’ (6), prideve tipa *distante*, *lontano* ‘udaljen’ (7) i imenice (8) sa značenjem udaljenosti. U ovom tipu predložkih konstrukcija s kvantifikativnom funkcijom predlog *da* upotrebljava se samo u korelaciji s predlogom *a* da bi se na aproksimativan način iskazao opseg označene udaljenosti. Predložka konstrukcija se može odnositi na imenice koje poseduju obeležje živo (+), kao u primeru (5), ali i živo (–), kao u primerima od (6) do (8). U samoj predložkoj konstrukciji stoje imenice koje označavaju merne jedinice za prostor, ali figurativno mogu biti upotrebljene i one za vreme, kao u primeru (6), gde je udaljenost označena količinom vremena koja je obično potrebna da bi se ta udaljenost prešla. Takođe, ceo izraz s pomenutim predlozima *da* i *a* u korelaciji najčešće stoji u korelativnom odnosu i s predlogom *da* koji uvodi predložku konstrukciju za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje, analiziranu u 3.9.3.2.1.

<i>Complemento di distanza</i>	Spacijalni akuzativ (s predlogom ‘na’)	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’
(5) <i>Ora mi trovo <u>dai 200 ai 400 metri dall'albergo.</u></i>	Sad se nalazim <u>(na) 200 do 400 metara od hotela.</u>	Sad se nalazim <u>između 200 i 400 metara od hotela.</u>

<i>Complemento di distanza</i>	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’
(6) <i>La spiaggia dista <u>da 3 a 5 minuti dall'albergo.</u></i>	Plaža je udaljena <u>(od) 3 do 5 minuta od hotela.</u>	Plaža je udaljena <u>između 3 i 5 minuta od hotela.</u>
(7) <i>La spiaggia è distante <u>dai 200 ai 400 metri dall'albergo.</u></i>	Plaža je udaljena <u>(od) 200 do 400 metara od hotela.</u>	Plaža je udaljena <u>između 200 i 400 metara od hotela.</u>
(8) <i>La spiaggia si trova ad una distanza <u>dai 200 ai 400 metri dall'albergo.</u></i>	Plaža se nalazi na udaljenosti <u>od 200 do 400 metara od hotela.</u>	Plaža se nalazi na udaljenosti <u>između 200 i 400 metara od hotela.</u>

U primeru (5) srpski ekvivalenti date italijanske predloške konstrukcije uz glagol mirovanja koji ne implicira značenje udaljenosti jesu slobodni ili spacijalni akuzativ s predlogom 'na' ili genitiv dveju imenica, tj. dva obavezna numerička determinatora kojima sledi imenica na koju se odnose, koji su predlogom 'između' i sastavnim veznikom 'i' stavljeni u korelativan odnos. U primerima od (6) do (8), pak, odgovarajući srpski ekvivalent, pored već spomenutog kvantifikativnog genitiva s predlogom 'između' u korelaciji sa sastavnim veznikom 'i', jeste i genitiv dveju imenica, takođe dva obavezna numerička determinatora kojima sledi imenica na koju se odnose, koji su predlozima 'od' i 'do' stavljeni u korelativan odnos. Uz glagol u primeru (6) i pridev u primeru (7) upotreba predloga 'od' fakultativna je, pa čak i ređa od njegovog izostavljanja jer je za iskazivanje značenja opsega udaljenosti dovoljan predlog 'do' kao drugi činilac korelacije. Međutim, upotreba predloga 'od' obavezna je uz imenicu u primeru (8), što bi bio slučaj i kad ne bi bilo korelacije s predlogom 'do', s tim što bi onda u italijanskom primeru u pitanju bila predloška konstrukcija za meru u kojoj ne bi bio upotrebljen predlog *da*, već *di*, o čemu detaljnije u 3.16.3.1. Navedene primere genitiva s predlozima 'od' i 'do' i 'između' Antičić (2005a: 149, 153, 157-158) daje samo u poglavlju o spacijalnom i temporalnom genitivu, ali pošto se u datim primerima njime na kvantitativan način izražava aproksimativna udaljenost pojma označenog imenicom na koju se predloška konstrukcija odnosi, mi ga smatramo kvantifikativnim. Ova italijanska analitička konstrukcija se i u srpskom može izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

3.16.2.3. Predlog *tra/fra*

Predlog *tra/fra* javlja se obično uz glagole kretanja (9), a i kad stoji uz glagole mirovanja, kao što je to slučaj u primeru (10), ipak se podrazumeva kretanje kojim će se preći udaljenost navedena u predloškoj konstrukciji. Iako ovakve konstrukcije imaju prvenstveno značenje spacijalne kvantifikacije budući da se u njima uvek nalaze merne jedinice za prostor, one ipak poseduju i temporalno značenje pošto se, po analogiji sa upotrebom istog predloga u predloškim konstrukcijama za određeno vreme, analiziranim u 3.10.1.7, uvek odnose na budućnost.

<i>Complemento di distanza</i>	Temporalni akuzativ s predlozima ‘za’ i ‘kroz’
(9) <i>Tra due chilometri arriveremo alla stazione.</i>	<u>Za/kroz dva kilometra</u> stići ćemo na stanicu.

Srpski ekvivalent predloških konstrukcija za udaljenost s predlogom *tra/fra* uz glagole kretanja jeste spacijalni akuzativ s predlozima ‘za’ i ‘kroz’. Ovakav akuzativ Antonić (2005a: 223-224) navodi samo kao temporalni, i to onaj kojim se označava posteriornost u kvantifikativnom smislu, ali ne daje primere s mernim jedinicama za prostor, na osnovu kojih bi se, po našem mišljenju, mogao tumačiti i kao spacijalni, ali i kao kvantifikativni budući da izražava meru. Zbog uobičajene indeklinabilnosti broja ‘dva’ uz predloge, padež navedenog izraza utvrđen je po analogiji s primerom (9a) ‘Za/kroz jedan kilometar stići ćemo na stanicu’, u kom je upotrebljen akuzativ deklinabilnog broja ‘jedan’. Dakle, ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

<i>Complemento di distanza</i>	Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’
(10) <i>Tra duecento metri c'è casa mia.</i>	(Na) <u>dvesta metara (odavde)</u> nalazi se moja kuća.

Iako je u primeru (10) upotrebljen glagol mirovanja, izbor predloga *tra* u navedenoj predloškoj konstrukciji umesto konstrukcije *a duecento metri da qui* ‘(na) dvesta metara odavde’ pokazuje da se u datom primeru kretanje ipak podrazumeva utoliko što ovu rečenicu može izgovoriti samo neko ko se kreće u pravcu u kom se na dvesta metara od orijentira nalazi njegova kuća. Spacijalni akuzativ s predlogom ‘na’, kao srpski ekvivalent predloške konstrukcije u navedenom primeru, upotrebljenom van konteksta na osnovu kog bi se videlo podrazumevano kretanje, nužno gubi tu dimenziju kretanja i svodi se samo na izražavanje dužine udaljenosti kao vrste odmeravanja u prostoru, tj. spacijalne kvantifikacije. Stoga bi odgovarajući prevodni ekvivalent primera (10) mogao takođe biti (10a) ‘Za / kroz dvesta metara naići ćemo na / videćemo moju kuću’. I u primeru (10) jasno je da je reč o akuzativu na osnovu analogije s primerom (10b) ‘(Na) jedan metar (odavde) nalazi se moja kuća’, u kom je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’. U svakom slučaju, ova italijanska analitička konstrukcija se u srpskom takođe izražava analitički, mada postoji i

mogućnost sintetičkog izražavanja (bez predloga ‘na’), ali uz obaveznu upotrebu priloga poput ‘odavde’ ili predložke konstrukcije za udaljavanje ili odvajanje npr. ‘od ovog mesta’.

Pored toga, predlog *tra/fra* može se javiti u korelaciji sa sastavnim veznikom *e* ‘i’ kako bi se na aproksimativan način iskazao opseg označene udaljenosti. U takvim konstrukcijama predlog *tra/fra* javlja se uz glagole mirovanja (11), glagol *distare* ‘biti udaljen’ (12), prideve tipa *lontano*, *distante* ‘udaljen’ (13) i imenice (14) sa značenjem udaljenosti. Predložka konstrukcija se može odnositi na imenice koje poseduju obeležje živo (+), kao u primeru (11), ali i živo (–), kao u primerima od (12) do (14). U samoj predložkoj konstrukciji stoje imenice koje označavaju merne jedinice za prostor, ali figurativno mogu biti upotrebljene i one za vreme, kao u primeru (12), gde je udaljenost označena količinom vremena koja je obično potrebna da bi se ta udaljenost prešla. Takođe, ceo izraz s pomenutim predlogom *tra/fra* i sastavnim veznikom *e* najčešće stoji u korelaciji s predlogom *da* koji uvodi predložku konstrukciju za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje, analiziranu u 3.9.3.2.1.

<i>Complemento di distanza</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’	Spacijalni akuzativ (s predlogom ‘na’)
(11) <i>Ora mi trovo fra i 200 e i 400 metri dall'albergo.</i>	Sad se nalazim između 200 i 400 metara od hotela.	Sad se nalazim (na) 200 do 400 metara od hotela.

<i>Complemento di distanza</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’
(12) <i>La spiaggia dista fra 3 e 5 minuti dall'albergo.</i>	Plaža je udaljena između 3 i 5 minuta od hotela.	Plaža je udaljena (od) 3 do 5 minuta od hotela.
(13) <i>La spiaggia è distante fra i 200 e i 400 metri dall'albergo.</i>	Plaža je udaljena između 200 i 400 metara od hotela.	Plaža je udaljena (od) 200 do 400 metara od hotela.
(14) <i>La spiaggia si trova ad una distanza fra i 200 e i 400 metri dall'albergo.</i>	Plaža se nalazi na udaljenosti između 200 i 400 metara od hotela.	Plaža se nalazi na udaljenosti od 200 do 400 metara od hotela.

Primeri od (11) do (14) predstavljaju transformisane primere od (5) do (8) u tom smislu što je u njima umesto korelacije između predloga *da* i *a* upotrebljen predlog *tra/fra* u korelaciji sa sastavnim veznikom *e* ‘i’. Italijanske gramatike i rečnici obično ne navode predlog *tra/fra* među predlozima koji stoje u predloškim konstrukcijama za udaljenost. Međutim, budući da je njegova upotreba u navedenim primerima bliska upotrebi predloga *da* u korelaciji s predlogom *a*, kao i upotrebi predloga *su* u primerima (15) i (16) u ovom poglavlju, mi navodimo primere od (11) do (14) kao adekvatne primere predloških konstrukcija za udaljenost. Njihovi srpski ekvivalenti isti su kao i kod primera od (5) do (8), a i sve ostalo rečeno u vezi s tim primerima, njihovim srpskim ekvivalentima i isključivom mogućnošću njihovog analitičkog izražavanja u oba jezika, važi i za primere od (11) do (14).

3.16.2.4. Predlog *su*

Predlog *su* stoji uz glagol *distare* ‘biti udaljen’ (15) i prideve tipa *lontano*, *distante* ‘udaljen’ (16). Ovakvim predloškim konstrukcijama izražava se aproksimativna udaljenost pojma označenog imenicom na koju se odnose. Predloška konstrukcija se odnosi na imenice koje poseduju obeležje živo (–). U samoj predloškoj konstrukciji stoje imenice koje označavaju merne jedinice za prostor. Ovim konstrukcijama može slediti predloška konstrukcija za mesto od/iz/sa kog se realizuje udaljavanje ili odvajanje (15).

<i>Complemento di distanza</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predlogom ‘oko’)
(15) <i>Il parcheggio dista sui 50 metri dal mio palazzo.</i>	(a) Parking je udaljen <u>oko pedeset metara</u> od moje zgrade. (b) Parking je udaljen <u>pedesetak metara</u> od moje zgrade.
(16) <i>Il porto è distante sui 100 chilometri.</i>	(a) Luka je udaljena <u>oko sto kilometara.</u> (b) Luka je udaljena <u>stotinak kilometara.</u>

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *su* jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘oko’ (kojim je izražena aproksimativna udaljenost) i obaveznim kvantifikativnim determinatorom. Predlog ‘oko’ po pravilu ima rekciju genitiva,

ali ovde je upotrebljen priloški i javlja se uz izraze za meru, tj. udaljenost, koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenog predloga ne utiče na padež kvantifikativnog izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije s primerima: (15c) ‘Parking je udaljen oko jedan metar’ i (16c) ‘Luka je udaljena oko jedan kilometar’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, mada bi se u istim primerima, a zbog rekcije predloga ‘oko’, mogao pojaviti i genitiv: (15d) ‘Parking je udaljen oko jednog metra’ ili (16d) ‘Luka je udaljena oko jednog kilometra’, ali genitiv je ipak znatno ređi od akuzativa u ovakvim kvantifikativnim izrazima. Pored toga, u srpskom se aproksimativna vrednost može izraziti i upotrebom obaveznog determinatora izvedenog od nekih osnovnih brojeva dodavanjem sufiksa ‘-ak’, kao što je navedeno u primerima (15b) i (16b). Ti primeri mogli bi se u italijanskom izraziti i sintetički pomoću imenica *cinquantina* ‘pedesetak’ i *centinaio* ‘stotinak’ kojima se izražava aproksimativna vrednost, na primer: *Il parcheggio dista una cinquantina di metri dal mio palazzo* ‘Parking je udaljen pedesetak metara od moje zgrade’ ili *Il porto è distante un centinaio di chilometri* ‘Luka je udaljena stotinak kilometara’. Navedene italijanske imenice mogu se izvoditi samo od prideva koji označavaju desetice, stotine i hiljade, tako da je u tom smislu sintetičko izražavanje ove funkcije u italijanskom ipak u velikoj meri ograničeno. Jedini slučajevi sintetičkog izražavanja ove funkcije u srpskom navedeni su u primerima (15b) i (16b), dok su svi ostali analitički.

3.16.3. Predložke konstrukcije za meru (*complemento di misura*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di*, *su* (model N/V+Prep+N), *a* (model V+Prep+N), *da* i *tra/fra* (model V/Adj/N+Prep+N) može se izraziti mera ili veličina imenice na koju se predložka konstrukcija odnosi u smislu dužine, širine, visine, dubine, brzine, uzrasta i slično. Isto značenje često izražavaju bespredložki kvantifikativni izrazi na primer uz glagol *misurare* ‘imati (mere, dimenzije)’.

3.16.3.1. Predlog *di*

Predlog *di* stoji kako uz imenice s obeležjem živo (–), kao i primeru (1), tako i uz imenice s obeležjem živo (+), kao u primeru (2), a i na jedan i na drugi tip imenica predloške konstrukcije s ovim predlogom mogu se odnositi i kad se javljaju uz glagole, tj. u imenskom predikatu, kao u primerima od (3) do (6). U samoj predloškoj konstrukciji stoje imenice s obeležjem živo (–) koje označavaju različite merne jedinice. Često se javlja uz komparativ prideva koji može biti praćen predloškom konstrukcijom s komparativnom funkcijom, kao u primerima (3), (4) i (6), a i kad ona nije eksplicitno izražena (5), poređenje se ipak podrazumeva.

<i>Complemento di misura</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’
(1) <i>Non sono in grado di costruire un'autostrada <u>di 100 km.</u></i>	Nisu u stanju da naprave autoput <u>od 100 km.</u>
(2) <i>C'era un ragazzo <u>di due metri</u> davanti a me.</i>	Ispred mene je bio neki dečko <u>od dva metra.</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za meru s predlogom *di* jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ i obaveznim kvantifikativnim numeričkim determinatorom. Budući da su, kao što je već pomenuto, u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge; te da se u različitim kvantifikativnim izrazima i broj ‘jedan’ često ponaša na isti način, padež u navedenim primerima ustanovljen je po analogiji sa sledećim rečenicama: (1a) ‘Nisu u stanju da naprave autoput od jednog kilometra’ i (2a) ‘Ispred mene je bio neki dečko (visine) od jednog metra’, u kojima je upotrebljen kvantifikativni genitiv deklinabilnog broja ‘jedan’ s predlogom ‘od’. Međutim, u poslednjem primeru bila bi moguća i upotreba indeklinabilnog broja ‘jedan’, tj. „okamenjenog“ akuzativa mere, na primer: (2b) ‘Ispred mene je bio neki dečko (visine) od jedan metar’ ili (2c) ‘Ispred mene je bio neki dečko

(visok) jedan metar', koji je ujedno i jedini primer sintetičkog izražavanja ove funkcije u srpskom, dok je u ostalim slučajevima moguće samo analitičko, kao i u italijanskom.

<i>Complemento di misura</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predlogom 'za')
(3) <i>Il livello del mare era <u>di 25 metri</u> più alto di oggi.</i>	Nivo mora je bio <u>(za) 25 metara</u> viši nego danas.
(4) <i>Lui era <u>di venti centimetri</u> più alto di lei.</i>	On je bio <u>(za) dvadeset centimetara</u> viši od nje.
(5) <i>Da oggi, la mia pausa sarà <u>di un'ora</u> più lunga.</i>	Od danas će moja pauza biti <u>(za) sat vremena</u> duža .
(6) <i>Era <u>di quattro anni più grande</u> di noi.</i>	Bio je <u>četiri godine</u> stariji od nas.

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija s predlogom *a* jeste kvantifikativni akuzativ imenice kojom se označava bilo koja vrsta mere s obaveznim kvantifikativnim numeričkim determinatorom. U ovakvim slučajevima obično se javlja slobodni kvantifikativni akuzativ, mada u primerima od (3) do (5) uz njega može stajati i predlog 'za'. Ovakvom akuzativu sledi komparativ prideva i komparativni genitiv s predlogom 'od', kao u primerima (4) i (6), ili poredbena konstrukcija s veznikom 'nego' (3). Poredbena konstrukcija ne mora biti eksplicitno izražena (5), ali se ona u svakom slučaju podrazumeva (u primeru (5) to bi bile konstrukcije 'nego dosad', 'nego do danas' i slične). U primerima od (3) do (6) predlog *di* se može izostaviti bez ikakvih promena u značenju, tako da se, dakle, ova funkcija u italijanskom može izraziti i analitičkim i sintetičkim sredstvima, što važi i za srpski u kom je upotreba predloga 'za' uz dati kvantifikativni akuzativ takođe fakultativna.

3.16.3.2. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se u predloškim konstrukcijama za meru kojima se izražava brzina uz glagole kretanja. Predloška konstrukcija se može odnositi na imenice koje poseduju obeležje živo (–), kao u primeru (7), ali i živo (+), kao u primeru (8), dok u samoj

predložkoj konstrukciji mogu stajati imenice s obeležjem živo (–), koje označavaju merne jedinice za prostor. Često se javlja u korelaciji s još jednim predlogom *a* koji uvodi predložke konstrukcije s distributivnom funkcijom, analizirane u 3.16.8.2.

<i>Complemento di misura</i>	Kvantifikativni akuzativ
(7) <i>Questa automobile va a cento chilometri all'ora.</i>	Ovaj auto ide <u>sto kilometara</u> na sat.
(8) <i>Un uomo veloce corre a 10 metri al secondo.</i>	Brz čovek trči <u>10 metara</u> u sekundi.

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za meru s predlogom *a* jeste slobodni kvantifikativni genitiv s obaveznim numeričkim kvantifikativnim determinatorom. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije sa sledećim rečenicama: (7a) ‘Ovaj automobil ide jedan kilometar na sat’ i (8a) ‘On trči jedan metar u sekundi’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’. S druge strane, postoje dva moguća srpska ekvivalenta italijanskih predložkih konstrukcija za distributivnost s predlogom *a* koje stoje u korelativnom odnosu s navedenom predložkom konstrukcijom za meru kojom se izražava brzina: 1. kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’ (7) „kada kao merna jedinica služi veća vremenska jedinica“ (Antonić 2005a: 292) i 2. kvantifikativni lokativ s predlogom ‘u’ (8) kod „imenica kojima se imenuju manje vremenske merne jedinice“ (*ibid*). U svakom slučaju, ova italijanska analitička konstrukcija se u srpskom izražava samo sintetički.

3.16.3.3. Predlog *da*

Predlog *da* stoji uz imenice s obeležjem živo (–), kao u primeru (9), a i u samoj predložkoj konstrukciji mogu stajati imenice s istim obeležjem koje označavaju merne jedinice za prostor. Imenice na koje se odnose konstrukcije s predlogom *da* upotrebljenim u korelaciji s predlogom *a* radi izražavanja aproksimativnog izražavanja opsega mere, kad stoje uz glagole (10), prideve (11) ili imenice sa značenjem prostornih odnosa (12) mogu imati i obeležje živo (–), kao primeru (10), i obeležje (+), kao u primerima (11) i (12).

Complemento di misura	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’
(9) <i>Per la nuova pista <u>da 3000 metri</u> occorrono circa 140 milioni.</i>	Za novu pistu <u>od 3000 metara</u> potrebno je oko 140 miliona.

Complemento di misura	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’
(10) <i>La camera misura <u>dai 20 ai 25 metri quadrati</u>.</i>	Soba ima (od) 20 do 25 <u>metara kvadratnih</u> .	Soba ima <u>između 20 i 25 metara kvadratnih</u> .
(11) <i>I maschi sono alti <u>dai 60 ai 65 centimetri</u>.</i>	Mušjaci su visoki (od) 60 do 65 <u>metara</u> .	Mušjaci su visoki <u>između 60 i 65 metara</u> .
(12) <i>La pianta raggiunge l’altezza <u>dai 5 ai 50 centimetri</u>.</i>	Biljka dostiže visinu <u>od 5 do 50 centimetara</u> .	Biljka dostiže visinu <u>između 5 i 50 centimetara</u> .

U primeru (9) srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija za meru s predlogom *di* jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ i obaveznim kvantifikativnim numeričkim determinatorom, dok konstrukcijama s predlozima *da* i *a* u primerima od (10) do (12) odgovaraju srpski genitiv dveju imenica, tj. dva obavezna numerička determinatora kojima sledi imenica na koju se odnose, koji su predlozima ‘od’ i ‘do’ stavljeni u korelativan odnos, kao i kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’ u korelaciji sa sastavnim veznikom ‘i’. Uz glagol u primeru (10) i pridev u primeru (11) upotreba predloga ‘od’ uz kvantifikativni genitiv fakultativna je, pa čak i ređa od njegovog izostavljanja jer je za aproksimativno iskazivanje značenja mere dovoljan predlog ‘do’ kao drugi činilac korelacije. Međutim, upotreba predloga ‘od’ obavezna je uz imenice u primerima (9) i (12), a u primeru (9) to bi bio slučaj i kad ne bi bilo korelacije s predlogom ‘do’, s tim što onda u italijanskom primeru ne bi mogao biti upotrebljen predlog *da*, već *di*, kao u primerima (1) i (2). Kao što je već napomenuto, navedene primere genitiva s predlozima ‘od’ i ‘do’ i ‘između’ Antonic (2005a: 149, 153, 157-158) daje samo u poglavlju o spacijalnom i temporalnom genitivu, ali pošto se u datim primerima njime na kvantitativan način izražava aproksimativna mera pojma označenog imenicom na koju se predloška konstrukcija odnosi,

mi ga smatramo kvantifikativnim. Ova italijanska analitička konstrukcija se i u srpskom može izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

3.16.3.4. Predlozi *tra/fra* i *su*

Predlozi *tra/fra* i *su* stoje uz uz glagol *misurare* ‘imati (mere, dimenzije)’, kao u primerima (13) i (16), uz imenice s obeležjem živo (–), kao u primeru (15), ili s obeležjem živo (+), kao u primeru (18), i uz prideve sa značenjem prostornih odnosa (14-17). Imenice na koje se odnose predloške konstrukcije kad stoje uz glagole i prideve, takođe mogu imati oba obeležja: u primerima (13) i (16) živo (–), a u primerima (14) i (17) živo (+). Ovim predloškim konstrukcijama izražava se aproksimativna mera pojma označenog imenicom na koju se odnose.

<i>Complemento di misura</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’
(13) <i>La camera misura <u>tra i 20 e i 25 metri quadrati.</u></i>	Soba ima <u>između 20 i 25 metara kvadratnih.</u>	Soba ima <u>(od) 20 do 25 metara kvadratnih.</u>
(14) <i>I maschi sono alti <u>tra i 60 e i 65 centimetri.</u></i>	Mušjaci su visoki <u>između 60 i 65 metara.</u>	Mušjaci su visoki <u>(od) 60 do 66 metara.</u>
(15) <i>Non portare scarpe con tacchi troppo alti, ma di una misura <u>tra i 3 e i 5 centimetri.</u></i>	Nemoj nositi cipele s previsokim štiklama, već s onim visine <u>između 3 i 5 cm.</u>	Nemoj nositi cipele s previsokim štiklama, već s onim visine <u>od 3 do 5 cm.</u>

Primeri (13) i (14) nastali su transformacijom primera (10) i (11), a primer (15) po svom značenju i strukturi srodan je primeru (12) u tom smislu što je u primerima od (13) do (15) umesto korelacije između predloga *da* i *a* upotrebljen predlog *tra/fra* u korelaciji sa sastavnim veznikom *e* ‘i’. Italijanske gramatike i rečnici obično ne navode predlog *tra/fra* među predlozima koji stoje u predloškim konstrukcijama za meru. Međutim, budući da je njegova upotreba u navedenim primerima bliska upotrebi predloga *da* u korelaciji s predlogom *a*, kao i upotrebi predloga *su* u primerima od (16) do (18) u ovom potpoglavlju,

mi navodimo primere od (13) do (15) kao adekvatne primere predloških konstrukcija za meru. Njihovi srpski ekvivalenti isti su kao i kod primera od (10) do (12), a i sve ostalo rečeno u vezi s tim primerima, kako ono što se tiče italijanskih predloških konstrukcija, tako i napomene u vezi s njihovim srpskim ekvivalentima i isključivom mogućnošću njihovog analitičkog izražavanja u oba jezika, važi i za primere od (13) do (15).

<i>Complemento di misura</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predlozima ‘oko’ i ‘od oko’)
(16) <i>La camera misura <u>sui 20 metri quadrati</u>.</i>	(a) Soba ima <u>oko 20 metara kvadratnih</u> . (b) Soba ima <u>dvadesetak metara kvadratnih</u> .
(17) <i>La pianta è alta <u>sui 70 cm</u>.</i>	(a) Biljka je visoka <u>oko 70 cm</u> . (b) Biljka je visoka <u>sedamdesetak cm</u> .
(18) <i>Arriva un ragazzo <u>sui due metri</u>.</i>	Stiže dečko <u>od oko dva metra</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za meru s predlogom *su* jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘oko’ (kojim se izražava aproksimativna vrednost) i obaveznim kvantifikativnim determinatorom, s tim što se u slučajevima kad ova predloška konstrukcija stoji uz imenicu, kao u primeru (18), ispred navedene predloško-padežne konstrukcije mora javiti i predlog ‘od’. Kao što je navedeno u 3.16.4.3, predlozi ‘oko’ i ‘od’ po pravilu imaju rekciju genitiva, ali ovde su upotrebljeni priloški i javljaju se uz izraze za meru koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenih predloga ne utiče na padež kvantifikativnog izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije sa ovim primerima: (16c) ‘Soba ima oko jedan metar kvadratni’, (17c) ‘Biljka je visoka oko jedan centimetar’ i (18a) ‘Stiže dečko od oko jedan metar’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, mada bi se u istim primerima, zbog rekcije predloga ‘oko’, mogao pojaviti i genitiv, na primer: (16d) ‘Soba ima oko jednog metra kvadratnog’, (17d) ‘Biljka je visoka oko jednog centimetra’ i (18b) ‘Stiže dečko od oko jednog metra’, ali genitiv je ipak znatno ređi od akuzativa u ovakvim kvantifikativnim izrazima. Uz to, u srpskom se aproksimativna

vrednost može izraziti i upotrebom obaveznog determinatora izvedenog od osnovnih brojeva od ‘deset’ do ‘dvadeset’, od desetica ili stotina, dodavanjem sufiksa ‘-ak’, kao što je navedeno u primerima (16b) i (17b), ali ne i u primeru (18) jer kod broja ‘dva’ ta mogućnost ne postoji. Primeri (16) i (17) mogli bi se u italijanskom izaziti i sintetički pomoću imenica *ventina* ‘dvadesetak’ i *settantina* ‘sedamdesetak’ kojima se izražava aproksimativna vrednost, kao na primer: *La camera misura una ventina di metri quadrati* ‘Soba ima dvadesetak metara kvadratnih’ i *La pianta è alta una settantina di centimetri* ‘Biljka je visoka sedamdesetak centimetara’, dok je u svim ostalim datim slučajevima u italijanskom moguće samo analitičko izražavanje. Navedene imenice mogu se izvoditi samo od prideva koji označavaju desetice, stotine i hiljade, tako da je u tom smislu sintetičko izražavanje ove funkcije u italijanskom ipak u velikoj meri ograničeno. Jedini slučajevi njenog sintetičkog izražavanja u srpskom dati su u primerima (16b) i (17b), dok su svi ostali analitički.

3.16.4. Predložke konstrukcije za težinu (*complemento di peso*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di* (model N+Prep+N), *a* (model V+Prep+N), *su* (model V/N+Prep+N), *da* i *tra/fra* (model V/Adj/N+Prep+N) može se izraziti težina imenice na koju se odnosi. Isto značenje često izražavaju i bespredložki kvantifikativni izrazi na primer uz glagol *pesare* ‘biti težak, težiti’.

3.16.4.1. Predlozi *di* i *da*

Predlozi *di* i *da* javljaju se uz imenice s obeležjem živo (+) i živo (–). Pored toga, predlog *da* upotrebljen u korelaciji s predlogom *a* kako bi na aproksimativan način izrazio opseg u kom se kreće težina pojma na koji se odnosi može se javiti i uz glagol *pesare* ‘biti težak, težiti’ (5), pridev *pesante* ‘težak’ (6) i imenicu sa značenjem težine (7). Imenice na koje se konstrukcije s predlogom *da* odnose kad stoje uz glagole i prideve takođe mogu imati oba obeležja.

Complemento di peso	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’
(1) <i>Ho comprato un tacchino di 5 chili.</i>	Kupio sam ćurku <u>od 5 kila.</u>
(2) <i>Mi è caduto su un piede un libro di 3 chili.</i>	Pala mi je na nogu knjiga <u>od 3 kile.</u>
(3) <i>Porto cinque torte da quattro chili.</i>	Doneću pet torti <u>od četiri kile.</u>
(4) <i>Una gallina da due chili produce una media di 275-300 uova all’anno.</i>	Kokoška <u>od dve kile</u> prosečno snese 275-300 jaja godišnje.

Complemento di peso	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’
(5) <i>I maschi pesano dai 30 ai 50 kg.</i>	Mušjaci imaju <u>(od) 30 do 50 kg.</u>	Mušjaci imaju <u>između 30 i 50 kg.</u>
(6) <i>Le palle per questo fucile sono pesanti dai 29 ai 32 grammi.</i>	Meci za ovu pušku su teški <u>(od) 29 do 32 grama.</u>	Meci za ovu pušku su teški <u>između 29 i 32 grama.</u>
(7) <i>Quest’imbracatura può essere utilizzata da bambini di un peso dai 10 ai 30 kg.</i>	Ovaj pojas za vezivanje mogu koristiti deca težine <u>od 10 do 30 kg.</u>	Ovaj pojas za vezivanje mogu koristiti deca težine <u>između 10 i 30 kg.</u>

U primerima od (1) do (4) srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za težinu s predlozima *di* i *da* jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ i obaveznim kvantifikativnim numeričkim determinatorom. Budući da su, kao što je već pomenuto, u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge; te da se u različitim kvantifikativnim izrazima i broj ‘jedan’ često ponaša na isti način, padež u navedenim primerima ustanovljen je po analogiji s primerima: (1a) ‘Kupio sam ćurku od jednog kilograma’, (2a) ‘Pala mi je na nogu knjiga od jednog kilograma’, (3a) ‘Doneću pet torti od jednog kilograma’ i (4a) ‘Kokoška od jednog kilograma prosečno snese 275-300 jaja godišnje’, u kojima je upotrebljen kvantifikativni genitiv deklinabilnog broja ‘jedan’ s predlogom ‘od’. Važno je, međutim, napomenuti da je u datim primerima moguća i upotreba „okamenjenog“ akuzativa mere: (1b) ‘Kupio sam ćurku od jedan kilogram’, (2b) ‘Pala mi je na nogu knjiga od jedan kilogram’, (3b) ‘Doneću

pet torti od jedan kilogram’ i (4a) ‘Kokoška od jedan kilogram prosečno snese 275-300 jaja godišnje’. U svakom slučaju, ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

U primerima od (5) do (7), pak, srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *da* u korelaciji s predlogom *a*, kojima se težina izražava na aproksimativan način, mogu biti genitiv dveju imenica, tj. dva obavezna numerička determinatora kojima sledi imenica na koju se odnose, koji su predlozima ‘od’ i ‘do’ stavljeni u korelativan odnos, kao i kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’ u korelaciji sa sastavnim veznikom ‘i’. Uz glagol u primeru (5) i pridev u primeru (6) upotreba predloga ‘od’ uz kvantifikativni genitiv fakultativna je, pa čak i ređa od njegovog izostavljanja jer je za aproksimativno iskazivanje težine dovoljan predlog ‘do’ kao drugi činilac korelacije. Međutim, upotreba predloga ‘od’ obavezna je uz imenicu u primeru (7), što bi bio slučaj i kad ne bi bilo korelacije s predlogom ‘do’, s tim što bi onda u italijanskom primeru u pitanju bila predloška konstrukcija za meru u kojoj ne bi bio upotrebljen predlog *da*, već *di*, o čemu detaljnije u 3.16.3.1. Kao što je već napomenuto, navedene primere genitiva s predlozima ‘od’ i ‘do’ i ‘između’ Antičić (2005a: 149, 153, 157-158) daje samo u poglavlju o spacijalnom i temporalnom genitivu, ali pošto se u datim primerima njime na kvantitativan način izražava aproksimativna težina pojma označenog imenicom na koju se predloška konstrukcija odnosi, mi ga smatramo kvantifikativnim. Ova italijanska analitička konstrukcija se i u srpskom može izraziti samo analitički.

3.16.4.2. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz glagole, a odnosi se na imenice s obeležjem živo (–).

<i>Complemento di peso</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’
(8) <i>La carne bovina continua ad essere venduta a tonnellate.</i>	Govede meso se i dalje prodaje <u>na tone</u> .
(9) <i>I fichi secchi non si comprano a chili.</i>	Suve smokve se ne kupuju <u>na kilo(grame)</u> .

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’, kojim se izražava kumulativnost. Date predloške konstrukcije se u italijanskom mogu tumačiti i kao one za način, a značenje načina može se pripisati i navedenim primerima srpskog akuzativa s predlogom ‘na’. Međutim, pošto su u ovim primerima upotrebljene imenice koje predstavljaju merne jedinice težine, mi ih tumačimo kao predloške konstrukcije za težinu. Ova funkcija se u oba jezika izražava analitički.

3.16.4.3. Predlozi *tra/fra* i *su*

Predlozima *tra/fra* i *su* izražava se aproksimativna vrednost, u ovom slučaju težina. Javljanju se kako uz glagol *pesare* ‘biti težak, težiti’, kao u primerima (10) i (13), tako i uz imenice s obeležjem živo (–), kao u primerima (12) i (14), a pored toga, predlog *tra/fra* može stajati i uz pridev *pesante* ‘težak’ (11). Imenice na koje se predloške konstrukcije s ovim predlozima odnose mogu imati oba obeležja.

<i>Complemento di peso</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’
(10) <i>I maschi pesano tra i 30 e i 50 kg.</i>	Mušjaci imaju <u>između 30 i 50 kg.</u>	Mušjaci imaju (od) 30 do 50 kg.
(11) <i>Le palle per questo fucile sono pesanti tra i 29 e i 32 grammi.</i>	Meci za ovu pušku teški su <u>između 29 i 32 grama.</u>	Meci za ovu pušku teški su (od) 29 do 32 grama.
(12) <i>Quest'imbracatura può essere utilizzata da bambini di un peso tra i 10 e i 30 kg.</i>	Ovaj pojas za vezivanje mogu koristiti deca težine <u>između 10 i 30 kg.</u>	Ovaj pojas za vezivanje mogu koristiti deca težine <u>od 10 do 30 kg.</u>

Primeri od (10) do (12) nastali su transformacijom primera od (5) do (7) u tom smislu što je u njima umesto korelacije između predloga *da* i *a* upotrebljen predlog *tra/fra* u korelaciji sa sastavnim veznikom *e* ‘i’. Italijanske gramatike i rečnici obično ne navode predlog *tra/fra* među predlozima koji stoje u predloškim konstrukcijama za težinu. Međutim, budući da je njegova upotreba u navedenim primerima bliska upotrebi predloga

da u korelaciji s predlogom *a*, kao i upotrebi predloga *su* u primerima (13) i (14) u ovom potpoglavlju, mi navodimo primere od (10) do (12) kao adekvatne primere predloških konstrukcija za težinu. Njihovi srpski ekvivalenti isti su kao i kod primera od (5) do (7), a i sve ostalo rečeno u vezi s tim primerima, kako ono što se tiče italijanskih predloških konstrukcija, tako i napomene u vezi s njihovim srpskim ekvivalentima i isključivom mogućnošću njihovog analitičkog izražavanja u oba jezika, važi i za primere (10-12).

<i>Complemento di peso</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predl. ‘oko’ i ‘od oko’)
(13) <i>Pesa <u>sui cinquanta chili</u></i> .	(a) Ima / Težak je <u>oko pedeset kila</u> . (b) Ima / Težak je <u>pedesetak kila</u> .
(14) <i>Trasportava con fatica una valigia <u>sui dieci chili</u></i> .	(a) S mukom je prenosio kofer <u>od oko deset kila</u> . (b) S mukom je prenosio kofer <u>od desetak kila</u> .

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija s predlogom *su* jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘oko’ (kojim se izražava aproksimativna težina) i obaveznim kvantifikativnim determinatorom, s tim što se u slučajevima kad predloška konstrukcija stoji uz imenicu, kao u primeru (14), ispred navedene predloško-padežne konstrukcije mora javiti i predlog ‘od’. Predlozi ‘oko’ i ‘od’ po pravilu imaju rekciju genitiva, ali ovde su upotrebljeni priloški i javljaju se uz izraze za težinu koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenih predloga ne utiče na padež kvantifikativnog izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije s primerima: (13c) ‘Ima / Težak je oko jedan kilogram’ i (14c) ‘S mukom je prenosio kofer od oko jedan kilogram’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, mada bi se u istim primerima, zbog rekcije predloga ‘oko’, mogao takođe pojaviti genitiv: (13d) ‘Ima / Težak je oko jednog kilograma’ i (14d) ‘S mukom je prenosio kofer od oko jednog kilograma’, ali genitiv je ipak znatno ređi od akuzativa u ovakvim kvantifikativnim izrazima. Pored toga, u srpskom se aproksimativna vrednost može izraziti i upotrebom obaveznog determinatora izvedenog od nekih osnovnih brojeva dodavanjem sufiksa ‘-ak’, kao što je navedeno u primerima (13b) i (14b). Primer (13) mogao bi se u italijanskom

izraziti i sintetički pomoću imenice *cinquantina* ‘pedesetak’ kojom se izražava aproksimativna vrednost, na primer: (13d) *Pesa una cinquantina di chili* ‘Ima / Težak je pedesetak kila’, dok je u svim ostalim datim slučajevima u italijanskom moguće samo analitičko izražavanje. Navedene imenice mogu se izvoditi samo od prideva koji označavaju desetice, stotine i hiljade, tako da je u tom smislu sintetičko izražavanje ove funkcije u italijanskom ipak u velikoj meri ograničeno. Jedini slučaj sintetičkog izražavanja ove funkcije u srpskom dat je u primeru (13b), dok su svi ostali analitički.

3.16.5. Predložke konstrukcije za zapreminu (*complemento di volume*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *da*, *a*, *tra/fra* i *su* (model N/V+Prep+N) može se izraziti zapremina imenice na koju se odnosi. Isto značenje često izražavaju i različiti kvantifikativni izrazi npr. uz glagol *contenere* ‘sadrža(va)ti’.

3.16.5.1. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se uz imenice s obeležjem živo (–), koje označavaju sud čija je zapremina iskazana predloškom konstrukcijom, kao u primerima (1), (2) i (4). Pored toga, predlog *da* upotrebljen u korelaciji s predlogom *a* kako bi na aproksimativan način izrazio opseg u kom se kreće zapremina pojma na koji se odnosi može se javiti i uz glagol *contenere* ‘sadrža(va)ti’ (3). Imenice na koje se konstrukcije s predlogom *da* u korelaciji s predlogom *a* odnose kad stoje uz glagole osim obeležja živo (–), kao u primeru (4), mogu imati i obeležje živo (+), kao u primeru (3).

<i>Complemento di volume</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’
(1) <i>Compro solo bottiglie da 5 litri.</i>	Kupujem samo flaše od 5 litara.
(2) <i>Mi ha regalato un bicchiere da 2 litri.</i>	Poklonio mi je čašu od 2 litra.

<i>Complemento di volume</i>	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’
(3) <i>L’organismo umano contiene dai 4 ai 6 litri di sangue.</i>	Ljudski organizam sadrži (od) 4 do 6 litara krvi.	Ljudski organizam sadrži između 4 i 6 litara krvi.
(4) <i>Il nostro rubinetto è ideale per botti da 1 a 15 litri.</i>	Naša slavina je idealna za burad od 1 do 15 litara.	

U primerima (1) i (2) srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *da* jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ i obaveznim kvantifikativnim numeričkim determinatorom. Budući da su, kao što je već pomenuto, u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge; te da se u različitim kvantifikativnim izrazima i broj ‘jedan’ često ponaša na isti način, padež u datim primerima ustanovljen je po analogiji sa sledećim rečenicama: (1a) ‘Kupujem samo flaše od jednog litra’ i (2a) ‘Poklonio mi je čašu od jednog litra’, u kojima je upotrebljen kvantifikativni genitiv deklinabilnog broja ‘jedan’ s predlogom ‘od’. Važno je, međutim, napomenuti da je u datim primerima moguća i upotreba „okamenjenog“ akuzativa mere: (1b) ‘Kupujem samo flaše od jedan litar’ i (2b) ‘Poklonio mi je čašu od jedan litar’. U svakom slučaju, ova funkcija se i u italijanskom i u srpskom izražava samo navedenim analitičkim sredstvima.

U primerima (3) i (4), pak, srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *da* u korelaciji s predlogom *a*, kojima se zapremina izražava na aproksimativan način, mogu biti genitiv dveju imenica, tj. dva obavezna numerička determinatora kojima sledi imenica na koju se odnose, koji su predlozima ‘od’ i ‘do’ stavljeni u korelativan odnos, a uz glagol u primeru (3) i kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’ u korelaciji sa sastavnim veznikom ‘i’ čija upotreba, međutim, nije moguća uz imenicu u primeru (4). Ipak, genitiv s predlogom ‘između’ mogao bi se javiti npr. uz imenicu *capacità* ‘zapremina’, što je navedeno u primeru (8). Uz glagol u primeru (3) upotreba predloga ‘od’ uz kvantifikativni genitiv fakultativna je, pa čak i ređa od njegovog izostavljanja jer je za aproksimativno iskazivanje zapremine dovoljan predlog ‘do’ kao drugi činilac korelacije.

Kao što je već napomenuto, navedene primere genitiva s predlozima ‘od’ i ‘do’ i ‘između’ AntoniĆ (2005a: 149, 153, 157-158) daje samo u poglavlju o spacijalnom i temporalnom genitivu, ali pošto se u datim primerima njime na kvantitativan naćin izražava aproksimativna zapremina pojma oznaćenog imenicom na koju se predloška konstrukcija odnosi, mi ga smatramo kvantifikativnim. Ova italijanska analitićka konstrukcija se i u srpskom mođe izraziti samo navedenim analitićkim sredstvima

3.16.5.2. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz glagole, a odnosi se na imenice s obeležjem živo (–), koje oznaćavaju tećnost.

<i>Complemento di volume</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’
(5) <i>Beve birra a galloni.</i>	Pije pivo <u>na galone</u> .
(6) <i>Nella Red Zone¹¹⁰ c'è sangue a litri.</i>	U „Crvenoj zoni“ ima krvi <u>na litre</u> .

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’, kojim se izražava kumulativnost. Ove predloške konstrukcije se u italijanskom mogu tumaćiti i kao one za naćin, a i navedenim primerima srpskog akuzativa s predlogom ‘na’ mođe se pripisati znaćenje naćina. Međutim, budući da imenice upotrebljene u ovim primerima predstavljaju merne jedinice zapremine, mi ih tumaćimo kao predloške konstrukcije za zapreminu. Ova funkcija se u oba jezika izražava analitićki.

3.16.5.3. Predlozi *tra/fra* i *su*

Predlozima *tra/fra* i *su* izražava se aproksimativna vrednost, u ovom slućaju zapremina. Javljaju se kako uz glagole tipa *contenere* ‘sadrža(va)ti’, kao u primerima (7) i (9), tako i uz imenice s obeležjem živo (–) koje oznaćavaju sud ćiju zapreminu iskazuje

¹¹⁰ Naziv video-igre.

predložka konstrukcija, kao u primerima (8) i (10). Imenice na koje se predložke konstrukcije s ovim predlozima odnose kad stoje uz glagole uglavnom poseduju obeležje živo (-), ali mogu imati i obeležje živo (+), kao u primerima (7) i (9).

<i>Complemento di volume</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’
(7) <i>L’organismo umano contiene tra i 4 e i 6 litri di sangue.</i>	Ljudski organizam sadrži <u>između 4 i 6 litara</u> krvi.	Ljudski organizam sadrži (od) 4 do 6 litara krvi.
(8) <i>Le bombole hanno capacità tra i 5 e i 120 litri.</i>	Boce su zapremine <u>između 5 i 120 litara</u> .	Boce su zapremine <u>od 5 do 120 litara</u> .

Primer (7) nastao je transformacijom primera (3) u tom smislu što je u njemu umesto korelacije između predloga *da* i *a* upotrebljen predlog *tra/fra* u korelaciji sa sastavnim veznikom *e ‘i’*. Za razliku od primera (4), gde nije bila moguća upotreba kvantifikativnog genitiva s predlogom ‘između’ u korelaciji sa sastavnim veznikom ‘i’ kao odgovarajućeg srpskog ekvivalenta, u primeru (8) uz imenicu ‘zapremina’ on predstavlja jedan od dva moguća ekvivalenta date italijanske predložke konstrukcije. Budući da je upotreba predloga *tra/fra* u navedenim primerima bliska upotrebi predloga *da* u korelaciji s predlogom *a*, kao i upotrebi predloga *su* u primerima (9) i (10) u ovom potpoglavlju, mi navodimo primere (7) i (8) kao adekvatne primere predložkih konstrukcija za zapreminu. Njihovi srpski ekvivalenti isti su kao i kod primera (3) i (4), a i sve ostalo rečeno u vezi s tim primerima, kako ono što se tiče italijanskih predložkih konstrukcija, tako i napomene u vezi s njihovim srpskim ekvivalentima i isključivom mogućnošću njihovog analitičkog izražavanja u oba jezika, važi i za primere (7) i (8).

<i>Complemento di volume</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predl. ‘oko’ i ‘od oko’)
(9) <i>Una persona adulta ha sui quaranta litri di acqua nel corpo.</i>	(a) Odrasla osoba ima <u>oko četrdeset litara</u> vode u telu. (b) Odrasla osoba ima <u>četrdesetak litara</u> vode u telu.

<i>Complemento di volume</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predl. ‘oko’ i ‘od oko’)
(10) <i>Mi serve un serbatoio (per l’acqua piovana) sui cento litri.</i>	(a) Potreban mi je rezervoar (za kišnicu) <u>od oko sto litara.</u> (b) Potreban mi je rezervoar (za kišnicu) <u>od stotinak litara.</u>

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija s predlogom *su* jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘oko’ (kojim se izražava aproksimativna vrednost) i obaveznim kvantifikativnim determinatorom, s tim što se u slučajevima kad predloška konstrukcija stoji uz imenicu, kao u primeru (6), ispred navedene predloško-padežne konstrukcije mora javiti i predlog ‘od’. Predlozi ‘oko’ i ‘od’ po pravilu imaju rekciju genitiva, ali ovde su upotrebljeni priloški i javljaju se uz izraze za zapreminu koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenih predloga ne utiče na padež kvantifikativnog izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije s primerima: (9c) ‘Odrasla osoba ima oko jedan litar vode u telu’ i (10c) ‘Potreban mi je rezervoar (za kišnicu) od oko jedan litar’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, mada bi se u istim primerima, zbog rekcije predloga ‘oko’, mogao javiti i genitiv, na primer: (9d) ‘Odrasla osoba ima oko jednog litra vode u telu’ i (10d) ‘Potreban mi je rezervoar (za kišnicu) od oko jednog litra’, ali genitiv je ipak znatno ređi od akuzativa u ovakvim kvantifikativnim izrazima. Pored toga, u srpskom se aproksimativna vrednost može izraziti i upotrebom obaveznog determinatora izvedenog od nekih osnovnih brojeva dodavanjem sufiksa ‘-ak’, kao što je navedeno u primerima (9b) i (10b). Primer (9) mogao bi se u italijanskom izraziti i sintetički pomoću imenice *quarantina* ‘četrdesetak’ kojom se izražava aproksimativna vrednost, na primer: (9d) *Una persona adulta ha una quarantina di litri di acqua nel corpo* ‘Odrasla osoba ima četrdesetak litara vode u telu’, dok je u svim ostalim datim slučajevima u italijanskom moguće samo analitičko izražavanje. Navedene imenice mogu se izvoditi samo od prideva koji označavaju desetice, stotine i hiljade, tako da je u tom smislu sintetičko izražavanje ove funkcije u italijanskom ipak u velikoj meri ograničeno. Jedini slučaj sintetičkog izražavanja ove funkcije u srpskom dat je u primeru (9b), dok su svi ostali analitički.

3.16.6. Predložke konstrukcije za procenu ili vrednost (*complemento di stima o valore*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *a, per, in* (model V+Prep+N), *di* (model N+Prep+N), *da, tra/fra* i *su* (model V/N+Prep+N) može se izraziti procena vrednosti pojma izraženog imenicom na koju se predložka konstrukcija odnosi. Obično se odnosi na imenice s obeležjem živo (–), ali može se odnositi i na imenice s obeležjem živo (+). U predložkoj konstrukciji uglavnom stoje imenice koje označavaju neku valutu, ali u njoj se mogu naći i druge imenice s obeležjem (–), kao u primerima (4), (7), (8), (13) i (14). Isto značenje često izražavaju i bespredložki kvantifikativni izrazi uz glagole poput *stimare, valutare* ‘(pro)ceniti’ i *valere* ‘vredeti’.

3.16.6.1. Predlozi *a, per* i *in*

Predlozi *a, per* i *in* javljaju se uz glagole *stimare* i *valutare* ‘proceniti’, kao u primerima od (1) do (6), a predlog *in* uvodi je i uz glagole *tenere* ‘držati’ (5) i *avere* ‘imati’ (6) u figurativnom značenju.

<i>Complemento di stima o valore</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’
(1) <i>Il costo del progetto viene stimato a 998 milioni di dollari.</i>	Cena projekta procenjuje se <u>na 998 miliona</u> dolara.
(2) <i>Il suo commercio estero era valutato a settecento milioni di sterline annue.</i>	Njena spoljna trgovina procenjivala se <u>na sedam miliona</u> funti godišnje.
(3) <i>Ha valutato il quadro per due milioni.</i>	Procenio je sliku <u>na dva miliona</u> .
(4) <i>La villa è stata stimata per una somma enorme.</i>	Vila je procenjena <u>na ogromnu sumu</u> .
(5) <i>Il danno economico è valutato in cento milioni di marchi.</i>	Ekonomska šteta je procenjena <u>na sto miliona</u> maraka.
(6) <i>Negli Stati Uniti il costo dell’insonnia è stimato in 16 miliardi di dollari.</i>	U Sjedinjenim Američkim Državama cena nesаницe procenjuje se <u>na 16 milijardi</u> dolara.

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija s predlozima *a* (1-2), *per* (3-4) i *in* (5-6) jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’ i obaveznim kvantifikativnim determinatorom koji može biti numerički, kao u primerima od (1) do (3), (5) i (6), ali i u vidu prideva za količinu (4). Pošto je u italijanskim primerima s numeričkim determinatorom moguće izostaviti date predloge, ova funkcija se u italijanskom može izraziti i sintetički, dok se u srpskom izražava samo analitički.

<i>Complemento di stima o valore</i>	Prilog za količinu ili način
(7) <i>Lo tenevano sempre <u>in gran conto</u>.</i>	Uvek su ga <u>veoma</u> cenili.
(8) <i>Aveva <u>in grande considerazione</u> il mio parere.</i>	<u>Izuzetno</u> je poštovao moje mišljenje.

U primerima (7) i (8) navedeni su slučajevi figurativnog značenja predloških konstrukcija za procenu ili vrednost s predlogom *in* u kojima su upotrebljene imenice *conto* ‘sud, mišljenje’ i *considerazione* ‘obzir, poštovanje’ uz glagole *tenere* ‘držati’ i *avere* ‘imati’. Srpski prevodni ekvivalenti navedenih italijanskih izraza jesu glagoli ‘ceniti’ i ‘poštovati’ uz priloge koji „određuju stepen osobine“ (Stanojčić *et al.* 1989: 116) koja se označava pridevima i drugim prilozima. U primerima (7) i (8) dati prilozima preciznije određuju prilog ‘mного’ koji nije eksplicitno izražen, ali se podrazumeva. Umesto navedenih priloga u srpskom se može upotrebiti i predložko-padežna konstrukcija ‘u velikoj meri’, tako da se ova italijanska analitička konstrukcija u srpskom može izraziti i sintetički i analitički.

3.16.6.2. Predlozi *di* i *da*

Predlog *di* stoji uz imenice *stima* ‘procena’ (9) i *valore* ‘vrednost’ (10), ali i uz druge imenice s konkretnim značenjem, kao u primerima (11) i (12), kao i predlog *da* u primerima od (13) do (15), koji se pored toga javlja i uz glagole (16). Pošto predloške konstrukcije s predlogom *da* u primerima (13) i (14) pored procene vrednosti na kvantitativan način izražavaju i cenu predmeta na koje se odnose, one se mogu tumačiti i kao predloške konstrukcije za cenu, koje su analizirane u 3.16.7.2.

<i>Complemento di stima o valore</i>	Kvantifikativni genitiv s predl. ‘od’
(9) <i>La stima iniziale <u>di quattro milioni di euro</u> si è raddoppiata nelle ultime ore.</i>	Početna procena <u>od četiri miliona</u> evra udvostručila se u poslednjim satima.
(10) <i>Il premio ha il valore <u>di 5.000 euro</u>.</i>	Nagrada ima vrednost <u>od 5.000</u> evra.
(11) <i>Rubò un anello <u>di 500mila euro</u>.</i>	Ukrao je prsten <u>od 500 hiljada</u> evra.
(12) <i>Ha vinto un premio <u>di 100.000 euro</u>.</i>	Osvojio je nagradu <u>od 100.000</u> evra.
(13) <i>Cava due banconote <u>da cinque euro</u>.</i>	Vadi dve novčanice <u>od pet</u> evra.
(14) <i>L’arco di Traiano a Benevento comparirà su un francobollo <u>da 0,60 euro</u>.</i>	Trajanov luk u Beneventu pojaviće se na poštanskoj marki <u>od 0,60</u> evra.

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija s predlozima *di* i *da* jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ i obaveznim kvantifikativnim, najčešće numeričkim, determinatorom. U svom poglavlju o kvantifikativnom genitivu AntoniĆ (2005a: 163-164) ne navodi ovakve primere. Međutim, pošto se navedenim genitivom s predlogom ‘od’ na kvantitativan način izražava vrednost pojma označenog imenicom na koju se predloška konstrukcija odnosi, smatramo ga kvantifikativnim. Budući da su, kao što je već pomenuto, u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge; te da se u različitim kvantifikativnim izrazima i broj ‘jedan’ često ponaša na isti način, padež u navedenim primerima ustanovljen je po analogiji s primerom (13a) ‘Vadi dve novčanice od jednog evra’. Međutim, važno je napomenuti da bi u tom primeru bila moguća i upotreba indeklinabilnog broja ‘jedan’, tj. „okamenjenog“ akuzativa mere: (13b) ‘Vadi dve novčanice od jedan evro’. Ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

Predlog *da* često se upotrebljava u korelaciji s predlogom *a*, kao u primerima (15) i (16), čime se na aproksimativan način iskazuje kvantitativan opseg u kom se kreće označena vrednost.

<i>Complemento di stima o valore</i>	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’
(15) <i>L’orologio ha un valore <u>dai 3 ai 4 milioni di lire.</u></i>	Sat ima vrednost <u>od 3 do 4 miliona lira.</u>	Sat ima vrednost <u>između 3 i 4 miliona lira.</u>
(16) <i>Avrà <u>dai trentacinque ai quarant’anni.</u></i>	Verovatno ima <u>od trideset pet do četrdeset godina.</u>	Verovatno ima <u>između trideset pet i četrdeset godina.</u>

Italijanske predloške konstrukcije u primerima (15) i (16) tumače se kao one za procenu ili vrednost samo na osnovu semantičkih kriterijuma pošto se njima izražava aproksimativna vrednost imenica na koje se odnose. Iste predloške konstrukcije, s druge strane, mogu se smatrati i onima za cenu (15) i za uzrast (16), koje su analizirane u 3.16.7.2. i 3.10.3. Srpski ekvivalent ovih italijanskih predloških konstrukcija može biti genitiv dveju imenica, tj. dva obavezna numerička determinatora kojima sledi imenica na koju se odnose, koji su predlozima ‘od’ i ‘do’ ili predlogom ‘između’ i sastavnim veznikom ‘i’ stavljeni u korelativan odnos. Kao što je pomenuto u 3.16.2.2, navedene primere genitiva s predlozima ‘od’ i ‘do’ i ‘između’ Antonić (*ibid.* 149, 153, 157-158) daje samo u poglavlju o spacijalnom i temporalnom genitivu, ali budući da se u datim primerima njime na kvantitativan način izražava aproksimativna vrednost pojma označenog imenicom na koju se konstrukcija odnosi, mi ga smatramo kvantifikativnim. Ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

3.16.6.3. Predlozi *tra/fra* i *su*

Predlozi *tra/fra* i *su* stoje uz glagole i imenice. Ovim predloškim konstrukcijama izražava se aproksimativna vrednost pojma označenog imenicom na koju se odnose.

<i>Complemento di stima o valore</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’
(17) <i>L’orologio ha un valore tra i 3 ed i 4 milioni di lire.</i>	Sat ima vrednost između 3 i 4 miliona lira.	Sat ima vrednost od 3 do 4 miliona lira.
(18) <i>Avrà tra i trentacinque e i quarant’anni.</i>	Verovatno ima između trideset pet i četrdeset godina.	Verovatno ima od trideset pet do četrdeset godina.

Primeri (17) i (18) predstavljaju transformisane primere (15) i (16) u tom smislu što je u njima umesto korelacije između predloga *da* i *a* upotrebljen predlog *tra/fra* u korelaciji sa sastavnim veznikom *e* ‘i’. Italijanske gramatike i rečnici obično ne navode predlog *tra/fra* među predlozima koji stoje u predloškim konstrukcijama za procenu ili vrednost. Međutim, budući da je njegova upotreba u navedenim primerima bliska upotrebi predloga *da* u korelaciji s predlogom *a*, kao i upotrebi predloga *su* u primerima (19) i (20) u ovom potpoglavlju, mi navodimo primere (17) i (18) kao adekvatne primere predloških konstrukcija za procenu ili vrednost. Njihovi srpski ekvivalenti isti su kao i kod primera (15) i (16), a i sve ostalo rečeno u vezi s tim primerima, kako ono što se tiče italijanskih predloških konstrukcija, tako i napomene u vezi s njihovim srpskim ekvivalentima i isključivom mogućnošću njihovog analitičkog izražavanja u oba jezika, važi i za primere (17) i (18).

<i>Complemento di stima o valore</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predl. ‘oko’ i ‘od oko’)
(19) <i>Quella moneta vale sui dieci euro.</i>	(a) Ta novčanica vredi <u>oko</u> deset evra. (b) Ta novčanica vredi <u>desetak</u> evra.
(20) <i>Il suo telefonino ha un valore sui cento euro.</i>	(a) Njegov mobilni ima vrednost <u>od oko</u> sto evra. (b) Njegov mobilni ima vrednost <u>od stotinak</u> evra.

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *su* jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘oko’ (kojim se izražava aproksimativna vrednost) i obaveznim kvantifikativnim determinatorom, s tim što se u slučajevima kad ova predloška konstrukcija stoji uz imenicu, kao u primeru (20), ispred navedene predloško-padežne

konstrukcije mora javiti i predlog ‘od’. Predlozi ‘oko’ i ‘od’ po pravilu imaju rekciju genitiva, ali ovde su upotrebljeni priloški i javljaju se uz izraze za meru, tj. vrednost, koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenih predloga ne utiče na padež kvantifikativnog izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije s primerima: (19c) ‘Ta novčanica vredi oko jedan evro’ i (20c) ‘Njegov mobilni ima vrednost od oko jedan evro’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, mada bi se u istim primerima, a zbog rekcije predloga ‘oko’, mogao pojaviti i genitiv: (19d) ‘Ta novčanica vredi oko jednog evra’ ili (20d) ‘Njegov mobilni ima vrednost od oko jednog evra’, ali genitiv je ipak znatno ređi od akuzativa u ovakvim kvantifikativnim izrazima. Pored toga, u srpskom se aproksimativna vrednost može izraziti i upotrebom obaveznog determinatora izvedenog od nekih osnovnih brojeva dodavanjem sufiksa ‘-ak’, kao što je navedeno u primerima (19b) i (20b). Primer (19) mogao bi se u italijanskom izraziti i sintetički pomoću imenice *decina* ‘desetak’ kojom se izražava aproksimativna vrednost, na primer: *Quella moneta vale una decina di euro* ‘Ta novčanica vredi desetak evra’, dok je u svim ostalim datim slučajevima u italijanskom moguće samo analitičko izražavanje. Navedene italijanske imenice mogu se izvoditi samo od prideva koji označavaju desetice, stotine i hiljade, tako da je u tom smislu sintetičko izražavanje ove funkcije u italijanskom ipak u velikoj meri ograničeno. Jedini slučaj sintetičkog izražavanja ove funkcije u srpskom naveden je u primeru (19b), dok su svi ostali analitički.

3.16.7. Predložke konstrukcije za cenu (*complemento di prezzo*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *per* (model V+Prep+N), *di* (model N+Prep+N), *a*, *da*, *tra/fra* i *su* (model V/N+Prep+N) može se izraziti cena pojma izraženog imenicom na koju se predložka konstrukcija odnosi. Obično se odnosi na imenice s obeležjem živo (–), ali može se odnositi i na imenice s obeležjem živo (+). U samoj predložkoj konstrukciji uglavnom stoje imenice koje označavaju neku valutu, ali u njoj se mogu naći i druge imenice s obeležjem (–), a najčešće su to imenice

prezzo, costo ‘cena’. Isto značenje često izražavaju i bespredložki kvantifikativni izrazi na primer uz glagole *costare* ‘koštati’ i *pagare* ‘platiti’.

3.16.7.1. Predlozi *per* i *a*

Predlozi *a* i *per* javljaju se uz glagole poput *vendere* ‘prodati’, *comprare, acquistare* ‘kupiti’, *affittare* ‘iznajmiti’ i slične, a predlog *a* može stajati i uz imenice (6).

<i>Complemento di prezzo</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘za’
(1) <i>Ho comprato una bicicletta per 100 euro.</i>	Kupio sam bicikl <u>za 100 evra.</u>
(2) <i>L’opera fu venduta per 19 mila sterline.</i>	Delo je prodato <u>za 19 hiljada funti.</u>

Srpski ekvivalent datih predložkih konstrukcija s predlogom *per* uz glagole poput navedenih jeste kvantifikativni akuzativ (obično imenice kojom se označava neka valuta) s predlogom ‘za’ i obaveznim kvantifikativnim, najčešće numeričkim, determinatorom kojim se izražava cena pojma označenog imenicom na koju se konstrukcija odnosi. Ova funkcija se u oba jezika izražava analitički.

<i>Complemento di prezzo</i>	Kvantifikativni lokativ s predlogom ‘po’
(3) <i>Chi vuol donare un computer o venderlo a basso costo telefoni a 011 679487.</i>	Ko želi da pokloni kompjuter ili da ga proda <u>po niskoj ceni</u> , neka pozove 011 679487.
(4) <i>La moneta era stata acquistata ad alto prezzo.</i>	Novčanica je kupljena <u>po visokoj ceni.</u>

Predložke konstrukcije za cenu uz iste glagole može uvoditi i predlog *a* i u njima se mogu naći imenice poput *costo, prezzo* ‘cena’, kao u primerima (3) i (4). U tom slučaju srpski ekvivalent je kvantifikativni lokativ s predlogom ‘po’ i obaveznim determinatorom obično u vidu opisnog prideva, kao u datim primerima. U poglavljima o kvantifikativnom i kvalifikativnom lokativu AntoniĆ (2005a: 290-292) ne navodi ovakve primere. Međutim, pošto se navedenim lokativom s predlogom ‘po’ izražava cena pojma označenog imenicom

na koju se predložka konstrukcija odnosi, smatramo da se, s jedne strane, može tumačiti kao kvantifikativan, ali i kao kvalifikativan ako se uzme u obzir činjenica da je ta cena ipak izražena opisno. U svakom slučaju, ova italijanska analitička konstrukcija se i u srpskom može izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

<i>Complemento di prezzo</i>	Prilog za način / Opisni pridev
(5) <i>È stato un errore politico che pagheremo a caro prezzo.</i>	To je bila politička greška koju ćemo <u>skupo</u> platiti.
(6) <i>Venite, qui trovate la merce a buon prezzo.</i>	Dođite, ovde ćete naći <u>jeftinu</u> robu.

Italijanske predložke konstrukcije za cenu uvedene predlogom *a* s obaveznom determinatorom u vidu opisnog prideva uz imenice tipa *costo*, *prezzo* ‘cena’ osim uz glagole navedene u primerima (3) i (4) mogu stajati i uz glagole poput *pagare* ‘platiti’ (5) i imenice kao *merce* ‘roba’ (6). U ovim slučajevima uobičajeni srpski prevodni ekvivalenti su odgovarajući prilozima za način (5) i opisni pridevi (6). U italijanskom se značenje ovih predložkih konstrukcija takođe može izraziti prilozima i pridevima, na primer: (5a) *È stato un errore politico che pagheremo caro* ‘To je bila politička greška koju ćemo skupo platiti’; (6a) *Venite, qui trovate la merce economica* ‘Dođite, ovde ćete naći jeftinu robu’, dok je u srpskom moguće i analitičko izražavanje, na primer: (5b) ‘To je bila politička greška koju ćemo platiti po visokoj ceni’; (6b) ‘Dođite, ovde ćete naći robu po niskoj ceni’. Stoga se zaključuje da se ova funkcija u oba jezika može izraziti i analitički i sintetički.

3.16.7.2. Predlozi *di* i *da*

Predlog *di* javlja se uz imenice *prezzo*, *costo* ‘cena’ (7-8), ali i uz druge imenice s konkretnim značenjem, kao u primerima (9) i (10), kao i predlog *da* (11-13), koji se pored toga javlja i uz glagole (14). Budući da predložke konstrukcije s predlogom *da* u primerima (11) i (12) pored cene na kvantitativan način izražavaju i vrednost predmeta na koje se odnose, mogu se tumačiti i kao predložke konstrukcije za procenu ili vrednost, koje su analizirane u 3.16.6.2.

<i>Complemento di prezzo</i>	Kvantifikativni genitiv s predl. ‘od’
(7) <i>Il prezzo <u>di 84 euro</u> non è esagerato.</i>	Cena <u>od 84 evra</u> nije previsoka.
(8) <i>I costo <u>di 12000 euro</u> era al di sopra delle loro possibilità.</i>	Cena <u>od 12000 evra</u> bila je iznad njihovih mogućnosti.
(9) <i>Ha voluto comprare una moto <u>di 10.000 euro</u>.</i>	Hteo je da kupi motor <u>od 10.000 evra</u> .
(10) <i>Ha comprato una villa <u>di 6 milioni di dollari</u>.</i>	Kupio je vilu <u>od 6 miliona dolara</u> .
(11) <i>Scese dalla sua auto <u>da cinquantamila euro</u>.</i>	Izašao je iz svojih kola <u>od pedeset hiljada evra</u> .
(12) <i>Ho comprato un quaderno <u>da due euro</u>.</i>	Kupio sam svesku <u>od dva evra</u> .

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija s predlozima *di* i *da* jeste kvantifikativni genitiv s predlogom ‘od’ i obaveznim kvantifikativnim, najčešće numeričkim, determinatorom. Kao što je pomenuto u 3.16.6.2, u svom poglavlju o kvantifikativnom genitivu Antonić (2005a: 163-164) ne navodi ovakve primere. Međutim, pošto se navedenim genitivom s predlogom ‘od’ na kvantitativan način izražava cena, a time i vrednost pojma označenog imenicom na koju se predloška konstrukcija odnosi, smatramo ga kvantifikativnim. Budući da su, kao što je već pomenuto, u srpskom jeziku broj ‘pet’ i brojevi veći od njega indeklinabilni; da se, i pored toga što imaju svoju deklinaciju, i brojevi od ‘dva’ do ‘četiri’ najčešće koriste kao indeklinabilni, naročito uz predloge; te da se u različitim kvantifikativnim izrazima broj ‘jedan’ često ponaša na isti način, padež u datim primerima ustanovljen je po analogiji s primerom (12a) ‘Kupio sam svesku od jednog evra’. Međutim, vrlo je važno napomenuti da je u tom primeru moguća i upotreba indeklinabilnog broja ‘jedan’, tj. „okamenjenog“ akuzativa mere: (12b) ‘Kupio sam svesku od jedan evro’. Ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

Predlog *da* često se upotrebljava u korelaciji s predlogom *a*, kao u primerima (13) i (14), čime se na aproksimativan način iskazuje kvantitativan opseg u kom se kreće označena cena.

<i>Complemento di prezzo</i>	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’
(13) <i>L’acqua imbottigliata ha un costo <u>da 30 a 50 centesimi</u>.</i>	Flaširana voda ima cenu <u>od 30 do 50 centi</u> .	Flaširana voda ima cenu <u>između 30 i 50 centi</u> .
(14) <i>Un mulo costa <u>da 3 a 5 milioni</u>.</i>	Mazga košta <u>od 3 do 5</u> miliona.	Mazga košta <u>između 3 i 5</u> miliona.

Srpski ekvivalent datih predložkih konstrukcija s predlogom *da* može biti genitiv dveju imenica, tj. dva obavezna numerička determinatora kojima sledi imenica na koju se odnose, koji su predlozima ‘od’ i ‘do’ ili predlogom ‘između’ i sastavnim veznikom ‘i’ stavljeni u korelativan odnos. Kao što je pomenuto u 3.16.2.2. i 3.16.6.2, navedene primere genitiva s predlozima ‘od’ i ‘do’ i ‘između’ Antičić (*ibid.* 149, 153, 157-158) daje samo u poglavlju o spacijalnom i temporalnom genitivu, ali pošto se u datim primerima njime na kvantitativan način izražava aproksimativna cena pojma označenog imenicom na koju se predložka konstrukcija odnosi, mi ga smatramo kvantifikativnim. Ova italijanska analitička konstrukcija se i u srpskom može izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

3.16.7.3. Predlozi *tra/fra* i *su*

Predlog *tra/fra* javlja se uz glagole, a predlog *su* uz glagole i imenice. Oni izražavaju aproksimativnu vrednost pojma označenog imenicom na koju se predložka konstrukcija odnosi.

<i>Complemento di prezzo</i>	Kvantifikativni genitiv s predlogom ‘između’	Kvantifikativni genitiv s predlozima ‘od’ i ‘do’
(15) <i>L’acqua imbottigliata ha un costo <u>tra 30 e 50 centesimi</u>.</i>	Flaširana voda ima cenu <u>između 30 i 50 centi</u> .	Flaširana voda ima cenu <u>od 30 do 50 centi</u> .
(16) <i>Un mulo costa <u>tra i 3 e i 5 milioni</u>.</i>	Mazga košta <u>između 3 i 5</u> miliona.	Mazga košta <u>od 3 do 5</u> miliona.

Primeri (15) i (16) predstavljaju transformisane primere (13) i (14) u tom smislu što je u njima umesto korelacije između predloga *da* i *a* upotrebljen predlog *tra/fra* u korelaciji sa sastavnim veznikom *e* ‘i’. Italijanske gramatike i rečnici obično ne navode predlog *tra/fra* među predlozima koji stoje u predloškim konstrukcijama za procenu ili vrednost. Međutim, budući da je njegova upotreba u navedenim primerima bliska upotrebi predloga *da* u korelaciji s predlogom *a*, kao i upotrebi predloga *su* u primerima (17) i (18) u ovom poglavlju, mi navodimo primere (15) i (16) kao adekvatne primere predloških konstrukcija za cenu. Njihovi srpski ekvivalenti isti su kao i kod primera (13) i (14), a i sve ostalo rečeno u vezi s tim primerima, njihovim srpskim ekvivalentima i isključivom mogućnošću njihovog analitičkog izražavanja u oba jezika, važi i za primere (15) i (16).

<i>Complemento di prezzo</i>	Kvantifikativni akuzativ (s predlozima ‘oko’ i ‘od oko’)
(17) <i>Una cena costa sui cinquanta dollari a testa.</i>	(a) Večera košta <u>oko pedeset dolara</u> po osobi. (b) Večera košta <u>pedesetak dolara</u> po osobi.
(18) <i>Io pensavo ad un costo sui dieci euro.</i>	(a) Ja sam mislio na cenu <u>od oko deset evra</u> . (b) Ja sam mislio na cenu <u>od desetak evra</u> .

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija s predlogom *su* jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘oko’ (kojim se izražava aproksimativna vrednost) i obaveznim kvantifikativnim determinatorom, s tim što se u slučajevima kad ova predloške konstrukcije stoje uz imenicu, kao u primeru (18), ispred navedene predloško-padežne konstrukcije mora javiti i predlog ‘od’. Predlozi ‘oko’ i ‘od’ po pravilu imaju rekciju genitiva, ali ovde su upotrebljeni priloški i javljaju se uz izraze za meru, tj. cenu, koji su „okamenjeni“ u akuzativu mere s obaveznim numeričkim determinatorom, koji je najčešće indeklinabilan, tako da rekcija navedenih predloga ne utiče na padež kvantifikativnog izraza, tj. on je u akuzativu mere bez obzira na rekciju predloga. Da je u navedenim primerima upotrebljen akuzativ, vidi se na osnovu analogije s primerima: (17c) ‘Večera košta oko jedan evro’ i (18c) ‘Ja sam mislio na cenu od oko jedan evro’, u kojima je upotrebljen deklinabilni broj ‘jedan’, mada bi se u istim primerima, zbog rekcije predloga ‘oko’, mogao pojaviti i genitiv: (17d) ‘Večera košta oko jednog evra’ i (18d) ‘Ja sam mislio

na cenu od oko jednog evra', ali genitiv je ipak znatno ređi od akuzativa u ovakvim kvantifikativnim izrazima. Pored toga, u srpskom se aproksimativna vrednost može izraziti i upotrebom obaveznog determinatora izvedenog od nekih osnovnih brojeva dodavanjem sufiksa '-ak', kao što je navedeno u primerima (17b) i (18b). Primer (17) mogao bi se u italijanskom izraziti i sintetički pomoću imenice *cinquantina* 'pedesetak' kojom se izražava aproksimativna vrednost, na primer: *Una cena costa una cinquantina di euro* 'Večera košta pedesetak evra', dok je u svim ostalim datim slučajevima u italijanskom moguće samo analitičko izražavanje. Navedene italijanske imenice mogu se izvoditi samo od prideva koji označavaju desetice, stotine i hiljade, tako da je u tom smislu sintetičko izražavanje ove funkcije u italijanskom ipak u velikoj meri ograničeno. Jedini slučaj sintetičkog izražavanja ove funkcije u srpskom naveden je u primeru (17b), dok su svi ostali analitički.

3.16.8. Predložke konstrukcije za distributivnost (*complemento distributivo*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *per* (model V/N/Adj+Prep+N/Pro/Adj), *a* (model V/N/Adj+Prep+N/Adj/Adv) i *su* (model N+Prep+Adj) može se izraziti distributivnost u smislu deljenja jedne količine na jednake delove ili određeni broj puta, u smislu redosleda ili rasporeda imenica koje imaju obeležje živo (-/+), kao i za izražavanje matematičkih operacija množenja i deljenja, dimenzija i procenata. Distributivnost se može izraziti i bez predloga pomoću prideva *ogni* 'svaki'.

3.16.8.1. Predlog *per*

Predlog *per* javlja se uz glagole u primerima (1) i (2), imenice u primerima (3), (4), (7) i (8), i prideve koji označavaju brojeve¹¹¹ u primerima od (9) do (12), u kojima date predložke konstrukcije predstavljaju drugi element matematičkih operacija množenja (9) i deljenja (10), kao i izražavanja dimenzija (11), dok u primeru (12) označava procenata, a u primerima (5) i (6) proporcionalne odnose. U predloškim konstrukcijama mogu stajati imenice s obeležjem živo (-), kao u primerima (3) i (8), ali i živo (+), kao u primerima od

¹¹¹ U italijanskom jeziku brojevi pripadaju gramatičkoj kategoriji prideva.

(4) do (6), kao i uz lične zamenice s obeležjem distributivnosti (7), ali ipak u njoj najčešće stoje pridevi koji označavaju brojeve, kao u svim ostalim primerima.

<i>Complemento distributivo</i>	Nominativ s predlogom ‘po’
(1) <i>Se ne andarono uno <u>per uno</u>.</i>	Otišli su jedan <u>po jedan</u> .
(2) <i>I soldati marciavano (due) <u>per due</u>.</i>	Vojnici su marširali dva/dvojica/dvoje <u>po dva/dvojica/dvoje</u> .

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija s predlogom *per* uz glagole kretanja, kao u primerima (1) i (2), jesu konstrukcije s brojevima ili brojnim imenicama uvedene predlogom ‘po’ (koji svojom rekcijom ne utiče na padež broja ili imenice koji slede) u korelaciji sa istim brojem ili brojnom imenicom. Budući da se odnose na subjekte datih rečenica, ove konstrukcije se s njima slažu u padežu, tj. stoje u nominativu. S druge strane, ovakve italijanske predloške konstrukcije mogu se odnositi i na objekat rečenice, kao u primerima (3) i (4).

<i>Complemento distributivo</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘po’
(3) <i>Prendo un libro <u>per volta</u>.</i> ¹¹²	Uzimam knjigu <u>po knjigu</u> / jednu <u>po jednu knjigu</u> .
(4) <i>Stiamo controllando passeggero <u>per passeggero</u>.</i>	Proveravamo putnika <u>po putnika</u> .

Budući da se italijanskim predloškim konstrukcijama za distributivnost u primerima (3) i (4) izražava redosled po kom se predikacija realizuje nad određenom količinom objekata datih rečenica, njihov srpski ekvivalent jeste kvantifikativni akuzativ s priloški upotrebljenim predlogom ‘po’ i obaveznim numeričkim determinatorom koji ne mora biti eksplicitno izražen. Ovakvom „strukturom sa udvojenim akuzativom i interpozicijom priloškog ‘po’“ (Antonić 2005a: 229) izražava se „sukcesivno izdvajanje podjednake količine iste vrste“ (*ibid*).

¹¹² Imenica *volta* bukvalno znači ‘put, mah’, ali pošto u datim i njima sličnim konstrukcijama (kao na primer *uno per volta* ‘jedan po jedan’) izražava distributivnost, prevodi se na srpski kao što je navedeno.

<i>Complemento distributivo</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’
(5) <i>Nella seconda guerra mondiale per ogni americano ucciso in combattimento ce n'erano tre feriti.</i>	U Drugom svetskom ratu <u>na svakog Amerikanca</u> ubijenog u borbi bila / dolazila su tri ranjena .
(6) <i>Alla FIAT per ogni impiegato ci sono dieci operai.</i>	U FIAT-u <u>na svakog / jednog službenika</u> ima / dolazi deset radnika .

Italijanskim predloškim konstrukcijama za distributivnost u primerima (5) i (6) označen je jedan od činilaca proporcionalnog odnosa, dok drugog činioaca u ovom slučaju predstavljaju subjekti navedenih rečenica. I u italijanskom i u srpskom oba činioaca imaju obavezni kvantifikativni determinator. Srpski ekvivalent ovih predloških konstrukcija jeste kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’ kojim se označava drugi činilac proporcionalnog odnosa. Ovaj činilac uvek stoji u kvantifikativnom akuzativu s predlogom ‘na’ bez obzira na padež drugog činioaca (na primer: ‘Na svakog otpuštenog radnika zaposle **novog**’). U primeru (7), međutim, akuzativ je upotrebljen zato što se predloška konstrukcija odnosi na objekat rečenice, kao i u primerima (3) i (4).

<i>Complemento distributivo</i>	Akuzativ s predlogom ‘po’
(7) <i>Prendete tre caramelle per ciascuno.</i>	(a) Uzmite svako po tri bombone . (b) Uzmite po tri bombone za svakoga .

Akuzativ s priloški upotrebljenim predlogom ‘po’ i obaveznim numeričkim determinatorom (koji ne mora biti eksplicitno izražen) javlja se u dva moguća srpska prevodna ekvivalenta italijanske predloške konstrukcije iz primera (7). U primeru (7a) upotrebljen je kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘po’ kojim se pokazuje da svako dobija jednaku količinu bombona. U primeru (7b) datoj italijanskoj predloškoj konstrukciji odgovara objekatski akuzativ s predlogom ‘za’, tj. akuzativ indirektnog objekta odnosno objekta namene ‘za svakoga’, kojim se distributivnost izražava samo semantički (samo na osnovu značenja zamenice ‘svako’), dok se u istom ekvivalentu distributivnost sintaksički izražava istim kvantifikativnim akuzativom s predlogom ‘po’ kao i u primeru (7a).

Navedenoj italijanskoj predloškoj konstrukciji, koja se može tumačiti i kao ona za namenu, koja je analizirana u 3.12.1.1, distributivno značenje se pripisuje u velikoj meri iz semantičkih razloga, tj. na osnovu značenja zamenica *ciascuno* ‘svako’, tako da su zbog toga i u srpskom moguća oba navedena prevodna ekvivalenta.

<i>Complemento distributivo</i>	Kvantifikativni lokativ s predlogom ‘po’
(8) <i>La traduzione costa 10 euro per pagina.</i>	Prevod košta 10 evra po stranici.

Srpski ekvivalent date italijanske predloške konstrukcije s predlogom *per* u korelaciji s predloškom konstrukcijom za cenu izraženom kvantifikativnim akuzativom, a koja je analizirana u 3.16.7.1, jeste lokativ s predlogom ‘po’. Imenica u lokativu nužno stoji u jednini i izražava neku vrstu količine ili mere. U svom poglavlju o lokativu Antonić (2005a: 273-300) ne navodi ovakve primere. Međutim, budući da u primeru (4) imenica u lokativu s predlogom ‘po’ ima funkciju neke vrste merne jedinice, mi ovakav lokativ smatramo kvantifikativnim.

<i>Complemento distributivo</i>	‘Puti’ + nominativ
(9) <i>Due per due fa quattro.</i>	Dva puta dva je četiri.

Srpski ekvivalent date italijanske predloške konstrukcije kojom je izražen drugi element matematičke operacije množenja jeste konstrukcija s genitivom množine imenice ‘put’ u funkciji rečice kojom se uvodi drugi član navedene matematičke operacije, koji stoji u nominativu. Istom predloškom konstrukcijom s predlogom *per*, koji je ovde fakultativan, uz particip prošli glagola *dividere* ‘(po)deliti’ u italijanskom se označava i drugi element matematičke operacije deljenja (10).

<i>Complemento distributivo</i>	Socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(10) <i>Otto diviso (per) due fa quattro.</i>	Osam podeljeno sa dva je četiri.

Srpski ekvivalent date italijanske predloške konstrukcije jeste socijativni instrumental s predlogom ‘s(a)’, i to instrumental partnerstva, tj. socijativ neposrednog tipa, uz glagole „koji, po pravilu, označavaju predikacije čijom realizacijom agens uspostavlja odnos partnerstva između dva učesnika“ (Antonić 2005a: 266), a to su u ovom slučaju brojevi ‘osam’ i ‘dva’. Da je u navedenom primeru reč o instrumentalu, možemo zaključiti dodavanjem imenice ‘broj’ ispred broja ‘dva’, čime dobijamo predlošku konstrukciju ‘(s) brojem dva’ u kojoj je imenica ‘broj’ upotrebljena upravo u instrumentalu, s tim što je ovde važno napomenuti da se u ovakvim slučajevima imenice najčešće javljaju samostalno, tj. bez predloga ‘s(a)’, tako da bi se taj instrumental mogao tumačiti i kao slobodni instrumental sredstva, i to sprovednički instrumental. Budući da se u ovakvim primerima predlog *per* može izostaviti, ova funkcija se u italijanskom izražava i sintetički dok u srpskom postoji samo mogućnost analitičkog izražavanja drugog člana deljenja ako je u pitanju broj, dok kod imenica pored ređeg analitičkog preovladava sintetičko izražavanje ove funkcije.

<i>Complemento distributivo</i>	‘Puti’ + nominativ	Kvantifikativni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(11) <i>Le dimensioni del campo sono 105 per 65 metri.</i>	Dimenzije terena su 105 <u>puta</u> 65 metara.	Dimenzije terena su 105 <u>sa</u> 65 metara.

Italijanskom konstrukcijom za distributivnost s predlogom *per* označava se i drugi (i svaki sledeći) element u konstrukcijama za izražavanje dimenzija, kao u primeru (11). Njegov srpski ekvivalent može biti konstrukcija s genitivom množine imenice ‘put’ u funkciji rečice kojom se uvodi drugi element u konstrukcijama za izražavanje dimenzija, koji stoji u nominativu, ali i instrumental s predlogom ‘s(a)’, koji ne navode ni AntoniĆ (2005a) ni Stevanović (1991), a mi ga ovde tumačimo kao kvantifikativni jer se njime na kvantitativan način izražava mera. Veoma je važno napomenuti da smo do zaključka da je u navedenom primeru reč o instrumentalu došli tako što smo umesto brojeva upotrebili imenicu ženskog roda ‘milja’ i dobili rečenicu na primer ‘Dimenzije imanja su pola milje s(a) miljom’, iako upotreba ove merne jedinice nije uobičajena u srpskom jeziku. Međutim,

imenice muškog roda osim u instrumentalu s predlogom ‘s(a)’, npr. ‘Dimenzije imanja su kilometar s(a) kilometrom’ još češće se javljaju u obliku ‘Dimenzije imanja su kilometar s(a) kilometar’, dok takve primere sa imenicama ženskog roda, npr. ‘Dimenzije imanja su pola milje s(a) milja’, budući da se u konsultovanoj literaturi ne pominju, isključivo na osnovu ličnog jezičkog osećaja smatramo neprihvatljivim u srpskom jeziku.

<i>Complemento distributivo</i>	Prilog ‘posto’ / Imenica ‘procenat’
(12) <i>I prezzi sono aumentati del 10 <u>per cento/percento</u>.</i>	Cene su se povećale (za) 10 <u>posto/procenata</u> .

Priloški izraz ili imenica *per cento* (12) po poreklu je predložka konstrukcija za distributivnost s predlogom *per* kom sledi pridev kojim se označava broj *cento* ‘sto’, što takođe važi za srpski prilog ‘posto’, nastao od predloga ‘po’ i broja ‘sto’. Ovaj srpski prilog uvek se piše sastavljeno, dok je u italijanskom pored sastavljenog moguće i rastavljeno pisanje. Drugi mogući srpski ekvivalent jeste imenica ‘procenat’ u odgovarajućem padežu u zavisnosti od broja kom sledi. U italijanskom se, dakle, ova funkcija izražava i analitički i sintetički, a u srpskom samo sintetički.

U svim navedenim primerima predloških konstrukcija za distributivnost s predlogom *per*, osim u (10) i (12), i u italijanskom i u srpskom postoji samo mogućnost njenog analitičkog izražavanja.

3.16.8.2. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz glagole kretanja u korelaciji s predloškim konstrukcijama za meru, koje su analizirane u 3.16.3.2, u kojima stoje imenice koje označavaju merne jedinice za prostor, kao u primerima (13) i (14). Ovakvim predloškim konstrukcijama za distributivnost označava se vremenski period za koji se pređe prostor kvantitativno izražen predloškom konstrukcijom za meru, a konstrukcijama koje se sastoje od one za meru i one za distributivnost izražava se brzina kretanja. Predlog *a* javlja se i u slučaju kad u predloškoj konstrukciji stoje druge merne jedinice, kao u primerima (15) i (16), u korelaciji

na primer s konstrukcijom za meru (15) ili za cenu (16). Pored toga, javlja se i onda kad u predložkoj konstrukciji stoje neke druge imenice, kao u primerima (17) i (18), brojni pridevi (19) i prilozi (20). Budući da, osim distributivnog, predložke konstrukcije u primerima od (17) do (20) imaju i načinsko značenje, one se u italijanskim gramatikama često navode i kao primeri predložkih konstrukcija za način, koje su analizirane u 3.15.1.6.

<i>Complemento distributivo</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’
(13) <i>Questa automobile va a cento chilometri <u>all’ora</u>.</i>	Ovaj automobil ide sto kilometara <u>na sat</u> .

<i>Complemento distributivo</i>	Kvantifikativni lokativ s predlogom ‘u’
(14) <i>Un uomo veloce corre a 10 metri <u>al secondo</u>.</i>	Brz čovek trči 10 metara <u>u sekundi</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za distributivnost s predlogom *a* može biti kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘na’ (13) „kada kao merna jedinica služi veća vremenska jedinica“ (Antonić 2005a: 292) i kvantifikativni lokativ s predlogom ‘u’ (14) kod „imenica kojima se imenuju manje vremenske merne jedinice“ (*ibid*). Ova italijanska analitička konstrukcija se i u srpskom izražava samo analitički.

<i>Complemento distributivo</i>	Kvantifikativni lokativ s predlogom ‘po’	Nominativ
(15) <i>Il debito pubblico italiano è salito di 1.500 euro <u>a testa</u>.</i>	Javni dug Italije je porastao za 1.500 evra <u>po glavi</u> stanovnika.	
(16) <i>Il pane costa due euro <u>al chilo</u>.</i>	Hleb košta dva evra <u>po kilogramu</u> .	Hleb košta dva evra <u>kilo</u> .

Srpski ekvivalent datih predložkih konstrukcija s predlogom *per* u korelaciji s konstrukcijama za meru izraženim kvantifikativnim akuzativom s predlogom ‘za’ s obaveznim numeričkim determinatorom (15), kao i s konstrukcijama za cenu izraženim

slobodnim kvantifikativnim akuzativom takođe s obaveznim numeričkim determinatorom (16), a koje su analizirane u 3.16.7.2, jeste lokativ s predlogom ‘po’. Imenica u lokativu nužno stoji u jednini i izražava količinu ili meru. Kao što je već pomenuto, AntoniĆ (2005a: 273-300) ne navodi ovakve primere lokativa. Međutim, budući da u primerima (15) i (16) imenica u lokativu s predlogom ‘po’ ima funkciju merne jedinice, mi ovakav lokativ smatramo kvalifikativnim. Pored toga, srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za distributivnost poput one navedene u primeru (16) može biti nominativ jednine imenice kojom se izražava neka merna jedinica. Ovakav nominativ sa kvantitativnim, tj. distributivnim značenjem ne navode ni AntoniĆ (2005a) ni Stevanović (1991) iako je veoma zastupljen u savremenom srpskom jeziku, naročito govornom. Još jedan mogući srpski prevodni ekvivalent primera (16) jeste rečenica (16a) ‘Kilogram hleba košta dva evra’, u kojoj je, međutim, imenica koja označava mernu jedinicu upotrebljena kao subjekat, tako da rečenica gubi distributivno značenje koja ima u navedenoj italijanskoj rečenici. Naravno, i u italijanskom je moguća rečenica *Un chilo di pane costa due euro* ‘Kilogram hleba košta dva evra’, koja po svojoj strukturi potpuno odgovara navedenom srpskom ekvivalentu, te dakle ne izražava distributivnost. Ova funkcija se u oba jezika izražava analitički, s tim što u srpskom u nekim slučajevima, tj. kod mernih jedinica, kao u primeru (16), postoji i mogućnost njenog sintetičkog izražavanja.

<i>Complemento distributivo</i>	Kvantifikativni akuzativ s predlogom ‘po’
(17) <i>Salivamo (a) passo a passo.</i>	Peli smo se <u>korak po korak</u> .
(18) <i>Lascia colare il sangue (a) goccia a goccia.</i>	Pušta krv da iscuri <u>kap po kap</u> .
(19) <i>Scese a piedi per le scale, saltando i gradini (a) due a due.</i>	Sišao je pešice stepenicama, preskačući (dva) <u>po dva</u> stepenika.

U italijanskim predloškim konstrukcijama za distributivnost u primerima od (17) do (19) prvi predlog *a* može se izostaviti. Sve navedene predloške konstrukcije osim bukvalnog mogu imati i preneseno značenje u smislu ‘polako, postepeno’ i slično. Njihov srpski ekvivalent jeste konstrukcija ‘kvantifikativni akuzativ + priloški upotrebljen predlog

‘po’ + kvantifikativni akuzativ’ već upotrebljene imenice, kao u primerima (17) i (18), ili broja (19), s tim što se u srpskom broj ne mora upotrebiti pre predloga ‘po’. Pored toga što u bukvalnom ili figurativnom smislu izražavaju meru, ove predloške konstrukcije pokazuju i način realizacije predikacije, te ih stoga italijanske gramatike često tumače i kao one za način. Ova funkcija se u oba jezika može izraziti samo analitički.

<i>Complemento distributivo</i>	Priloški izraz ‘malo-pomalo’
(20) <i>(A) poco a poco anche lui imparò a prendersi cura del bambino.</i>	<u>Malo-pomalo</u> i on je naučio da se brine o detetu.

U predloškim konstrukcijama s prilogom *poco* ‘malo’ (20) prvi predlog *a* takođe se može izostaviti, kao i u primerima od (17) do (19), a ova predloška konstrukcija se isto može tumačiti kao načinska. Njen srpski ekvivalent jeste priloški izraz ‘malo-pomalo’, čiji je drugi činilac nastao od predloga ‘po’ i priloga ‘malo’. Ova italijanska analitička konstrukcija se, dakle, u srpskom izražava sintetički.

3.16.8.3. Predlog *su*

Predlog *su* javlja se u onim italijanskim predloškim konstrukcijama za distributivnost kojima se označava jedan od elemenata nekog proporcionalnog odnosa. Oba elementa moraju imati obavezni kvantitativni determinator.

<i>Complemento distributivo</i>	Partitivni genitiv s predlogom ‘od’
(21) <i>Su cento casi sessanta non sono urgenti.</i>	<u>Od sto slučajeva šezdeset</u> nisu hitni.
(22) <i>Hai sbagliato tre frasi su quattro.</i>	Pogrešno si uradio tri <u>od četiri rečenice</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za distributivnost s predlogom *su* jeste partitivni genitiv s predlogom ‘od’ uz numeričke kvantifikatore kojim se izražava jedan član proporcionalnog odnosa, kao u primerima (21) i (22). Član tog odnosa izražen ovim predloškim konstrukcijama predstavlja celinu, tj. ukupnu količinu čiji je jedan deo

predstavljen drugim članom navedenog odnosa. Dakle, kod srpskog ekvivalenta partitivno značenje preovladava nad distributivnim, dok je u italijanskom distributivno značenje dominantno u odnosu na partitivno. U svakom slučaju, i u italijanskom i u srpskom ova se funkcija može izraziti samo analitički.

3.17. Limitativna funkcija (*complemento di limitazione*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *di* (model Adj/N+Prep+N), *in* (model Adj/N/V+Prep+N), *a*, *per* (model Adj/V+Prep+N/Pro), *da* (model Adj+Prep+N) i *con* (model V+Prep+N) mogu se izraziti granice u okviru kojih ili činjenice u vezi s kojima ili na osnovu kojih se realizuje rečenična predikacija. Mogu stajati uz prideve, imenice i glagole. Imenice na koje se odnose mogu imati obeležje živo (+) i živo (–), dok one u predloškim konstrukcijama najčešće imaju obeležje živo (–), a u retkim slučajevima, kao u primerima (22) i (26), imaju i obeležje živo (+). Ista funkcija može se izraziti i mnogim predloškim izrazima kao na primer *rispetto a* ‘u odnosu na, u vezi sa’, *relativamente a* ‘u vezi s, što se tiče’, (*in*) *quanto a* ‘što se tiče’, *limitatamente a* ‘u okviru’. Limitativnu funkciju mogu imati i izrazi *secondo me* ‘po meni’, *a mio avviso*, *a parer mio* ‘po mom mišljenju’, *a giudizio di*, *secondo l'opinione di* ‘po mišljenju’ i slični (v. Sensini 1990: 433).

3.17.1. Predlog *di*

Predlog *di* javlja se uz prideve i imenice.

<i>Complemento di limitazione</i>	Lokativ osnova / kriterijuma s predlogom ‘po’	Opisni pridev
(1) <i>Se l'avversario è superiore di numero, evita lo scontro diretto.</i>	Ako je neprijatelj superioran <u>po brojnosti</u> , izbegavaj direktni sukob.	Ako je neprijatelj <u>brojniji</u> , izbegavaj direktni sukob.

<i>Complemento di limitazione</i>	Lokativ osnova / kriterijuma s predlogom ‘po’	Opisni pridev
(2) <i>Avevano avuto la stessa balia ed erano quindi fratelli <u>di latte</u>.</i>	Imali su istu dojilju i bili su, dakle, braća <u>po mleku</u> .	

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s limitativnom funkcijom s predlogom *di* uz prideve (1) i imenice (2) jeste lokativ osnova/kriterijuma s predlogom ‘po’ kojim se izražava osnov ili kriterijum s obzirom na koji se realizuje rečenična predikacija. Pored toga, kao još jedan mogući srpski prevodni ekvivalent primera (1) naveden je i odgovarajući opisni pridev, ali pojava takvog ekvivalenta u velikoj je meri leksički uslovljena, tako da se njegova upotreba kao ekvivalenta date italijanske konstrukcije ipak ne može generalizovati. Dakle, ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika izražava analitički, s tim što u srpskom postoji i ograničena mogućnost njenog sintetičkog izražavanja.

<i>Complemento di limitazione</i>	Eksplikativni akuzativ s predl. ‘na’ i ‘u’
(3) <i>Il gattino è cieco <u>di un occhio</u>.</i>	Maca je slepa <u>na jedno oko</u> .
(4) <i>Mio padre era sordo <u>di un orecchio</u>.</i>	Moj otac je bio gluv <u>na jedno uvo</u> .
(5) <i>Era zoppo <u>di una gamba / di un piede</u>.</i>	Bio je hrom <u>na (u) jednu nogu</u> .
(6) <i>Era storpio <u>di un braccio / di una mano</u>.</i>	Bio je sakat <u>u (na) jednu ruku</u> .

Srpski ekvivalent datih italijanskih predloških konstrukcija upotrebljenih uz prideve koji označavaju karakteristike živih bića date u primerima od (3) do (6) jeste eksplikativni akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘u’ kao semantička dopuna pridevima kojim se označavaju ograničenja u vizuelnoj (3) i auditivnoj (4) percepciji ili druga fizička ograničenja, kao u primerima (5) i (6). U samim predloškim konstrukcijama izražen je deo tela zahvaćen navedenim ograničenjem. Izbor predloga zavisi od rekcije prideva, ali prevladava predlog ‘na’, osim u primeru (6), gde je češća upotreba predloga ‘u’ (v. Arsenijević 2003b: 181). U italijanskom se u navedenim slučajevima pored predloga *di* mogu javiti i predlozi *a*, kao u

primerima od (15) do (18), i *da*, kao u primerima od (27) do (39), i to bez ikakve promene značenja. Ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika može izraziti samo analitički.

<i>Complemento di limitazione</i>	Kvalifikativni genitiv	Opisni pridev
(7) <i>La ragazzina era pronta <u>d'ingegno</u>.</i>	Devojčica je bila oštrog <u>uma</u> .	Devojčica je bila <u>oštroumna</u> .
(8) <i>Era largo <u>di manica</u> con suo nipote.</i>	Bio je široke <u>ruke</u> prema svom unuku.	

U primerima (7) i (8) navedene italijanske sintagme sačinjene od prideva i predložkih konstrukcija s limitativnom funkcijom istog su značenja kao predložke konstrukcije za kvalitet u sledećim rečenicama: (7a) *La ragazzina era di pronto ingegno* ‘Devojčica je bila oštrog uma’ i (8a) *Era di manica larga con suo nipote* ‘Bio je široke ruke prema svom unuku’, te stoga kao njihov srpski ekvivalent navodimo slobodni kvalifikativni genitiv s obaveznim determinatorom u vidu opisnog prideva. Pored toga, kao još jedan mogući srpski prevodni ekvivalent primera (7) naveden je i odgovarajući opisni pridev, ali njegova pojava je u velikoj meri leksički uslovljena, tako da se njegova upotreba kao ekvivalenta ovih italijanskih predložkih konstrukcija ipak ne može generalizovati. Dakle, ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika izražava analitički, s tim što u srpskom postoji i ograničena mogućnost njenog sintetičkog izražavanja.

3.17.2. Predlog *in*

Predlog *in* javlja se uz prideve, imenice i glagole.

<i>Complemento di limitazione</i>	Eksplikativni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’
(9) <i>Nessuno è imbattibile <u>nel tennis</u>.</i>	Niko nije nepobediv <u>u tenisu</u> .
(10) <i>Obama dovrà dimostrarsi coraggioso <u>nei fatti</u>.</i>	Obama će morati da dokaže da je hrabar <u>na delu</u> .

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija s limitativnom funkcijom s predlogom *in* uz prideve jeste eksplikativni lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’ kao semantička dopuna datim pridevima. U svom poglavlju o eksplikativnom lokativu Antonić (2005a: 279-282) ne navodi ovakve primere lokativa s predlogom ‘u’ kao semantičku dopunu pridevu, već samo glagolu, niti navodi da ovakav lokativ uvodi predlog ‘na’. Međutim, budući da se u datim primerima lokativ s predlozima ‘u’ i ‘na’ javlja kao dopuna „kojom se označava ‘područje’ na kojem se ispoljava“ (*ibid.* 280) osobina izražena navedenim pridevima, mišljenja smo da se ovaj lokativ može tumačiti kao eksplikativni lokativ kao semantička dopuna pridevu. Ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika izražava samo analitički.

<i>Complemento di limitazione</i>	Ablativni genitiv s predlogom ‘iz’	Eksplikativni lokativ s predl. ‘u’
(11) <i>Luca è bravo <u>in matematica</u>.</i>	Luka je dobar <u>iz matematike</u> .	Luka je dobar <u>u matematici</u> .
(12) <i>Ho concluso la mia specializzazione <u>in psichiatria</u>.</i>	Završio sam specijalizaciju <u>iz psihijatrije</u> .	
(13) <i>Sto facendo un dottorato <u>in fisica</u>.</i>	Radim doktorat <u>iz fizike</u> .	

Pored toga, italijanskim predložkim konstrukcijama s limitativnom funkcijom s predlogom *in* označava se i područje (najčešće su u pitanju školski predmeti ili naučne discipline) na kom se ispoljava neka osobina izražena pridevom (11), obavlja neki (obično vrlo visok) stepen obrazovanja ili usavršavanja izražen imenicom (12) ili piše naučni rad takođe izražen imenicom (13). Srpski ekvivalent ovih predložkih konstrukcija jeste ablativni genitiv s predlogom ‘iz’ (v. Stevanović 1991: 243-244). U primeru (11), u kom predložka konstrukcija stoji uz pridev i označava jedan od školskih predmeta, odgovarajući srpski ekvivalent može biti i eksplikativni lokativ s predlogom ‘u’ kao semantička dopuna datom pridevu, kao i u primeru (9), tako da, dakle, sve napomene date u vezi s primerom (9) važe i za primer (11). Po svom značenju predložke konstrukcije u primerima od (11) do (13) slične su onima za temu, koje su analizirane u 3.15.4, ali ne mogu se tumačiti na taj

način zato što predloške konstrukcije za temu ne uvodi predlog *in*, već samo predlozi *di* i *su*, zato što one ne mogu stajati uz prideve, kao što je slučaj u primeru (11), i najzad zato što predloške konstrukcije u primerima (12) i (13) ne označavaju temu, već širu oblast, tj. naučnu disciplinu. Ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika izražava analitički.

Važno je napomenuti da se predloške konstrukcije s limitativnom funkcijom javljaju i u italijanskim nazivima stručnih i naučnih zvanja da bi se označile oblasti iz kojih se to zvanje stiče. Takav je slučaj, na primer, sa zvanjem *dottore in legge*, čije značenje, pak, nije ‘doktor prava’ (to je *dottore di ricerca in legge* pošto sintagma *dottore di ricerca* znači ‘doktor nauka’), već ‘diplomirani pravnik’ (zato što u Italiji tradicionalno titulu *dottore* ima onaj ko završi osnovne studije na bilo kom fakultetu). Dakle, u navedenom slučaju značenje italijanske predloške konstrukcije u srpskom se izražava imenicom ‘pravnik’, dok italijanska imenica koja uvodi predlošku konstrukciju u srpskom postaje opisni pridev ‘diplomirani’. Međutim, kad je reč o zvanju *dottore di ricerca in legge* ‘doktor prava’, datoj italijanskoj predloškoj konstrukciji odgovara srpski samostalni eksplikativni genitiv kao semantička dopuna navedenoj imenici, što važi i za zvanje *specialista in ginecologia* ‘specijalista ginekologije’. Budući da se sintagma ‘doktor prava’ može transformisati u rečenicu ‘Doktorirao je pravo’, u kojoj imenica ‘pravo’ ima funkciju objekta, mišljenja smo da se genitiv imenice ‘pravo’ u datoj sintagmi može smatrati i objekatskim. Ova italijanska analitička konstrukcija se, dakle, u slučaju naziva stručnih i naučnih zvanja, u srpskom izražava sintetički.

<i>Complemento di limitazione</i>	Lokativ osnova / kriterijuma s predlogom ‘po’
(14) <i>Il popolo romano supera <u>in forza</u> tutte le altre genti.</i>	Rimski narod nadmašuje <u>po snazi</u> sve ostale narode.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s limitativnom funkcijom s predlogom *in* uz glagole može biti i lokativ osnova / kriterijuma s predlogom ‘po’ kojim se izražava osnov ili kriterijum s obzirom na koji se realizuje rečenična predikacija. I u ovom slučaju ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

3.17.3. Predlog *a*

Predlog *a* javlja se uz prideve i glagole.

<i>Complemento di limitazione</i>	Eksplikativni akuzativ s predl. ‘na’ i ‘u’
(15) <i>Il gattino è cieco <u>ad un occhio</u>.</i>	Maca je slepa <u>na jedno oko</u> .
(16) <i>Mio padre era sordo <u>ad un orecchio</u>.</i>	Moj otac je bio gluv <u>na jedno uvo</u> .
(17) <i>Era zoppo <u>ad una gamba / di un piede</u>.</i>	Bio je hrom <u>na (u) jednu nogu</u> .
(18) <i>Era storpio <u>ad un braccio / di una mano</u>.</i>	Bio je sakat <u>u (na) jednu ruku</u> .

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija upotrebljenih uz prideve, koji označavaju karakteristike živih bića, date u primerima od (15) do (18) jeste eksplikativni akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘u’ kao semantička dopuna pridevima kojim se označavaju ograničenja u vizuelnoj (15) i auditivnoj (16) percepciji ili druga fizička ograničenja, kao u primerima (17) i (18). U samim predloškim konstrukcijama izražen je deo tela zahvaćen navedenim ograničenjem. Izbor predloga zavisi od rekcije prideva, ali preovladava predlog ‘na’, osim u primeru (18), gde je češća upotreba predloga ‘u’ (v. Arsenijević 2003b: 181). U italijanskom se u ovim predloškim konstrukcijama pored predloga *a* mogu javiti i predlozi *di*, kao u primerima od (3) do (6), i *da*, kao u primerima od (27) do (39), i to bez ikakve promene značenja. Ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika može izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

<i>Complemento di limitazione</i>	Eksplikativni lokativ s predlogom ‘na’
(19) <i>Luca è un piccolo criminale <i>più coraggioso <u>a parole</u> che nei fatti.</i></i>	Luka je sitan kriminalac hrabriji <u>na rečima</u> nego na delu.

Pored toga, srpski ekvivalent predloških konstrukcija s predlogom *a* takođe uz prideve može biti i eksplikativni lokativ s predlogom ‘na’ kao semantička dopuna pridevu. Napomene date uz primere (9) i (10) važe i za primer (19). I u ovom slučaju ova funkcija se u oba jezika izražava samo analitički.

<i>Complemento di limitazione</i>	Lokativ osnova / kriterijuma s predlogom 'po'	Kvalifikativni genitiv
(20) <i>La borsa è molto bella <u>all'aspetto</u>.</i>	Tašna je vrlo lepa <u>po izgledu</u> .	Tašna je vrlo lepog <u>izgleda</u> .

Kao jedan od mogućih srpskih ekvivalenata predloških konstrukcija s limitativnom funkcijom s predlogom *a* uz prideve naveden je lokativ osnova/kriterijuma s predlogom 'po', mada je, iako se po strukturi razlikuje od italijanske konstrukcije sačinjene od prideva i predloške konstrukcije s limitativnom funkcijom, mnogo češći drugi navedeni srpski prevodni ekvivalent, a to je slobodni kvalifikativni genitiv s obaveznim determinatorom u vidu opisnog prideva, naravno u istom padežu kao imenice 'izgled' uz koju stoji. Pored toga, ostali mogući prevodni ekvivalenti, strukturalno drugačiji od italijanskog, mogu biti rečenice (20a) 'Tašna je vrlo lepa', u kojoj se potpuno gubi imenica 'izgled', ali značenje ostaje isto, a takođe (20b) 'Tašna vrlo lepo izgleda', gde je umesto imenice 'izgled' upotrebljen glagol 'izgledati', a značenje je takođe nepromenjeno. Dakle, srpski ekvivalent koji je po strukturi najbliži ovoj italijanskoj analitičkoj konstrukciji takođe je analitički, a ostali su sintetički.

<i>Complemento di limitazione</i>	Instrumental s predlogom 's(a)'
(21) <i>Come stai <u>a soldi</u>?</i>	Kako stojiš <u>s parama</u> ?
(22) <i>Come stai <u>a donne</u>?</i>	Kako stojiš <u>sa ženama</u> ?

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s limitativnom funkcijom s predlogom *a* uz glagol *stare*, ovde upotrebljen u značenju 'stajati' (ne bukvalno, već u okviru navedenog frazeologizma), jeste instrumental s predlogom 's(a)' kako kod imenica s obeležjem živo (-), kao u primeru (21), tako i kod onih s obeležjem živo (+), kao u primeru (22). U svojim poglavljima o instrumentalu ni Stevanović (1991: 452-463) ni Antonić (2005a: 236-272) ne navode ovakve primere, čije je značenje 'u vezi sa, u pogledu, što se tiče', pa bi se, po našem mišljenju, mogao smatrati instrumentalom osnova / kriterijuma. Međutim, budući da se takav termin ne pominje u odgovarajućoj naučnoj literaturi, ovakav

instrumental s predlogom ‘s(a)’ smatramo delom frazeologizma. U svakom slučaju, ova italijanska analitička konstrukcija i u srpskom se izražava samo analitički.

3.17.4. Predlog *per*

Predlog *per* javlja se uz prideve i glagole, dok se u samim predloškim konstrukcijama osim imenica mogu upotrebiti i lične zamenice, kao u primeru (26).

<i>Complemento di limitazione</i>	Lokativ osnova/kriterijuma s predlogom ‘po’	Akuzativ osnova/kriterijuma s predlogom ‘za’
(23) <i>Venezia è famosa per le gondole.</i>	Venecija je čuvena <u>po gondolama.</u>	
(24) <i>Queste automobili sono superiori a tutte per resistenza.</i>	Ovi automobili su bolji od svih <u>po izdržljivosti.</u>	
(25) <i>Mi supera per intelligenza.</i>	Prevazilazi me <u>po inteligenciji.</u>	
(26) <i>Chi imbratta muri o sfascia vetrine, per me è un delinquente.</i>	Ko žvrlja po zidovima i razbija izloge, <u>po meni je delinkvent.</u>	Ko žvrlja po zidovima i razbija izloge, <u>za mene je delinkvent.</u>

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s limitativnom funkcijom s predlogom *per* uz prideve, kao u primerima (23) i (24), i uz glagole, kao u primerima (25) i (26), jeste lokativ osnova/kriterijuma s predlogom ‘po’ kojim se izražava osnov ili kriterijum s obzirom na koji se realizuje rečenična predikacija. U primeru (26), gde je u predloškoj konstrukciji upotrebljena lična zamenica s obeležjem živo (+), srpski ekvivalent može biti i akuzativ osnova/kriterijuma s predlogom ‘za’. Oba navedena ekvivalenta imaju značenje ‘po mom mišljenju’. Ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika izražava samo analitički.

3.17.5. Predlog *da*

Predlog *da* javlja se uz prideve.

<i>Complemento di limitazione</i>	Eksplikativni akuzativ s predl. ‘na’ i ‘u’
(27) <i>Il gattino è cieco da un occhio.</i>	Maca je slepa <u>na jedno oko</u> .
(28) <i>Mio padre era sordo da un orecchio.</i>	Moj otac je bio gluv <u>na jedno uvo</u> .
<i>Complemento di limitazione</i>	Eksplikativni akuzativ s predl. ‘na’ i ‘u’
(29) <i>Era zoppo da una gamba / di un piede.</i>	Bio je hrom <u>na (u) jednu nogu</u> .
(30) <i>Era storpio da un braccio / di una mano.</i>	Bio je sakat <u>u (na) jednu ruku</u> .

Srpski ekvivalent datih predloških konstrukcija upotrebljenih uz prideve koji označavaju karakteristike živih bića date u primerima od (27) do (30) jeste eksplikativni akuzativ s predlozima ‘na’ i ‘u’ kao semantička dopuna pridevima kojim se označavaju ograničenja u vizuelnoj (27) i auditivnoj (28) percepciji ili druga fizička ograničenja, kao u primerima (29) i (30). U samoj predloškoj konstrukciji izražen je deo tela zahvaćen navedenim ograničenjem. Izbor predloga zavisi od rekcije prideva, ali prevladava predlog ‘na’, osim u primeru (30), gde je češća upotreba predloga ‘u’ (v. Arsenijević 2003b: 181). U italijanskom se u ovim predloškim konstrukcijama pored predloga *da* mogu javiti i predlozi *di*, kao u primerima od (3) do (16), i *a*, kao u primerima od (15) do (18), i to bez ikakve promene značenja. Ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika može izraziti samo navedenim analitičkim sredstvima.

3.17.6. Predlog *con*

Predlog *con* javlja se uz glagole.

<i>Complemento di limitazione</i>	Subjekatski instrumental s predlogom ‘s(a)’
(31) <i>Come va con lo studio?</i>	Kako ide <u>sa učenjem</u> ?

Srpski ekvivalent date italijanske predloške konstrukcije s limitativnom funkcijom s predlogom *con* uz glagole jeste subjekatski instrumental s predlogom ‘s(a)’ u bezličnim idiomatizovanim rečenicama poput navedene. Ovakav instrumental tumači se kao subjekatski na osnovu transformacije primera (31) u rečenicu (31a) *Come va lo studio?* ‘Kako ide učenje?’ u kojoj imenica ‘učenje’ ima funkciju subjekta. S druge strane, instrumental s predlogom ‘s(a)’ u primeru (32) tumači se kao eksplikativni instrumental kao semantička dopuna glagolu (v. Antonić 2005a: 245).

<i>Complemento di limitazione</i>	Eksplikativni instrumental s predl. ‘s(a)’
(32) <i>Col lavoro sono rimasto un po' indietro.</i>	Malo kasnim s <u>poslom</u> .

Ova italijanska analitička konstrukcija s limitativnom funkcijom s predlogom *con* i u srpskom se izražava analitički.

3.18. Supstitutivna funkcija (*complemento di sostituzione o scambio*)

Italijanskim predloškim konstrukcijama s pravim predlozima *per*, *a* (model V+Prep+N/Pro) i *con* (model V+Prep+N) može se izraziti pojam koji zamenjuje neki drugi pojam, tako da se mogu odnositi kako na imenice s obeležjem živo (+) tako i na one s obeležjem živo (–), a i u samim predloškim konstrukcijama mogu se javiti imenice sa oba obeležja. Italijanske gramatike navode da predloške konstrukcije sa supstitutivnom funkcijom uvodi samo pravi predlog *per* i mnogi predloški izrazi, na primer *al posto di*, *invece di*, *in luogo di*, *in cambio di* ‘umesto’. Međutim, pored toga, mi navodimo i prave predloge *a* (uz glagol *sostituire* / *sostituirsi* ‘zameniti, upotrebiti umesto’) i *con* (uz glagol *scambiare* ‘pobrkati, pomešati, zameniti’) pošto na osnovu primera od (5) do (8) smatramo da je i u slučaju upotrebe tih predloga reč o supstitutivnoj funkciji.

3.18.1. Predlog *per*

<i>Complemento di sostituzione o scambio</i>	Supstitutivni genitiv s predl. ‘(u/na)mesto’ i ‘ispred’	Predložka akuz. struktura ‘u ime’ (+ supst. genitiv)	Objekatski akuzativ s predl. ‘za’	Supstitutivni instrumental s predl. ‘s(a)’
(1) <i>Parlerò io per te.</i>	Govoriću ja <u>umesto</u> tebe.	Govoriću ja <u>u tvoje ime</u> .		
(2) <i>Per il Governo era presente il Ministro degli Esteri.</i>	<u>Ispred</u> Vlade bio je prisutan ministar spoljnih poslova.	<u>U ime</u> Vlade bio je prisutan ministar spoljnih poslova.		
(3) <i>Vogliono venderci lucciole per lanterne.</i>			Hoće da nam prodaju rog <u>za sveću</u> .	
(4) <i>Ti ho scambiato per tuo fratello.</i>				Pomešao sam te <u>s tvojim bratom</u> .

Kao srpski ekvivalenti italijanskih predložkih konstrukcija sa supstitutivnom funkcijom s predlogom *per* mogu se javiti različite predložko-padežne konstrukcije u zavisnosti od rekcije upotrebljenih glagola.

Jedan od mogućih srpskih ekvivalenta jeste supstitutivni genitiv s predlozima ‘(u/na)mesto’ (1) i ‘ispred’ (2). AntoniĆ (2005a: 174) kaže: „(u/na)mesto u funkciji supstitutiva može se pojaviti i uz sve ostale padežne oblike“ i navodi primere: ‘Mesto Peri, knjigu je dao Marku’, ‘Mesto šećer, u kafu je stavila so’, ‘Mesto s drugovima, na more je otišao s roditeljima’ itd. „Padežni oblik uz supstitutiv uslovljen je funkcijom i značenjem imenice u impliciranoj rečeničnoj strukturi (koja je identična onoj ekspliciranoj). Jedino se slobodni genitiv uz supstitutiv redovno pojavljuje kao zamena nominativa u funkciji subjekta i akuzativa u funkciji objekta“ (*ibid*). Stoga autorka navodi značenje

supstitivnosti samo kod genitiva, mada se ono, po našem mišljenju, zasnovanom na primerima (3) i (4), može izraziti i akuzativom (3) i instrumentalom (4).

U srpskom ekvivalentu primera (2) formalno je reč o spacijalnom genitivu s predlogom ‘ispred’ kojim se izražava određena posredna lokalizacija, ali on je ovde upotrebljen figurativno tako da ima jasno izraženo supstitivno, a ne spacijalno značenje, što se vidi i na osnovu drugog srpskog ekvivalenta ovog primera, u kom je upotrebljena predložka akuzativna struktura ‘u ime’ praćena navedenim supstitivnim genitivom. I u primeru (1) može se upotrebiti struktura ‘u ime’, ali ne s genitivom, već s odgovarajućim prisvojnim pridevom pošto je u italijanskoj konstrukciji upotrebljena lična zamenica.

Srpski ekvivalent italijanske predložke konstrukcije u primeru (3) jeste objekatski akuzativ s predlogom ‘za’, tj. akuzativ indirektnog objekta, i to objekta supstituta, a u primeru (4) supstitivni instrumental s predlogom ‘s(a)’. U svom poglavlju o instrumentalu AntoniĆ (*ibid.* 236-272) ne navodi ovakve primere osim što kod socijativnog instrumentala pominje glagol ‘pomešati’ i daje primer: „Pomešao je belu boju s crnom“ (*ibid.* 266). Međutim, u primeru (4) glagol ‘pomešati’ nije upotrebljen u tom značenju, već u značenju ‘pobrkati (nekoga s nekim)’, koji AntoniĆ (*ibid.* 206) navodi kao sinonim glagola ‘zameniti’ u primeru ‘Zamenio je Jovana za Marka’, gde predložko-padežnu konstrukciju ‘za Marka’ tumači kao objekat supstituta. Stoga smatramo da se i ovakvim primerima instrumentala s predlogom ‘s(a)’ uz glagol ‘pomešati’ izražava supstitivno značenje.

U svakom slučaju, ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika izražava samo navedenim analitičkim sredstvima.

3.18.2. Predlog *a*

<i>Complemento di sostituzione o scambio</i>	Objekatski akuzativ	Supstitivni genitiv s predlogom ‘(u/na)mesto’
(5) <i>Ho sostituito un nuovo televisore a quello guasto.</i>	Zamenio sam <u>pokvareni</u> <u>televizor novim.</u>	Stavio sam nov televizor <u>umesto pokvarenog.</u>

<i>Complemento di sostituzione o scambio</i>	Objekatski akuzativ	Supstitutivni genitiv s predlogom ‘(u/na)mesto’
(6) <i>Si è da tempo sostituito al padre nella direzione dell'azienda.</i>	Odavno je zamenio <u>oca</u> u upravljanju firmom.	Odavno upravlja firmom <u>umesto oca</u> .

Srpski ekvivalenti italijanskih konstrukcija sa supstitutivnom funkcijom s predlogom *a* uz glagol *sostituire / sostituirsi* ‘zameniti, upotrebiti umesto’ mogu biti slobodni objekatski akuzativ bespredložkog objekta i supstitutivni genitiv s predlogom ‘(u/na)mesto’. Od izuzetne je važnosti naglasiti da je u primeru (5) u italijanskoj rečenici pojam *kojim* se zamenjuje izražen bespredložkom sintagmom *un nuovo televisore* ‘nov televizor’ koja ima funkciju direktnog objekta (a koja proističe iz jedne od mogućih rekcija datog glagola), dok pojam *koji* se zamenjuje izražava navedena konstrukcija s predlogom *a*. Za razliku od italijanskog u srpskoj rečenici je kao odgovarajući ekvivalent *kojim* se zamenjuje drugi pojam upotrebljen supstitutivni instrumental ‘novim’. Zahvaljujući drugoj mogućoj rekciji glagola *sostituire* italijanska rečenica zadržala bi isto značenje i kad bi se transformisala u rečenicu: (5a) *Ho sostituito il televisore guasto con uno nuovo*, koja po svojoj strukturi gotovo potpuno odgovara navedenom srpskom ekvivalentu (osim po upotrebi predloga *con* ‘s(a)’, o kojoj će biti reči u 3.18.3). U primeru (6), pak, upotrebljen je povratni glagol *sostituirsi* kod kog slična transformacija nije moguća jer on ima samo navedenu rekciju. Ovi primeri predstavljaju jedine slučajeve u kojima se u srpskom jeziku supstitutivna funkcija izražena italijanskim konstrukcijama s predlogom *a* uz glagol *sostituire / sostituirsi* može izraziti i sintetički (i to isključivo zbog toga što glagol ‘zameniti’ zahteva upotrebu objekatskog akuzativa), mada postoji i mogućnost njenog analitičkog izražavanja supstitutivnim genitivom s predlogom ‘(u/na)mesto’ koji, međutim, podrazumeva parafraziranje datih italijanskih rečenica. S druge strane, u italijanskom je uz povratni glagol *sostituirsi* moguće samo analitičko izražavanje ove funkcije, dok glagol *sostituire* ostavlja mogućnost izbora između njenog analitičkog i sintetičkog izražavanja.

3.18.3. Predlog *con*

<i>Complemento di sostituzione o scambio</i>	Objekatski akuzativ s predlogom ‘za’
(7) <i>Vorrei scambiare la mia villa di campagna con un appartamento in città.</i>	Želeo bih da zamenim kuću na selu <u>za stan</u> u gradu.

<i>Complemento di sostituzione o scambio</i>	Supstitutivni instrumental s predlogom ‘s(a)’
(8) <i>Il controllo totale sulla stampa non va comunque scambiato con la censura.</i>	Potpunu kontrolu nad štampom ne treba ipak mešati <u>sa cenzurom</u> .

Srpski ekvivalenti italijanskih predloških konstrukcija sa supstitutivnom funkcijom s predlogom *con* uz glagol *scambiare* ‘pobrkati, pomešati, zameniti’ u zavisnosti od rekcije odgovarajućeg srpskog glagola mogu biti objekatski akuzativ s predlogom ‘za’ (7) i supstitutivni instrumental s predlogom ‘s(a)’ (8). U primeru (7) reč je o akuzativu indirektnog objekta, i to objekta supstituta, kao što je bio slučaj i u primeru (3), dok predložko-padežna konstrukcija iz primera (8) odgovara onoj iz primera (4). Stoga, isti argumenti za tumačenje funkcije ovih predloških konstrukcija kao supstitutivnih, izneti u vezi s primerima (3) i (4), važe i za primere (7) i (8). I funkcija izražena ovim predloškim konstrukcijama u oba jezika se izražava samo analitički.

3.19. Komparativna funkcija (*complemento di paragone*)

Komparativnu funkciju u italijanskom jeziku imaju predložke konstrukcije kojima se označava drugi činilac poređenja koji se javlja posle komparativa prideva. Iako italijanske gramatike kao jedini pravi predlog koji ih uvodi navode predlog *di*, mi ovde svrstavamo i predlog *a* uz napomenu da je njegova upotreba ograničena samo na slučajeve u kojima se koriste organski komparativi prideva koji ne poseduju pozitiv, a to su: *anteriore* ‘raniji’, *posteriore* ‘kasniji’, *inferiore* ‘niži, manji, slabiji’ i *superiore* ‘viši, veći,

jači, bolji'.¹¹³ Oba predloga se upotrebljavaju prilikom poređenja dva pojma iste vrste kod kojih je neka osobina zastupljena u većoj ili manjoj meri.

3.19.1. Predlog *di*

<i>Complemento di paragone</i>	Komparativni genitiv s predlogom 'od'
(1) <i>Io sono più forte di Marco.</i>	Ja sam jači <u>od</u> Marka.
(2) <i>La luce è più veloce del suono.</i>	Svetlost je brža <u>od</u> zvuka.

Osim poređenja po većoj zastupljenosti neke osobine kod prvog člana poređenja, koje je karakteristično za oba jezika, u italijanskom je moguće i poređenje po manjoj zastupljenosti neke osobine kod prvog činioca poređenja, što u srpskom nije uobičajeno. U takvim slučajevima u srpskom se koriste antonimi odgovarajućih ekvivalenata italijanskih prideva, kao u (3) i (4).

<i>Complemento di paragone</i>	Komparativni genitiv s predlogom 'od'
(3) <i>Marco è meno forte di me.</i>	Marko je slabiji (manje jak) <u>od</u> mene.
(4) <i>Il suono è meno veloce della luce.</i>	Zvuk je sporiji (manje brz) <u>od</u> svetlosti.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija za poređenje s predlogom *di* u svakom slučaju jeste komparativni genitiv s predlogom 'od', kao što je navedeno u primerima od (1) do (4), tako da na srpskom ne postoji mogućnost sintetičkog izražavanja ove funkcije.

¹¹³ Pored predloga *di* i *a* ove italijanske predloške konstrukcije uvode i veznici: *che*, *come* i *quanto*.

3.19.1. Predlog *a*

<i>Complemento di paragone</i>	Komparativni genitiv s predlogom 'od'
(5) <i>La rendita da infortunio sul lavoro, o da malattia professionale, non può decorrere da data anteriore a quella della domanda amministrativa.</i>	Nadoknada za nesreću na radu, ili za profesionalno oboljenje, ne može se obračunavati od datuma ranijeg <u>od onog</u> na administrativnom zahtevu.
(6) <i>Posso mettere sulle foto digitali una data posteriore a quella reale?</i>	Da li mogu da stavim na digitalne fotografije datum kasniji <u>od onog</u> stvarnog?
(7) <i>La temperatura di oggi è inferiore a quella di ieri.</i>	Današnja temperatura je niža <u>od jučerašnje</u> .
(8) <i>Un campo di alta pressione permane ancora sulla nostra penisola apportando temperature superiori a quelle medie del periodo.</i>	Polje visokog pritiska i dalje se zadržava nad našim poluostrvom donoseći temperature više <u>od prosečnih</u> za ovo doba godine.

Srpski ekvivalent italijanskih predložkih konstrukcija za poređenje s predlogom *a*, koji se javlja samo uz navedene organske komparative prideva koji ne poseduju pozitiv, takođe je komparativni genitiv s predlogom 'od', kao što je pokazano u primerima od (5) do (8), tako da se ni u ovom slučaju ova funkcija u srpskom ne može izraziti sintetički.

3.20. Koncesivna funkcija (*complemento concessivo*)

Koncesivnu funkciju imaju one italijanske predložke konstrukcije kojima se označava pojam ili činjenica uprkos kojima se realizuje rečenična predikacija. One se mogu odnositi kako na imenice s obeležjem živo (–) tako i na one s obeležjem (+), dok se u samoj predložkoj konstrukciji javljaju imenice s obeležjem (–). Ove predložke konstrukcije može uvoditi pravi predlog *con* (model V+Prep+N), ali najčešće je uvode nepravi predlozi *nonostante, malgrado* 'uprkos' i predložki izrazi poput *a dispetto di, ad onta di* 'uprkos'.

<i>Complemento concessivo</i>	Koncesivni genitiv s predlozima ‘(i) pored’ i ‘kod’
(1) <i>Con tutti i suoi soldi, vive da miserabile.</i>	(I) <u>pored sveg svog novca</u> , živi kao bednik.
(2) <i>Anche con tanta gente intorno, lei era sola.</i>	<u>Kod / (I) pored toliko ljudi</u> oko nje, ona je bila sama.

Srpski ekvivalent italijanskih predloških konstrukcija s koncesivnom funkcijom s predlogom *con* jeste koncesivni genitiv s predlogom ‘pored’ ili s vezničko-predloškim spojem ‘i pored’ (što je još češći slučaj), kao u primeru (1), dok je u primeru (2) moguća i upotreba predloga ‘kod’, koji se javlja kad se u predloškoj konstrukciji nalazi obavezni kvantifikator „sa značenjem velikog broja ili količine“ (Antonić 2005a: 171), kao što je npr. navedeni pridev ‘toliko’. Kod italijanskih predloških konstrukcija s koncesivnom funkcijom česta je upotreba priloga *anche, pure* ‘takođe, čak’, kao u primeru (2), kojima se ističe i pojačava koncesivna vrednost predloga *con*. Naime, predlogu *con* prvenstveno se pripisuje socijativno značenje, ali i mnoga druga (opisana u odgovarajućim poglavljima ove disertacije), dok koncesivnu vrednost stiče tek zahvaljujući širem kontekstu rečenične predikacije. Van navedenog konteksta italijanskoj predloškoj konstrukciji u primeru (1) mogla bi se, na primer, pripisati instrumentalna funkcija koju imaju predloške konstrukcije za sredstvo, a onaj u primeru (2) socijativna funkcija predloških konstrukcije za društvo. Međutim, na osnovu konteksta nedvosmisleno je jasno da je ovde reč o koncesivnoj funkciji, što je u primeru (2) dodatno potvrđeno upotrebom pomenutog priloga. Ova funkcija se u datim slučajevima u oba jezika izražava samo na analitički način.

3.21. Eksceptivna funkcija (*complemento di esclusione*)

Eksceptivnu funkciju imaju italijanske predloške konstrukcije kojima se označava pojam ili činjenica koji se isključuju iz realizacije rečenične predikacije. Mogu se odnositi kako na imenice s obeležjem živo (–) tako i na one s obeležjem (+), a imenice s istim obeležjima javljaju se i u samim predloškim konstrukcijama. Uvode ih nepravilni predlozi *senza* ‘bez’, *fuorché, tranne, eccetto, meno, salvo* ‘osim, izuzev’ i predloški izrazi poput

all'infuori di 'osim', *ad eccezione di* 's izuzetkom', *eccetto che* 'osim što/ako'. Pošto su predmet ove analize samo italijanske predloške konstrukcije s pravim predlozima, a one s eksceptivnom funkcijom ne uvode samostalni pravi predlozi, ovde ih ne analiziramo.

3.22. Aditivna funkcija (*complemento di aggiunzione*)

Aditivnu funkciju imaju italijanske predloške konstrukcije kojima se označava pojam ili činjenica kojima se pridodaju drugi elementi u realizaciji rečenične predikacije. Mogu se odnositi i na imenice s obeležjem živo (–) i na one s obeležjem (+), a imenice s istim obeležjima stoje i u samim predloškim konstrukcijama. Uvode ih nepravi predlozi *oltre* 'pored, povrh, uz', *oltreché* 'pored toga što', kao i predloški izrazi poput *oltre a* 'pored, povrh, uz', *in aggiunta a*, *in più di* 'povrh, uz'. Konstrukcije s tim predlozima i predloškim izrazima italijanske gramatike obično svrstavaju među one s eksceptivnom funkcijom, ali na osnovu podele koju nudi Anzini (1994: 87) mi ih navodimo kao zasebnu vrstu. Pošto su predmet ove analize samo italijanske konstrukcije s pravim predlozima, a one s aditivnom funkcijom ne uvode samostalni pravi predlozi, ovde ih ne analiziramo.

4. Zaključak

Iako su mnogi autori ukazivali na potrebu proučavanja međusobne veze između italijanskih predloških konstrukcija i srpskog padežnog sistema, ova disertacija predstavlja prvi pokušaj njihovog sveobuhvatnog i detaljnog poređenja s funkcionalnog stanovišta. Osim neistraženosti ovog problema jedan od podsticaja za ovakvu vrstu analize predstavljao nam je i uvid u otežano usvajanje italijanskih predloga kod govornika srpskog, kao i srpskih padeža kod govornika italijanskog jezika kao maternjeg, što smatramo direktnom posledicom zanemarivanja njihovog odnosa kako u naučnoj literaturi tako i u udžbenicima, gramatikama i rečnicima dostupnim obema navedenim grupama. Stoga smo poređenju dveju kategorija pristupili s ciljem da utvrdimo ekvivalentna sredstva za izražavanje istih sintaksičkih i semantičkih funkcija u italijanskom i srpskom kako bi eventualna primena naših rezultata u budućnosti mogla dovesti do njihovog efikasnijeg

usvajanja. Ovaj prvenstveni cilj naše disertacije podrazumevao je i da ćemo pokušati da utvrdimo pod kojim se uslovima i u kakvom kontekstu javljaju analizirane italijanske predloške konstrukcije u određenim funkcijama, kao i njihovi srpski ekvivalenti.

U potpoglavlju 1.1. naveli smo da predmet našeg istraživanja predstavljaju s jedne strane italijanske predloške konstrukcije koje se sastoje od pravih predloga (kako prostih tako i onih sa određenim članom) i imenskih reči, a s druge strane srpski padežni sistem. Ukazali smo na to da su predlozi u oba jezika nepromenljiva vrsta reči čija je funkcija da povežu i stave u odgovarajući odnos ostale reči u rečenici, s tom razlikom što, s jedne strane, u italijanskom uvode i glagole (u infinitivu u implicitnim zavisnim rečenicama), dok to u standardnom srpskom nije slučaj, a s druge strane, u srpskom nužno stoje uz određene *padežne* oblike imenica, zamenica, prideva ili (nekih) brojeva, dok u italijanskom kategorija padeža u tom smislu ne postoji (osim u ograničenoj meri kod ličnih i odnosnih zamenica). U našu analizu nismo uključili upotrebu italijanskih predloga u funkciji komplementizatora koji uvode implicitne zavisne rečenice jer ta pojava pripada sintaksi složene rečenice i ne može se dovesti u vezu sa srpskim padežnim sistemom. Uzeli smo u obzir samo italijanske prave predloge *di, a, da, in, con, su, per* i *tra/fra* pošto su, za razliku od nepravih predloga i predloških izraza, oni u najvećoj meri semantički netransparentni, pa zato i imaju mnoštvo različitih funkcija i predstavljaju izvor najčešćih grešaka kod stranaca koji uče italijanski kao strani. Problemom izbora između prostog predloga (*preposizioni semplici*) i predloga sa određenim članom (*preposizioni articolate*), koji predstavlja jednu od najvećih teškoća prilikom usvajanja italijanskog kao stranog kod govornika srpskog, takođe se nismo bavili jer se ovaj problem ne tiče samo sintakse predloga u okviru imenske sintagme, već je usko povezan s upotrebom člana, što nije predmet ove disertacije. Napomenuli smo i da, pošto i van okvira kontrastivne analize ovaj problem nije dovoljno istražen, on ostaje jedna od najznačajnijih tema za buduća istraživanja iz oblasti italijanske lingvistike. S druge strane, srpski padeži su tretirani kao sintaksičko-semantička kategorija koja „omogućuje imeničkim rečima da uspostavljaju različite sintaksičko-semantičke odnose u sintaksičko-semantičkim jedinicama – sintagmi i rečenici“ (Antonić 2005a: 120).

Pored toga, naveli smo i da je drugi cilj ove disertacije opštelingvističke prirode i da se tiče pokušaja da utvrdimo, s jedne strane, da li italijanski (tipično, ali ne i isključivo

analitički) jezik pored analitičkih koristi i sintetička izražajna sredstva, koja su to sredstva, u kojim se uslovima javljaju i u kojim kontekstima, a s druge strane, koje se funkcije u srpskom (pretežno sintetičkom) jeziku mogu izraziti analitički i na koje sve načine. Stoga smo u poglavlju 3. u okviru analize svakog italijanskog predloga u određenoj funkciji i odgovarajućih srpskih ekvivalenata pokušali da damo odgovore na sva upravo postavljena pitanja (obraćajući posebnu pažnju na slučajeve u kojima je sintetičko izražavanje moguće u italijanskom a nemoguće u srpskom), ali bez pretenzija da poređenjem ova dva jezika dođemo do opštijih zaključaka u vezi sa efikasnošću, ekonomičnošću, funkcionalnošću i izražajnim mogućnostima tipično analitičkih ili sintetičkih jezika. Ipak, rezultati naše analize možda mogu biti značajni i za neka buduća tipološka istraživanja te vrste.

U potpoglavlju 1.2. opisali smo metod našeg istraživanja i korpus na kom je ono sprovedeno. Naime, primenjujući kontrastivnu analizu, italijanske predloške konstrukcije s pravim predlozima i srpske padeže s predlozima ili bez njih poredili smo u poglavlju 3. kao autonomne i ravnopravne oblike. Napomenuli smo da je poglavlje 3. funkcionalno strukturirano prema italijanskom jeziku, tj. da je u njemu opisana upotreba italijanskih predloga prema njihovim sintaksičkim i semantičkim funkcijama onako kako ih navode jednojezične gramatike italijanskog iz potpoglavlja 1.1. U zavisnosti od funkcije italijanski predlozi su grupisani na različite načine prema modelu u kom se mogu naći, tj. po vrstama reči koje stoje ispred ili iza njih, kao i po značenju tih reči ili, pak, po odgovarajućim srpskim ekvivalentima, što je precizirano na početku svakog potpoglavlja. Za svaki italijanski primer prvo su dati u tabelama, a zatim analizirani, svi njegovi srpski ekvivalenti. Italijanski primeri u najvećem su broju kontekstualizovani, tj. navedeni u okviru rečenice, mada ima i slučajeva u kojima navođenje šireg konteksta ni na koji način ne bi uticalo na interpretaciju određene italijanske predloške konstrukcije, te su stoga kao primeri date samo izolovane imenske sintagme. Imajući u vidu da i dvojezične i jednojezične gramatike italijanskog jezika daju mnošto funkcionalno klasifikovanih primera različitih upotreba predloga, italijanski primeri u ovoj disertaciji preuzeti su u velikoj meri iz tradicionalnih gramatika navedenih u 1.1 i 2.2.1, ali i iz jednojezičnih rečnika italijanskog jezika, navedenih u 2.3.2, udžbenika iz potpoglavlja 2.1.1.1, kao i iz priručnika posvećenih isključivo italijanskim predlozima i njihovoj upotrebi, navedenih u 1.2. Takođe, veliki broj

primera preuzet je iz korpusa *CORIS* u kom su zastupljeni književni, novinski i stručni tekstovi, tako da on obuhvata sve registre savremenog pisanog italijanskog jezika koji su od značaja za ovu disertaciju. Pored toga, manji broj primera preuzet je s televizije i radija, iz filmova ili iz privatne pisane i usmene komunikacije s govornicima italijanskog kao maternjeg. Uzete su u obzir samo one funkcije italijanskih predloških konstrukcija koje postoje u savremenom standardnom jeziku, a zanemarene su one koje pripadaju starom jeziku ili nestandardnim registrima jer nisu predmet ovog sinhronijskog istraživanja. Srpski ekvivalenti navedenih italijanskih primera naš su prevod, tako da mnogi od njih predstavljaju samo jedno od mogućih rešenja, a nikako jedino niti najbolje rešenje. Pri tom smo se, imajući u vidu cilj ove disertacije, u najvećem broju slučajeva odlučili za one srpske ekvivalente koji po strukturi i funkcionalno više odgovaraju italijanskim primerima iako bi u mnogim slučajevima, stilski posmatrano, drugačiji prevod bio adekvatniji. Ostali srpski primeri preuzeti su najvećim delom iz Antonić (2005a), ali delimično i iz Stevanović (1991) ili iz drugih specijalizovanih radova o srpskim padežima, te stoga pripadaju standardnom srpskom jeziku štokavskog narečja ekavskog izgovora. Međutim, pošto na nekim mestima citiramo autore koji isti jezik nazivaju srpskohrvatskim i hrvatskim, te termine koristili smo ravnopravno s terminom srpski, onako kako ih pominju citirani autori.

Teorijski okvir ove disertacije opisan je u potpoglavlju 1.3. Naime, za razliku od pristupa analizi predloško-padežnih konstrukcija karakterističnog za srpske gramatike, koji se zasniva prvenstveno na razlikovanju njihovih *sintaksičkih funkcija* (tj. *strukturne* upotrebe padeža) i *značenja* (*semantičke* upotrebe padeža), a zatim na daljoj podeli tih funkcija (unutar sintagme ili rečenice) i značenja (npr. prostorno, vremensko, načinsko, uzročno), takva stroga podela između sintakse i semantike prilikom analize predloških konstrukcija nije svojstvena italijanskim tradicionalnim gramatikama, koje za sve delove proste rečenice osim subjekta, predikata, atributa i apozicije koriste termin *complemento*, stavljajući na taj način u istu ravan s jedne strane, na primer, direktni objekat kao sintaksičku kategoriju, a s druge strane različite upotrebe predloga, tj. značenja predloških konstrukcija, pri čemu gotovo uopšte ne uzimaju u obzir njihove sintaksičke funkcije, već najčešće samo značenje, tj. njihova semantička obeležja.

Kritičare tog tradicionalnog pristupa svrstali smo u dve grupe. Jednoj grupi pripadaju autori kod kojih su, pored eksplicitne kritike tradicionalnog pristupa zbog primene semantičkih kriterijuma u sintaksičkoj analizi, primetni i konkretni pokušaji uvođenja stroge razlike između sintaksičkih i semantičkih svojstava italijanskih predloških konstrukcija u njihovu analizu, ali ni ovi autori prilikom sintaksičke analize predloških konstrukcija na kraju ipak ne uspevaju da izbegnu primenu semantičkih kriterijuma. Drugu grupu kritičara predstavljaju autori gramatika napisanih po modelu gramatike valencije u koji uključuju i tematske uloge (Chomsky 1981) i dubinske padeže (Fillmore 1968). Ovi autori, za razliku od onih iz prve grupe, uspevaju da uspostave strogu razliku između sintakse i semantike onako kako to njihov teorijski okvir i pretpostavlja, ali što se tiče italijanskih predloških konstrukcija, i kod njih su primetni izvesni terminološki propusti koji se tiču nedoslednog i netransparentnog korišćenja tradicionalnih termina (npr. za različite tipove 'argumenata' i ovi autori najčešće koriste tradicionalni termin *complemento*), što neminovno dovodi i do nepreciznosti prilikom određivanja pojmova na koje se odnose.

U skladu sa odgovorima koje su, priznajući ograničenja i nedostatke svog pristupa s teorijskog gledišta, na sve navedene kritike u vezi s paralelnom primenom sintaksičkih i semantičkih kriterijuma prilikom klasifikacije italijanskih predloških konstrukcija dali autori tradicionalnih gramatika, kao na primer da se ipak odlučuju za tradicionalnu klasifikaciju jer je njena validnost potvrđena upotrebom (Sensini 1990: 409-410), zato što se zasniva na opštepoznatim pojmovima ('kretanje ka nekom mestu', 'određeno vreme' itd.) čija je upotreba do te mere ustaljena da se njihova efikasnost za potrebe deskripcije u mnogim slučajevima ne može dovesti u sumnju (Serianni 2000: 70-71) ili zbog toga što je smatraju korisnom iz didaktičke perspektive (Dardano & Trifone 1997: 123), imajući u vidu da prvenstveni cilj ove disertacije u sebi sadrži i izvesne didaktičke pretenzije, i mi smo ovde primenili istu klasifikaciju kao i tradicionalne gramatike jer smatramo da ona može doprineti lakšem usvajanju italijanskih predloga kod govornika srpskog, dok ostali pristupi, koji su teorijski svakako mnogo bolje utemeljeni pošto vode računa o strogoj podeli između sintakse i semantike, po našem mišljenju, to ne mogu učiniti. Budući da cilj našeg istraživanja nije razgraničenje između obaveznih delova rečenice (dopuna) i onih

fakultativnih (odredbe), stavljajući akcenat na *oblik* jednog od dva predmeta ovog istraživanja, kao srpski ekvivalent italijanskog termina *complemento* u ovoj disertaciji koristili smo termin ‘predloške konstrukcije’ i govorili kako o njihovim sintaksičkim funkcijama, tako i o onim semantičkim. Polazeći od Piperove (2005b: 575) tvrdnje da su sintaksička forma i sintaksički sadržaj „suštinski različite jezičke pojave, ali su čvrsto povezane, zbog čega se ne mogu proučavati sintaksički oblici uz potpuno zanemarivanje njihovog sadržaja, niti obrnuto“, tradicionalna klasifikacija italijanskih predloških konstrukcija poslužila nam je, dakle, kao sredstvo za analizu koja će doprineti njihovom efikasnijem usvajanju kod govornika srpskog kao maternjeg.

U poglavlju 2, zatim, analizirali smo pristupe koji se, prilikom obrade funkcija italijanskih predloga i predloških konstrukcija, kao i srpskih padeža i njihove upotrebe s predlozima ili bez njih, primenjuju u udžbenicima italijanskog (2.1.1) i srpskog jezika (2.1.2) za strance, a zatim i u gramatikama italijanskog namenjenim govornicima srpskog (2.2.1) i u gramatikama srpskog jezika za strance (2.2.2). U istom poglavlju potom smo se ukratko kritički osvrnuli na modele prikazivanja predloga i njihovih funkcija kako u dvojezičnim italijansko-srpskim i srpsko-italijanskim rečnicima (2.3.1) tako i u jednojezičnim rečnicima italijanskog i srpskog jezika (2.3.2).

U poglavlju 3, najzad, predstavili smo rezultate našeg istraživanja u vidu predloga opšteg modela za poređenje italijanskih predloških konstrukcija i srpskih predloških ili bespredloških padeža s funkcionalnog aspekta. Neposrednom primenom tog modela na italijanske predloške konstrukcije s pravim predlozima pokušali smo da utvrdimo ekvivalentna sredstva za izražavanje istih funkcija u navedena dva jezika kako bismo, kroz eventualnu potonju primenu rezultata našeg istraživanja u literaturi namenjenoj učenju srpskog i italijanskog kao stranih jezika, govornicima tih jezika olakšali njihovo usvajanje. Naime, detaljno smo analizirali funkcije italijanskih predloških konstrukcija s pravim predlozima i njihovih srpskih ekvivalenata primenjujući kontrastivnu analizu i uzimajući pri tom u obzir sve mogućnosti kako analitičkog tako i sintetičkog izražavanja datih funkcija u oba jezika. Budući da se predloške konstrukcije u italijanskom mogu javiti u svim imeničkim, glagolskim, pridevskim i priloškim dopunama i odredbama osim u atributu i vokativu, prvo su navedene njihove isključivo sintaksičke funkcije (potpoglavlja

od 3.1. do 3.5), a zatim one kod kojih preovlađuju njihova semantička obeležja (potpoglavlja od 3.6. do 3.22). Naime, predložka konstrukcija s predlogom *di*, koja se koristi za građenje partitivnog člana *i*, uslovno rečeno, množine neodređenog člana, javlja se čak i u funkciji subjekta i direktnog objekta (koji su po pravilu bespredložki) zahvaljujući tome što se u okviru njih mogu javiti partitivni i neodređeni član. Stoga su u ovoj disertaciji analizirani modeli Prep+N/Pro/Adj/Adv, kako oni koji stoje samostalno u funkciji subjekta, direktnog objekta ili apozicije (Prep+N), tako i oni koji zavise od imenica, zamenica, prideva, priloga ili glagola (N/Pro/Adj/Adv/V+Prep+N/Pro/Adj/Adv). Na taj način utvrdili smo pod kojim se uslovima i u kakvom kontekstu javljaju analizirane italijanske predložke konstrukcije u određenim funkcijama, kao i njihovi srpski ekvivalenti, što je i bio jedan od ciljeva ove disertacije.

Prilikom izbora primera upotrebe italijanskih pravih predloga u odgovarajućim funkcijama nastojali smo da posebnu pažnju poklonimo kako onima koji se ređe navode u literaturi tako i onima koji iz kontrastivnih razloga predstavljaju najčešće probleme govornicima srpskog koji uče italijanski kao strani jezik. Isto tako, trudili smo se da ukažemo i na strukture u srpskom jeziku koje su s kontrastivnog stanovišta potencijalno problematične za govornike italijanskog koji uče srpski kao strani. U mnoštvu analiziranog materijala moguće je da smo neke funkcije nenamerno izostavili, prevideli ili zanemarili. Kod onih slučajeva čija bi analiza, iako je smatramo važnom i korisnom, prevazišla okvire ili obim ove disertacije, naglasili smo da ih kao posebno zanimljive predložemo za buduća istraživanja.

Budući da je ova disertacija strukturirana prema italijanskom jeziku i da se kao polazište uzimaju italijanske predložke konstrukcije, saznanja do kojih je dovela naša analiza mogu, dakle, imati praktičnu primenu prvenstveno u kreiranju udžbenika i gramatika italijanskog namenjenih govornicima srpskog kako bi se adekvatnim prezentovanjem i objašnjenjem različitih funkcija italijanskih pravih predloga u imenskim sintagmama olakšalo njihovo usvajanje. Takođe, pružajući detaljan uvid u funkcije i značenja srpskih padeža u odnosu na odgovarajuće funkcije italijanskih predložkih konstrukcija, ova disertacija može poslužiti i sastavljačima udžbenika i gramatika srpskog kako bi govornicima italijanskog jezika bar s funkcionalnog stanovišta olakšali usvajanje za

njih komplikovanog srpskog padežnog sistema. Za te potrebe, međutim, svakako bi bilo neophodno sprovesti dodatno istraživanje čije bi polazište bile funkcionalno klasifikovane srpske predložko-padežne konstrukcije i svi njihovi italijanski ekvivalenti kako oni analitički (ne samo s pravim nego i s nepravim predlozima i s predloškim izrazima) tako i oni sintetički. Pored toga, smatramo takođe da se opšti model za kontrastivnu analizu italijanskog i srpskog jezika s funkcionalnog stanovišta, koji smo predložili u ovoj disertaciji primenjujući ga na italijanske predložke konstrukcije s pravim predlozima i njihove srpske ekvivalente, uz sve neophodne izmene, dopune i razradu, može efikasno primeniti na proučavanje odnosa između dva jezika ne samo u okviru imenske sintagme, već i kod drugih morfoloških i sintaksičkih kategorija čije se funkcije potpuno ili delimično poklapaju, kao što je slučaj kod italijanskih predloških konstrukcija i srpskog padežnog sistema, analiziranih u ovoj disertaciji. Naše je mišljenje da bi njegova primena svakako bar u izvesnoj meri doprinela boljem razumevanju i rešavanju brojnih kontrastivnih problema između italijanskog i srpskog jezika, a ako bi se pokazao efikasnim, mogao bi se koristiti i za poređenje jezika sličnih italijanskom (tj. onih koji nemaju padeže i kod kojih dominira analitičko izražavanje) s jedne strane i onih poput srpskog (tj. jezika s padežnim sistemom koji su prevashodno sintetički) s druge strane. U svakom slučaju, efikasnost primene našeg modela na druge morfološke i sintaksičke kategorije u italijanskom i srpskom ili u drugim njima sličnim jezicima dokazaće ili pobiti eventualna buduća istraživanja.

Literatura

- Agard, F. B. & R. J. Di Pietro (1965). *The Grammatical Structures of English and Italian*. Chicago / London: The University of Chicago Press.
- Alinei, M. (1971). Il tipo sintagmatico "quel matto di Giorgio". In: M. Medici & R. Simone (eds.), *SLI 3. Grammatica trasformazionale italiana*. Roma: Bulzoni Editore, 1-12.
- Alisova, T. (1972). *Strutture semantiche e sintattiche della proposizione semplice in italiano*. Firenze: Sansoni.

- Alisova, T. & N. Kharmalova (2002). La forma sintattica del sintagma nominale N₁ prep N₂. *Studi italiani di linguistica teorica e applicata* 2: 205-213.
- Andorno, C. (1999). *Dalla grammatica alla linguistica. Basi per uno studio dell'italiano*. Torino: Paravia Scriptorum.
- Andorno, C. (2003). *La grammatica italiana*. Milano: Paravia Bruno Mondadori Editori.
- Andrić, E. (1991). O kontrastivnoj analizi srpskohrvatskog i mađarskog padežnog sistema. *Kontrastivna jezička istraživanja* 4: 357-361.
- Andrović, G. (1920). *Grammatica della lingua jugo-slava (serbo-croata)*. Milano: Hoepli.
- Antonić, I. (1999). Temporalni genitiv s predlogom *usred*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 42: 133-139.
- Antonić, I. (2003). Spacijalna identifikacija orijentacionog tipa nominalnom formom u genitivu. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 46/1: 61-69.
- Antonić, I. (2004). Sintaksa i semantika dativa. *Južnoslovenski filolog* 60: 67-97.
- Antonić, I. (2005a). Sintaksa i semantika padeža. U: P. Piper et al., *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: prosta rečenica*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU / Beogradska knjiga / Matica srpska, 119-300.
- Antonić, I. (2005b). Subjekatski genitiv u standardnom srpskom jeziku. *Južnoslovenski filolog* 61: 125-143.
- Antonić, I. (2006). Predlog *od* u standardnom srpskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 35/1. Reč – morfološki, sintaksički, semantički i formalni aspekti u srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 129-144.
- Antonić, I. (2007a). Sintaksa i semantika predloga *do*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 50/1-2: 31-43.
- Antonić, I. (2007b). Sintaksa i semantika padeža u novoj „Sintaksi savremenoga srpskog jezika. *Zbornik Matice srpske za slavistiku* 71-72: 343-356.
- Antonić, I. (2008). O jednom sintaksičko-semantičkom modelu s lokativom. *Južnoslovenski filolog* 64: 7-14.
- Antonić, I. (2011). Sintaksa i semantika predloga *prema*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 54/2: 161-178.

- Anzini, M. (1994). *La nostra lingua. Grammatica storico-normativa della lingua italiana*. Torino: Il Capitello.
- Arsenijević, N. (1999a). Jedan tip načinskih akuzativnih konstrukcija. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 42: 149-156.
- Arsenijević, N. (1999b). Problemi u realizaciji predložsko-padežnih konstrukcija u srpskom kao sekundarnom jeziku. *Kontrastivna jezička istraživanja* 4: 370-375.
- Arsenijević, N. (2000). O valentnosti glagola *ličiti*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 43: 35-41.
- Arsenijević, N. (2003a). Akuzativ s predlogom u savremenom srpskom jeziku (I). *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 46/1: 107-263.
- Arsenijević, N. (2003b). Akuzativ s predlogom u savremenom srpskom jeziku (II). *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 46/2: 53-216.
- Ašić, T. (2005). Predlozi *po*, *na* i *u* u srpskom jeziku i njihova fizička i temporalna interpretacija. *Zbornik Matice srpske za slavistiku* 68: 161-168.
- Ašić, T. (2006). Prostorne i vremenske upotrebe predloga *uz* u srpskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 35/1. Reč – morfološki, sintaksički, semantički i formalni aspekti u srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 145-157.
- Bagna, C. (2003). Preposizioni e competenza quasi-bilingue / quasi-nativa in italiano L2. *Studi italiani di linguistica teorica e applicata* 1: 105-138.
- Balì, M. & G. Rizzo (2002). *Espresso 2*. Firenze: Alma Edizioni.
- Balì, M. & L. Ziglio (2003). *Espresso 3*. Firenze: Alma Edizioni.
- Banjac, P. (2007). *Serbo per stranieri*. Beograd: Aleksandra Nikolić.
- Barbieri, G. (1974). *Le strutture della nostra lingua*. Firenze: La Nuova Italia.
- Barone, R., N. Pantaleo et al. (1982). Ricerca sulle interferenze delal lingua italiana nell'uso delle preposizioni inglesi. In: D. Calleri & C. Marellò (eds.), *SLI 20. Linguistica contrastiva*. Roma: Bulzoni Editore, 189-199.
- Batišć, T. (1967). Uloga konstrukcije *u + lokativ* u konstituisanju izvjesnih tipova srpskohrvatskih rečenica. *Prilozi proučavanju jezika* 3: 29-42.
- Battaglia, S. & V. Pernicone (1965). *La grammatica italiana*. Torino: Loescher Editore.

- Belić, A. (1953). Upotreba predloga *sa* uz glagole *pisati* i sl. u određenim značenjima. *Naš jezik* 4/5-8: 197-201.
- Belić, A. (1958). *O jezičkoj prirodi i jezičkom razvitku. Lingvistička ispitivanja*. Beograd: Nolit.
- Belletti, A. (1978). Strutture coordinate e possessivi. *Rivista di grammatica generativa* 3/1: 127-142.
- Bernini, G. (1987). Le preposizioni nell'italiano lingua seconda. *Quaderni del Dipartimento di Linguistica e Letterature Comparate* 3: 129-152.
- Berretta, M. (1974). Fra linguistica e didattica dell'italiano: preposizioni e gruppi preposizionali. *Studi italiani di linguistica teorica ed applicata* 3: 293-367.
- Berretta, M. (1979). Preposizioni, gruppi preposizionali e grammatiche didattiche. In: F. Albano Leoni & M. R. Pigliasco (eds.), *SLI 13/1. La grammatica. Aspetti teorici e didattici*. Roma: Bulzoni Editore, 137-158.
- Berretta, M. (1989). Sulla presenza dell'accusativo preposizionale in italiano settentrionale: note tipologiche. *Vox Romanica* 48: 13-37.
- Berretta, M. (1991). Note sulla sintassi dell'accusativo preposizionale in italiano. *Linguistica* 31/1: 211-232.
- Bianco, M. T. (1986a). Sintassi e tassonomia: Teoria della valenza e lessico-grammatica in tedesco e in italiano. In: R. Titone (ed.), *Rassegna italiana di linguistica applicata* 18/2. Roma: Bulzoni Editore, 41-64.
- Bianco, M. T. (1986b). Sintassi e tassonomia: Teoria della valenza e lessico-grammatica in tedesco e in italiano (II). In: R. Titone (ed.), *Rassegna italiana di linguistica applicata* 18/3. Roma: Bulzoni Editore, 11-28.
- Blatešić, A. (2007). *Amici 1. Italijanski jezik za peti razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Blatešić, A. i J. Stojković (2008). *Amici 2. Italijanski jezik za šesti razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Blatešić, A., J. Stojković i K. Zavišin (2009). *Amici 3. Italijanski jezik za sedmi razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike.

- Bottari, P. (1985). Per una ricerca sui sintagmi preposizionali: premesse storiografiche e critiche. In: T. Bolelli (ed.), *Studi e saggi linguistici* 25. Pisa: Giardini, 211-256.
- Bugariski, R. (1969). Prepositional Phrases in English and Serbo-Croatian. In: R. Filipović (ed.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. Reports 1*. Zagreb: Faculty of Philosophy, 25.
- Bugariski, R. (1973). A System of English Prepositions and Their Serbo-Croatian Equivalents. In: R. Filipović (ed.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. Reports 8*. Zagreb: Faculty of Philosophy, 3-20.
- Calabrese, A. (1988). I pronomi personali. I pronomi clitici. In: L. Renzi (ed.), *Grande grammatica italiana di consultazione. Volume 1: La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*. Bologna: Il Mulino, 549-592.
- Castelfranchi, C. & D. Parisi (1970). Analisi semantica dei locativi temporali. *SLI 2. La sintassi*. Roma: Bulzoni Editore, 193-219.
- Castelfranchi, C., D. Parisi & M. Crisari (1974). Con. In: M. Medici & A. Sangregorio (eds.), *SLI 7/1/1. Fenomeni morfologici e sintattici nell'italiano contemporaneo*. Roma: Bulzoni Editore, 27-45.
- Castelfranchi, C. & G. Attili (1979). *Da*: analisi semantica di una preposizione italiana. *Studi di grammatica italiana* 8: 189-233.
- Cernecca, D. (1957). *Talijanski za odrasle*. Zagreb: Školska knjiga.
- Chiappini, L. & N. De Filippo (2002). *Un giorno in Italia 1*. Roma: Bonacci Editore.
- Chiappini, L. & N. De Filippo (2005). *Un giorno in Italia 2*. Roma: Bonacci Editore.
- Chiuchiù, A., M. C. Fazi & R. Bagianti (1982). *Le preposizioni*. Perugia: Guerra Edizioni.
- Chiuchiù, A. & E. Coletti (2006). *Guida all'uso delle preposizioni*. Perugia: Guerra Edizioni.
- Chomsky, N. (1981). *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Cinque, G. (1980). Sulla nozione di 'soggetto di sintagma nominale' in italiano. In: F. Zambon et al. (eds.), *Studi di filologia romanza e italiana offerti a Gianfranco Folena dagli allievi padovani*. Modena: Stem Mucchi Editore, 555-570.
- Cinque, G. (1991). *Teoria linguistica e sintassi italiana*. Bologna: Il Mulino.

- Corin, A. R. (1995). Predikativni instrumental u savremenom srpskohrvatskom jeziku. *Naučni sastanak u Vukove dane 24/1. Normiranje srpskog jezika*. Beograd: Filološki fakultet, 73-80.
- CORIS – *Corpus dell'italiano scritto*, Facoltà di Lettere e Filosofia, Università di Bologna, http://corpora.dslo.unibo.it/coris_ita.html
- Costabile, N. (1967). *Le strutture della lingua italiana: grammatica generativo-trasformativa*. Bologna: Pàtron.
- Crisari, M. (1971). Le preposizioni semplici italiane: un approccio semantico. In: M. Medici & R. Simone (eds.), *SLI 3. Grammatica trasformazionale italiana*. Roma: Bulzoni Editore, 97-116.
- Cronia, A. (1959). *Grammatica della lingua serbo-croata*. Milano: Trevisini.
- Ćorić, B. (2005). *Srpski za strance. Serbian for Foreigners*. Beograd: Čigoja.
- D'Agostino, E. & A. Elia (1983). Lessico e sintassi dei locativi in italiano. In: F. Albano Leoni et al. (eds.), *Italia linguistica: idee, storia, strutture*. Bologna: Il Mulino, 333-352.
- Dardano, M. & P. Trifone (1997). *La nuova grammatica della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli Editore.
- Deanović, M. i J. Jernej (1989). *Hrvatsko ili srpsko talijanski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- De Felice, E. (1954). Contributo alla storia della preposizione *da*. *Studi di filologia italiana* 12: 245-296.
- De Felice, E. (1958). La preposizione italiana *a*. *Studi di filologia italiana* 16: 343-409.
- De Felice, E. (1960). La preposizione italiana *a*. *Studi di filologia italiana* 18: 169-317.
- De Giuli, A. (2001). *Le preposizioni italiane*. Firenze: Alma Edizioni.
- De Mauro, T. (2000). *Il dizionario della lingua italiana*. Milano: Paravia Bruno Mondadori Editori.
- Devoto, G. (1940). Preposizioni. *Lingua nostra* II/5: 104-111.
- Devoto, G. (1941). *Introduzione alla grammatica*. Firenze: La Nuova Italia.
- Devoto, G. (1974). *Lezioni di sintassi prestrutturale*. Firenze: La nuova Italia.

- Devoto, G. & G. C. Oli (2014). *Il Devoto-Oli. Vocabolario della lingua italiana* (L. Serianni & M. Trifone, eds.). Milano: Le Monnier.
- Dezső, L. (1992). La partitività in italiano, in slavo e nelle lingue ugrofinniche: i problemi del tipo nominativo-accusativo di frase. In: A. G. Mocciano & G. Soravia (eds.), *SLI 30. L'Europa linguistica: contatti, contrasti, affinità di lingue*. Roma: Bulzoni Editore, 83-107.
- Dezső, L. (1998). Le reggenze dei verbi e degli aggettivi italiani (un approccio tipologico). In: G. Ruffino (ed.), *Atti del XXI Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza 2. Morfologia e sintassi delle lingue romanze*. Tübingen: Niemeyer, 225-232.
- Di Tommaso, V. (1996). Preposizioni e espressioni locative: un'analisi semantica. *Studi italiani di linguistica teorica e applicata* 2: 257-290.
- Dorđević, R. (1989). *Engleski i srpskohrvatski jezik. Kontrastivna gramatika imeničke grupe*. Beograd: Naučna knjiga.
- Elia, A. (1982). Avverbi ed espressioni idiomatiche di carattere locativo. *Studi di grammatica italiana* 11: 327-379.
- Elia, A., M. Martinelli & E. D'Agostino (1981). *Lessico e strutture sintattiche. Introduzione alla sintassi del verbo italiano*. Napoli: Liguori.
- Engel, U. i P. Mrazović (1986). *Kontrastive Grammatik Deutsch-Serbokroatisch*. Novi Sad: Institut za strane jezike i književnost.
- Feleško, K. (1995). *Značenja i sintaksa srpskohrvatskog genitiva*. Beograd / Novi Sad: Vukova zadužbina / Orfelin / Matica srpska.
- Fillmore, C. J. (1968). The case for case. In: E. Bach & R. T. Harms (eds.), *Universals in Linguistic Theory*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1-88.
- Fogarasi, M. (1969). *Grammatica italiana del Novecento*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Fornaciari, R. (1974/1881). *Sintassi italiana dell'uso moderno*. Firenze: Sansoni (ristampa anastatica dell'edizione 1881).
- Frescura, M., M. Marzano & N. Pecorelli (2008). *Le preposizioni in contesto*. Perugia: Guerra Edizioni.
- Gabrielli, A. (2011). *Grande dizionario italiano*. Milano: Hoepli.

- Garigliano, P. (2011). *Trattato di grammatica italiana e analisi logica*. Catania: C.U.E.C.M.
- Giorgi, A. (1988). La struttura interna dei sintagmi nominali. In L. Renzi (ed.), *Grande grammatica italiana di consultazione. Volume 1: La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*. Bologna: Il Mulino, 273-314.
- Giorgi, A. & G. Longobardi (1991). *The syntax of Noun Phrases*. Cambridge: CUP.
- Giurescu, A. (1979a). La localizzazione spazio-temporale nell'italiano contemporaneo (I). *Revue Roumaine de Linguistique* 24/5: 503-327.
- Giurescu, A. (1979b). La localizzazione spazio-temporale nell'italiano contemporaneo (II). *Revue Roumaine de Linguistique* 24. *Cahiers de linguistique théorique et appliquée* 16/2: 131-148.
- Gortan-Premk, D. (1963). Sintagme s predlogom *do* s obzirom na svojstva predloga uopšte. *Naš jezik* 13/1-2: 64-80.
- Gortan-Premk, D. (1977). O nekim pitanjima dvojake glagolske rekcije. *Južnoslovenski filolog* 33: 237-246.
- Gortan-Premk, D. (1984). Obrada predloga u veliki opisnim rečnicima. *Leksikografija i leksikologija*: 35-39.
- Graffi, G. (2012). *La frase: l'analisi logica*. Roma: Carocci editore.
- Grickat, I. (1957). Razlika između predloga *zbog* i *usled*. *Naš jezik* 8/7-10: 236-241.
- Grickat, I. (1986). Ekspresivne sintagme s genitivima u srpskohrvatskom jeziku. *Južnoslovenski filolog* 42: 71-93.
- Grickat, I. (1997). Predlozi u sintagmama sa vremenskim značenjem. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 40/2: 59-61.
- Grickat, I (2003). O predlogu *za* u srpskom jeziku. *Južnoslovenski filolog* 59: 11-16.
- Grubač Allocco, G. (2010). *Grammatica serba: manuale di morfologia e sintassi con esercizi*. Milano: Hoepli.
- Gutia, I. (1953). Sull'uso della preposizione *con* nella prosa contemporanea. *Lingua nostra* 14/1: 13-19.
- Guyon, B. (1919). *Grammatica teorico-pratica della lingua serba*. Milano: Hoepli.
- Hall, R. A. JR. (1959). Moot points in Italian grammar. *Italica* 36: 56-59.

- Herczeg, G. (1959). Un uso particolare della preposizione *con* nella prosa contemporanea. *Lingua nostra* 20: 14-17.
- Herczeg, G. (1967). *Lo stile nominale in italiano*. Firenze: Le Monnier.
- Hjelmslev, L. (1999). *La categoria dei casi. Studio di grammatica generale*. Lecce: Argo (original: Hjelmslev, L. (1935). La catégorie des cas. Étude de grammaire générale. *Acta Jutlandica* 7/1: I-XII, 1-184).
- Iričanin, G. (1997). Valentnost i rečnik – kontrastivno poređenje (nemački-srpski) prema dependencijalnom gramatičkom modelu Manhajmske škole na primerima glagola sa prepozicionalnom dopunom. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* 26/2. *Međudnos gramatike i rečnika u srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 441-448.
- Ivić, M. (1951-1952). O predlogu *po* u srpskohrvatskom jeziku. *Južnoslovenski filolog* 19/1-4: 173-210.
- Ivić, M. (1953-1954). O problemu padežne sisteme u vezi sa savremenim shvatanjima u lingvističkoj nauci. *Južnoslovenski filolog* 20/1-4: 191-211.
- Ivić, M. (1954a). *Značenja srpskohrvatskog instrumentala i njihov razvoj*. Beograd: SANU.
- Ivić, M. (1954b). Uzočne konstrukcije s predlogom *zbog, od, iz* u savremenom književnom jeziku. *Naš jezik* 5/5-6: 186-194.
- Ivić, M. (1955-1956). Iz problematike padežnih vremenskih konstrukcija. *Južnoslovenski filolog* 21/1-4: 165-214.
- Ivić, M. (1956). Odnos između kvalitativnog genitiva i kvalitativnog instrumentala. *Naš jezik* 7/7-10: 260-269.
- Ivić, M. (1957). Jedno poglavlje iz gramatike našeg modernog jezika – sistem mesnih padeža. *Godišnjak Filozofskog fakulteta* 2. Novi Sad: Filozofski fakultet, 145-158.
- Ivić, M. (1957-1958). Sistem predložkih konstrukcija u srpskohrvatskom jeziku. *Južnoslovenski filolog* 22/1-4: 141-166.
- Ivić, M. (1971). Kvestionar za upotrebu padeža u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 14/1: 159-171.
- Ivić, M. (1995a). *Lingvistički ogledi*. Beograd: Slovoğraf.
- Ivić, M. (1995b). *O zelenom konju. Novi lingvistički ogledi*. Beograd: Slovoğraf.

- Ivić, M. (2000a). *Lingvistički ogledi, tri*. Beograd: Čigoja štampa.
- Ivić, M. (2000b). Kaže se: *seo pored nje*, ali ne i: **ustao pored nje*; zašto?. *Naš jezik* 33/3-4: 185-187.
- Ivić, M. (2001). Neki uvidi u konstrukcije tipa *čekati nekoga / na nekoga i zaboraviti nešto / na nešto*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 44/1-2: 7-11.
- Ivić, M. (2010a). O nekim, dosada nerazmatranim, informativnim kriterijumima od kojih zavisi korišćenje/nekorišćenje predloga *od*. *Naš jezik* 41/1-2: 3-5.
- Ivić, M. (2010b). Kvalifikativna uloga genitivne imeničke forme s predlogom *od*. *Južnoslovenski filolog* 66: 269-271.
- Jeremić, T. i S. Turconi (2001). *Italijanski 2*. Beograd: Kolarčev narodni univerzitet.
- Jernej, J. (1952). *Talijanska gramatika s vježbama 1*. Zagreb: Školska knjiga.
- Jernej, J. (1954). *Talijanska gramatika s vježbama 2*. Zagreb: Školska knjiga.
- Jernej, J. (1962). Verso una nuova classificazione degli elementi della proposizione. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia* 13-14: 67-74.
- Jernej, J. (1967). Tassemi e sintagmi. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia* 23: 81-85.
- Jernej, J. (1985). *Konverzacijska talijanska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Jernej, J. (1986). I tassemi nominali della frase. *Studi contrastivi serbocroato-italiani* 3: 9-60.
- Jernej, J. (1999). *Talijanski jezik. Priručnik za viši stupanj*. Zagreb: Školska knjiga.
- Jespersen, O. (1922). *Language: Its Nature, Development and Origin*. London: George Allen and Unwin.
- Jespersen, O. (1969). *Analytic Syntax*. New York: Holt, Rinehart and Winston (first edition: (1937). Copenhagen: Munksgaard).
- Jocić, M. (1994). O sintagmama tipa *čovjek od reči i zlato od žene*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 37: 257-263.
- Jokanović-Mihajlov, J. i V. Lompar (2001). *Govorimo srpski. Udžbenik srpskog jezika za strance*. Beograd: Međunarodni slavistički centar.
- Kašić, J. (1969). Pojava nagomilavanja predloga u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 12: 173-182.
- Kayne, R. (1999). Prepositional complementizers as attractors. *Probus* 11/1: 39-73.

- Klajn, I. (1991). Pronomi, avverbi e preposizioni. *Linguistica* 31/1: 259-267.
- Klajn, I. (1996). *Italijansko-srpski rečnik*. Beograd: Nolit.
- Klajn, I. (2000). *Lingvističke studije*. Beograd: Partenon.
- Klajn, I. (2004). Sul trattamento lessicografico della particella *NE*. *Italica Belgradensia* 5-6: 165-177.
- Klajn, I. (2006). *Gramatika srpskog jezika za strance*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Klajn, I. (2007). *Grammatica della lingua serba*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Klikovac, D. (1997). O uzročnom značenju konstrukcije *u*+lokativ. *Naš jezik* 32/1-2: 26-37.
- Klikovac, D. (2000). Pojmovne metafore i semantika predloga: o jednom apstraktnom značenju predloga *u* s lokativom. *Južnoslovenski filolog* 51/1-2: 521-528.
- Klikovac, D. (2006). *Semantika predloga*. Beograd: Filološki fakultet.
- Krajišnik, V. (2000). Konkurentna upotreba prijedloško-padežnih konstrukcija sa značenjem mjesta u srpskom jeziku kao stranom. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 29/1. Konkurencija jezičkih sredstava u srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 327-342.
- Krajišnik, V. (2004). *Naučimo padeže. Priručnik za srpski jezik kao strani*. Beograd: Line studio.
- Leone, A. (1971). A continuatore di *ab?*. *Lingua nostra* 32/3: 74-78.
- Leone, A. (1972). Il tipo *carta da scrivere*. *Lingua nostra* 33/1: 1-5.
- Lepschy, A. L. & G. C. Lepschy (2000). *La lingua italiana. Storia, varietà dell'uso, grammatica*. Milano: Bompiani.
- Lo Cascio, V. (1972). Alcuni sistemi della nominalizzazione in italiano. *Scritti e ricerche di grammatica italiana*: 235-249.
- Lorenzi, F. (1981). Un'analisi procedurale di alcuni verbi di movimento in italiano. *Studi di grammatica italiana* 10: 395-417.
- Lorenzi, F. (1988). Comprensione dei sintagmi preposizionali locativi. In: T. De Mauro et al. (eds.), *SLI 26. Dalla parte del ricevente: percezione, comprensione, interpretazione*. Roma: Bulzoni Editore, 219-226.
- Maiden, M. & C. Robustelli (2007). *A Reference Grammar of Modern Italian*. London: Hodder Education.

- Manella, C & C. Pallante (1998). *Guida alle preposizioni*. Firenze: Progetto Lingua.
- Marchese, A. (1971). Proposte per un insegnamento strutturalistico della grammatica. In: M. Medici & R. Simone (eds.), *SLI 4/1. L'insegnamento dell'italiano in Italia e all'estero*. Roma: Bulzoni Editore, 313-335.
- Marin, T. (2008). *Nuovo progetto italiano 3*. Roma: Edizioni Edilingua.
- Marin, T. & S. Magnelli (2008). *Nuovo progetto italiano 2*. Roma: Edizioni Edilingua.
- Marin, T. & S. Magnelli (2009). *Nuovo progetto italiano 1*. Roma: Edizioni Edilingua.
- Mariotti, A. (1981). Funzioni sintattiche della preposizione 'con'. *Studi di grammatica italiana* 10: 245-292.
- Medici, M. (1966). Della preposizione *su* nel calcio. *Lingua nostra* 27/3: 102-103.
- Medici, M. (1969). La preposizione nel linguaggio pubblicitario. *Archivio Glottologico Italiano* 55: 248-252.
- Meini, L. (2009). *Dimensioni dello spazio nelle preposizioni. Uno studio empirico sull'italiano L2*. Pisa: Plus – Pisa University Press.
- Melvinger, J. (1989). Prijedložni padežni izraz *za* + *akuzativ* u označavanju prostornih odnosa. *Jezik* 36/4: 110-115.
- Menac, A. (1964-1965). O promjenama u značenju prijedloga *kod*. *Jezik* 12/3: 72-78.
- Meriggi, P. (1970). I casi in italiano. *SLI 2. La sintassi*. Roma: Bulzoni Editore, 319-326.
- Meyer Luebke, W. (1955). *Grammatica storica della lingua italiana*. Torini: Loescher.
- Mezzadri, M. & P. E. Balboni (2000). *Rete 1*. Perugia: Guerra Edizioni.
- Mezzadri, M. & P. E. Balboni (2001). *Rete 2*. Perugia: Guerra Edizioni.
- Mezzadri, M. & P. E. Balboni (2002). *Rete 3*. Perugia: Guerra Edizioni.
- Mezzadri, M. (2004). *Osnove italijanskog jezika. Gramatika za početnike (A1) i napredne (B2)*. Perugia: Guerra Edizioni.
- Moderc, S. (2004). *Gramatika italijanskog jezika. Morfologija sa elementima sintakse*. Beograd: Udruženje nastavnika italijanskog jezika Srbije.
- Mrazović, P. i Z. Vukadinović (2009). *Gramatika srpskog jezika za strance*. Sremski Karlovci / Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Muljačić, Ž. (1972). Alcune osservazioni sulla gerarchia dei tassemi in italiano. *Scritti e ricerche di grammatica italiana*. Trieste: Edizioni Lint, 253-261.

- Murru, F. (1977). La "Grammatica dei casi" e il sistema dei complementi dell'italiano. *Vox Romanica* 36: 17-27.
- Napoli, D. J. & J. Nevis (1987). Inflected prepositions in Italian. In: C. Ewen & J. Anderson (eds.), *Phonology Yearbook 4*. Cambridge: CUP, 195-209.
- Nicolai, F. (1985). Considerazioni sui sintagmi preposizionali. In: E. Campanile et al. (eds.), *Scritti in onore di Riccardo Ambrosini*. Pisa: Giardini, 159-164.
- Nikolić, M. et al. (2007). *Rečnik srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica srpska.
- Parisi, D. & C. Castelfranchi (1970). Analisi semantica dei locativi spaziali. *SLI 2. La sintassi*. Roma: Bulzoni Editore, 327-366.
- Parisi, D. & C. Castelfranchi (1974). Un *di*: analisi di una preposizione italiana. In: M. Medici & A. Sangregorio (eds.), *SLI 7/1/1. Fenomeni morfologici e sintattici nell'italiano contemporaneo*. Roma: Bulzoni Editore, 241-260.
- Patota, G. (2006). *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*. Novara: Garzanti Linguistica.
- Peco, A. (1957). Socijativ bez predloga s. *Naš jezik* 8/5-6: 175-183.
- Perić, A. (1992-1993). O odnosu padeža i predloga. *Živi jezici* 34-35/1-4: 53-60.
- Perić, A. (1994). O klasifikaciji padežnog sistema imenice u srpskohrvatskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 22/2. Leksičko-semantički sistem srpskohrvatskog jezika*. Beograd: Filološki fakultet, 135-145.
- Petrović, V. (1992). Prilog klasifikaciji dopunskih konstrukcija u srpskohrvatskom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 40/2: 115-131.
- Petrović, V. (2000a). O predloškom objektu u srpskom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 43: 437-445.
- Petrović, V. (2000b). Alternativnost predloškog i bespredloškog objekta u srpskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 29/1. Konkurencija jezičkih sredstava u srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 113-120.
- Piper, P. (1977-1978). Obeležavanje prostornih odnosa predloško-padežnim konstrukcijama u savremenom ruskom i savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku. *Prilozi proučavanju jezika* 13-14: 1-51.
- Piper, P. (1997). *Jezik i prostor*. Beograd: Čigoja štampa.

- Piper, P. (2005a). Imenski izraz. U: P. Piper et al., *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: prosta rečenica*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU / Beogradska knjiga / Matica srpska, 33-118.
- Piper, P. (2005b). Semantičke kategorije u prostoј rečenici: sintaksička semantika. U: P. Piper et al., *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: prosta rečenica*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU / Beogradska knjiga / Matica srpska, 575-982.
- Piper, P. (2008). Gramatika granice. *Južnoslovenski filolog* 64: 307-322.
- Piper, P. i I. Klajn (2013). *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska.
- Piva Bruno, C. (1985). Sulle costruzioni simmetriche in italiano. In: A. Franchi De Bellis & L. M. Savoia (eds.), *SLI 24. Sintassi e morfologia della lingua italiana d'uso. Teorie e applicazioni descrittive*. Roma: Bulzoni Editore, 345-354.
- Polesini Karumanchiri, L. & J. Vizmuller-Zocco (1996). *L'uso delle preposizioni in italiano*. Toronto: University of Toronto Press.
- Popović, Lj. (1966). Predložki izrazi u savremenom srpskohrvatskom jeziku. *Naš jezik* 15/3-4: 195-220.
- Poppe, E. (1963). Studi sui significati di *da*. *Studi di filologia italiana* 21: 265-387.
- Prandi, M. (2006). *Le regole e le scelte. Introduzione alla grammatica italiana*. Novara: De Agostini Scuola.
- Pranjković, I. (1987). Konstrukcije s prijedlogom *za* ispred nesklonjivih komponenata. *Jezik* 35/1: 1-6.
- Pranjković, I. (1993). *Hrvatska skladnja. Rasprave iz sintakse hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Puccioni, G. (1951). Preposizioni e nomi geografici. *Lingua nostra* 12/2: 54.
- Radford, A. (1977). *Italian Syntax. Transformational and Relational Grammar*. Cambridge: CUP.
- Radojević, D. (2011a). 'Essere' ili 'avere': pitanje je sad. U: J. Vučo i B. Milatović (eds.), *Stavovi promjena – promjena stavova. Zbornik radova*. Nikšić: Filozofski fakultet, 541-554.
- Radojević, D. (2011b). A contrastive analysis approach to the teaching of auxiliary selection in L2 Italian. In: A. Akbarov (ed.), *Foreign Language Teaching: Beyond*

- Language Proficiency*. Sarajevo: International Burch University, 96-109 (also published in: A. Akbarov (ed.) (2011). *1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics*. CD-ROM. Sarajevo: International Burch University, 377-382).
- Radojević, D. (2013) Italijanske subjekatske i objekatske specifektivne odredbe i njihovi ekvivalenti u srpskom. U: J. Vučo i V. Polovina (eds.), *Savremeni tokovi u lingvističkim istraživanjima, knjiga 2 (Edicija Filološka istraživanja danas, tom III)*. Beograd: Filološki fakultet, 173-184.
- Radovanović, M. (1977). Imenica u funkciji kondenzatora (II). *Zbornik za filologiju i lingvistiku* 20/2: 81-160.
- Regula, M. & J. Jernej (1965). *Grammatica italiana descrittiva: su basi storiche e psicologiche*. Bern / München: Francke Verlag.
- Renzi, L. (1972). *Di e altre preposizioni*. *Archivio Glottologico Italiano* 57/1: 53-64.
- Renzi, L. (1988). L'articolo. In: L. Renzi (ed.), *Grande grammatica italiana di consultazione. Volume 1: La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*. Bologna: Il Mulino, 357-423.
- Renzi, L. & A. Elia (1997). Per un vocabolario delle reggenze. In: T. De Mauro & V. Lo Cascio (eds.), *SLI 36. Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche*. Roma: Bulzoni Editore, 113-129.
- Rizzi, L. (1988). Il sintagma preposizionale. In: L. Renzi (ed.), *Grande grammatica italiana di consultazione. Volume 1: La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*. Bologna: Il Mulino, 507-531.
- Rohlfs, G. (1969). *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti*. Torino: Giulio Einaudi editore.
- Rossi, F. (2001). Chiamare sul cellulare. In: A. Castellani & L. Serianni (eds.), *Studi linguistici italiani* 27/1. Roma: Salerno Editrice, 93-96.
- Ružić, V. (2005). Prosta rečenica kao sintaksička celina. U: P. Piper et al., *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: prosta rečenica*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU / Beogradska knjiga / Matica srpska, 477-571.

- Saavedra, D. (2000). Konkurencija padežnih konstrukcija kod predikativa u sastavu imenskog predikata. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 29/1. Konkurencija jezičkih sredstava u srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 131-141.
- Saavedra, D. (2002). Temporalni genitiv i akuzativ bez predloga – savremeno stanje opozicije. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 30/1. Razvoj modernog književnog jezika kod Srba*. Beograd: Filološki fakultet, 179-187.
- Sabatini, F. & V. Coletti (2008). *Dizionario della lingua italiana*. Milano: Rizzoli Larousse.
- Sabatini, F., C. Camodeca & C. De Santis (2011). *Sistema e testo. Dalla grammatica valenziale all'esperienza dei testi*. Torino: Loescher Editore.
- Saltarelli, M. (1970). *La grammatica generativa trasformazionale con introduzione alla fonologia, sintassi e dialettologia italiana*. Firenze: Sansoni.
- Salvi, G. (1981). Complementi predicativi. *Studi di grammatica italiana* 10: 313-349.
- Salvi, G. (1988). La frase semplice. In: L. Renzi (ed.), *Grande grammatica italiana di consultazione. Volume 1: La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*. Bologna: Il Mulino, 29-113.
- Salvi, G. & L. Vanelli (2004). *Nuova grammatica italiana*. Bologna: Il Mulino.
- Samardžić, M. (2006). *Od rečenice do teksta. Uvod u sintaksu italijanske složene rečenice*. Podgorica: Filozofski fakultet.
- Satta, L. (1975). *La prima scienza. Grammatica italiana per il biennio delle scuole medie superiori*. Messina / Firenze: Casa Editrice G. D'Anna.
- Selimović Momčilović, M. i Lj. Živanić (2002). *Srpski za strance: početni*. Beograd: Institut za strane jezike.
- Sensini, M. (1990). *La grammatica della lingua italiana*. Milano: Arnoldo Mondadori.
- Serianni, L. (2000). *Italiano: grammatica, sintassi, dubbi*. Torino: Garzanti Libri.
- Serianni, L., V. Della Valle & G. Patota (2003). *L'italiano parlato e scritto*. Milano: Paravia Bruno Mondadori Editori.
- Siller-Runggaldier, H. (1993). Caratteristiche sintattiche dell'oggettoide nell'italiano. Il suo comportamento con verbo intransitivo, passivizzato. In: G. Hilty (ed.), *Actes du XX.e Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes*: 683-697.

- Siller-Runggaldier, H. (1997). Perché ‘telefonare a’ è diverso da ‘pensare a’. *Italiano e oltre* 5: 272-278.
- Siller-Runggaldier, H. (2000). Fra semantica e formazione delle parole: i cambiamenti di valenza verbale. *Italienische Studien* 21: 233-268.
- Siller-Runggaldier, H. (2003). Changes of valence and their effect on objects. In: G. Fiorentino (ed.), *Romance Objects. Transitivity in Romance Languages (Empirical Approaches to Language Typology 27)*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 187-216.
- Siller-Runggaldier, H. (2004). Cambiamenti di valenza. In: M. Grossman & F. Rainer (eds.), *La formazione delle parole in italiano*. Tübingen: Niemeyer, 546-549.
- Stanojčić, Ž., Lj. Popović i S. Micić (1989). *Savremeni srpskohrvatski jezik i kultura izražavanja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva / Novi Sad: Zavod za izdavanje udžbenika.
- Stanojčić, Ž. (2010). *Gramatika srpskog književnog jezika*. Beograd: Kreativni centar.
- Stevanović, M. (1961). Padežne sintagme s predlogom *za*. *Naš jezik* 11: 207-225.
- Stevanović, M. (1966a). Sintagme s genitivom i predlogom *s(a)*. *Naš jezik* 15/1-2: 62-76.
- Stevanović, M. (1966b). Genitivne sintagme s predlogom *kod* i neke njihove opozicije. *Naš jezik* 15/3-4: 158-179.
- Stevanović, M. (1982). Sintaksa u leksici. *Leksikografija i leksikologija*: 289-296.
- Stevanović, M. (1991). *Savremeni srpskohrvatski jezik II*. Beograd: Naučna knjiga.
- Stevović, I. (1955-1956). O pitanju konstrukcija padeža s predlozima. *Južnoslovenski filolog* 21/1-4: 215-235.
- Stijević, R. (2006). Semantičko-sintaksičke odlike konstrukcija s predlozima *od-do* u međusobnoj korelaciji. *Južnoslovenski filolog* 62: 93-112.
- Stipčević, B. & T. Samardžić (2003). Terminologija sintakse padeža Mihaila Stevanovića. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 32/3. Terminološka standardizacija lingvističkog opusa savremenog srpskog jezika*. Beograd: Filološki fakultet, 139-156.
- Stipčević, B. (2007). Glagoli s rekcijskom dopunom u instrumentalu bez predloga i s predlogom *s(a)* (na materijalu *Rečnika srpskohrvatskog jezika* Matice srpske).

- Neobjavljena magistrska teza odbranjena 20.04.2007. na Filološkom fakultetu u Beogradu.
- Stipčević, N. i E. Franchi (1992). *Osnovi italijanskog jezika*. Beograd: Prosveta.
- Stojković, J. i K. Zavišin (2010). *Amici 4. Italijanski jezik za osmi razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Stoppelli, P. (2005). *Garzanti. Dizionario italiano*. Milano: Garzanti Linguistica.
- Subotić, Lj. i V. Petrović (2002). Apozitivni i/ili predikativni atribut (dijahrono-sinhroni aspekt; terminološko-pojmovna razmatranja. *Južnoslovenski filolog* LVI/3-4: 1141-1160.
- Stojanović, J. (2003). Padežne konstrukcije za izražavanje prostornih odnosa uz glagole kretanja u srpskom jeziku. *Srpski jezik* 8/1-2: 457-475.
- Swanson, P. (1970). Sintagma preposizionale come modificatore del nome. *SLI 2. La sintassi*. Roma: Bulzoni Editore, 387-400.
- Škerlj, S. (1943). *Italijanski u 100 lekcija. Praktični tečaj italijanskog jezika*. Beograd: Jugoistok.
- Tanasić, S. (1997). Konstrukcija *pod + akuzativ* s vremenskim značenjem. *Naš jezik* 32/1-2: 38-43.
- Tanasić, S. (1999). Vremenska upotreba konstrukcija *na + akuzativ* i *u + akuzativ* sa imenicama koje znače godišnja doba. *Naš jezik* 33/1-2: 15-23.
- Tanasić, S. (2008). Jedan slučaj veze između značenja glagolske lekseme i tipa rečenice u savremenom srpskom jeziku. *Južnoslovenski filolog* 64: 473-480.
- Tekavčić, P. (1972). *Grammatica storica dell'italiano*. Bologna: Il Mulino.
- Terić, G. (1980). Pojam "complemento" u italijanskoj gramatičkoj terminologiji i njegovi ekvivalenti u gramatikama srpskohrvatskog jezika. *Studije iz kontrastivne analize italijanskog i srpskohrvatskog jezika* 1: 102-137.
- Terić, G. (1989). Definizione e descrizione delle unità fondamentali nella sintassi italiana. *Italica Belgradensia* 2: 27-75.
- Terić, G. (2005). *Sintaksa italijanskog jezika*. Beograd: Filološki fakultet.

- Tesnière, L. (2001). *Elementi di sintassi strutturale* (G. Proverbio & A. Trocini Cerrina, eds.). Torino: Rosenberg & Sellier (original: Tesnière, L. (1959). *Eléments de syntaxe structurale*. Paris: Klincksieck).
- Topolinjska, Z. (1996). „Padež“ i „glagolski rod“ – dve strategije gramatikalizacije odnosa između „predikata“ i njegovih „argumenata“. *Južnoslovenski filolog* 52: 1-9.
- Topolinjska, Z. (2002). Antropocentrička teorija jezika i srpski padežni sistemi. *Južnoslovenski filolog* 58: 1-13.
- Tošović, B. (2005). Korelacione zakonitosti u padežnom sistemu. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 34/1. Razvoj modernog srpskog jezika*. Beograd: Filološki fakultet, 111-123.
- Vajda, J. (1976). *Padežne mesne i vremenske konstrukcije*. Novi Sad: Institut za hungarologiju.
- Vanelli, L. (2010). *Grammatiche dell'italiano e linguistica moderna*. Padova: Unipress.
- Vanelli, L. (2012). Complementi: forma e funzione. *Atti delle Giornate di "Linguistica e Didattica"*: 29-45.
- Vićentijević, G. i Lj. Živanić (2001). *Srpski jezik za strance 2*. Beograd: Institut za strane jezike.
- Vučo, J. i S. Moderc (1994). *Il mio italiano. Prva godina učenja italijanskog jezika*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Vučo, J. i S. Moderc (1995). *Il mio italiano. Druga godina učenja italijanskog jezika*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Vučo, J. i S. Moderc (1998). *Il mio italiano. Treća godina učenja italijanskog jezika*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Vučo, J. i S. Moderc (1999). *Il mio italiano. Četvrta godina učenja italijanskog jezika*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Vučo, J. i S. Moderc (2003). *Insieme. Prva godina učenja italijanskog u osnovnim školama Republike Srbije*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Vučo, J. i S. Moderc (2004). *Insieme 2. Druga godina učenja italijanskog u osnovnim školama Republike Srbije*. Beograd: Zavod za udžbenike.

- Vučo, J. i S. Moderc (2005). *Insieme 3. Treća godina učenja italijanskog u osnovnim školama Republike Srbije*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Vukomanović, S. (1963). O jednoj upotrebi predloga *na*. *Naš jezik* 13/1-2: 81-94.
- Weinrich, H. (1978a). L'antropologia delle preposizioni italiane. *Studi di grammatica italiana* 7: 255-279.
- Weinrich, H. (1978b). Preposizioni incolori? Sulle preposizioni, franc. *de* e *à*, ital. *da*. *Lingua e stile* 13/1: 1-40.
- Zamboni, A. (1991). Postille alla discussione sull'accusativo preposizionale. *Quaderni dell'Istituto di Glottologia* 3: 51-69.
- Ziglio, L. & G. Rizzo (2001). *Espresso 1*. Firenze: Alma Edizioni.
- Zingarelli, N. (2012). *Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli Editore.
- Živković-Mandolfo, R. (1966). *Italijanski kroz razgovor*. Beograd: Kolarčev Narodni Univerzitet.
- Živković-Mandolfo, R. i Z. Ostojić (1995). *Italijanski jezik 1*. Beograd: Kompjuter grafik.

Biografija autora

Dragana Radojević rođena je 25. 05. 1973. u Beogradu, gde je 1988. godine završila Osnovnu školu „Drinka Pavlović“, a 1992. „Petu beogradsku gimnaziju“. Na Filološkom fakultetu u Beogradu diplomirala je 16. 10. 1996. na Katedri za italijanistiku i stekla zvanje profesora italijanskog jezika i književnosti. Od oktobra 1996. do juna 1998. na Filološkom fakultetu u Beogradu uporedo je pohađala postdiplomske studije (smer: nauka o jeziku) i osnovne studije engleskog jezika i književnosti. Školske 1998/1999. godinu, kao stipendista Instituta za otvoreno društvo i Vlade Velike Britanije (*Foreign and Commonwealth Office i Chevening Programme*), pohađala je postdiplomske studije iz lingvistike na Univerzitetu u Kembridžu, gde je odbranila magistarsku tezu pod naslovom *The Italianisation of the Dialects of Italy: the Case of the Dialect of Reggio Calabria* i dobila diplomu o stečenom zvanju *MPhil in Linguistics*. Dana 14. 02. 2000. Nastavno-naučno veće Filološkog fakulteta u Beogradu nostrifikovalo je tu diplomu kao odgovarajuću magistarskoj diplomi Filološkog fakulteta, pa je stekla zvanje magistra filoloških nauka. Od 01. 07. 2000. radi na Filološkom fakultetu u Beogradu na predmetu Italijanski jezik na Katedri za italijanistiku. Školske 2005/2006. godine bila je na plaćenom odsustvu koje je, kao stipendista italijanskog Ministarstva spoljnih poslova, provela na studijskom boravku u Rimu na Univerzitetu *Roma Tre*. Objavila je sedam naučnih radova u domaćim i stranim časopisima i zbornicima radova i učestvovala s radovima na petnaest međunarodnih konferencija u zemlji i inostranstvu. Posebno je zanimaju sintaksa italijanskog jezika i kontrastivna analiza italijanskog i srpskog jezika.

Прилог 1.

Изјава о ауторству

Потписани-а ДРАГАНА РАДОЈЕВИЋ

број уписа _____

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

„КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА ФУНКЦИЈА ПРЕДЛОЖКИХ КОНСТРУКЦИЈА

У ИТАЛИЈАНСКОМ И ПАДЕЖА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ”

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанда

У Београду, 22.10.2014.

Dragana Radjenic

Прилог 2.

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора ДРАГАНА РАДОЈЕВИЋ

Број уписа _____

Студијски програм _____

Наслов рада „ Контрастивна анализа функција
предлошких конструкција у италијанском
и латинском језику ”

Ментор проф. др Мила Самарџић, редовни професор

Потписани ДРАГАНА РАДОЈЕВИЋ

изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла за објављивање на порталу **Дигиталног репозиторијума Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис докторанда

У Београду, 22.10.2014.

Dragana Radjević

Прилог 3.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

„КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА ФУНКЦИЈА ПРЕДЛОШКИХ КОНСТРУКЦИЈА
У ИТАЛИЈАНСКОМ И ЛАТЕЈА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ“

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство
2. Ауторство - некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

Потпис докторанда

У Београду, 22.10.2014.

Dragana Radjenic

1. Ауторство - Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.

2. Ауторство – некомерцијално. Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела.

3. Ауторство - некомерцијално – без прераде. Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дела.

4. Ауторство - некомерцијално – делити под истим условима. Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада.

5. Ауторство – без прераде. Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела.

6. Ауторство - делити под истим условима. Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно лиценцама отвореног кода.